

Ahmed Tefvik Efendi'nin Tesalya Savaşı İle İlgili Yazıları Ve Şiirleri

Emin Onuş

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak
Sunulmuştur.**

**Doğu Akdeniz Üniversitesi
Haziran 2012
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs**

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Elvan Yılmaz
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Yrd.Doç.Dr. Kadir Atlansoy
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof.Dr. Ömer Faruk Huyugüzel
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel _____

2. Doç. Dr. Adnan Akgün _____

3. Yrd.Doç. Dr.Ertuğrul Aydın _____

ABSTRACT

The Thessaly war which was in 1897 among the Ottomans and the Greeks have dealt and commented particularly by Ahmed Tevfik Efendi in the newspapers *Kokonoz* and *Akbaba* with a national sensitivity.

The Thessaly war began on 17 April 1897 and lasted approximately one month after where the war had ended in victory for the Ottoman Empire. However, 4 month long negotiations was not resulted because of that Ottoman Empire has given back the captured places and not taken their compensation for war. As many writers, Ahmed Tevfik Efendi also dealt and interested in with the Thessaly war. He tried to aware people by including various subjects in his ideas and criticism which he expressed on his proses and poetries.

In this study, articles and poetries about Thessaly war written by Ahmet Tevfik Efendi are examined. In the first section Ahmet Tevfik Efendi's life and his achievements, in the second section how Thessaly war is occurred and in the third section how Thessaly war is reflected on his articles and poetries generally have been investigated. Data's we have obtained in the whole dissertation are evaluated in the conclusion section.

Finally, in the last section of the study, the articles and poetries about Thessaly war that we have scanned original texts from *Kokonoz* (22 number) and *Akbaba* (23 number) newspapers are quoted into present-day Turkish and compiled in chronological order. These texts consist of 31 articles, 3 news and 14 poetries.

Key Words: Ahmed Tevfik Efendi, Thessaly battle, Ottoman Empire, Greeks,
Kokonoz, Akbaba.

ÖZ

1897 tarihinde Osmanlılarla Yunanlılar arasında yapılan Tesalya Savaşı, Ahmed Tevfik Efendi tarafından *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde milli bir duyarlılıkla ayrıntılı olarak ele alınıp yorumlanmıştır.

Tesalya Savaşı 17 Nisan 1897 yılında başlayarak yaklaşık bir ay süren muharebeler neticesinde Osmanlı Devleti'nin zaferi ile sonuçlanmıştır. Ancak dört ay süren antlaşma görüşmelerinde Osmanlı Devleti gerek zaptedilen yerleri geri vermesi gerekse istediği harp tazminatını alamamasından dolayı istenilen sonuçlar elde edilememiş ve devlet antlaşma masasından eli boş olarak kalkmıştır. Tesalya savaşını birçok yazar gibi Ahmed Tevfik Efendi de ele almış ve yakından ilgilenmiştir. Düzyazı ve şiirleriyle çeşitli konulara yer vererek fikir ve eleştirileriyle halkı bu konuda bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Bu çalışmada, Ahmed Tevfik Efendi'nin Tesalya savaşı ile ilgili yazı ve şiirleri incelenmiştir. Birinci bölümde Ahmed Tevfik Efendi'nin hayatı ve eserleri, ikinci bölümünde savaşın cereyanı, üçüncü bölümde genel olarak Tesalya savaşının Ahmed Tevfik Efendi'nin yazı ve şiirlerine yansısı incelenmiştir. Tezin tamamında elde ettiğimiz veriler de sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son kısmında ise Tesalya savaşıyla ilgili yazı ve şiirlerin *Kokonoz* (22 sayı) ve *Akbaba* (23 sayı) gazetelerinden taradığımız orijinal metinleri günümüz Türkçesine aktararak kronolojik sıraya göre verilmiştir. Bu metinler toplam otuz bir makale, üç haber ve on dört şiirden ibarettir.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Tefik Efendi, Tesalya savaşı, Osmanlı Devleti, Yunanistan, *Kokonoz*, *Akbaba*.

ÖNSÖZ

Toplumların hayatının önemli olayları arasında yer alan savaşlar, toplumları ve bireyleri derinden etkileyen ve değiştiren olaylardır. Bu önemli olaylar çoğu zaman edebiyatta da önemli yankılar bulurlar. Savaşlar trajik muhtevasıyla edebiyatın ana kaynakları arasında yer almaktadır. Türk milleti yüzyıllar boyunca zengin bir savaş potansiyeline sahip olduğundan savaşın edebî eserlere güçlü şekilde yansıdığı açıktır. Şüphesiz cephe ve gerisinde yaşanan zorluklar edebiyat aracılığı ile gelecek nesillere bir ibret olarak aktarılır. Savaşlar edebiyatta şiir, roman, hikâye, destan, düzyazı gibi birçok türlerde ele alınmıştır.

XX. yy'ın sonunda gerçekleşen Tesalya savaşı Osmanlı devleti ile Yunanlılar arasında yapılan son savaşlardan biridir. Bu savaş birçok yazarın eserlerinde olduğu gibi Ahmed Tefik Efendi'nin *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerindeki yazı ve şiirlerinde ele alınıp yorumlanmıştır. Bu çalışmada amacımız Tefik Efendi'nin savaşla ilgili düzyazı ve şiirlerini gün ışığına çıkararak bu konudaki çalışmalara kaynaklık etmektir. Osmanlı Devleti savaşı kazanmasına rağmen antlaşma masasında altı devletin çeşitli politikalarına karşı koyamayarak kâğıt üzerinde savaşı kaybetmek zorunda kalmış ve kazandığı toprakları iade etmişti. Ahmed Tefik Efendi, büyük bir milliyetçilik örneği göstererek savaşla yakından ilgilenmiş ve meseleleri yazı ve şiirleriyle bu konudaki fikir ve duygularını samimi şekilde ifade etmiştir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, Ahmed Tefvik Efendi'nin hayatı ve eserleri, çıkardığı gazeteler hakkında kısa bilgiler verilmiş, ikinci bölümde savaşın cereyanı kısaca hikâye edilmiştir. nc bölümde de *Kokonoz* ve *Akbaba*'da yer alan Tesalya savaşı ile ilgili yazı ve şiirleri hem tema hem de şekil ve üslup bakımından incelenmiştir. Çalışmamızın son kısmında yazı ve şiirlerin metinleri mümkün merteye sağlıklı bir şekilde Latin harflerine aktarılarak verilmiştir. Bunu yapmaktaki amacımız ileride bu metinleri başka açılardan inceleyecek olanlara bir zemin hazırlamaktır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bana yol gösteren Bölüm BaŐkanımız Yard. Doç. Dr Kadir Atlansoy'a, fikirlerine danıŐtıĐım değerli hocam Harid Fedai'ye, ayrıca çalıőmamın her safhasında her yardım istediğimde sabırla bana yardımcı olan ve kendime örnek aldığım danıŐmanım Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel'e en içten teŐekkürlerimle beraber Őkranların en itenine lyık olan talebelik hayatım boyunca her türlü zorluklara göğüs gererek maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili annemle babama ve eŐim RaŐan OnuŐ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ.....	v
ÖNSÖZ.....	H
ata! Yer işareti tanımlanmamış.	
TEŞEKKÜR.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xvi
1 AHMED TEVFİK EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ.....	1
1.1 Hayatı ve Kitap Halindeki Eserleri	1
1.2 Çıkardığı gazeteler	5
1.2.1 Kokonoz:.....	6
1.2.2 Akbaba:.....	9
1.2.3 Mirat-ı Zaman:.....	11
2 TESALYA SAVAŞI VE CEREYANI	14
3 TESALYA SAVAŞI’NIN AHMED TEVFİK EFENDİ’NİN YAZI ve ŞİİRLERİNE YANSIMASI.....	27
3.1 Diyalog ve Makaleler	29
3.1.1 Cephede Olup Bitenler	29
3.1.2 Osmanlı Tebasında Bulunan Çeşitli Halklarla Yunan Halkının Savaşla İlgili Tutumları:.....	33
3.1.3 Antlaşmalar.....	35

3.1.3.1 Osmanlı ve Yunan Devletlerinin Tutumları.....	36
3.1.3.2 Diğer Devletlerin Tutumu.....	39
3.1.3.3 Devletlerin Girit Meselesi ile İlgili Tutumu.....	45
3.1.3.4 Antlaşmadaki Kayıplar.....	45
3.1.3.5 Antlaşma Şartları ile İlgili Osmanlı Halkının Tutumu.....	46
3.1.4 Antlaşmaya Yönelik Eleştiriler:.....	47
3.1.4.1 Yunan ve Batılı Devletlere Eleştiri.....	47
3.1.4.2 Osmanlı Devleti'ne, Padişaha ve Çevresindekilere Eleştiri.....	49
3.1.4.3 Osmanlı Tebası Altında Bulunanlara Eleştiri.....	57
3.2 Haberler.....	59
3.3 Şiirler.....	61
3.3.1 Muhteva.....	61
3.3.1.1 Osmanlı'nın Kahramanlığı ve Vatanseverliği.....	61
3.3.1.2 Yunan Ağzından Osmanlı Askerlerinin Kahramanlığı.....	65
3.3.1.3 Farklı Kişilerin Dilinden Anlatılan Kahramanlıklar.....	66
3.3.1.4 Yunanlıların Korkaklığı ve Başarısızlığı.....	66
3.3.1.5 Osmanlı, Yunanlı ve Batıya Karşı Yöneltilen Eleştiriler.....	67
3.3.2 Şekil:.....	72
3.3.3 Üslûp ve Anlatım Yolları.....	74
SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA.....	82
METİNLER.....	85
1 Diyalog ve Makaleler	
1.1 Ciddî Muhâvere, <i>Kokonoz</i> , S. 11, 16 Nisan 1313/28 Nisan 1897	
1.2 Ciddî Muhâvere, <i>Kokonoz</i> , S. 12, 30 Nisan 1313/12 Mayıs 1897	

- 1.3 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897
- 1.4 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897
- 1.5 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 14, 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897
- 1.6 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 15, 11 Haziran 1313/23 Haziran 1897
- 1.7 (Başlıksız Diyalog), *Kokoz*, S. 15, 11 Haziran 1313/23 Haziran 1897
- 1.8 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 16, 25 Haziran 1313/07 Temmuz 1897
- 1.9 (Başlıksız Diyalog), *Kokoz*, S. 16, 25 Haziran 1313/07 Temmuz 1897
- 1.10 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 17, 09 Temmuz 1313/21 Temmuz 1897
- 1.11 Utanmıyorlar, *Kokoz*, S. 17, 09 Temmuz 1313/21 Temmuz 1897
- 1.12 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 18, 23 Temmuz 1313/04 Ağustos 1897
- 1.13 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313/ 18 Ağustos 1897
- 1.14 (Başlıksız Makale), *Kokoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313/18 Ağustos 1897
- 1.15 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 20, 20 Ağustos 1313/01 Eylül 1897
- 1.16 Tazmînât-ı Harbiyye, *Kokoz*, S. 21, 03 Eylül 1313/15 Eylül 1897
- 1.17 Bir Osmanlı İle Bir Yunanlı Beyninde, *Kokoz*, S. 21, 03 Eylül 1313/15 Eylül 1897
- 1.18 Ciddî Muhâvere, *Kokoz*, S. 22, 17 Eylül 1313/29 Eylül 1897
- 1.19 Yunan Muharebesinden Gelmiş Biriyle Bir Yahudi Beyninde Mükâleme, *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313/27 Ekim 1897
- 1.20 Ciddî Muhâvere, *Akbaba*, S. 3, 29 Ekim 1313/10 Kasım 1897
- 1.21 Ciddî Muhâvere, *Akbaba*, S. 4, 12 Kasım 1313/24 Kasım 1897
- 1.22 Tuhaf Değil midir?, *Akbaba*, S. 4, 12 Kasım 1313/24 Kasım 1897
- 1.23 Muahede-i Kattiye, *Akbaba*, S. 7, 24 Aralık 1313/05 Ocak 1898
- 1.24 Ciddî Muhâvere, *Akbaba*, S. 13, 01 Nisan 1314/13 Nisan 1898
- 1.25 (Başlıksız Diyalog), *Akbaba*, S. 15, 29 Nisan 1314/11 Mayıs 1898

- 1.26 Muhâvere, *Akbaba*, S. 16, 13 Mayıs 1314/25 Mayıs 1898
- 1.27 Ciddî Muhâvere, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314/08 Haziran 1898
- 1.28 Haksızlığın Neticesi, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314/08 Haziran 1898
- 1.29 Ciddî Muhâvere, *Akbaba*, S. 19, 24 Haziran 1314/06 Temmuz 1898
- 1.30 Zât-ı Şâhâneye Açık Arıza, *Akbaba*, S. 20, 08 Temmûz 1314/20 Temmuz

1898

- 1.31 Lefkoşa'dan Dördüncü Mektup, *Akbaba*, S. 22, 05 Ağustos 1314/17

Ağustos 1898

2 Haberler

- 2.1 (Başlıksız Haber), *Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897
- 2.2 Havadis, *Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314/22 Haziran 1898
- 2.3 Havadis, *Akbaba*, S. 23, 19 Ağustos 1314/31 Ağustos 1898

3 Şiirler

- 3.1 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 11, 16 Nîsân 1313/28 Nisan 1897
- 3.2 Kokonoz'un Askere Hitâbı, *Kokonoz*, S. 12, 30 Nisân 1313/12 Mayıs 1897
- 3.3 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897
- 3.4 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 13,14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897
- 3.5 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 14 , 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897
- 3.6 Arnavudlar Lisânından, *Kokonoz*, S. 14, 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897
- 3.7 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897
- 3.8 Bir Yenişehirli Lisânından, *Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran

1897

3.9 Tesalya'da Yaralanan ve Yıldız Hastahanesinde Yatmakta Bulunan Eli
Kalem Tutar Bir Asker Lisânından, *Kokonoz*, S. 16, 25 Hazîrân 1313/07 Temmuz
1897

3.10 Bir Şehidin Vefatından Evvel Oğluna Bir-İki Sözü, *Kokonoz*, S. 17, 09
Temmuz 1313/21 Temmuz 1897

3.11 (Başlıksız şiir), *Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313/18 Ağustos 1897

3.12 (Başlıksız ve iki kıta eksik şiir), *Akbaba*, S. 1, 01 Ekim 1313/13 Ekim 1897

3.13 (Başlıksız şiir), *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313/27 Ekim 1897

3.14 (Başlıksız şiir), *Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314/22 Haziran 1898

KISALTMALAR

a.g.	: adı geçen
a.g.m.	: adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
vb.	: ve benzeri
vs.	: vesaire
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
yy.	: yüzyıl
R.	: Rumî
H.	: Hicri
M.	: Miladi

Bölüm 1

AHMED TEVFIK EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1 Hayatı ve Kitap Halindeki Eserleri

Kaynaklarda, Ahmed Tevfik Efendi hakkında bir takım bilgiler verilmekle birlikte, onun hayatının çeşitli cepheleri aydınlatılabilmiş ve hayat hikâyesi de geniş ve ayrıntılı bir şekilde ortaya konmuş değildir.

Ahmed Tevfik Efendi’nin doğum ve ölüm tarihleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak bazı kaynaklarda (1838-1910) tarihleri arasında yaşadığı belirtilmiştir.¹ Rodos doğumlu olduğu söylenmekle birlikte bu bilgi de kesin değildir. Tevfik Efendi, gerçek anlamda ilk Kıbrıslı Türk gazetecisi olarak kabul edilmektedir. İstanbul’da bir süre eğitim görerek Kıbrıs’a geldiği ve 1891 yılında, “Hacı Derviş Tüccarbaşı” tarafından çıkarılan *Zaman* gazetesinde görev aldığı söylenmektedir. Böylece Kıbrıs’daki gazetecilik hayatına başlaması da bu gazetede olmuştur.²

Sonraları, *Zaman* gazetesinin sahibi ile anlaşmazlığa düşerek bundan sonra kendisinin çıkarmaya başladığı *Kokonoz* adlı mizah gazetesinde bu konuya

---

¹ http://www.isvic.com/Isvic_Sozluk.asp?t=Ahmet+Tevfik+Efendi+-1838-1910-+ve+Kokonoz&x=51,50,53,50.

² Suna Atun, “Ahmed Tevfik Efendi”, *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834-2004)*, Lefkoşa, 2005, s. 11.

değinererek; *Zaman* gazetesinde dokuz kuruş gündelikle çalışarak dört yıl geçirdiğini, ayrılık sebebinin ise kendisinin bir Jöntürk olması, gazete sahibinin ise padişah yanlısı olmasıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Mehmet Remzi Okan da bir makalesinde bu bilgiyi şöyle vermektedir:³

İşte bu Tevfik Efendi öteki muharrirler gibi Derviş Paşa ile uyuşamamış ve kendi ismine olmak üzere bir gazete imtiyazı almış ve bunun adını “Kokonoz” koymuştur.

Araştırmacı-yazar Harid Fedai Tevfik Efendi'nin gerçek bir Jöntürk olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir:⁴

Ahmed Tevfik Efendi kalemiyle, davranışlarıyla ve yürekliliğiyle gerçekten bir Jöntürktü-padişah aleyhtarı ceryanların güçlenmesine yayınlarıyla katkıda bulunmuş; bu yüzden ‘Memalik-i Osmanniye’ye girmesi, gazete/dergilerinin buralarda satılması yasaklanmıştır.

Padişaha muhalif bir Jöntürk olan ve muhtemelen Meşrutiyet idaresinin Osmanlı Devletine hakim olmasını isteyen Ahmet Tevfik Efendi, yayımlamış olduğu *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde de hem çeşitli konulardaki yazılarında hem de Tesalya savaşıyla ilgili yazı, şiir ve haberlerinde halkı aydınlatmaya çalışmış ve bu arada İngiltere idaresindeki Kıbrıs'ta yaşamasının verdiği avantajla gerek yabancı basını, gerek Avrupa devletlerini ve gerekse Osmanlı devletini korkusuzca eleştirmiştir. *Kokonoz* ve *Akbaba*'nın Osmanlı ülkelerine girişi de bu yüzden yasaklanmıştır.

İncelediğimiz yazı ve şiirlerde de Tesalya savaşından sonra padişahın tutumunu aydın kişiliğiyle gerçekleri söylemekten çekinmeyip korkusuzca vatani ve milletin istikbâli için padişahı eleştirdiğini ikinci bölümde detaylı bir şekilde göreceğiz.

---

³ Harid Fedai, “Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: Kokonoz ile Akbaba”, *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 149.

⁴ Harid Fedai, “Yüzyılımızın Başlarında Kıbrıs-Dış Türkler İlişkisi”, *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 38.

Dönemin padişahı II. Abdülhamid'in uyguladığı istibdad yönetimi dolayısıyla koyduğu sansürlerden dolayı İstanbul gazetelerinin serbestce yazamadıkları bilinmekle beraber Kıbrıs'ın İngiliz idaresinde bulunmasından dolayı Tefvik Efendi'nin belki de bu idarenin hoşgörüsü ve padişah karşısındaki politikası dolayısıyla padişahı ve yönetimi rahatlıkla eleştirebilmiştir. Bu özelliğinden dolayı Kıbrıs'daki okuyucu kitlesinin yanı sıra Kıbrıs dışında bile okuyucu kitlesi kazanmayı başarmıştır. Bu çalışmaları sırasında da dışardaki Türk gazeteciler ve başka gazetecilerle bağlantılar kurmuş, Jöntürk yanlısı kişilerle yakın ilişkiler içerisine girmişti.⁵ Her ne kadar serbestlikten faydalansa da Jöntürk yanlısı olmasından dolayı padişah tarafından gazetelerinin Osmanlı topraklarına girişinin engellenmesi gazetelerinin kapnamasına da yol açmıştır.

Kıbrıs'da gerçek anlamda ilk Kıbrıslı Türk gazeteci kabul edildiği gibi Kıbrıs Türk Edebiyatına da sırasıyla çıkarmış olduğu gazetelerinde (*Kokonoz*, *Akbaba*, *Mirat-ı Zaman*, ikinci defa olarak *Kokonoz*) en güzel mizah ve taşlama örneklerini vermiştir. Kıbrıs'ta hiciv dendiği zaman akla gelen ilk isim de kendisi olmuştur. Mizah yönünden oldukça kuvvetli bir üslûba sahip olan Tefvik Efendi'nin meşhur Şair Eşref'le mizah alanında atıştığı ve ona etkili cevaplar verdiği bazı kaynaklarda söylenmektedir. Nitekim *Söz* gazetesi (8 Eylül 1920–22 Ocak 1942) sahibi ve başyazarı Mehmet Remzi Okan Bey (1885–1942) bu konuda şunları söylemektedir:⁶

Tefvik Efendi merhumun hicvi ve mizahi yazılar yazmakta pek ziyade istidadı vardı; öyle parçaları vardır ki, meşhur Eşref'in hicviyelerine faiktir.

---

⁵ Harid Fedai, "Yüzyılımızın Başlarında Kıbrıs-Dış Türkler İlişkisi", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 38-39-40

⁶ Suna Atun, "Ahmed Tefvik Efendi", *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834-2004)*, Lefkoşa, 2005, s. 11-12.

Mizah alanındaki ustalığını daha çok manzumelerinde görmekteyiz. Şiirlerindeki mizah zaman zaman kara mizaha dönüşür.⁷

Tevfik Efendi'nin çıkarmış olduğu ilk mizah gazetesi olan *Kokonoz*'da hiciv şiirlerinden ulaşabildiğimiz en eski örnek, "Gazel-i Hacı FışFış" başlığını taşıyan şiirdir.⁸

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1878'de Kıbrıs'ı İngiltere'ye kiralamasından sonra başlayan İngiliz Döneminin başlangıcının 11. yılında, yani 1889 yılında başta *Saded* olmak üzere Kıbrıs Türk halkı ilk defa kendi gazetesiyle tanışmış, daha sonra bunları *Zaman* (1891), *Yeni Zaman* (1892), *Kıbrıs* (1893), *Kokonoz* (1896), *Akbaba* (1897) vb. gazeteler izlemiştir; böylece Kıbrıs'ta Rum ve İngiliz basınının yanında bir Türk basını da başlamıştır. Bu Türk basın hayatı da birçok Türk şair, hikâyeci ve yazarının yetişmesine ve eserlerini bu gazete ve dergilerde yayımlayarak kendilerini kamuya duyurmalarına ve Türkçe yazı ve edebiyat ortamının kurulup genişlemesine yol açmıştır. Ahmet Tevfik Efendi de çıkardığı gazetelerde kendi eserlerini yayımlamasının yanı sıra başka gençlerin de yazı ve edebiyat hayatında kendilerini gözetmelerinin zeminini hazırlamıştır.⁹

Yukarıda bahsettiğimiz hiciv şiirlerinin yanında yazmış olduğu "Bir Manzara-i Dil-güşâ" adlı öyküsü de Kıbrıs'ta hikaye türünün ilk örneklerinden biri olmayı başarmıştır. Öykü *Akbaba*'nın 3, 4, 5 ve 6. sayılarında yayımlanmıştır.¹⁰

---

⁷ Harid Fedai, "Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: Kokonoz ile Akbaba", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 150.

⁸ Suna Atun, "Ahmed Tevfik Efendi", *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834-2004)*, Lefkoşa, 2005, s. 13-16.

⁹ Harid Fedai, "Kıbrıs Türk Edebiyatı 1571-1960", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 313-314.

¹⁰ Harid Fedai, "Bir Manzara-i Dil-güşâ", *Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-1*, Lefkoşa, 2005 s. 104-115.

Ahmed Tevfik Efendi Kıbrıs'ta ilk mizah yazarı olmak ve bu yoldaki birçok yazısını çıkardığı yayın organlarında yayımlamakla birlikte ciddi mana eserler, yani hikâyeler, makaleler ve oyunlar da yazmıştır. Bu özellikleri onu Kıbrıs Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden birisi haline getirmiştir.

Tevfik Efendi'nin çıkardığı gazetelerin yanı sıra kitap halinde çıkardığı iki de tiyatro eseri vardır. Bunlardan ilki Kıbrıs'ta yazılan ve yayınlanan ilk tiyatro oyunu olan *Hicran-ı Ebedi* (1893), ikincisi ise II. Abdülhamid yönetimine karşı yazılmış bir tiyatro eseri olan *Belây-ı İstibdat*'tır (1909).¹¹

Ahmed Tevfik Efendi'nin ayrıca Tesalya savaşı ile ilgili ayrı basım halinde çıkardığı yüz dördüklükten oluşmuş bir de destanı vardır. Destanda Tesalya savaşı baştan sona kadar anlatılarak kişi ve yer adları belirtilmektedir. Ayrıca 11'li hece ölçüsüyle karışık duraklı olarak yazılmıştır.¹²

1.2 Çıkardığı gazeteler

Ahmed Tevfik Efendi'nin bizzat çıkardığı gazeteler sırasıyla *Kokonoz*, *Akbaba* ve *Mirat-ı Zaman* gazeteleridir. Yazar, kapanan *Kokonoz*'u daha sonra 1910'da ikinci defa çıkarmıştır.

---

¹¹ Harid Fedai, "Kıbrıs Türk Edebiyatı 1571-1960", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 314.

¹² Harid Fedai, "Tesalya Savaşına Dair Bir Destan", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler 1*, Ankara, 2002, s. 322, 325-336.

1.2.1 Kokonoz: (İlk devre, 27 Kasım 1896-17 Eylül 1897, 22 sayı; ikinci devre (2 Mayıs 1910–28 Haziran 1910, 9 sayı)

Kokonoz kelimesi, Mehmet Zeki Pakalın'ın sözlüğünde “kokonos” olarak geçmektedir. Anlamı ise Yeniçeriler arasında “hatırı sayılanlar” hakkında kullanılan bir tabirdir.¹³

Ahmed Tevfik Efendi'nin çıkarmış olduğu ilk gazetesi *Kokonoz*'dur. *Kokonoz* 15 günde bir yayımlanmaktadır. *Kokonoz*'un ilk devresi 27 Kasım 1896-17 Eylül 1897 tarihleri arasında ve 22 sayı çıkmıştır. *Kokonoz* gazetesi Kıbrıs'daki ilk mizah gazetesidir. Ahmet Tevfik'in *Kokonoz* gazetesinden sonra çıkarmış olduğu *Akbaba* gazetesi de aynı özelliklere sahip ve birbirleriyle farkları olmadığından *Kokonoz* ve *Akbaba*'ya aynı anlama gelen adlar verilmiştir. Yazarın yaşlılık dönemi ürünleri olduklarından ihtiyarlığın simgesi sayılırlar. *Kokonoz*'un ilk sayısı 27 Kasım 1896'da yayımlanmıştır. İlk sayıdaki “Fatıha” başlıklı yazıda gazetenin her 15 günde bir Çarşamba günleri çıkacağı hatta beğenildiği takdirde haftalık yayımlanacağı, ilk sayının ücretsiz gönderileceği, abone paralarını ödeyenlere ise düzenle iletileceği belirtilmektedir. *Kokonoz* toplamda 4 sayfa olup 21 x 28 cm. ölçülere sahip olmakla beraber ilk olarak Zaman daha sonra da Kıbrıs Basımevi'nde Lefkoşa'da basılmaktadır. *Kokonoz*'un yıllık abone bedeli Lefkoşa'da 2.5 şilin, kazalar için 3 şilin 1 bakır, Kıbrıs'tan hariç yerler için 27 kuruştur. Gazetede pek seyrek başka yazarlara rastlansa da gazetenin tümü Ahmet Tevfik Efendi'nin kendi kaleminden çıkmaktadır. Yazıları daha çok iki kişinin karşılıklı konuşması şeklinde düzenlenir ve “muhavere” (diyalog) başlığıyla yayımlanır. Türkiye'de çıkan önceki mizah

---

¹³ Mehmet Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 2*, İstanbul, 1993, s. 287.

gazetelerinde de sık sık görülen bu yazılar, adeta bir Karagöz-Hacivat edası taşımaktadır.¹⁴

Ahmed Tevfik Efendi bu gazete aracılığıyla bir çok taşlama, fıkra, atasözü, deyim, düz yazı ve şiir gibi edebî ve gayri edebî yazı şekillerine de yer vererek gazeteciliğinin yanı sıra edebiyatçı yönünü de ortaya koymuştur. Tevfik Efendi *Kokonoz*'u yayımlamaya başladığı tarihten bir sene sonra Osmanlı-Yunan Savaşı'nın (17 Nisan 1897 Tesalya Savaşı) çıkması dolayısıyla gazetesinde savaşla ilgili birçok yazı ve şiirlere de yer vermiş, bu yazı ve şiirlerinde bu savaşı değerlendirip yorumlayarak gerek Yunan idarecilerini, gerekse Osmanlı idarecilerini eleştirmiş; bu arada Osmanlı askerlerinin kahramanlığını da çok yüceltmıştır.

Kokonoz gazetesi bu eleştiriler dolayısıyla Osmanlı topraklarına girişi engellenince kapanmak zorunda kalmış, yazar da bu durumu *Akbaba* gazetesini çıkarırken gazetesinde şöyle açıklamıştır:¹⁵

Bundan evvel “Kokonoz” nâmıyle neşretmiş olduğum gazetemde dahi Avrupa Devletlerinin Osmanlılar hakkında neşrettikleri erâcîfi red ile Yunan muharebesinde asâkir-i Osmaniyye'yi teşcî yolunda söylediğim şiirler milletin mazhar-ı takdîri olmuş iken; Padişahımız Efendimiz Hazretlerinin mûcib-i nefret ve gazabı olarak her tarafca men'ine irade buyurmuşlar idi. Ahîren aldığım malûmata nazaran *Kokonoz*'un men'ine sebep olan şey, Tesalya'nın verilmemesi hakkında millet tarafından ettiğim rica ve iddialar imiş.

Kokonoz, çok yoğun Osmanlı taraftarlığı yapılmasına rağmen (askerleri övücü ve kahramanlıklarından bahsedilmesi, devletin büyüklüğü vb.) Tesalya ve zapt edilen

---

¹⁴ Harid Fedai, “Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: Kokonoz ile Akbaba”, *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler* 1, Ankara, 2002, s. 149, 150.

¹⁵ “Haksızlığın Neticesi”, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

diğer yerlerin verilmemesi hakkında devleti de eleştirmekten geri kalınmayınca bu tutum İstanbul hükümetinin hoşuna gitmemiştir. Bu eleştiriler dolayısıyla:¹⁶

Yıldız Saray-ı Hümayunu Baş Kitabet dairesinden yazılan 29 Temmuz 313 tarih ve 2633 numaralı "İrade-i Hususiye "de *Kokonoz* için şöyle denilmektedir:

Kıbrıs'ta tab' olunan *Kokonoz* nam Türkçe gazetenin tahdiş-i ezhânı mucip neşriyatta bulunmasına mebni Memalik-i Şahaneye men'-i idhali için icab edenlere tebligât-ı lazıme ve müessire ifası şerefsüdur olmağla

Osmanlı vilayetlerine gönderilen bu emirnameden kısa bir süre sonra gazete 17 Eylül 1897 tarihinde son sayısını yayımlayarak kapanmıştır.

Böylece 27 kasım 1897 tarihinde yayına başlayan gazete toplam 22 sayı çıkmış ve 17 Eylül 1897 tarihinde son sayısını yayımlayarak basın alemine veda etmiş, ancak yerine bir isim değişikliğiyle *Akbaba* çıkmaya başlamıştır.

Ahmed Tevfik Efendi, bundan sonra *Akbaba* ve *Mirat-ı Zaman* gazetelerini çıkarmış, Osmanlı'nın II. Meşrutiyet döneminde sonra *Kokonoz*'u ikinci defa çıkarmıştır (2 Mayıs 1910 – 28 Haziran 1910). Mizah gazeteleri olan *Kokonoz* ve *Akbaba*'da özellikle Tesalya ve savşata kazanılan diğer yerlerin verilmemesi için Osmanlı devleti yönetimi ve padişaha açıkça eleştirilerde bulunmuş ve gazeteleri de bu yüzden istibdad kılıcının kurbanı olmuştur. Üç yıllık bir aradan sonra tekrar karşımıza çıkan Tevfik Efendi bu kez diğer gazetelerinden farklı olarak siyasi ağırlıklı bir gazete olan *Mirat-ı Zaman*'ı yayımlayarak her ne kadar siyasi olsa da yine hiciv şiirlerine devam etmiştir.

---

¹⁶ Mehmet Demiryürek, *Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri 1*, dergiler.ankara.edu.tr. /dergiler/45/801/10223.pdf

Tevfik Efendi ittihad ve terraki yanlısı olduğu için padişah'tan çekinmeden her şeyi açıkça ifade etmekte bu yüzden ada içi ve dışından sağlanan gelirle yaşamını sürdürmekteydi.

İkinci Meşrutiyet'in ilânıyla baskı rejiminden kurtulan İstanbul gazeteleri ve diğer kesimlerdeki gazetelerin sürümlerinin çoğalmasıyla Kıbrıs'a gelen yayınlarda ciddi bir artış sağlanmıştır. Doğal olarak bu durum *Mirat-ı Zaman*'ın aleyhine olmuştur. Tevfik Efendi tekrar okuyucusunu çekebilmek için gazeteyi mizah içerikli bir görünüme sokmayı hedefler ve adını yine *Kokonoz* koymayı uygun görür. Ve *Mirat-ı Zaman*'ı kapattıktan 15 gün sonra 2 Mayıs 1910 tarihinde üzerine *Mirat-ı Zaman*'ın numarasını koymayı da ihmal etmeksizin 2. devre *Kokonoz*'u yayım hayatına sokar. Birinci devredeki *Kokonoz* 15 günde bir yayımlanıp, 4 sayfa iken ikinci devre *Kokonoz* haftalık aynı zamanda 8 sayfa çıkarılmaktaydı. Ancak *Kokonoz*'un daha 5. sayısında iken abone paralarını toplayamadığı için sayfa sayısını 4'e düşürmek zorunda kalmış, bundan sonraki sayılarında da alacağı paralar için abonelerine seslense de fayda etmediğini anlayınca 28 Haziran 1910 tarihli 2. Devre *Kokonoz*'un 9. sayısında abonelerine paraları toplamak için dolaşmaya çıkacağını ve gelene kadar *Kokonoz*'un yayımlanmayacağını söyler, Ne yazık ki, gazete bu tarihten sonra yayımlanamamış, Kıbrıs'ın bu ilk mizah gazetecisi ve önemli yazarı bir daha gazete çıkarmak ve sesini duyurmak imkanını bulamamıştır.¹⁷

1.2.2 Akbaba:

(01 Ekim 1897-19 Ağustos 1898, 23 sayı)

Kokonoz'un kapanmasından sonra *Akbaba*, 1 Ekim 1897'de herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin okuyucuların karşısına çıkar. Yeni gazete her bakımdan *Kokonoz*'un

---

¹⁷ Harid Fedai, "Kokonoz'un İkinci Kez Yayınlanması", *Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-1*, Lefkoşa, 2005 s. 317-319.

uzantısıdır ki kendi numarasının yanında *Kokonoz*'un numarası da verilmiş tüm sayılarda da bu devam etmiştir.

Kokonoz'un devamı olan *Akbaba* da bir mizah gazetesidir ve *Kokonoz*'a kaldığı yerden devam etmektedir. Bu gazetede de genel gazetecilik tutumuna ve Tesalya savaşı ile ilgili yazı ve şiirlerine devam etmiştir.

Akbaba'nın 3, 4, 5 ve 6. Sayılarında uzun bir öykü yayımlandığını daha önce de bildirmiştik: “Bir Manzara-i Dil-Güşa”. Bu öykünün yanı sıra yazarın gazetenin dokuzuncu sayısında “İki Aşık Bir Eşek” adlı kısa bir öykü, 13,14ve 15.sayılarda da yarım kalmış 4 perdelik bir oyunu vardır, ki bugün itibariyle de Kıbrıs Türk edebiyatında görülen ilk oyunlar arasındadır. *Akbaba* da *Kokonoz* gibi Kıbrıs matbaasında basılmakta, yıllık abone bedeli ise Lefkoşa için 2.5 şilin, kazalara 3 şilin 1 bakır, Kıbrıs dışındaki yerler için de 1.5 mecdiyedir.¹⁸

Daha önce de belirttiğimiz gibi *Akbaba*'nın Osmanlı ülkesine girişinin yasaklanmasıyla ilgili “Haksızlığın Neticesi” başlıklı yazısında *Kokonoz*'un kapanma sebebini de açıklayan Tevfik Efendi, *Akbaba* için neden böyle biri kararın verildiğinin anlaşılamadığı belirtmekte ve şunları söylemektedir:¹⁹

Akbaba'nın memnuiyeti hakkında çıkan iradenin sebebi daha anlaşılamamıştır. Lâkin şüphe yoktur ki bura hafiyelerinin sarf eyledikleri gayret-i melunaneleri semeresidir. Fakat bu semerenin taaffün-i kerihî beni ne kadar bizar ettiyse o semereyi hasıl eden şecere-i muzırırayı da kurutacak bir zırh husule getirecektir. Gazetem bununla iki defadır men ediliyor. Her ikisinin de sebeb-i meni koz kabuğunu doldurmayacak bir takım vahi vesileler ve sansürlerin ihtira ettikleri desise ve hilelerden ibaret olduğu güneş gibi meydandadır. Cenab-ı Hak insanı

---

¹⁸ Harid Fedai, “Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: *Kokonoz* ile *Akbaba*”, *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler* 1, Ankara, 2002, s. 152-153.

¹⁹ “Haksızlığın Neticesi”, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

halk buyurduğu zaman hayvan-ı natıktan fark ve temyiz etmek üzere lisân vermiştir.

Yazının devamında bundan sonra takip edilecek yol da belirtilerek adeta padişaha meydan okunmaktadır. Bunu bildirdikten sonra artık Tefik Efendi, padişaha karşı isyan bayrağını çekmiş ve bundan sonraki yazılarında padişahı sık sık eleştirmiştir. Bunun en canlı örneği ise başlığından da anlaşılacağı gibi *Akbaba*'nın 20.sayısında "Zat-ı Şahane'ye Açık Arıza" adlı yazısındadır. Bu yazısında padişah ağır bir dille eleştirilmektedir.

İşte görüldüğü gibi Tefik Efendi padişah aleyhtarı olan bir jöntürk'tür ki *Akbaba* gazetesinde bu özelliğini yapmış olduğu ağır eleştirilerle açık açık ortaya koymuştur.

Ahmet An da bu konuda şunları söyler:²⁰

Akbaba'nın *Kokonoz*'dan farkı Jön-Türk cereyanına kapılması ve Padişah 2. Abdülhamid'i açık açık eleştirmektir. Bu yüzdendir ki *Akbaba*'nın abone sayısı azalmış ve Tefik Efendi zor duruma düşmüştür. Bununla da kalmayarak kendisinin de gazetesinin de Osmanlı ülkesine girişi yasaklanmıştır.

Tüm bu nedenlerle *Akbaba* gazetesi de 19 Ağustos 1898 tarihinde 23. Sayısını yayımlayara basım dünyasından çekilmek zorunda kalır.

1.2.3 Mirat-ı Zaman:

(3 Mart 1901 – 18 Nisan 1910, 368 sayı)

Ahmed Tefik Efendi, *Akbaba* kapandıktan yaklaşık 3 yıl sonra 3 Mart 1901 günü *Mirat-ı Zaman* gazetesiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu gazete siyasi bir gazetedir.

---

²⁰ Ahmet An, *Kıbrıs Türk Toplumunda İlk Kulüpler*,
www.youblisher.com/files/publications/1/4740/pdf.pdf.

Ancak yazar hiciv tarzında yazdığı şiirlerine burada da devam etmektedir. Dokuz yıl yayımlanan *Mirat-ı Zaman*, yazarın en uzun süre yayımlanan gazetesi olmuştur.²¹

Edindiğimiz bilgiye göre, siyasi bir içeriğe sahip olan gazetenin haftalık bir Jöntürk gazetesi olduğu söylenmekte ve 2. Meşrutiyetin ilanıyla bunu destekleyici tavırları hakkında şunlar söylenmektedir.²²

Mehmet Remzi'ye göre; Haftalık bir Jöntürk gazetesi olan *Mirat-ı Zaman* da ilk sayılarından itibaren İstanbul Hükümetince hoş karşılanmamış görünmektedir. Bunda gazetenin imtiyaz sahibi Ahmed Tevfik Efendi'nin basın hayatındaki geçmişi ve fikirleri herhalde etkili olmuştur. 1908 yılında Meşrutiyet ilan edildiği zaman *Mirat-ı Zaman* var gücüyle Meşrutiyeti desteklemiştir. Hatta, Ahmed Tevfik Efendi bir de "Bela-yı İstibdad" adlı tiyatro eseri yazarak bastırmıştır.

Aynı makalede ifade edildiği üzere haklarındaki bir belgeden anlaşıldığına göre Vizeli Rıza Bey'le Ahmed Tevfik Efendi Osmanlı ceza kanununun 58. maddesi gereğince cinayetle itham edilmişler, hatta haklarında bir tutuklama emri gazetelerine gönderilmiştir. Başka bir belgeye göre de daha sonra Ceza kanununun 58. Maddesine göre kal'abend edilmelerine, ayrıca ilgili kanunun 30. maddesi hükmünce medeni haklarından men edilmelerine ve mallarının haciz ve müsadere edilmesine karar verilmiştir. Makalede bununla birlikte gene de *Mirat-ı Zaman*'ın yayın hayatının 1910 yılına kadar devam ettiği belirtilmektedir.

Yine bir başka makaleden öğrendiğimize göre, *Akbaba* ve *Kokonoz* gibi mizah gazetesi olmayıp ciddi bir siyasi gazete olan *Mirat-ı Zaman*, haftada bir yayımlanmış ve Jöntürklerin Kıbrıs'taki sözcülüğünü yapmış, Vizeli Rıza Efendi ile İzmir'li Saffet Bey'in yazıları gazetenin değeri ve önemini artırmış, Rıza Efendi'nin siyasi makalelerinin yanında Tevfik Efendi'nin de edebi yazıları Kıbrıs Türklerini özellikle

²¹ Suna, Atun. "Ahmed Tevfik Efendi" Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi, Lefkoşa, 2005, s. 29

²² Mehmet Demiryürek, *Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri 1*, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/801/10223.pdf

de gençleri coşturacak kadar ateşli olmuştur. Yine bu makalede heyecanları körükleyen bu neşriyat yüzünden gazetenin birçok muhalif kazandığı ve birçok zorluklara göğüs germek zorunda kalarak gazetenin belli aralıklarla yayının sürdürmek zorunda kaldığı da belirtilmektedir.²³

Mirat-ı Zaman II. Meşrutiyetin ilanından sonra istibdad yönetiminin kalkmasıyla içerikleri renklenmiş ve Kıbrıs'a bolca gelmeye başlayan İstanbul gazetelerinin yarattığı rekabet ortamıyla yavaş yavaş itibarını kaybetmiş ve Tefik Efendi 368. sayının 18 Nisan 1910 tarihli yazısında bir açıklamayla yeniden mizahi içerikli olan *Kokonoz* gazetesini çıkarmayı başlayacağını bildirmiştir.²⁴

---

²³ Ahmet An, *Kıbrıs Türk Toplumunda İlk Kulüpler*, www.youblisher.com/files/publications/1/4740/pdf.pdf

²⁴ Harid Fedai, "Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: *Kokonoz* ile *Akbaba*", *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler* I, Ankara, 2002, s. 153

Bölüm 2

TESALYA SAVAŞI VE CEREYANI

Avrupa' lı devletler ve özellikle Rusların desteğiyle, 1828-29 Osmanlı-Rus Harbi sonunda imzalanan Edirne antlaşmasıyla Yunanistan bağımsızlığını kazanmıştı.²⁵ 1830'daki Londra Antlaşmasıyla beraber Yunanistan sınırları kesin olarak tespit edilmişti. Ancak daha sonraları Yunanlı yöneticiler, askerler ve aydınlar bu sınırları yetersiz görmeye başladılar. “Megali İdea” Büyük Ülkü dedikleri tezi savunmaya başlamışlardı. Milliyet prensiplerine dayanarak Yunanlıların yaşadığı bütün toprakların Yunanistan'a katılmasını arzu etmişlerdir.²⁶ Yunanistan bu tezle bir nevi genişleme politikasına girmiş ve başta Girit olmak üzere Eğriboz, Sisam, Makedonya ve diğer yerleri elde etmeye çalışmıştır. Bu ideal dolayısıyla Yunanistan artık Osmanlı devletiyle sürekli bir çatışmaya girmiş ve uzun bir süre devam etmiştir.²⁷ İşte bu emellerini gerçekleştirmek isteyen Yunanistan Osmanlı idaresinde olan topraklardaki Rum ahaliyi sürekli kıskırtmış, o toprakları da Yunanistan'a katmak için uğraşmıştır. Bu konudaki çabalarından en önemlisi de Girit'te olmuş ve Girit meselesi uzun süre Osmanlı için büyük bir problem olmuştur.

---

²⁵ Gülser Oğuz, *Osmanlı Gazetesinin (1897-1904) Girit İsyanlarına Bakışı*, kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/.../JKEF_7_2_2006_89_111.p...

²⁶ Enver Ziya Karal, “Osmanlı-Yunan Harbi”, *Birinci Meşrutiyet Ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 112.

²⁷ Metin Hülagü, *1897 Türk-Yunan Harbine Kadar Osmanlı İdaresinde Girit*, www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120302115455_0.pdf.

Aslında Girit, Osmanlı için 1821 tarihinden itibaren önemli bir mesele haline gelmişti. Ada Rumları sık sık isyan etmekteydiler. Yunan devletinin kurulmasından sonra adanın Yunan'a ilhakı Yunan ve Rum unsurunun ortak amaçları olmuştur.²⁸

Nitekim 1867'de Yunanlıların desteği ile isyan çıkaran Rumlar, önce ıslahat istediklerini deklare ettiler daha sonra da Osmanlı'nın zaafını görünce Girit'i Yunanistan'a ilhak ettiklerini ilân ettiler. Babıâli ise çözüm olarak Girit'e muhtariyet verilmesini önermişti, ancak Rumlar, Yunanistan'a katılma fikrinden hiç bir zaman vazgeçmemiştir. Osmanlı devleti bu anlaşmazlıkları önlemek için yeni bir isyana kalkışan Girit asileriyle 25 Ekim 1878'de Halepa misakını imzaladı. Bu sözleşmede, 1868 yılındaki nizamnamenin hükümleri genişletildi ve böylece adanın iç idaresi Girit'li Rum ve Müslüman halka intikal etmiş oluyordu.²⁹

Girit adasının yeni anayasası olarak kabul edilen bu antlaşmanın bazı maddeleri şöyleydi:

- 1- Girit genel valisi beş yıl süreyle tayin edilecek; genel vali, Müslüman veya Hristiyan olabilecektir. Müslüman olduğu takdirde Hristiyan bir yardımcısı, Hristiyan olduğu takdirde bir Müslüman yardımcısı bulunacaktır.
- 2- Vilayet Genel Meclisi, 80 üyeyi içine alacak; bunlardan 49'u Hristiyan, 31'i Müslüman olacaktır. Meclis, yılda bir defa toplanacak ve mahalli ihtiyaçlar hakkında kararlar verebilecektir.
- 3- Memurlar tercihen yerliler arasından seçilecektir.
- 4- Rumca, Türkçe gibi resmi dil olarak kabul edilecektir.
- 5- Vergi gelirlerinin fazlası Ada'nın amme hizmetleri için kullanılacaktır.
- 6- Kâğıt paranın tedavülü yasak olacak, basın hürriyeti sağlanacaktır.³⁰

---

²⁸ Enver Ziya Karal, "Osmanlı-Yunan Harbi", *Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 118.

²⁹ Gülser Oğuz, *Osmanlı Gazetesinin (1897-1904) Girit İsyanlarına Bakışı*, kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/.../JKEF_7_2_2006_89_111.p...

³⁰ Serap Toprak, *Megali İdeaya Bir Örnek: Girit*, www.itobiad.com/upload/File/makale/1333106390.pdf.

1877-78 Osmanlı-Rus harbi neticesinde Berlin antlaşmasında Yunan temsilcisi hükümeti adına Yunanlılar ile meskun bütün toprakların ayrıca Tesalya, Epir ve Girit'in Yunanistan'a verilmesini istedi. Osmanlılar bu konuya şiddetle karşı çıkarken İngiltere de Girit'le olan kısmına karşı çıkmıştı. Bunun üzerine Kongre, Yunanistan'ı tatmin etmek için antlaşmanın 13. protokolüne düştüğü kayıtta; Osmanlı Devleti'ni Tesalya ve Epir bölgelerinde sınır düzeltmesi için Yunan hükümeti ile antlaşmaya davet etti. Bu hududun adalar denizi üstünde Salambris vadisini ve Yunan denizi tarafını takip etmesini uygun buldu. Kongredeki son toplantıda da Osmanlı ile Yunanistan'ın anlaşamadığı takdirde olaya büyük devletlerin müdahale ederek haklarını muhafaza etmek için antlaşmaya bir madde koymak istemişlerse de Osmanlı devleti buna karşı çıkmıştır. Kongre başkanı Bismark ise bu maddenin antlaşmaya yazılmasının bir istekten ibaret olduğunu ve yapılmasında mecburiyet olmadığını aktararak Osmanlı devletini ikna etmiştir. Berlin antlaşmasından sonra Şubat 1879'da Preveze'de, Ağustos 1879'da da İstanbul'da müzakereler yapan Osmanlı ve Yunan devletleri toplanmışlar; ancak Berlin protokolünde belirtilen sınırın kabul edilmesinde ısrar eden Yunanistan'ın tavrı yüzünden görüşmeler neticesiz kalmıştır. Ancak Berlin antlaşması devletleri Yunan ve Osmanlı Devletleriyle 16 Haziran 1880'de bir konferans düzenleyerek hudut düzeltilmesi konusunda karara vardılar ve bunu Osmanlı dışişleri bakanına bir nota vererek bildirdiler. 1881 Martında ise nihayet İstanbul'da toplanan elçiler konferansı Tesalya'yı Yunanistan'a, Epir'i de Osmanlı'ya bırakacak surette bir düzeltme yapmıştır ve 24 Temmuz'da da Osmanlı ile Yunan arasında antlaşma imzalanarak anlaşmazlık geçici olarak çözülmüştür.

Büyük ölküye bağlı kalan Yunanlılar, Berlin antlaşması ile vadedilen hudud için fırsat kollamaya devam ettiler. Doğu Rumeli buhranının gelişmesi ve çıkan Bulgar-Sırp harbini de bu suretle fırsat bilerek Deli Yani hükümeti, Epir ve Güney Makedonya'yı ilhak etmek için askeri hazırlıklara giriştiler. Ancak barşın bozulmasını istemeyen Avrupa devletleri Yunan sularına donanma göndererek Yunan'ı abluka altına almışlardı. Devletlerin ve özellikle Fransa'nın nasihatlerini dinlemeyerek geri çekilmeyi kabul etmeyen Yunanlılar kuvvet hazırlayarak Tesalya'da Osmanlı hududunu geçmeye çalışsalar da Ahmed Eyüp Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetleri tarafından püskürtüldüler. Bunun üzerine Deli Yani hükümeti istifa etmiş ve abluka yüzünden de ticareti durgunlaşmıştı ki birçok yerde açlık bile yaşanmaya başlamıştı. Tirkopis'in askeri terhis etmesiyle beraber Osmanlı devleti de bu suretle tehlikenin ortadan kalktığını Avrupa devletlerine bildirmiş ve 8 Haziran 1886'da devletler ablukayı kaldırmışlardır.³¹

Görüldüğü gibi Yunanistan hiçbir vakitte isteklerinden vazgeçmeyerek her defasında fırsat kollamaya ve değerlendirmeye devam etmiştir. Bunlara bir yenisini ekleyen Yunanistan, Etniki Eteryia Cemiyetini teşkilatlandırarak Girit, Epir ve Makedonya gibi yerleri kendi topraklarına katmayı amaçlamıştır. Cemiyet, amacını gerçekleştirebilmek için Avrupa'da "Yunanistan dostları" cemiyetleri kurmak gibi yöntemler izlemişlerdir. Nitekim bu cemiyetin 1894'ten sonraki çalışmaları Avrupadaki halkın efkarını da Yunan lehine çevirmeye başlamış ve macera meraklısı Avrupalılar türlü yollarla Yunanistan'a sempatilerini göstermeye başlamışlar, hatta İngiltere parlamentosu tarafından 100 mebus tarafından Atina'daki cemiyete mesaj

---

³¹ Enver Ziya Karal, "Osmanlı-Yunan Harbi", *Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 112-115.

gönderilerek İngiltere'nin Osmanlı'ya karşı Yunanistan'ı destekleyeceğini bildirmişlerdir. Bir taraftan da Atina'da kurulan Giritlilerin teşkil ettiği bir cemiyet, Girit'in Yunanistan'a ilhakı için Etniki Eteryia ile işbirliği içine girmiştir. Tüm bu gelişmeler yaşanırken yabancıların destek ve yardım vaatlerine güvenen Girit halkı 1896'da yeniden isyan etmişti. Yunan halkı da hükümetin kuvvet kullanarak Girit'in işgal edilmesini istemekteydi.

Avrupa devletleri böyle bir hareketin Osmanlı ile Yunanistan arasında bir savaşın çıkmasına neden olabileceği için Osmanlı'ya teklifte bulunarak Girit'e muhtariyet konusunda yeni haklar verilmesini istemişti. Hatta, Avrupa devletleri 3 Şubat 1897 tarihinde adaya harp gemileri göndererek Yunanistan'ın Girit'i zaptetmelerini engellemeye çalışsa da Yunan hükümeti bir filonun himayesinde birkaç taburdan oluşan askerini Girit'in işgal edilmesi için göndermiş ve Albay Vassos komutasında karaya çıkarma yaparak adayı Yunanistan'a ilhak ettiklerini ilan etmişti. Avrupa Devletleri komutanları ise bu emri vakiyi kabul etmeyerek Yunan kuvvetlerinin Girit'ten çıkmasını istediler. Bunun üzerine Yunan hükümeti yönünü Balkanlar üzerine çevirmiş ve Etniki Eteryia'nın teşkil ettiği Milis Kuvvetleri 9 Nisan tarihinden itibaren Tesalya hududunda ve Makedonya'da bulunan Osmanlılara karşı saldırıya başlamışlardır.

O sırada Osmanlı Devletinin başında bulunan II. Abdülhamid harp taraftarı değildi. Ancak Yunanistan'ın Girit, Makedonya ve Epir'e saldırmasını karşılıksız bırakması bu olaylar dolayısıyla sarsılmış bulunan itibarı daha da sarsacaktı. Bundan dolayı padişah 17 Nisan 1897 tarihinde Yunanistan'a harp ilân etti. Osmanlı halkı da devletin şeref ve haysiyetine gelen tecavüzlüğe karşı ne olursa olsun savaş

istemekteydi. Birtakım Avrupa Avrupa Devletleri de kendi menfaatleri için geri duracaklardı ki; Bulgaristan ile Sırbistan Yunanistan'ın Makedonya üzerindeki tavırlarına karşı kendi menfaatleri için tarafsız kalmayı tercih edecek, diğer yandan Avusturya nüfuz sahası olarak kabul ettiği bir bölgeye Yunanistan'ın yayılmak istemesini istemeyecek, Almanya da, geçmişte İngiltere ile Fransa'nın oynadığı rolü benimseyerek Osmanlı ile siyasi ve iktisadi münasebetlerini geliştirmek isteyerek Osmanlı topraklarının bütünlüğü prensibini savunacaktı. İngiltere ile Fransa ise büyük bir Yunanistan devletinin kurulmasını henüz istememekte idi. Son olarak Rusya'ya gelince Yunanistan'a yardım etmeyi, Almanya ve Avusturya ile arasının bozulabileceği düşüncesiyle göze alamıyordu. İşte devletlerin bu durumu Osmanlılar için elverişli bir siyasi ortam hazırlamış ve devlet bundan dolayı Yunanlılara harb ilân etmeyi uygun bulmuştu.

1897 Türk-Yunan Savaşı, Tesalya ve Epir bölgeleriyle denizlerde cereyan etmiştir. Osmanlı kuvvetleri Ethem Paşa idaresinde 192 tabur ve 350 toptan oluşmakta idi. Ayrıca Osmanlı ordusu, General Von der Goltz'un Alman subayları tarafından teşkilatlandırılmıştı. Yunan ordusu ise Konstantin komutasında yaklaşık 40.000 kişilik bir kuvvetten oluşuyordu. Yunan ordusu başlangıçta heyecanlı ve morali yüksek olmakla beraber düzgün bir harp yapmaktan çok bozuk arazide çete savaşı yapmaya hevesli idi. Yunan'ın donanması ise Osmanlı donanmasından kuvvetli olmasına rağmen hakimiyetimizde bulunan adaları işgal edecek güce sahip değildi. Bu yüzden harbin ağırlık noktası Tesalya ve Epir bölgelerine kaydı.³²

---

³² Enver Ziya Karal, "Osmanlı-Yunan Harbi", *Birinci Meşrutiyet Ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 115-116-117.

Tesalya ve Epir bölgelerinde harbin ağırlık noktasının olma nedenlerinden biri de bölgenin coğrafi özelliklerinin müsait olması idi, Çünkü bölge Pindos dağlarıyla Tesalya ve Epir olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ayrıca Osmanlılar Goltz Paşa'nın 1886'da yaptığı savaş plânını esas almıştı.³³

Bu plana göre, Teselya bölgesinden Atina'ya doğru ilerlenecek ve Atina'nın alınmasıyla nihai sonuca ulaşılabilecekti. Epir bölgesi ikincil konumda bir cephe olacaktı. Ayrıca, Batılı devletlerin savaşa müdahil olmalarını önlemek için kısa sürede sonuca ulaşılmaya çalışılacaktı.

Denizlerdeki savaşta Yunan donanması gerek korkaklığı ve gerek savaş bilmeyişi yüzünden Osmanlı donanmasının zaafından faydalanamamış ve karada zaten gösteremediği başarıyı denizlerde de gösterememiştir.

Yunanistan Devleti'nin donanması Osmanlı'dan daha güçlü durumdaydı. Zaten Yunan'ın savaşa girmesindeki en büyük etken de donanmasının bu dönemdeki gücü ve büyüklüğü idi.

Yunan donanmasının savaşta en etkin faaliyet gösterdikleri noktalardan biri Preveze ve civarı olmuştur. 13 kıtalık Yunan filosu Preveze önüne gelerek, Preveze kalesini topa tutmuştur. Düşman zırhlılarına Hamidiye ve Yenikale siperlerinden yapılan dört buçuk saatlik savunma neticesinde 19 Nisan 1897'de Makedonya adlı bir Yunan vapuru batırılmıştır. İlerleyen günlerde Yunan gemileri Narda körfezi ve Preveze'de mahsur kalmıştır. Bu durum Osmanlı'nın Yunan'a deniz gücüyle yapmış olduğu faaliyet değil Osmanlı kara kuvvetlerinin Narda ve Golos'u zapt etmelerinden dolayı idi. Donanması Osmanlı'dan güçlü olsa da Yunanlılar, Osmanlı hakimiyetindeki

---

³³ Adem Ölmez, *1897 Osmanlı-Yunan Savaşında Epir Cephesinin Savaşın Sonucuna Etkileri*, www.e-sarkiyat.com/makaleler/ademolmez.pdf.

adaları işgal edecek ve limanlara taarruzda bulunacak derecede yeni bir hareket yapma kuvvetini bulamamıştır. Donanmaları savaş boyunca Preveze müstesna olmak üzere savunmasız bazı iskele ve yerlere taarruz etmekten başka önemli bir hareket icrasında bulunamamış, Osmanlı donanmasının zaafından da faydalanamamıştı. Bu durum kesin barış antlaşması imzalanana kadar da devam etmiştir. Yunan'ın Denizlerdeki hareketsizliği savaşın akıbetini Yunan kara kuvvetlerinin başarısına terk etmiştir. Ancak donanmanın yardımından mahrum kalan kara kuvvetleri de Osmanlı kara kuvvetleri karşısında sürekli başarısız olmaları dolayısıyla Yunanistan'ın mağlubiyeti kaçınılmaz hale gelmiştir.³⁴

Kara kuvvetlerinde ise iş deniz kuvvetlerinden farklı bir durumdaydı. İki tarafın kuvvetleri arasında büyük bir fark vardı, Yunanlıların dağlık bölgelerde Osmanlı'yı uğraştıracağına ihtimal veriliyordu, ancak harp üç haftalık kısa bir zamanda birbirini takip eden Osmanlı zaferleriyle son buldu.

Ethem Paşa kuvvetleri 18 Nisan'da Milano muharebesini kazandılar ve 25 Nisan'da Yenişehir, 26 Nisan'da Tırhala zaptedilerek Yunan Kuvvetleri Varda'ya çekilmek zorunda kaldılar. 14 Mayıs'ta Ethem Paşa Epir ordusu kumandanlığına tayin edildi. 17 Mayıs'da Dömeke mevkiinde toplanan büyük Yunan kuvvetlerine karşı Ethem Paşa'nın kurmay reisi Seyfullah Paşa'nın dirayetli hareketleriyle Dömeke de zaptedildi. Böylece Tesalya ve Epir ordularının irtibatı sağladı ve Atina yolu açıldı. Artık Osmanlı'nın Atina'ya girmesine karşı koyacak güç kalmaması Atina'da bir heyecan ve korku yarattı. Halk bu durumdan Kral Corc'u sorumlu tutmakta idi.

---

³⁴ Metin Hülagü, *Sultan 2.Abdülhamid Dönemi Osmanlı Donanması Hakkında Bir Değerlendirme 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı Örneği*, www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120302111849_0.pdf.

Ancak Rus Çarı II. Abdülhamid'e elçi göndererek hareketin durdurulmasını rica etti. Diğer büyük devletler de olaya müdahale ederek Osmanlı'dan harbe son vermesini dilediler. 20 Mayıs 1897'de de savaş sona erdi.³⁵

Osmanlı kuvvetlerinin zaptettiği yerlerle ilgili olarak Yunanistan kuvvetleri birçok yerden püskürtülerek kaçmak zorunda kalmışlardı. Zaptedilen yerlerde harp şu şekilde cereyan etmiştir: Milano muharebesinde Memduh Paşa ve Haydar Paşa'nın 5 taburdan oluşan askerleri düşmanla süngü süngüye gelerek Yunanlılara ağır bir darbe vurmuş ve düşman askerine 2400 telefata vermiştir. Zayıfın büyümesinden korkan Yunanlılar firar etmişlerdir. Böylece Milano geçidi ve Menekşe tepeleri ele geçirilmiş, Kırçova Köyü zaptedilmiş ve birçok harp malzemesi de ele geçirilmiştir. Yine Naim Paşa 8 tabur piyade ve 6 tabur seyyar batarya ile onun idaresinde bulunan Hakkı Paşa'nın suvari kolordusuyla Yunanlıların kaçış yolunu kesmek suretiyle birleşip Hamdi Paşa'nın bulunduğu mevkiye savunma yaparak düşmanı püskürttüler. Haldun Paşa fırkası da Yenişehir ovasına doğru ilerleyerek Hamdi Paşa fırkasıyla şiddetli hücumları def ettiği gibi düşmanı huduttan geri çekilmeye mecbur bırakmış, daha sonra da Yenişehir ovasında Memduh ve Hakkı Paşa'nın askeriyyle birleşmiştir. Yanya civarındaki muharebelerde de Yunanlılar savaş hattının her cephesinde yaptıkları şiddetli saldırılara rağmen Loros ve civarında bulunan Osmanlı kuvvetlerinin mukavemeti sonunda Narda köprüsü istikâmetinde birhayli asker kaybederek geri çekilmeye mecbur kalmışlardı. Bu savaşların neticesinde Yunanlıların elinde bulunan siperler de tamamen ele geçirilmiştir. Preveze üzerine de Yunan donanmalarının ateşine karadan atılan toplarla verilen karşılık sonucu

---

³⁵ Enver Ziya Karal, "Osmanlı-Yunan Harbi", *Birinci Meşrutiyet Ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 117.

Makedonya vapuru batırılmıştır. Beşpınar'da da şiddetli savaşlar neticesinde Yunanlılar 300 telefata, 219 yaralı, 62 esir vererek buldukları kaleyi terk ederek kaçmayı tercih etmişlerdi. Yine Kervansaray civarında yapılan mücadelelerde perişan olan Yunanlılar firar etmişlerdi. Yine Loros'un yeni caddesinde bulunan Paşahani'nin arkasında Osmanlı askerleriyle karşılaşan Yunanlıların geri çekilmeye mecbur olmuşlardı. Osmanlı askerleri, 21 Nisan 1897'de Loros kasabasını işgal etmiş, Narda karşısındaki Faik Paşa sırtlarına hakim Gülperi Tepesi'ni de ele geçirmiştir. Bu bölgelerde devam eden birçok tepe ve köylerde yapılan muharebelerde de Yunanlılar binden fazla ölü vermiştir. Yanya civarında cereyan eden muharebelerde Osmanlılar karşısında mağlup olan Yunanlılar kaçıktan başka çare bulamamışlardı.

Tesalya topraklarında yapılan muharebelerde de 12 Nisan'da Tırnova, 13 Nisan'da da Yenişehir zapt edilmiştir. 1. Fırka kumandanı Hayri Paşa Tırhala üzerine yürüyerek Büyük Zarak köyünü zaptetmiş ve ertesi gün Yenişehir'den gelen Memduh Paşa ve onun 3. Fırkasıyla beraber Tırhala'yı feth etmişlerdi. Yunanlılar yine buraları terk edip kaçmak zorunda kalmışlardı ki Prens Kostantin'in komutasında bulunan 30 bin kişi 6 adet topla birlikte Çatalca'ya, Miralay Smolenski kumandasında olan 18 bin kişiyle 24 topla birlikte Veles'tine çekilmiş ve bu suretle ikinci hattı orada kurarak savunmaya hazırlanmışlardı.

Çatalca muharebelerinde de Yenişehir'den gelen Neşat Paşa'nın 2. fırkasıyla Hamdi Paşa'nın 6. Fırkası Çatalca'ya ilerleyerek, suvari fırkasıyla Tırhala'dan gelen Hamdi ve Memduh Paşa fırkaları Çatalca'ya hareketle beş bin kişilik bir piyade kuvveti, bir suvari alayı ve iki batarya topçudan oluşan Osmanlı birlikleri büyük bir Yunan

kuvvetiyle karşılaşır. İki saat süren muharebede Yunanlılar geri çekilmekten başka çere bulamazlar. Osmanlılar tarihte ender görülen bir kahramanlıkla saldırıya geçerek Yunanlılar'ı perişan etmişlerdi. Fethedilen birçok köy ve tepeden sonra Prens Kostantin ümidini yitirerek geceleyin askeriyle sessizce Dömeke'ye kaçmaya başlamışlardı. Osmanlı askeri Çatalca civarında 80 kadar köyü Osmanlı topraklarına katmıştı.

Velestin muharebelerinde, Ayvalı ovasında cereyan eden büyük kapışmalarla çok kanlı geçen muharebelerde Yunanlılar çok fazla ölü ve yaralı bırakmışlar ve firar etmişlerdi.

Bu arada Hakkı Paşa fırkası 10 tabur piyade ve 2 tabur batarya dağ toplarıyla, Yenişehir'den hareket ederek Velestin üzerine yürümüşler 30 Nisan'da da başlayan çatışmalarla kanlı bir mücadeleye tutuşulmuştur. Hasan Paşa'nın iki bin kişilik küçük birliklerinin gelmesi üzerine takviye alan Osmanlı birlikleri, sekiz bin kişilik Miralay İsmokenç fırkasını üç istihkâmı ve dört avcı siperini ele geçirerek Yunanlıları bir kez daha perişan etmişlerdi. Yunanlılar Velestin'in müdafa etmek için dağlık ve ormanlık bir alanda siper kazarak siper çekilmişlerdi. Bu siper Yunan için güzel bir savunma alanı olmuş Naim Paşa'yı da zor durumlara düşürmüştür. Ancak 1 Mayıs'ta Osmanlı askeri tarafından atılan toplarla Velestin ve etrafındaki siperler tahrip edilerek büyük ormanda bulunan Yunanlıları yine kaçmaya mecbur etmişlerdi. Osmanlı kuvvetleri, Yunanlıların elinde bulunan bütün istihkâm ve mühim mevkileri ele geçirmişlerdi. Oralardan da firar etmeye mecbur olan Yunanlılar yardımcı kuvvetlerle takviye edilerek Osmanlılara karşı bir kez daha saldırmışlar ancak Naim Paşa'nın kuvvetlerinin büyük saldırılarıyla Yunanlılar bir kez daha geri çekilmeye mecbur

kalmışlardı. Canlarını kurtarmak için Golos ve Ermiye istakâmetine kaçan Yunanlılar cephelerini de terk etmişlerdi.

Veletin'den kaçan Yunanlılar Golos'a firar etmişlerdi. Burada asla savunma yapamayacağını anlayan Yunanlılar, hapisanede bulunan mahkumları serbest bırakmışlar, serbest kalan mahkumlar da dükkan ve evleri yağmalamaya başlamışlardı. Bunun üzerine konsoloslar bir heyet kurarak şehri serserilerden korumak için 26 Nisan'da Müşir Ethem Paşa'yı ziyaret etmiş ve şehrin bir an önce işgal edilmesi için ricada bulunmuşlardı. Bunun üzerine miralay Enver Bey ve 10 tabur Osmanlı askeri Golos üzerine hareket ettirilmişti. Ancak kaçmayı daha önceden planlayan Yunanlılar bu arada bir gün önceden mevcut toplarını ve erzaklarını tren vagonlarına doldurarak kaçmışlardı. Gelen Osmanlı kuvvetleri ise hiçbir kuvvet kullanmadan Golos'u zaptetmişti.

Dömeke'nin zaptedilmesinde ise, Çatalca muharebesinde kaçarak böylece esir düşmekten kurtulan Prens Kostantin, 25 bini aşan askerle Dömeke ve civarında bulunan tepelere yerleşerek geçitleri tutmuştu. Bu durumla müdafa etmek için fevkalade müsait üçüncü bir hattı kurmaya başarılı olmuşlardı. Çatalca'dan Dömeke önlerine kadar gelen Osmanlılar 1 Mayıs'ta Yunanlıların iki tarafına birden aynı anda hücum ettiler. Konstantin'in askerleri Osmanlı kuvvetlerine gülle ve mermi yağdırmıştı, ancak Osmanlı askerlerinin etkili şekilde karşılık vermeleri ve Neşet Paşa fırkasının sonuç alıcı hücumuyla 5 Mayıs'ta Dömeke zapt edildi. Yunanlılar 160 ölü, 2 top, 10.5 ve 7.5'lik 3 kıta balyemez topu ve toplara ait sayısız tüfenkle 3

bin sandık cephaneyi hatta kaledeki erzak depolarını içindekilerle beraber yakarak yine perişan bir halde savaş alanını terk ettiler.³⁶

Devletler savaş sırasında Osmanlı ile Yunan kuvvetlerine müdahale etmediler, ama barış aşamasında barış şartlarının tespiti için devletlerarası bir konferansın toplanmasını istediler. Bu maksatla toplanan İstanbul konferansı 4 ay süren görüşmelerden sonra 18 Eylül tarihinde Tesalya hududunda bir takım stratejik mevkiilerin bırakılması şartıyla önceki yürürlükte olan anlaşmalara geri dönülmüştü. Ancak kesin olarak barış antlaşması 13 Kasım 1897 tarihinde imzalanmıştır. Antlaşmaya göre Yunanistan, Osmanlı'ya yüz milyon frank harp tazminatı ödeyecekti, bu yüzden Yunanistan'a karşı kazanılmış olan bu zafer Osmanlı'ya sadece maddi bir kazanç sağlamış, ancak herhangi bir bölgenin geri alınmasına temin edememişti.

Osmanlı Devleti ve II. Abdülhamid savaşın zaferle bitmesi sonucunda itibar kazanmış, Yunan ordusunun ise ne kadar güçsüz olduğu anlaşılmıştı. Yunan kralı Corc ise itibar kaybına uğramıştı. Savaşı kaybetmeleriyle birlikte zaten kötü olan mali durumları üzerine bir de savaş tazminatı eklenince Yunan maliyesi iyiden iyiye batağa saplanmıştı. Ancak bütün bunlara rağmen Yunanlılar yine de Megali İdea'ya bağlı kaldılar ve büyük devletlerin işgali altında bulunan Girit'in ilhakı için çalışmaya devam ettiler.³⁷

---

³⁶ Metin, Hasırcı. *Büyük Osmanlı Tarihi 6*, İstanbul, 2003, s. 103-112.

³⁷ Enver Ziya Karal, "Osmanlı-Yunan Harbi", *Birinci Meşrutiyet Ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, Ankara, 1995, s. 117-118.

Bölüm 3

TESALYA SAVAŞI'NIN AHMED TEVFİK EFENDİ'NİN YAZI ve ŞİİRLERİNE YANSIMASI

Osmanlılarla Yunanlılar arasında yapılan Tesalya savaşını Osmanlılar kazanmıştır. Ancak antlaşma masasında Avrupa devletlerinin çeşitli politikaları ile kazanılan savaş kaybedilmiş ve Osmanlılar kazandığı toprakları iade etmek zorunda kalmıştır. Tesalya savaşının başlangıcından bitişine kadar hatta sonrası da doğal olarak bir çok yazar tarafından kaleme alınmış telgraf, mektup, gazete gibi haberleşme araçlarıyla öğrenilen bilgiler gerek düzyazı, gerek şiir, gerek roman veya destan gibi edebî türlerle aktararak edebiyata yansımıştır.

Tesalya savaşı dönemin edebiyatına geniş bir şekilde yansımıştır. Dönemin önemli şairleri arasında savaşla ilgili şiirler yazan Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhâk Hamid, Tevfik Fikret, İsmail Safa, Ali Ekrem gibi isimler vardır. Bu şairler arasında Tevfik Fikret'in yazmış olduğu "Hasan'ın Gazası" başlıklı şiiri bu yolda yazılan şiirlerin en güzelleri arasındadır.

Tesalya savaşını konu alan romanlar arasında da Ahmed Mithad Efendi'nin *Gönüllü*(1896) romanını söyleyebiliriz. Savaşa gönüllü olarak katılmak isteyen

gençlerin anlatıldığı bir eserdir. Ayrıca Ahmet Rasim'in *Asker Oğlu* (1897) adlı romanını da gösterebiliriz.³⁸

Ali Muzaffer ve müstecabizade İsmet gibi bazı yazarlar, savaş hakkında yazılan şiir ve nesir parçalarını derleyerek kitap haline getirmişlerdir. Ayrıca savaşla ilgili gözlemleri anlatan seyahat eserleri de yazılmıştır. Bunlar arasında dikkati çeken bir kitap, *Sabah* gazetesinde aynı konudaki yazıları çıkmış olan Süleyman Tevfik Efendi'nin *Tesalya'da Bir Cevelan Ve Dört Aylık Seyahatım* adlı kitabıdır. Bu kitap "Harid Fedai" tarafından 2011'de Lefkoşa'da yayımlanmıştır.

Görüldüğü gibi Tesalya savaşıyla ilgili birçok yazar gerek destan, gerek şiir gerek roman, gerekse seyahatname tarzındaki eserleriyle bu savaş hakkındaki duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Ahmed Tevfik Efendi de *Koknoz* ve *Akbaba* gazetelerinde Tesalya savaşıyla yakından ilgilenmiş bir yazar olarak gerek şiirleri gerekse düzyazılarıyla birçok konu hakkında düşüncelerini, görüşlerini, eleştirilerini ifade etmiştir.

Ahmed Tevfik Efendi'nin yazı ve şiirlerinde bu savaşın oldukça doğrulukla yansıtıldığını da görmekteyiz. Cephede yaşanan gelişmeler ve zaptedilen yerlerle ilgili olarak Yenişehir, Golos, Dömeke, Tırhala, Tırnava vs. gibi yerlerin zaptedildiğine değinmektedir. Ayrıca Osmanlı askerlerinin zaptettiği yerlerde yaptıkları kahramanlıklar Yunan donanma gemilerinin batırılması gibi haberleri de verdiğini görmekteyiz. Yine bir çok yerden kaçan Yunan askerlerine değinmekle beraber Prens'in kaçıışı, verilen can kayıplarının sayısı, Velestin'in terk edilip

---

³⁸ Harun Duman-Salih Koralp Güreşir, "Yeni Türk Edebiyatının Kaynakları: Savaş Ve Edebiyat 1828-1911" turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/haluk_duman_...

Golos'a kaçıkları, Preveze'ye top atan Yunan zırhlıları, Yunan esirleri gibi konuları Ahmed Tefvik'in de ele aldığını biliyoruz.

Ahmet Tefvik Efendi ayrıca Tesalya savaşı hakkında 100 dörtlükten oluşan bir de destan yazmıştır.

3.1 Diyalog ve Makaleler

Ahmed Tefvik Efendi'nin çıkardığı *Kokonoz* ve *Akbaba* dergilerinde çoğunluğu "Ciddi Muhavere" başlığını taşıyan diyaloglardan ve makalelerden oluşan 30 tane yazı vardır. Yazıların çoğunluğunun teşkil eden diyaloglarda yazarın kendisini temsil eden bir kişi ile bir yakını savaş hakkında konuşur ve bu konuda gelen telgraflar, başka kaynaklardan aldıkları haber ve bilgiler üzerine konuşurlar. Böylece

1) Muhteva

Tesalya savaşı 17 Nisan 1897 yılında Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında yapılmış ve yaklaşık 1 ay süren savaş sonucunda Osmanlıların zaferi ile sonuçlanmıştır. *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetesi savaşla ilgili olarak çeşitli gazete ve telgraf haberlerine göre savaşın cereyanı hakkında olayları aktararak zaptedilen yerler, Osmanlıların kahramanlıkları, Yunan'ın başarısızlığı ve cesaretsizlikleri vb. konular hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Osmanlı ve Yunan halkının savaştaki durumları hakkında bilgiler de verilmiştir.

3.1.1 Cephede Olup Bitenler

Ahmed Tefvik Efendi, *Kokonoz* gazetesinde 1897 Türk-Yunan Savaşı sırasında cephede olup biten olayları aktarırken bir taraftan cephede yaşanan gelişmeler hakkında bilgi vermekte bir taraftan da cephede yaşanan olaylara rağmen bunu basında türlü yalanlarla nasıl takdim edildiğini anlatılmaktadır. Ayrıca Yunanlıların mağlup oldukları halde tutumlarının nasıl olduğuna değinilmektedir. Bu konulara en çok *Kokonoz*'un 11,12,13 ve 15. sayılarında yer verdiğini görmekteyiz.

Cephede yaşanan gelişmelerle ilgili Kokonoz; 25 Nisan Pazar günü saat sekizde Rumlara gelen bir telgrafa göre Osmanlı askerlerinin büyük zaferler kazandığı beyan edilerek, Madi ovasında gayet kanlı ve uzun süren bir harp neticesinde Yenişehir'in Osmanlılar tarafından zaptedilip Yunanlıların üç bin can kaybı verdiğini ayrıca Preveze'ye top atan İpsara adında Yunan zırhlısının kaleden atılan toplar üzerine fena halde zarar gördüğünü ve kralın da bu olaylardan haberdar olduğunu anlatmaktadır. Ancak bu telgrafın Hristiyanlara geldiğini vurgulayarak Hristiyanların bu haberleri yayımlamayıp gizli tuttuğunu, Mısır'da yayımlanan *Egyptienne* adlı gazetede ve İngilizce gelen bir telgrafda da Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarını doğruladığını belirtmektedir. Hatta telgrafta can kayıplarının gazete muhabirleri tarafından canlarının istediğine göre yazıldığı, evvelki telgraflarda da Yanya'nın yakında kuşatılacağını söylemeye bile cesaret ettiklerini, bu telgrafların hep düzmece olduğu bu yazılarda söylenmektedir.

24 Nisan'da İstanbul'dan gelen bir telgrafa göre Osmanlı kuvvetlerinin Yenişehir ovasına hakim oldukları, İstanbul'dan gelen bir başka telgrafta da 26 Nisan 1897'deki son muharebelerde dahi askerlerin galip gelerek Yenişehir'i zapt ettiği, Yanya'ya doğru yürümekte olan Yunanlıların can kaybına uğrayarak geri çekildikleri anlatılmaktadır. Yine *Kokonoz*'daki yazıda mühim bir mevki olan Yenişehir'in elde edilmesiyle artık ileriye doğru adım atılarak padişahın en kuvvetli donanmasının bir kısmının Selânik yönüne gideceği, bir rivayete göre de iki kıta geminin Girit sularına, iki geminin de Preveze yönüne hareket ettiği söylenmektedir. Yine bu yazıda şimdiye kadar gelen telgrafların Osmanlıların zaferlerinin sürekliliğini gösterdiği da kaydedilmektedir.

Kokonoz'un bir başka sayısında da cephe olayları ele alınırken savaşta alınan yerlerle ilgili bilgi verilmektedir. *Kokonoz* yazıda, Yunan'lıların ele geçirilmesi en zor yer olan Farsala'nın elden gitmesiyle en ziyade güvendikleri dalın kırıldığı, Prens Jörj'ün fena halde korktuğunu belirterek hedefin artık Atina olduğunu vurgulamaktadır.

Kokonoz, başka bir telgrafda da 7 Mayıs 1897'de Dömeke'de Yunanlıların zor durumda kaldığını, Esmulenski'nin Osmanlılar tarafından yediği darbeden sonra Velestina'yı terk ederek Galos'a doğru hareket ettiğini, Yunan Kralı'nın büyük devletlere başvurmayaya vaktinin bile kalmadığına yer vererek Yunan'ın artık hududu falan kalmadığı, en güvendikleri yer olan Farsala'nın alındıktan sonra Dömeke'nin de fethedildiği artık Atina'ya gitmek için bir engelin de kalmadığı görüşlerini savunmaktadır.

Kokonoz, gerek savaştan önce, gerek savaş esnasında, gerekse savaştan sonra Yunanlıların kendilerini nasıl gördükleri hakkındaki görüşlerini aktarırken ilk başlardaki cesurluklarını, sonrasında umduğunu bulamayıp kaçışlarını, şaşkın ve amaçsız hareketlerini anlatmakta ve bu hallerin gülünç bir durum olduğu söyleyerek Yunanlılarla alay etmektedir.

Kıbrıs Palikaryalarının savaşa gitmeden önce her birinin 50-60 Türk keseceklerini, hatta sokaklarda gezerek "İki bin köpek yirmi paraya" diye bağırarak müslümanlardan köpek diye söz edip mahallelerinde de Yunan kralının resmini yapıp Osmanlı bayrağını ayaklar altında gösterdiklerine değinmektedir. Bununla birlikte aslında gerçekte böyle olmadığını, Yunanlıların harpte umduğunu bulamayıp harp meydanından kaçtıkları, çok cesur görünmekle birlikte gerçekte

korkak ve zayıf oldukları belirtilmekte ve onların durumuna örnek olarak şu fıkra anlatılmaktadır:³⁹

Bir vakit burada bir kaçkın Arap vardı. Her nasılsa bu Arabı bir gece Camî-i Cedid kabristanı içerisinde birisi yakalamış. Halbuki Arap gayet cesur ve kuvvetli olduğundan kendisini yakalamak isteyen adamı tuttuğu gibi yere çarparak dövmeye başlamış. Dayağı yemekte olan adam dövüldüğünü bildirmemek ve fakat bu vesileyle Arabın elinden kurtulmak üzere feryada koyulmuş. Bu feryadında adamcağız ne diyordu bilir misin ?

-Ümmet-i Muhammed, geliniz Arabı kurtarınız da, geberteceğim ha”Herifin bu hali Arabın hoşuna giderek bırakıp savışmış. İşte bu yadigarlar da o cinsten sopa başlarına indikçe “Aman başım!” demek yerine “Kanlarını akıttım ya” demekten başka bir şey bilmezler.

Yine benzer konuda Yunan’ın savaşla ilgili tutumlarına değinen *Kokonoz*, Yunanlıların savaştan kaçtığını Yunanca ifadeler de kullanarak belirtirken bu kadar sıkıya gelemediklerini, korkularından Atina’ya doğru kaçtıklarını anlatır. Bu arada onu asıl öfkelen diren bir konu olarak Osmanlı Devleti’nin tebasında bulunanların aleyhimize hareket edip, Osmanlı memleketinde oturdukları halde mahvımızı istediklerinden söz eder.

Görüldüğü gibi Tefik Efendi, Yunan’ın savaştaki korkak ve şaşkın haline sık sık vurgu yapmakta, ancak kendi gazetelerinin bunu bir türlü kabullenemeyip askerlerin cesaretine vurgu yapmalarının garipliğine atıfta bulunmaktadır.

Kokonoz gazetesi bu diyaloglarda Yunan askerlerinin esareti konusuna da değinmektedir. Bir yazıda diyalogu yürüten kişi –ki bu şüphesiz Ahmet Tefik Efendi’dir-, *Servet-i Fünun* dergisinde Yunan esirlerinin resimlerini gördüğünü, Osmanlılar’ın Yunan’ın dörtte üçünü esir aldığını söyler. Bu resimler karşısında bazı akıllı hristiyanlar Osmanlı’nın haklı olduğunu söylemektedirler. Bazı hristiyanlar ise

---

³⁹ “Ciddi Muhavere”, *Kokonoz*, S. 12, 30 Nisan 1313.

kesinlikle Yunan mağlubiyetini teslim etmeyip o esirlerin yaralı olduğunu iddia ederek güya Yunan palikaryalarının yaralanmadığı sürece esir düşmeyeceği iddiasında bulunurlar.

Yine bu yazılarda Yunanlıların bir takım resimler çıkararak Osmanlıları mağlup edip esir tuttukları, hatta diğerlerini de kestikleri iddiasını isbat etmek istedikleri söylenir. *Kokonoz*'a göre bunlar yalandır. Onlar bu yalanlarla bir nevi kendi egolarını tatmin etmeye çalışmaktadırlar.

3.1.2 Osmanlı Tebasında Bulunan Çeşitli Halklarla Yunan Halkının Savaşla İlgili Tutumları:

Kokonoz ve *Akbaba* gazeteleri, savaşta bozguna uğrayan Yunan askerleri konusunun Yunan halkına nasıl yansıdığı meselesiyle birlikte Osmanlı halkı ve Osmanlı tebasındaki çeşitli halklara nasıl yansıdığı meselesini de ele almaktadır.

Kokonoz'un bir sayısında "Bir Osmanlı ile Bir Yunan'lı Beyninde" başlıklı mizahi yazıda savaşan iki milleti temsil eden kişiler konuşturularak mensup oldukları halkların durumu ve tutumu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Yazıda Osmanlı'yı temsil eden kişi, Yunan'ın bir milyon lira borcu olduğunu ve borcunu ödemediği takdirde Tesalya'yı vermeyeceklerini söyler ve Girit'te yaptıkları barbarlığın sonunda karşılığının verildiğini, Osmanlıyla savaştıkları için hata ettiklerini de ilave eder. Ona göre Yunanlılar bu durumdan ders çıkarma basiretini de gösterememektedirler.

Yazıda Yunanlıları temsil eden kişi ise savaş tazminatını ödemeye paralarının olmadığını, paraları olsa karınlarını doyuracaklarını, açlıktan öldüklerini, bir milyon

lira değil bir milyon taş bile verecek güçlerinin olmadığını söyler. Ona göre Alman alacaklıları enselerine binerek para istemişler, paraları olmayınca da Tesalya'ya göz dikmişlerdir. Yunanlı, pişmanlıklarını dile getirerek bu halleri hak ettiklerini, savaştan önce İstanbul'a kadar gideceklerini sandıklarını ama şimdi esir olarak gittiklerini, Osmanlılarla savaşmanın ne olduğunu anladıklarını, mahvolup gittiklerini de söyler.

Savaşın Osmanlı tebası altında bulunan Yahudilere nasıl yansıdığı meselesi bu kez Akbaba gazetesinde “Yunan Muharebesinden Gelmiş Biriyle Bir Yahudi Beyninde Mükaleme” başlıklı yazıda Osmanlı taraftarı bir Yahudi'nin savaştan dönen bir Yunanlı ile dalga geçmesi suretiyle aktarılmaktadır.

Yazıda Yunan'ın korkudan savaşta bir şey yapamadığı, çoğunun açlıktan öldüğü, anlatılırken gene de mağlubiyetlerini kabul etmeyerek cesur asker rolü yapmaları karşısında Yahudi, yüzlerinin kızarmadığını, bu kadar şeye rağmen hala daha utanmadıklarını söyler.

Bilindiği gibi Osmanlı'nın toplumsal hiyerarşisinde Ermeni, Yahudi ve Rum gibi gayri müslim unsurlar arasında en çok değer verilen Rumlar ve en az değer verilen Yahudilerdir. Bu yazıda da Yahudiler, konuşan Yahudi vasıtasıyla bir nevi kendi egolarını tatmin etmekte, savaşı kaybeden Rumları küçümseyerek dalga geçmekte ve durumdan hoşnutluğunu ifade etmektedirler.

Yine *Akbaba*'da “Tuhaf Değil midir?” başlıklı yazıda da savaş sonrası Yunan halkının tutumu ele alınmakla beraber savaşın Yunan halkına nasıl kötü bir şekilde etkilediği anlatılmaktadır. Yazıda Yunanistan halkının ne duruma düştüğü hikâyeye şeklinde anlatılır. Yunanistan'dan gelen sekiz Rum'un kahvehaneye giderek diğer müşteriler gibi birer sandalye alıp oturmaları yerine sekizi birden bir sandalye alarak hep birden o sandalyeye oturmaya çalışırlar. Kahveciden lokum isterler, sadece bir lokum alarak paylaşırlar. Böylece *Akbaba*, Yunanistan'ın sandalyeye sekiz kişi oturttuğu gibi bir lokumu da sekize böldürecek kadar halkını düşürdüğü, halkın cebinde iki lokma yiyecek para kalmadığı söylenmek istenir.

Ayrıca *Akbaba*, Pallikaryaların savaşa giderken Türk başı kesmek ve Türk ganimeti almak için gittiklerini hatırlatarak işin şimdi tam tersi olduğunu, savaştan her gelenin uğradıkları felaketleri şimdi hepsinin bir bir anlattığını ve savaştan kaçtiklarını vurgular. Ancak yine de Rum dükkanlarında, mağazalarında Yunan'ın galibiyeti ve Osmanlıların mağlubiyetini gösteren resimler asılmaktadır. Gazeteye göre bu, Yunanlılar için utanç verici bir durumdur ve onlar sadece kendi kendilerini aldatmaktadırlar.

Yazıda anlatılanlara baktığımız zaman kaybedilen savaş sonucunda Yunan devletinin halkını zor durumda bıraktığı kesin bir olgu olarak görünür. Savaş halkı büyük sıkıntılara sokmuştur. Ancak tüm bunlara rağmen Yunanlılar yine de mağlubiyeti kabul etmek istemeyerek kendi askerlerinin kahramanlıklarından dem vururlar.

3.1.3 Antlaşmalar

Tesalya savaşında Osmanlı Devleti Yunanistan'ı mağlup ederek Yenişehir, Golos, Tırhala, Tırnava, Dömeke vb. birçok yer zaptetmiş ve topraklarını genişletmişti.

Ancak başta Rusya devleti olmak üzere Avrupa devletleri Osmanlı'ya karşı ittifak etmişler ve Osmanlı'nın toprak kazanmasını ve güçlenmesini engellemek için ne lâzımsa yapmışlardır. *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde incelediğimiz yazılarda savaştan sonraki barış antlaşması konusunda bu büyük devletlerin tutumu konusuna genişçe yer verilmiştir.

3.1.3.1 Osmanlı ve Yunan Devletlerinin Tutumu

Kokonoz ve *Akbaba*, antlaşma şartlarıyla ilgili olarak Osmanlı ve Yunan devletlerinin tutumlarını aktararak çeşitli görüş ve fikirlere yer vermektedir.

Yunanistan savaşı kaybedince barış istemiş ve bunun için de büyük Avrupa devletlerinin yardımına başvurmuştu. Yunan devleti, Avrupa devletlerinin desteğini alacağını ve yenilgiden en az kayıpla kurtulacağını biliyordu. Avrupa devletleri de bu doğrultuda Yunan milletine her türlü desteği vermişlerdir.

Savaşta son olarak Dömeke ve Elmiro'nun Osmanlılar tarafından zaptedilmesiyle beraber *Kokonoz*, Yunan'ın yenildiğini anladığını söyleyerek çaresiz büyük devletlere barış için ricada bulduklarını ifade etmektedir. Büyük devletlerin de araya girerek barıştırmak istedikleri, sadece Almanya'nın bu çabalardan uzak durduğunu söylemektedir.

Kokonoz'un bildirdiğine göre Yunanistan büyük devletleri araya koymuştur. Osmanlı Devleti sekiz milyon lira tazminat ve Tesalya kıtasının kendisinde kalmasını istemiş, ama buna karşılık Avrupa Devletleri de Osmanlı'ya savaş tazminatını kabul etmemiş, üstelik de Tesalya'nın iade edilmesini istemişlerdir. Ayrıca Girit'e de muhtariyet verilmesini istemişlerdir. *Kokonoz* bundan alay ve öfkeyle bahseder. Ancak

Padişah'ın bu şartların hepsini reddettiğini hatta diğer devletlerin idaresinde bulunan mülkünü de tamamıyla geri alacağı cevabını verdiğini söyler.

Kokonoz bir başka sayısında ise farklı bir durumdan söz eder. Bu yazıda Yunanistan'ın barış istemesi meselesini tekrar ele alır ve alınan bir habere dayanılarak Avrupa Devletlerinin barış konusundaki tekliflerini Osmanlı Devletine bildirdikleri söylenir. Buna göre; Tesalya kıtası Osmanlı'ya kalacak, Yunanistan on milyon lira tazminat verecek, Yunan vapurları Osmanlı limanlarına giremeyecek, Osmanlı ile Yunan hududunda Yunanlılar kale veya siper inşa edemeyecektir. Bu tekliflere inanmayan gazete, bu sözlerin yalan olduğunu, Avrupa devletlerinin böyle bir yükü Yunan'a yükleteceğine inanmadığını söyler; çünkü Yunan'ın on milyon lira değil on frank verecek geliri yoktur, dolayısıyla bu haber asılsızdır. Avrupa devletlerinin anlaşma konusundaki tutumunun tamamen aleyhimize olduğu açıktır. Zaten iki tarafın askeri de tamamen cephelerden çekilmemiştir. Bu yazıda Ahmed Tevfik Efendi kendi kanaatlerini de ifade eder ve Osmanlı'nın izlemesi gereken tutumu açıklarken dünyadaki bütün islâmların Tesalya'nın geri verilip verilmeyeceğini merakla beklediğini, hakkaniyet ve adalet açısından bakıldığında bu bölgenin iade edilmemesi gerektiğini, çünkü Yunan'ın saldırgan tutumu üzerine oraları kan dökerek zapt ettiklerini söyler ve Avrupa devletlerinin de bu konuda ısrarcı davranmalarına karşı çıkar.

Kokonoz, Yunan'ın anlaşmayı kabul etmeyip Tesalya'nın iadesini geri istemesi, devletlerin de son dereceye kadar ısrarlarını sürdürmesine karşılık buna katıyyen razı olunmaması gerektiğini yazar. Osmanlı milletinin duyguları bu yöndedir. Avrupa

devletlerinin taleplerine kulak asılmamalı, Osmanlı askerinin şanlı zaferinin kötü bir anlaşmayla sonuçlanmasına izin verilmemelidir.

Kokonoz'un bir başka sayısında Osmanlı ile Yunan arasındaki anlaşma şartlarından söz edilirken Osmanlı'nın Yunan'a teklif ettiği şartlar üzerinde de durulmaktadır. Yazıda işitilen haberlere göre yorum yapan *Kokonoz*, Osmanlı'nın Yunan'a teklif ettiği barışla ilgili şartları altı devletin onayladığını, Yunan'ın dışişleri bakanının o şartları kabul etmediğini, mutlaka Tesalya kıtasının iade edilmesini istediğini ve bu fikrini de devletlere doğrudan bildirdiğini, büyük devletlerin ise dışişleri bakanının sözüne önem vermeyerek işi üstüne alan kendileri olduğu için "Sana söz düşmez" cevabını verdiğini, çünkü Yunanlı idarecilerin kendi milleti yanında dahi öneminin kalmaması dolayısıyla devletlerin gözünde de öneminin kalmamasının normal olduğunu söyler.

Yunanistan'ın kesin antlaşma karşısındaki tutumu ise *Akbaba*'nın 3.sayısında aktarılmaktadır. Yazıda Yunan'luların asıl maksatlarının devletler tarafından gelirlerinin kontrol altına alınıp idare edilmesini engel olmak olduğunu, Osmanlı ile Yunan arasında imzalanacak olan kesin antlaşmaya delegesini göndermediğini ve Osmanlı'ya karşı 20.000 askerle tekrar savaş açma niyetinde bulduklarını anlatan *Akbaba*, bunun gülünç bir durum olduğunu belirtir. Daha önce yüz bin askerle Tesalya'da bir şey yapamayan Yunan'ın şimdi yirmi bin askerle tekrar harbe kalkışması akılsızlıktır. Böyle bir durumda Alasonya ordugahından hareket ettiği halde 29 günde Dömeke'ye kadar uzanan Osmanlı orduları, şimdi daha yakından, yani Dömeke'den hareket edecekleri ve Atina önüne kadar uzanacakları açıktır.

Akbaba'ya Yunanlıların bu hareketlerinin gerisinde Hristiyan fanatizmi vardır ve Yunanlılar bu hareketin kendilerinin tamamen bitireceğini de görememektedirler.

3.1.3.2 Diğer Devletlerin Tutumu

İncelediğimiz yazılarda *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde Tesalya savaşıdan sonra antlaşma şartları ile ilgili birçok Avrupa devletinin olaya nasıl yaklaştıkları meselesi de ele alınır. Osmanlı Devletinden pay çıkarmak isteyen başta Rusya olmak üzere İngiltere, Fransa ve İtalya gibi Avrupa Devletlerinin Yunan taraftarlığı yaptığını görmekle beraber bu devletlerin dışında kalan Almanya ve onun müttefiki olan Avusturya'yı farklı menfaatlerinden dolayı Osmanlı yanında durduğunu belirtir.

Yazılara genel olarak baktığımız zaman *Kokonoz* ve *Akbaba*, gelen haberlere göre devletlerin Osmanlı devletine karşı izledikleri politikaları aktararak görüşlerini söyler. Haberler şu konularda yoğunlaşır: Devletlerin Osmanlı'ya Tesalya'yı iade etmesi için yaptıkları ısrar, Osmanlı devletinin başlangıçta karşı çıkması, büyük devletlerin Osmanlı'yı kuvvet kullanmakla tehdit etmeleri, Osmanlı'nın Girit meselesinde izlediği yol, Almanya'nın bu konuda büyük devletlere, yani İngiltere, Fransa ve Rusya karşısındaki muhalif tutumu, Rusya'nın Osmanlı aleyhindeki niyetleri, Yunan devletinin kendi maliyesinin kontrol edilmesini istememesi, Avrupa devletlerinin her birinin kendi menfaati doğrultusunda Yunan'a tazminatı ödemesi için borç vermesi, Rusya ve Bulgaristan'ın Osmanlı ile olası harp durumu. İşte tüm bu konulara *Kokonoz*; devletlerin antlaşma şartlarındaki tutumu ile ilgili yazılarında gelen telgraf ve gazete haberlerinin halkı zehirlediğini söyleyerek bu haberleri yorumlamaktadır.

Kokonoz gazetesi, devletlerin tutumuna yer verirken ele aldığı önemli konulardan biri Tesalya kıtasının Yunan'a iadesi için devletlerin ısrar etmesi meselesidir. Bununla

ilgili olarak *Kokonoz*, Almanya'nın Osmanlı'ya Tesalya'nın Yunan'a iadesi için mektup yazarak tavsiyede bulunduğunu, ancak bunun yalan olduğunu ve bu gibi yalan haberlerin halkı zehirlediğini söylemektedir.

Kokonoz, Osmanlı'nın Teslaya'yı iade etmeye razı olmadığını, bu konuda kesin kararlı olduğunu, ancak İtalya, Fransa ve İngiltere devletlerinin halâ bu konuda ısrarcı olmalarını geçmiş olayları göz önüne alarak irdelemektedir. Gazete Osmanlı'nın Girit asilerinin ıslahı için devletler ne teklif ettiyse kabul ettiğini söyleyerek duruşunun bu olmaması gerektiğini ima eder. Halbuki burası Osmanlı'nın mülküdür ve ıslahı da Osmanlı'ya aittir. Devlet böyle söylemediği için hatalıdır ve bundan dolayı Avrupa devletleri Osmanlı'nın her isteğe evet demesi yüzünden sürekli ısrarcı davranmaktadırlar. Almanya ve onun müttefiki Avusturya ise belki de çıkarları dolayısıyla bu konuda tarafsız davranmaktadırlar.

Kokonoz, son olarak devletler ısrarlarını son dereceye vardırırsalar bile harple aldığımız yerleri zorla elimizden alamazlar diyerek bu devletlerin Fransa, İngiltere ve İtalya olduğunu söylemekte ve sözü edilen devletler hakkında ayrı ayrı görüşlerini aktarmaktadır. Almanya'nın Fransa'nın ensesinde olduğunu, İngiltere'nin ise Osmanlıyla ittifak hevesi olduğu için Yunan yüzünden düşman olmayı göze almadığını, İtalya'nın ise (Habeş sillesinden) uğradığı sersemlik yüzünden yapayalnız bir iş göremeyeceğini ifade eder. Gazete Tesalya'nın Yunanistan'a verilmeyeceğinden emindir, Osmanlı bu boş tehdit ve ısrarlara pabuç bırakmayacaktır. Ancak daha sonra anlaşmanın imzalanması ve Tesalya'nın beklenmedik şekilde Yunanistan'a iade edildiği ortaya çıkınca gazete bu konuda

büyük bir hayal kırıklığına ve üzüntüye kapılır ve bu durum onun Osmanlı'yı eleştirmesine yol açar.

Kokoz, başka bir sayısında da gelen yalan haberlerin her hafta farklı bir şekil aldığı, bu haberlerin halkta bir şaşkınlığa yol açtığını belirtmektedir. Yazıda, Almanya dışındaki devletlerin Osmanlı'ya bir nota göndererek Tesalya'nın iadesini bu kez şiddetli ifadelerle istedikleri, ancak padişahın ve sadrazamın Tesalya'nın geri verilmeyeceğine peygamberin üzerine yemin ettikleri, dolayısıyla devletlerin ısrarlarının etkili olamayacağı, Yunan hükümetinin Tesalya'yı istemesinin ise kaale alınacak bir şey olmadığını belirtir.

Yazıda ayrıca, Rusya devletinin Osmanlı'ya karşı tutumu da yorumlanmaktadır. Dostumuz diye gözüken Rusya'nın Tesalya'nın Yunan'a iadesi için devletlerin gönderdiği notayı imzalayarak düşmanımız olan devletlerin fikrine hizmet ettiği, zaten Rusya'nın en sonunda böyle yapacağını bilindiği, Rusya'nın bizimle hiçbir vakitte dost olmadığı ve olamayacağı, Rusya'nın hiç bir zaman Osmanlı devletinin kuvvetlenmesini istemediği yazıda önemle vurgulanır.

Kokoz'un bir yazısında da telgraf havadislerinde Tesalya'nın iadesini güya Padişahın istediği, elçilerin de bu isteği kabul ederek ilânını teklif ettiği ve tahliye edilmesi için de bir vakit tayin edecekleri yolunda bir haberden söz edilir. Gazetelerde görülen başka bir habere göre ise devletler Osmanlı'ya bir nota gönderip Tesalya'nın iadesini kati şekilde istemiş, Almanya bile padişaha gönderdiği bir mektupta bunun kabulünün uygun olacağını, aksi takdirde işin kötüleşeceğini bildirmiş, bunun üzerine padişah büyük devletlere bir mektup yazarak hududun hiç

olmazsa Cezalı Dere adlı yerden ayrılması için teklifte bulunmuş, ancak bu teklifin bile reddedilmiş olduğunu söyler.

Kokonoz, Avrupa devletlerinin Tesalya'yı iade etme konusundaki ısrarlarına bir mana veremez. Rusya'yı örnek göstererek onlarla harp ettiğimiz zaman bize mülkümüzden bir karış yer vermediği görüşünü savunur. Gazetelerde harpten önce padişahın isteğiyle Osmanlı'nın devletlere gönderdikleri bir notada güya Yunanistan'dan toprak almak için değil onu terbiye etmek için harp edileceği beyan edildiğinden şimdi de o notayı devletlerin senet makamında ellerinde tutup o notaya dayanarak ısrarlarını sürdürdükleri yolunda bir dedikodu bulunduğundan söz ederek bunların hep uydurma haberler olduğunu söyler.

Kokonoz yine gelen haberlerin karışıklığına değinerek devletlerin antlaşmalarla ilgili birbirleri karşısında izledikleri siyasi politikaların gazeteler tarafından farklı farklı aktarıldığını ve bunların hangisine inanmak gerekeceğinin bilinmediğini söyler.

Yazıda siyaset olaylarının hergün farklı bir boyut kazandığı ve her gazetenin farklı şeyler söyleyerek kimisinin Tesalya kıtasının iade edileceği yönünde, kimisinin Girit meselesi son bulana kadar Tesalya meselesinin tamamlanamayacağı yönünde olduğu, Dışişleri bakanı Tevfik Paşa'nın elçilere bir-takım tekliflerde bulunduğu ancak bu tekliften kimsenin bilgisi olmadığı, Osmanlı gazetelerinin de Girit meselesine dair dolaylı şeyler yazdığını söyleyerek ortalığın karma-karışık bir hal alarak işlerin belirsiz bir hale geldiği belirtilir. Siyaset sahnesinde bir oyun oynanmakta ve bu oyunun son perdesinin nasıl olacağını kimse bilememektedir. Bu yazılarda O

sıralarda Osmanlı Devletinin en önemli problemlerinden birini oluşturan Girit meselesine de sık sık atıflar yapılmaktadır.

Kokonoz, Tesalya'nın Yunan'a terk edilmesi meselesini bir yazısında biraz Almanya'nın ağzından şöyle anlatır:⁴⁰

Tesalya'nın terkini Osmanlılara kabul ettirdik, lâkin tazminât-ı harbiyyeyi Yunan'ın hemen tesviye etmesi iktiza ediyor. Halbuki Yunanistan'ın mâliyesi bu vazifeyi icrâya muktedir olamadığı gibi farz-ı muhâl olarak olsa bile, bu aralık Almanya dayinleri ayaklandığından evvelâ onların alacakları tesviye edilmek ve bade tazmînât-ı harbiyyenin çaresine bakılmak lâzım geliyor. Osmanlılar ise tazminatı almadıkça Tesalya'yı terk ve tahliye etmeyecekleri gibi, bizim de icbar etmeliğimiz mesleğimize bütün bütün mugayir düşeceğinden tazmînât-ı harbiyye tediye olununcaya değin, Osmanlıların Tesalya'yı işgal-i askeri altında bulundurması tabii görünüyor.

Yine aynı yazıda geçen bir telgrafa değinerek Avrupalılar'ın Yunan'ın istediği borcu vermek üzere para hazırlamakla meşgul olduğunu söyleyen *Kokonoz*, Avrupalıların bu işe dört el ile değil sekiz elle sarılsalar bile arada Almanya olduğu sürece amaçlarına ulaşamayacaklarına değinir. Yunan'ın patlasa da tazminatı ödeyemeyeceğini söyler. Yunanistan'ın bütün gelirinin toplam bir buçuk milyon Osmanlı altını olduğu, bu paranın ne askerine, ne memuruna, ne eğitime yetmeyeceği, Almanya'ya olan borçları ödeyince artan paranın Osmanlılara zaten yetmeyeceği, yolunda bir açıklama yapar.

Kokonoz, bu defa da "Tazminat-ı Harbiyye" başlıklı yazıda harp tazminatı ile ilgili devletlerin tutumu hakkında bilgi verirken İngiltere, Fransa ve Rusya devletlerinin

---

⁴⁰ "Ciddi Muhavere", *Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313.

tutumlarına karşı Almanya devletinin de tutumunu karşılaştırmalı olarak verip görüşlerini aktarmaktadır.

Akbaba gazetesinde yer alan bir yazıda ise yine alınan gazete haberlerine göre devletlerin tutumu ile ilgili olarak olası bir Osmanlı-Rus savaşı hakkında bilgi verilerek iki devletin harp hazırlıkları yaptığından söz edilmektedir.

Akbaba'nın bir başka sayısında ise yine devletlerin kışkırtmasıyla bu kez Bulgaristan'ın Osmanlı devletine karşı savaş hazırlıkları içinde olduğu anlatılmaktadır.

Bu yazıda *Akbaba*, Bulgaristan'ın harp hazırlıklarına başladığını, Makedonya komitelerinin mitingler yaptığını ve arabalarla hudutlara asker gönderdiklerini söylerken Bulgaristan'ın devletlerden aldığı teşviğin bedelini ağır ödeyeceğini, Yunan'ın paraları geri aldığını, Bulgaristan'ın ise bundan mahrum olacağını, Bulgaristan'ın Yunan gibi yardım alsa bile savaşta kaybedeceği yerlerin geri verilmeyeceğini ve bunun Yunanistan için bir defa yapıldığını, ama her zaman böyle olmayacağını "Hımar lâyemut" başlıklı bir hikâyeyle anlatmak ister. Hikâye şöyledir:⁴¹

Efendim köfte yapıp satmakta olan adamın birisi bir gün Taşra'da bir merkep ölüsü bularak etlerinin kaba taraflarından bir çok yerlerini yani kıymalarını toplayıp hanesine getirir ve birçok köfte yaparak dokuzunu on paraya satmaya başlar. Tabii ucuz şeyin müşterisi çok olacağından o gün ne kadar köfte yapmış ise kaffesini de satar. Ertesi gün yine Taşra'yı bir dolaşır ise de eşek ölüsüne tesadüf edemez ve mecburen koyun eti alır. Koyun eti para ile olmak hasebiyle her vakitki gibi bir tanesini on paraya vermek ister, fakat müşteriler buna itiraz ederek "Bu nasıl lâkırdı? Dün dokuzunu on paraya veriyordun,

---

⁴¹ "Ciddi Muhavere", *Akbaba*, S. 13, 01 Nisan 1314.

bugün neden bir tanesine on para istiyorsun?” Sualine herif “Ey babam, hergün Hımar layemut cevabını vermiştir ki hergün eşek ölmez demektir.

3.1.3.3 Devletlerin Girit Meselesi ile ilgili Tutumu

Akbaba'da bu savaş vesilesiyle Girit meselesi ile ilgili Avrupa devletlerinin çıkarları doğrultusunda izledikleri farklı politikalara da değinilmektedir. Osmanlı devletinin idaresinde bulunan Girit adasında Avrupa devletlerinin gözü olduğu için başta Rusya olmak üzere Girit adası için çeşitli politikalar izlenmektedir. Rusya Girit adasında yaşayan hristiyanlara Müslümanları katletmelerine rağmen hoşgörüyü davranması ve diğer devletlerin Girit adası için Rusya'ya karşı izledikleri politikalar bu yazılarda kendini gösterir.

Akbaba, 7. Sayısındaki “Muahede-i Kat'iyye” başlıklı yazıda Osmanlı devletinin antlaşmanın sonuçlanmasından sonra Girit konusunda şimdi rahat hareket edeceğini söyler, Devlet kendi mülkü olan Girit'in kontrolünü ele alacak, büyük devletleri oradan çıkaracak ve Müslümanların hukuku artık kendi hükümdarları tarafından temin edilecektir. Rusya'nın samimi dost gibi gözükmekte, ama Giritteki yangında kiliseleri yanan hristiyanlara kilisesini inşa ederek yardımcı olmakta ve müslümanları katleden Hristiyan unsuru teşvik edici şekilde davranmaktadır. Bu konuda gazete padişahıtan ümitlidir.

Yazının sonunda Girit Müslümanlarının büyük zarar gördüğü, çok çileli bir hayat yaşadıkları söylenerek artık bu meselenin halledilmesi gerektiği arzusu dile getirilir.

3.1.3.4 Antlaşmadaki Kayıplar :

Kokonoz, 12. Sayısındaki yazının son bölümünde savaşın sonunda Osmanlı Devleti'nin barış görüşmelerinde istediği tazminatı alamayacağına söyleyerek bu konudaki görüşlerini dile getirir.

Yazıda harbin neticesinde hiç bir şey elde edilemeyeceği, çünkü Yunan'ın parası olmadığı, zaten fakir bir ülke olduğu için tazminatı ödeyebilecek durumu olmadığından harp için yapılan masrafların boşa gittiği, hatta büyük devletler barış ve tazminata dair bir karar verseler bile fayda etmeyeceği belirtilir ve bu durum ünlü şairlerden Nabi'nin bir beyitiyle şöyle tesbit edilmek istenir:⁴²

Sende yok mihr-i vefa bende sefadan zerre
İki yokdan ne çıkar fikr edelim bir kerre

3.1.3.5 Antlaşma Şartları İle İlgili Osmanlı Halkının Tutumu:

Antlaşma şartlarıyla ilgili olarak Osmanlı tebasında bulunan halkların tutumuna bakarsak, *Kokonoz*'un öncelikle Arnavutların bu konudaki tutumlarına yer verdiğini görürüz.

Kokonoz, müslümanların her gün bir avuç kan yutarak kederlerinden işlerine, güçlerine bakamadıklarını, antlaşma görüşmelerinin akıbetini merak ettiklerini, görüşmeler uzadıkça Yunanlıların daha çok zarar görerek askerinin açlıktan kırıldığını söyledikten sonra Arnavutların Tesalya konusunda çok hassas olduklarını vurgular. Gazetenin verdiği bilgilere göre bu konuya dikkatle takip eden Arnavutlar,

---

⁴² "Ciddi Muhavere", *Kokonoz*, S. 12, 30 Nisân 1313.

Tesalya'nın verilmesine asla razı değildirlir ve hatta eğer verilirse bizzat harp başlatarak Tesalya'yı geri alacaklarını söylemektedirler. Bu bakımdan gazete Tesalya'nın verilmesinin özellikle Arnavutluk'ta büyük bir öfkeye yol açacağını belirtir.

Yine Arnavut'larla ilgili İstanbul'dan gelen bir telgraftan haber veren *Kokonoz*, Arnavut reislerinin Tesalya'nın iade edilmesi durumunda Osmanlı hükümetine isyan ederek başlarının çaresine bakacaklarını padişaha telgrafla bildirdiklerini söylemektedir.

3.1.4 Antlaşmaya Yönelik Eleştiriler:

Ahmed Tefvik Efendi, *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde Tesalya savaşı ve antlaşma şartları ile ilgili olarak taraflara çeşitli eleştiriler de yöneltmektedir.

3.1.4.1 Yunan ve Batılı Devletlere Eleştiriler:

Osmanlı devletinin topraklarında gözü olan Avrupa devletleri gerek savaş gerekse barış görüşmeleri ve antlaşma şartları konusunda Yunan'a destek çıkmışlar ve hem kendileri hem Yunanlılar lehine bir sonuç alınıncaya kadar bu tutumlarını sürdürmüşlerdi.

Kokonoz'daki "Utanmıyorlar" başlıklı yazıda gördüğümüz üzere Osmanlı Devleti'nin topraklarında gözü olan Avrupa devletlerinin her birinin çıkarları peşinde koştuğu belirtilir. Yunanistan, Fransa, İtalya ve Rusya devletlerinin Osmanlı'ya karşı tutumlarını eleştirilir. Yazıda Yunanistan'ın savaşta uğradığı bozguna rağmen mağlubiyeti kabul etmemesi, hatta askerlerin aılıktan nefeslerinin kokmasına rağmen Atina gazetelerinin yazdıkları bendlerde Yunanlıların tekrar harbe gitme niyetinden söz etmeleri eleştirilir. *Kokonoz* ayrıca diğer devletlerin izledikleri politikaları da ele

alır. Ona göre Almanya Fransa devletinin ensesinde olduğu halde Fransızlar Yunanistan'ı yanına çekmeye çalışmakta, İtalyanlar ise Habeşlilerden yediği darbelerden şaşkına döndükleri halde Yunan'ın haline çare aramakta, Rusya ise Osmanlı'ya dost gözükerek onu arkadan hançerlemeye çalışmaktadır. Aslında bu devletler kendi çıkarları doğrultusunda birbirlerine de oyunlar oynamaktadırlar.

Kokonoz ayrıca Yunan devletinde başta kral olmak üzere, Mösyö Rali, Vasu ve Jör gibi devlet adamlarını da alaylı bir dille eleştirmektedir. Yazıda Yunan maliyesinin kontrol altına alınmak istenmesinden dolayı kralın yönetimden ayrılacağı söylenirken Mösyö Rali'nin de intihar edeceği söylenerek alay edilmektedir. Yine kumandan Vasu ile dalga geçilirken;⁴³ “Vasu cenabları yolda giderken ayağı taşa çarparak yüzü üstü düştüğü gibi ön dişlerinden altı tanesi birden kırılmış. Nöbet kafasına geldi.” Denir.

Bir başka kumandan Jör'ün de Osmanlı tarafından zaptedilen toplarla harp malzemeleri ve erzak için gözyaşlarına mendil dayandıramadığı anlatılarak dalga geçilmektedir.

Kokonoz, Atina'daki halkın da açlık içinde olduğunu vurgulayarak, başkumandanın muharebede ölen askerlerin sayısını bulamadığı için üzüldüğünü belirtmekte ve alaylı bir dille savaş sonundaki halleri anlatılmaktadır. Ayrıca Yunanistan'ın borcuna karşılık da savaş gemilerini (següstro) edeceğini söyleyerek alaylı bir dille eleştirmektedir.

---

⁴³ “Başlıksız Makale”, *Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313.

Akbaba'da ise Yunan ve batılı devletler eleştirilirken Papagallu gazetesindeki çıkan resimler yorumlanarak Avrupa devletlerinin her birinin izledikleri politikaları ile arzu ettikleri topraklardan söz edilmektedir. *Akbaba* yazıda İtalya'nın Almanya'yı kucaklaması, Almanya'nın Avusturya'yı koltuğuna takması, Avusturya'nın Yunan'ı tutması, Yunan'ın Kandiya(Girit)'yı yakalaması, Bulgaristan'ın Makedonya'ya sarılması, Rusya'nın diğer tarafları kollarının arasına alması, Fransa'nın da yardımda bulunması gibi konuları gösteren resimlerin olduğunu söyler. Yunan'ın Girit'i, Bulgaristan Makedonya'yı ,Rusya da Türkiye'yi zaptetme hayalini kurmaktadır. Gazete bütün bu arzulara karşı bir atasözüyle cevap verir.⁴⁴

Meşhur değildir ki köpeklerin duası makbul olsa gökten kemik yağardı derler.Köpeklerin de istediği kemiktir.Hep o kuduz gibi havlamalar bir parça kemik arzusundan değil mi? Köpeğin karnı doysa hav demez.

3.1.4.2 Osmanlı Devletine, Padişaha ve Çevresindekilere Eleştiriler:

İncelediğimiz yazılara genel olarak baktığımız zaman Osmanlı Devleti, padişah ve onun çevresindeki birtakım kişilerin antlaşma şartları konusunda izledikleri yanlış tutumların *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde eleştirildiğini görmekteyiz.

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti Tesalya savaşını kazanarak Yunanistan'a ağır bir darbe vurmuştu. Ancak savaş sonunda başta Rusya olmak üzere İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük devletler Osmanlı devletinin zaptettiği toprakları vermemek ve Yunanistan'ı en az zararla kurtarabilmek için büyük çaba harcamışlar ve bu çabalarında da başarılı olmuşlardır. Anlaşma sonucunda Yunanlılar kaybettikleri

---

⁴⁴ "Başlıksız Diyalog", *Akbaba*, S. 15, 29 Nisan 1314.

toprakları geri almışlar, sadece bir miktar savaş tazminatı ödemeye mahkûme edilmişlerdir.

Ahmed Tevfik Efendi de antlaşma meselelerinde *Kokonoz* ve *Akbaba* aracılığı ile yaşanan gelişmeleri aktararak gördüğü yanlışları korkusuzca eleştirmiş ve halkı uyarma görevini yerine getirmeye çalışmıştır. *Kokonoz* ve *Akbaba*'da bu konuda çıkan yazılarda Tesalya'nın haksız şekilde iadesi, tazminatın düşürülmesi, II. Abdülhamid idaresinin pasifliği ve korkak duruşu, devletlerin her sözüne boyun eğilmesi, birtakım rütbe nişan sevdasında olan kişilerin millete yaptıkları zulümler, istibdad yönetimi vb. meseleler ele alınmıştır.

Kokonoz, sessiz kalan Osmanlı devletini şöyle ifade etmektedir: Savaş tazminatını ödemek için teminat gösteren Yunanistan'a destek çıkan İtalya, Fransa ve İngiltere Tesalya'nın iadesi hakkında ısrarlarını sürdürürler. Almanya önce tazminatın bağışlanmaması ve Tesalya'nın iade edilmemesi için gerekirse devletlerle dostluk münasebetlerini bozacağını söyler. Osmanlı devleti bütün bunlara karşı sessizdir. Kendisini Almanya'nın savunmasına katlanmaktadır. Halbuki Tesalya Almanların değil, Türklerindir ve bu uğurda kan döken Osmanlı Türk askerleri olmuştur. Yazıda son olarak Tesalya'nın geri verilmesinin bu bölge müslümanlarının felaketi olacağı söylenir.

Kokonoz, Osmanlı devletinin antlaşma meselesindeki halihazır tutumunu büyüme dönemlerindeki Osmanlı'nın tutumuyla kıyaslar. Geçmişte kanlar dökerek şehit vererek aldığımız bu yerlerin altı devlet tarafından tehdit ve zorbalıklarla elimizden alınacak olmasına hayıflanır. Bizim müdafa için bir tedbir almadığımızı söyler.

Osmanlı sayesinde devlet namını alan devletlerin şimdi zorbalıkla bizi miskince yaşatmak istediklerini, bize yakışanın da onların bu tutumuna karşı aynı muameleyi yapmamız gerektiğini ifade eder. Ölümden hiç bir vakit korkmamak gerektiğini, zaten bir gün öleceğimizi hatırlatır. Ölmenin zillet içinde yaşamaktan daha evlâ olduğunu, ecdadın yaptığı gibi Allah için savaşıp ölmenin müslümanların en yüce isteği olduğunu söyler.

Kokonoz, padişahın çevresindeki bir takım rütbe nişan sevdalısı kişilerin yaptıkları namus ve haysiyet sahibi kişilere karşı yaptıkları zulümlerden de söz eder. İstibdad idaresi devleti ve milleti zayıf düşürmekte ve birtakım alçak kişilere fırsat vermektedir. Bunun için de şöyle bir örnekten bahseder:⁴⁵

Hatırınızda değil midir ki geçende valideyninin ellerini öperek hayır dualarını almak ve birader ve akraba ve talukatıyla görüşmek ve bu vesile ile vatanını da ziyaret etmek üzere Kıbrıs'a gelmiş ve geçirdiği üç ay müddet zarfında ağzından fena bir söz çıktığını kimse işitmemiş iken rütbe veya nişan almak sevdasıyla yine vatandaşlarından iki hayinin isnad ettikleri efal-i mekruha üzerine İstanbul'a gider gitmez daha vapurda iken yakalanarak hapse atılmış olan bahriye mülazımlarından Muhittin efendinin bugün ne halde olduğuna kimse vakıf değildir.

Tüm bunların suçlusunun bu rütbeleri vaat eden devlet olduğu görüşüne varan *Kokonoz*, böyle cahil, iki yüzlü, alçak olarak nitelediği kişilere kumandan, vali, bey vs. gibi rütbe ve makam verilmesini eleştirerek bunların insanlığı, müslümanlığı unutarak haksız ve zalimane davrandıklarını, halkı kandırdıklarını, Tesalya savaşında da yapılanın bu olduğunu söyler. Avrupa her gün ileriye doğru gitmekte, bizim ise rütbe nişan kazanmak için yapmadığımız zalimlik kalmamaktadır. Bir gazete doğru

---

⁴⁵ "Ciddi Muhavere", *Kokonoz*, S. 22, 17 Eylül 1313.

bir söz söylediğinde derhal takibe alınarak engellenmeye çalışılmakta, istibdad en fazla da basında kendini göstermektedir.

Son olarak gerçeklerin saklanmaması, milletin uyarılmasının gerekliliğini vurgulayan *Kokoz*, bunun insanlığın ve Müslümanlığın bir gereği olduğunu belirtir. Tesalya savaşı konusunda da olması gereken budur. Söylenmesi gereken şudur: Tesalya devletlerin oyunu ile elimizden alınmış, tazminatın azaltmak veya ödetmemek için birtakım yollar bulunmuştur. Bizim hissemize kalan “Tesalya meydanında kanlar içinde bıraktığımız şühedâ-yı ‘azâmımıza, aileleriyle beraber ağlamak ve rahmetle yâd etmek” olmuştur.⁴⁶

Akbaba gazetesinde de “Muahede-i Katiyye” başlıklı yazıda antlaşma şartları sonucunda Osmanlı’ya bırakılan dağlık tepelik yerlerin hatta harp tazminatının 12 milyon yerine dört milyon düşürülmesinin alaylı bir şekilde sözü edilir.

Yazıda İzmir’de çıkan İzmir gazetesinin söylediklerini aktaran *Akbaba*, kuzeyden, güneyden, doğudan vs. bir takım yerlerin Yunan’a bırakıldığını yazıldığını son olarak da Yunan’ın Osmanlı’ya on iki milyon lira tazminat yerine dört milyon lira mağlubiyet peşkeşi vereceğini alaylı bir dille nakleder ve Yunanlılardan alınan şeylerle ilgili olarak şunları söyler:⁴⁷

-Evet uzun entariden bozma kısa bir hırka
-Öyle ya galoş fotinden bozma bir çift tahta papucu.

---

⁴⁶ “Ciddi Muhavere”, *Kokoz*, S. 22, 17 Eylül 1313.

⁴⁷ “Muahede-i Katiyye”, *Akbaba*, S. 7, 24 Aralık 1313.

Akbaba gazetesi, başka yazılarında da diğerk bir İzmir gazetesi olan *Hizmet* gazetesinden, İzmir gazetelerinin daha güvenilir oldukları gerekçesiyle birtakım haberler naklederek bunlardan üzüntüyle bazen de alayla söz eder.

Akbaba'nın başka yazılarında da Girit meselesi ile Tesalya'da kazanılan savaş sonunda hiçbirşey kazanmadığımızdan dolayı Osmanlı Devleti'ni eleştirdiğini görmekteyiz.

Bir yazıda ilk olarak Girit meslesi ele alınır, sonra söz Tesalya savaşına gelir. Girit'te büyük devletlerin son teşebbüsleri de bu adanın Osmanlı'nın elinden çıkışını hızlandırmaktadır. *Akbaba*'ya göre devletlerin gayesi Girit'i Osmanlı'nın elinden almaktır. Kıbrıs, Bosna-hersek ve Mısır'ın gidişi gibi şimdi de Girit elden çıkacaktır. Bu yerler Osmanlı'nın hiç bir direnişi olmadan elden çıkmıştır. Yazının sonunda sözü Tesalya Savaşına getiren gazete şu eleştirisini dile getirir.⁴⁸

Yunan muharebesini ettik ne kazandık? Galip gelmişiz! Galibiyetimize delil olmak üzere yazılan tarihlerden başka elimizde ne kaldı! Tesalya'nın toprağı şüheda kanıyla yoğruldu! Aileler mahvoldu. Hanümanlar söndü, sekiz günlük gelinler dul kaldı. Sözde verilecek olan dört milyon lira tazminatın birinci taksiti tesviye olunurken öte taraftan da Tesalya tahliye edilerek yine Yunan'a iade olundu.

Bulgaristan'da çıkan *Muvazene* gazetesinde de bu yolda bir yorumun yer aldığını yazan *Akbaba* şunları söyler.⁴⁹

Filibe'de neşrolunan *Muvâzene* cerîde-i muteberesi Tesalya'nın tahliyesi hakkında yazdığı bir makale-i hakikat-isâlede diyor ki "Tesalya'da olanlar Sadrazamın, Bahriyye Nâzırının araba bârgîrlerine olsa idi, kıyametler kopardı! , Hanımlarının Van kedilerine olsa civar mahalle yaygaralardan, feryatlardan, kalkar-oturur idi." Ne kadar doğru söz!

---

⁴⁸ "Ciddi Muhavere", *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

⁴⁹ "Ciddi Muhavere", *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

Akbaba “Haksızlığın Neticesi” başlıklı yazıda ise millete ve kendisine yapılan haksızlıkları anlatarak Padişahı ve çevresindekileri eleştirmektedir.

Yazıda *Akbaba* gazetesinin Osmanlı ülkesine girişinin yasaklandığı haberini aldığını söyleyen Tevfik Efendi, bundan evvel yayımladığı “Kokonoz” gazetesinin kapatılma nedeninin Tesalya’nın verilmemesi için millet tarafından ettiği ricalar olduğunu açıkça ifade eder. Ahmed Tevfik Efendi her iki gazetede yazılarında da Avrupa devletlerinin Osmanlılar hakkında neşrettikleri uydurma haberleri boşa çıkarmaya çalıştığını, Tesalya savaşında Osmanlı askerlerini yüreklendirmek için yazdığı şiirlerin millet tarafından beğenildiğini, ancak doğru söylediği için padişahın hışmına uğrayıp gazetesine yasak getirildiğini söyleyerek şu ironiyi yapar:⁵⁰

Meğer padişahımız efendimiz hazretlerinin maksad-ı mülükaneleri Tesalya’yı iade ederek yüzbinlerce müslümanları Yunan zalesinin zir-i payı zulmünde ezdirmek imiş!! Ben bunu nereden keşfedeyim?

Aynı yazıda yazar yine de *Akbaba* gazetesinin yasaklanması olayını tam çözemediğini, olayın muhtemelen Kıbrıs’daki hafiyelerin padişaha verdikleri yalancı jurnallerden ileri geldiğini söyler. Her iki gazetenin yasaklanması da birtakım bahaneler, oyun ve hilelerden ileri gelen bir sansür işlemidir. İfade hürriyetine kimsenin yasak koyamayacaktır. Bütün bunlar birtakım hafiyelerin padişaha verdiği jurnaller sonucu olmakta ve konuşma özgürlüğü yasaklanıp İslâm milleti baskı ve zulümlere kurban edilmektedir. Gazete şu tezata dikkati çeker:⁵¹

Düvel-i ecnebiyeden her biri kişverler zabtetmek, cihangirlik ihraz eylemek için ellerinden gelse milletlerinin ölmüşlerini diriltecekler biz elimizde bulunanları ihsana, ahrar-ı ümmeti de kurbanı çalışıyoruz.

---

⁵⁰ “Haksızlığın Neticesi”, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

⁵¹ “Haksızlığın Neticesi”, *Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314.

Başka bir yazıda da padişahın etrafındakilerin halkı soyup soğana çevirdikleri anlatıldıktan sonra gazetecilerin bunları görmezden geldikleri, hatta gerçeği yazan meslektaşlarını Malumatçı Baba Tahir'in yaptığı gibi jurnalledikleri ya da rüşvet alarak bu gerçekleri sakladıkları söylenir ve bunların yaptıkları hakkında şu keskin hüküm verilir:⁵²

Elhasıl dünyada ne kadar rezalet, cinayet, cebanet, hiyanet, denaet, mezellet, şenaet, melanet varsa herbirini birer vasıta ile icra ettirmekten ibarettir.

Görüldüğü gibi Osmanlı'nın Girit meselesindeki kayıtsızlığından dolayı bu toprakların kaybedilecek olması yüzünden topraklarını savunmak yerine bir-takım yolsuzluklar yaparak milletin mahvedilmesine tahammül edemeyen *Akbaba* gazetesi Padişah ve yönetimini korkusuzca eleştirmektedir.

Akbaba'nın Padişahı eleştiren en uzun yazısı ise "Zat-ı Şahaneye Açık Arıza" başlıklı yazısıdır. Tevfik Efendi bu yazısında padişaha adeta içini döker ve genel olarak milletin hak, adalet, özgürlük ve basın özgürlüğü istemesine karşı padişahın istibdad yoluna saparak yaptığı zulüm ve baskılardan, tahta çıktığından bu yana ne karada ne de denizde hiçbir ilerleme olmadığından, Tesalya'nın da iade edildiğinden söz eder.

Ahmed Tevfik Efendi dilekçesinde padişaha seslenerek bu yazıyı gözyaşları içinde yazdığını söyler. Padişah'tan altı-yedi asırdan beri devam eden bu büyük devleti korumasını, Müslümanların uğradığı zulüm ve haksızlara karşı merhamet etmesini ister. Padişahın istibdad yönetimiyle devlete ve millete söz hakkı, hareket serbestliği vermediği için Tevfik Efendi, ilerleme gösterememelerinin sorumlusu olarak

---

⁵² "Ciddi Muahavere", *Akbaba*, S. 19, 24 Haziran 1314.

padişahı görmektedir. Peygamber dininin kendisine emanet olduğu padişaha hatırlatılır, Tesalya savaşında 45.000 müslümanın şehit olduğu dile getirilerek Tesalya'nın iadesine nasıl razı olunduğu ima edilir. Atalarının yaptıkları padişaha hatırlatılır. Bu arada Kuran'daki meşveret, meşrutiyetle ilgili ayetlerden söz edilir. Ahmed Mithad'ın *Üss-i İnkılap* kitabından da söz edilerek bu kitapta yer alan padişahın tahta çıkışı sırasında verilen sözler ve vaadler hatırlatılır. Bu zulüm ve haksızlıkların yanı sıra yazarı üzen başka bir konu da Osmanlı deniz kuvvetlerinin yetersizliği ve savaşta Yunan deniz kuvvetlerine doğru dürüst bir karşılık veremediğidir. Osmanlı donanması savaşta Çanakkale'den öteye geçememiş, Preveze ve Dedeoğaç kıyılarında üstüne düşeni yapamamıştır.

Tevfik Efendi geçmişteki padişahları anarak II. Selim, Fatih ve Kanuni Süleyman gibilerinin artık mazide kaldığını, onların artık dönmesinin mümkün olmadığını ifade ederek aslında geçmişteki güçlü Osmanlı devletini şimdiki yönetimin çok arattığını söyler.

Akbaba yine padişah ve çevresindeki birtakım kişileri eleştirirken, menfaatçi gazetecilerin Şariat hakkında yazdıkları makalelerle küfre gittiklerini, bunları okuyan cahillerin de aynı yola saptığını, bu hallerin üzüntü verdiğini söyler. Çıkar peşinde olan gazeteciler, bunu yaparak dinlerine leke sürmüşlerdir.

Akbaba, Tesalya savaşında da yapılan masrafların boşa gittiğini üzüntüyle belirterek israftan kaçınılmasının gerekliliği üzerinde de önemle durur. Şeriata uygun davranmayan bir padişaha itaatın caiz olmadığı, padişahın şeriata israf konusundaki hükümlerini de dinlemediği söylenerek bir-takım olgulardan söz edilir. Buna göre

padişahın sarayda nikahsız olarak 600 cariye bulundurmaktadır, selamlığa çıkma gerekçesiyle de 20-30 bin müslüman Cuma namazından mahrum edilmektedir.

3.1.4.3 Osmanlı Tebası Altında Bulunanları Eleştiriler:

Kokonoz'un 16.sayısındaki başlıksız diyalogta Osmanlı tebası olan Rumların tutumunun eleştirildiğini görmekteyiz.

Kokonoz, yazıda Rumların yalancılıklarından bahseder ve palikaryalar savaştan kaçtığı ve açlık çektikleri halde Osmanlı Rumlarının Yunan'ın mağlubiyetini kabullenemediklerini söyler. Rumların bu tavırlarına karşı Müslüman halkı arasında sık kullanılan;⁵³(alâ lanetullahi alel kazibin-Allah yalancılara lanet etsin) hadisini hatırlatır.

Kokonoz, Rumların Osmanlı Devleti'nin tebası altında yıllarca ekmek yediğini, ırzları, namusları, malları, canları muhafaza edildiği halde Yunan gibi haysiyetini ve itibarını korumadan yoksun bir devletin yanında yer aldıklarını söyler. Onlar hatta Kıbrıs'ın İngiliz idaresinde bulunmasından dolayı da İngiliz tarafındadırlar. İngiliz kraliçesinin 60.yıldönümü şerefine neşrolunan gazetelerde Osmanlı aleyhinde yazılar ve resimler yayımlarlar. İngiliz sömürgesinin kalkması durumunda bir gün Osmanlıların Kıbrıs adasına tekrar hakim olmasıyla “Zito Sultan” (Yaşasın Sultan) diyebilecek kadar da dönecek bir millettirler.

Kokonoz yazıda son olarak birçok akli başında bilgili Rum'un savaşta başarısızlıklarını kabul ettiklerini, hatta hiç fena söz söylemediklerini belirtir. Aslında bu rezaletlerin suçlusu avam takımınındır. Bilgili kısmın suçu, avam

---

⁵³ “Başlıksız Diyalog”, *Kokonoz*, S. 16, 25 Hazîrân 1313.

takımına doğru yolu göstermemesidir. Bu kesimin Kıbrıs'ta Türk ve Rumları milleti birbirine düşüren bu fenalıkları ortadan kaldırmaya gayret etmeleri gerekir. Halbuki kulağa gelen haberlere göre gerek avam takımının gerek ileri gelen kişilerin sokaklarda tesadüf ettikleri müslümanlara ihtiyar, kadın, çocuk demeden saldırmakta, hakaret etmekte, hatta bazılarını darp edip yaralamaktadırlar. Gazeteye göre bu tutumlar takınıldığı, bu yapılanlar devam ettiği takdirde vahim neticeler doğabilir.

İncelediğimiz yazılarda *Kokonoz* ve *Akbaba* gazeteleri savaş ve antlaşma konularına değinerek düşünce, fikir ve eleştirilerini savaşa yansıttığını görmekteyiz. Yazılarda genel olarak yer verdiği görüşler arasında savaş meselesinde Yunanlıların şaşkınlıkları, becerisizlikleri, kurtulmak için devletlere sığınmaları vb. görüşlerle beraber Osmanlı askerlerinin zapt ettiği yerler ve kahramanlıkları, yolumuzun Atina olduğu vb. görüşlere yer verilmektedir. Antlaşma meselelerinde ise padişahın kararlı olarak Tesalya'yı ve tazminatı bağışlamaması, Yunan'ın tazminatı vermeye parası olmadığı ve sefillikleri, Rusya ile dost olunamayacağı, Almanya'nın Osmanlı Devleti adına yaptıkları fedakârlıklar, devletlerin her birinin ayrı menfaatleri olduğu vb. görüşlere yer verilmektedir. Tevfik Efendi antlaşma şartlarındaki eleştirilerinde ise Avrupa devletlerinin Yunan'a taraftarlık yapması, Yunan'a tazminat için kefil girmesi gibi eleştirilerini dile getirirken en fazla eleştirdiği devletin Rusya olduğunu görmekteyiz. Yunanistan'ı eleştirdiği yazılarında ise yalancılıkları, yüzüstü bir devlet olduğu vb. eleştirilere yer vermektedir. Eleştirilerinde en çok yer verdiği konular ise Osmanlı, padişah ve çevresindeki kişilerdir. Tesalya ve tazminatın verilmesinden dolayı birçok eleştiriler yapan *Kokonoz* ve *Akbaba* büyük bir devletin bu hallere düşmesini ve Avrupa devletlerine boyun eğmesini hazmedemeyerek çok ağır eleştirilere yer vermektedir. Osmanlı Devletini eleştirirken geçmiş dönemlerdeki

devlet yönetimiyle kıyaslamalar yapılarak uygulanan istibdad rejiminin eleştirilmesi en dikkat çekici olanıdır. Padişahı ise Avrupa devletlerinin yapmış olduğu baskılardan dolayı korkaklığı ve sessizliğinden dolayı eleştirirken Tesalya ve tazminatın verilmesi, müslümanlara yapılan zulümler vb. birçok konuda eleştirmektedir. Padişah çevresindeki birtakım kişileri eleştirdiği yazılarında ise birtakım rütbe-nişan sevdalısı kişilerin rüşvet yemeleri, gizli hafiyelerin casuslukları ve bazı gazetecilerin çıkar düşkünlüğüyle müslümanlara yapılan zulümler eleştirilmektedir.

Sonuç olarak Ahmed Tefvik Efendi, *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde devletin ve milletin istikbalini yakından ilgilendiren savaşla ilgili birçok konuya yer vererek olayları yakından takip etmiş, savaş ve antlaşma konularıyla Osmanlı-Yunan ve Avrupa Devletleri arasında yaşanan münasebetlere birçok yazısında yer vermiştir.

3.2 Haberler

Tesalya savaşı ile ilgili *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde bazı kısa haberlere de yer verilmiştir. Haberlerde Atina gazetelerinin yalan ve gülünç haberleri, Gazi Ethem Paşa'nın gazilik ünvanı ve Yunan devletinin savaşla ilgili durumları söz konusu edilir. Bu konulardan bazen de alaylı bir şekilde söz edilir.

Ahmed Tefvik Efendi *Kokonoz*'un 15.sayısındaki başlıksız yazısında tazminat parası olarak üç Yunanlı'nın 150 milyon frank ödemelerini hükümete bildirdikleri söylenir ve Atina gazetelerinin çıkardığı bu haberlerin yalan ve gülünç olduğunu söyleyerek "Ben gördüm bir pire bir minareyi arkasına almış gidiyordu"⁵⁴ sözleriyle böyle pararayı verebilecek adamın olmadığını söyler.

---

⁵⁴ "Başlıksız Haber", *Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313.

Akbaba'nın 18. sayısındaki "Havadis" başlıklı yazıda da Ethem Paşa'nın padişahın emriyle gazilik unvanı verildiği, paşanın savaşta çarpışmasına rağmen ancak padişahın emriyle bu unvanı alabildiği söylenerek padişah eleştirilir. Gazete bu unvanın savaşta hak edilen bir unvan olduğunu, halbuki padişah bu unvanı vermeden gazi olunmadığını hayretle yazarken Ziya Paşa'nın ünlü "Terci-i Bent" şiirindeki şu nakarat beytini zikreder:⁵⁵

Subhâne men tahayyere fi sun'ihî'l-ukûl
Subhane men bikudretihi ya'cüzü'l-fuhûl

Akbaba'nın 23.sayısındaki "Havadis" başlıklı yazıda Kırkkilise'den alınan bir bilgiye dayanılarak Yunan muharebesinden dönen doktor binbaşı Vasil'in anlattığı hikayelere yer verilir. Buna göre önceki yıllarda Ahmed Eyüp Paşa zamanında Yunanlılarla yapılan bir savaşta Osmanlı askerleri Rumların attıkları kurşunlarla yaralanmış ve Rum hastanelerine yatırılmıştır. Doktor Vasil bu askerleri güya tedavi etmiş, aslında ise onlara kimsenin anlayamayacağı şekilde eziyet etmiştir. Vasil bunları etrafındakilere iftiharla anlatır ve⁵⁶ "Ben Türklerle muharebeyi hastahane yaptım" der. "Eden bulur, inleyen ölür".

Gazete bu hikaye vasıtasıyla Rum veya Yunanlıların yaralılara karşı bile zalimce davrandıklarını söyleyerek onların İnsanlıktan nasibi olmadığını belirtmektedir.

---

⁵⁵ "Havadis", *Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314.

⁵⁶ "Havadis", *Akbaba*, S. 23, 19 Ağustos 1314.

3.3 Şiirler

3.3.1 Muhteva

3.3.1.1 Osmanlı Askerinin Kahramanlığı Ve Vatanseverliği:

Ahmed Tevfik Efendi, *Kokonoz* ve *Akbaba* gazetelerinde 1897 Türk-Yunan Savaşı ile ilgili olarak şiirler de yayımlamıştır. Sayı itibariyle 14'ü bulan bu şiirlerin çoğu başlıksız olarak çıkmıştır. Bunların beş tanesinde başlık vardır. Bu şiirlerde başlıca olarak Osmanlı askerinin kahramanlığı ve başarıları övülmüş, Yunan askerinin korkaklığı ve savaştaki beceriksizlikleri vurgulanmıştır.

Kokonoz Gazetesi, sayı 11, 16 Nisân Rûmî, 1313'teki başlıksız şiirin 1, 2, ve 3. kıtalarında şair, Osmanlıların büyüklüğünden ve askerlerin gücünden bahsederken, Osmanlı askerlerinin kükremiş arslan gibi olduğunu, yiğitlerin her birinin kılıçlarının kanlı olduğunu ve Osmanlı askerlerinin düşmana saldırılarının çok yaman olduğunu, ölümün bizi asla korkutmadığını anlatarak askerinin kahramanlığına vurgu yapar. Bu şiirde Namık Kemal'in "Hürriyet Kasidesi adıyla" bilinen şiirinden de esintiler vardır. Her iki şair de Osmanlı askerinden "şir-i jeyan" olarak bahseder:

Osmanlılarınız askerimiz şîr-i jiyândır
Şemşîr-i celâdetlerinin her biri kandır (Kokonoz)

Kilâb-ı zulme kaldı gezdiğin nâzende sahralar
Uyan ey yâreli şîr-i jıyan bu hâb-ı gafletten⁵⁷ (Hürriyet Kasidesi)

Tevfik Efendi 4. kıtada da milletin yüceliğini göklere çıkarır ve evlatlarının, yani askerlerin kanının yine bu topraklar için aktığını, onların vatan uğruna canlarını fedaya hazır olduklarını söyler:

---

⁵⁷ Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I Tanzimat'tan Cumhuriyete*, İstanbul, 2000 s.39-41.

Hâzırlamışız hâk-i vatan uğruna cânı
Aksın yine evlâdının o hâke bu kanı

Son kıtalarda da savaş meydanı düşman askeriyle dolup hatta her ferdi birer kan içen ejdarha bile olsa bile ve düşman kaçmak istese bile kurtuluşun mümkün olmadığı söylenir ve Osmanlı askerine duyulan güven dile getirilir.

Ahmed Tevfik Efendi'nin incelediğimiz bu şiirinde Namık Kemal'in "Vatan Şarkısı" şiirine muhteva bakımından benzer ifadelere yer verildiğini görmekteyiz. Tevfik Efendi'nin şiirde her kıtanın son iki mısrasında;

Gazîyiz eğer kalsak ölürsük de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz.

ifadesi Kemal'in şiirinde şöyle geçer:

Gavgâda şehâdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız cân veririz nâm alırsız biz⁵⁸

Tevfik Efendi, *Kokonoz*'un 15. Sayısındaki "Bir Yenişehirli Lisanından" başlıklı şiirini Yenişehirli lisanıyla aktarırken üzerinde durduğu tema vatan ve kahramanlıktır. Bölgede yaşayan bir Müslüman Türk'ün dilinden söylediği bu şiirde şair Osmanlı askerlerinin vatanseverlik ve kahramanlıklarından bahseder ve askerinin vatanına artık döndüğünü ve özlemin bittiğini, savaşta çekilen acılara, bütün eziyetlere vatan için katlandığını ve vatanın da onun sayesinde selamete erdiğini söyler. Şiir askere şükran duygusuyla sona erer.

---

⁵⁸ Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara, 1970, s. 71-72.

Tevfik Efendi, *Kokonoz*'un 17.sayısındaki “Bir Şehidin Vefatından Evvel Oğluna Bir İki Sözü” başlıklı şiirinde şehit olacak bir askerın ağızından vatan uğruna Allah yolunda şehit olmanın mutluluğunu ve oğluna verdiği nasihatleri dile getirir.

Şehadete hazırlanan bu yiğit, bundan mutlu olduğunu, Kerbela şehitleri kervanına katılacağını, bunun büyük bir şeref olduğunu söyler ve bunun için oğlundan ağlamamasını ister. Oğluna Allah yolunda çalışmasını, canını millet ve vatan yolunda feda etmenin en yüce değer olduğunu söyler.

Tevfik Efendi, *Akbaba*'nın 1.sayısındaki başlıksız şiirin 5. Ve 6. Kıtalarında da Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarından bahsetmektedir.

Şiirde Yunanlıların kahraman Osmanlıları hafife alması ve işin ciddiyetinin farkında olmayışı, Allahuekber sesleriyle şehadetin gerçekleştiği, gökteki bütün meleklerin bu İslâm yiğitlerine hayran oldukları anlatılır ve Osmanlı askerinin kahramanlığına vurgu yapılır.

Tevfik Efendi, *Kokonoz*'un 12. Sayısındaki “Kokonoz'un Askere Hitabı” başlıklı şiirinde “Ey asker” nidasıyla şiirine başlarken; Allah'ın yardımıyla öfke ve yiğitliklerini göstermelerini, tüm milletin ümitli gözlerinin askerın üstünde olduğunu belirtir.

Şiirin ikinci kıtasında da “Haydi ileri” nidasıyla askerlere seslenerek düşmanın karşıda hazır beklediğini, zalim düşmana vatan topraklarını çiğnetmemelerini ve atalarının ruhlarını da sevindirmelerini söyleyerek kahraman Osmanlı askerlerine hitab eder.

Üçüncü kıtada Allah'ın her an askerlerin yanında olduğu, hatta peygamberinin de gönülden yardımcı olduğu, imdadlarında dahi gökteki meleklerin yardıma hazır oldukları ifade edilir.

Dördüncü kıtada düşman hücum ettiği takdirde başına yağmur gibi ateş yağdırmaları, askerin düşmanı kükremiş arslan gibi takip etmesi, yiğitlik kılıçlarının kanla boyanması istenir. Beşinci kıtada dünyada yaşamının bir anlamı olmadığını belirtirken askerlere "Arş ileri" nidasıyla seslenerek devletin kurtuluş ümidi ve milletin de hayat ilacının kendileri oldukları ifade edilir.

Şiirin 6,7,8 ve 9. Kıtalarında da aynı duygular dile getirilerek askerlerin yiğitçe harp etmelerinin ne kadar önemli olduklarına değinilir. kahramanca savaşmasını dile getirerek hitap ettiğini görmekteyiz. Son kıta bir nevi dua gibidir. Şair Allah'a seslenerek bu yiğit askerlere yardım edip zaferle taçlandırmasını, kaybedilen yerlerin tekrar elde edilmesini diler.

Kokonoz'un 14 Mayıs 1313 tarihli 13. Sayısındaki başlıksız şiirinin ilk üç kıtasında askerlere "Arslanlarım", "kahramanlarım" diye övgüyle seslenen şair askerlerden zaferleriyle bizi memnun etmesini karşılığında da Allah'ın onları memnun etmesini, bize Osmanlılar dendiğini, sesimizden yerin göğün titrediğini, düşmanı gördüğümüz anda arslan gibi saldırdığımızı anlatır ve yine Osmanlıların kahramanlıklarını aksettirmeye çalışır:

Neredesiniz arslanlarım
İşte geldi düşmanlarım

Haydi yek kahramanlarım
Siz memnûn ediniz bizi
Hakk da memnûn etsin sizi

Arş ileri arkadaşlar
Siz de gönüllü kardaşlar
Meydâna yığılsın başlar
Arş ileri arş ileri
Kan götürsün gövdeleri

Bize Osmânlılar derler
Na‘ramızdan yer gök titrer
Düşmanı görsek biz eğer
Saldırırız arslan gibi
Mahv ederiz Yunan gibi

Ahmet Tevfik Efendi gazetesinin 14. sayısındaki başlıksız şiirinde de Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarından bahsetmektedir. Aynı şiirin altıncı kıtasına “söyleyin asker, size mevki ve makam lâzım mı böyle büyük bir rütbeyle şereflenmişken” mealindeki bir soruyla başlayan şair bu şanlı savaşın her saatinin bin rütbeye bedel olduğunu söyler.

3.3.1.2 Yunan Ağzından Osmanlı Askerlerinin Kahramanlığı:

Tevfik Efendi aynı şiirin on birinci kıtasında bu kez farklı olarak Yunanlıların dilinden Osmanlıların ne kadar güçlü olduğunu söylemek ister. Yunan ağzıyla yazılan bu bölümde ne kadar çabaladımsa zor, Osmanlıya karşı konulmuyor, gülleye karşı koşuyor, kurşun gibi yetişiyor, bunlar ölüm de bilmiyor denerek Osmanlıların kahramanlığı anlatılır:⁵⁹

Ne kadar eyledimse zor
Mukavemet olunmuyor
Bunlar ölüm de bilmiyor
Gülleye karşı koşuyor
Kurşun gibi yetişiyor

⁵⁹ “Başlıksız Şiir”, *Kokonoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313.

Tevfik Efendi *Kokonoz*'un 6 Ağustos 1313 tarihli 19. sayısında Yunan ağzıyla yazmış olduğu başlıksız şiirinde de Osmanlı askerlerinin kahramanlığını şiirin son mısralarında şöyle dile getirmektedir:

Osmanlı dilâverlerine karşı durulmaz
Bunlar ne şarmpol ne de kurşunla vurulmaz
Harp eylemeden asla bir Osmanlı yorulmaz
Bu askere hiç hiyle tuzağı da kurulmaz
Bir yerde hücûm korkularından oturulmaz
İnsan değil o marekede kuş uçurulmaz
Her bir neferi askerinin bir koca ejder
Her zâbiti bir yaralı arslan gibi kükrer.

3.3.1.3 Farklı Kişilerin Dilinden Anlatılan Kahramanlık

Bazı şiirlerinde Ahmet Tevfik Efendi, Tesalya savaşında yapılan kahramanlıkları farklı milletlere mensup kişilerin ağzından dile getirmektedir.

Kokonoz'un 14. Sayısındaki “Arnavudlar Lisanından” başlıklı şiirde Osmanlılarla birlikte harbe katılan Arnavut'ların ağzından Tesalya savaşında yaptıkları kahramanlıklar anlatılır.

3.3.1.4 Yunanlıların Korkaklığı ve Başarısızlığı:

Yunanistan'ın, Osmanlı askerlerinin gücü karşısında ve savaşta Osmanlı'nın birçok yeri almasından dolayı korkuya kapılması Ahmet Tevfik'in şiirlerinde sık sık vurgulanan temalardan birisidir.

Kokonoz'un 13. Sayısındaki başlıksız şiirin dördüncü kıtasında Yunan'ın yok olduğunu anlatan şair, topraklarının kalmadığını da belirterek Yunan'ın başarısızlığını ifade etmektedir.

Aynı şiirde 8, 9 ve 10. Kıtalarında da Yunan'ın cesaretsizliğine dikkat çeken şair, Osmanlıların dur durak bilmediğini, Atina'ya kadar gideceklerini, bundan Yunan'ın korktuğunu ve devletlerden yardım istediğini, aslında bu savaşın Avrupa devletlerine duyulan güven yüzünden çıktığını, bu yüzden de Yunanlıların memleketlerinin kaybettiklerini anlatmaktadır.

Tevfik Efendi *Koknoz*'un 19. Sayısındaki başlıksız şiirinde Yunan ağzından 1, 2, 4 ve 5. Kıtalarında Yunanlıların korkaklık ve başarısızlıklarını dile getirmektedir.

Bu kıtalarda Yunan askerlerinin kendilerini rezil edip birçoğunun korkudan öldüğü, birçoğunun saklanmak için olduğu yeri eşelediği, Yunan ordularının korkudan dağıldığı, askerlerinin süngülerine mendil takarak Osmanlı askerine yalvardıkları, ellerindeki silahları atıp ağlayarak kaçtıkları, böylece Girit'te yaptıkları vahşetin bedelini ödedikleri ve başlarında kıyametin koştığı ifade edilir. Bütün bunlar Yunan askerinin ne kadar korkak olduğunu gösteren olgulardır.

Şair, *Akbaba*'nın 1. Sayısındaki başlıksız şiirinin dördüncü kıtasında da Yunan'ın korkaklığından söz edilir ve müslümanlarla harp etmeye kalkışan Yunanlılara yapılan nasihatların kâr etmediği, başlangıçta yiğitlik taslayan askerlerinin sonradan korkuyla kaçtıkları, sanki koleraya yakalanmış gibi yerlere serildikleri söylenir.

3.3.1.5 Osmanlı, Yunanlı ve Batıya Karşı Yöneltilen Eleştiriler:

Ahmed Tevfik Efendi şiirlerinde savaşta kazanılıp sonradan geri verilen yerler ve Osmanlıya verilmesi gereken tazminatla ilgili Osmanlı'ya yönelik eleştirilerini, Yunanistan ve gerekse Avrupa devletlerine karşı yönelttiği eleştirilerini korkusuzca dile getirmiştir.

Kokonoz'un 13. Sayısındaki başlıksız şiirin 12-17 kıtalarında Yunan ağzından Avrupa devletleri eleştirmektedir. Şiirde Yunanlılar, gidişatın kötü olduğunu, savaşı kaybederek rezil olduklarını, Avrupalıların sözüne uyarak savaşa girdiklerini ve bundan pişman olduklarını, Girid'i vaad edip sonra buralardan çıkarılıp hücumu uğradıklarını, Osmanlılara karşı savaşa girdiklerini, Avrupa devletlerinin arkasında olduğunu zannetdiklerini, şimdi ortada kalıp savaşa girdiklerine pişman olduklarını, Avrupalıların teşvikleriyle savaşa girdiklerini, onlar yüzünden Osmanlı'ya saldırdıklarını, şimdi de tehlikeye düştüklerinde Avrupalıların bir kenara çekilip seyrettiklerini anlatırlar.

Tevfik Efendi 13. sayısındaki bir başka başlıksız şiirinde de 18. Kıtadan son kıtaya kadar Yunanistan'ı kendi gözünden eleştirir. Yunan'ın yüzünü yerlere sürüp devletlere yalvarmış, mütareke istemiştir. II. Abdülhamid tazminata razı olmamış, aldığı toprakları da geri vermeye yanaşmamıştır. Böylece şehitlerin kanı ve Girit mazlûmlarının öcü alınmıştır. Acımasızca büyük-küçük demeden kadınları çocukları ve Müslümanları katledenleri Yunanlılardan başkası olmadığı açıktır. Bunu unutmak mümkün değildir ve Yunanlıların hem Girit'te hem de bu savaşta yaptıkları büyük bir hadbilmezlik ve cüretkârlıktır. Hem tazminattan hem de alınan yerlerden vazgeçmek mümkün olmayacaktır.

Şair aslında bütün şiirlerindeki eleştirilerinde savaştan önce Avrupalıların Yunanistan'ı Osmanlı'ya karşı kışkırtmasıyla ve savaşın başlangıç sebebi olan Girit'teki Müslümanları katletmesiyle patlak veren Tesalya savaşının öncesini belirtmekte ve savaşın sebebinin de Avrupa devletleri olduğunu anlatarak Batı devletlerini eleştirmektedir.

Tevfik Efendi *Kokonoz*'un 13. sayısındaki başka bir başlıksız şiirinde de Yunan'ı alaylı bir dille eleştirmektedir. Bu şiirde Palikaryalar diye hitap ettiği Yunan askerlerine karşı Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarından ve üstünlüklerinden bahseder ve alaylı bir dille eleştirdiği Yunan'a da "Mısır Tavusu" benzetmesini yapar. Otuz gün dolmadan harbi kaybedip bozguna uğradıkları zaman korkularından ne yapacaklarını şaşırduklarını ve bağırmağa başladıklarını söyler:⁶⁰

Diken ilişti fistanınıza bağıldınız hemân:
"Ebgâse şebto ce afizme" diye ettiniz nidâ
Nerde kaldı Pallikaryalık nedir bu el-amân
Siz Osmânlıları oyuncak sanırdınız galiba

Yukarıdaki alıntıda Yunan'ın fistanına diken ilişince hemen "Ebgâse şebto ce afizme" (Zehiri çıkar, bırak beni) diye bağırduklarını anlatan şair şiirlerinde böyle yer yer Yunanca ifadeler kullanır.

Tevfik Efendi *Akbaba* gazetesinin 2. Sayısındaki başlıksız şiirinde de Yunan'a taraftarlık eden batılı devletleri alaylı bir dille eleştirmektedir.

Şiirde batılı devletlerin Yunan'a para yardımıyla bulunması, Yunan'ın da bu paraları mis gibi yiyerek harp başladığında da umduğunu bulamayınca tekrar batılı devletlerden yardım istemesi dile getirilir ve Yunan'a taraftarlık eden batılı devletlere de çatılır. Yunan'ın savaşı kazanacağını zannettiklerini hatta bir çok sümüklünün de harbe kadar gittiğini anlatan şair kiminin hasta, kiminin topal, kiminin öldüğünü, kiminin boyacı çırağı veya kömürcü yamağı olduğunu hepsinin de eşeğe benzediğini anlatır. Şair yine vapurlarla Yunan'a yardım için Avrupa'dan

---

⁶⁰ "Başlıksız Şiir", *Kokonoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313.

gelen Yunan taraftarlarını eleştirir. Atina'ya toplanan Yunanlıların başlangıçta nasıl cesur gözüktüklerini, her birinin yüz Türk'ün başını kesme iddiasında bulduklarını, ama harbe girince işin değiştiğini, korkudan nereye kaçacaklarını bilemediklerini alaylı bir dille söyler:⁶¹

Şarap değildir bu ahmak
Çekesin kafaya lak lak
Buna muharebe derler
Karşına yiğit çıkacak

Bir kurşun gösterir sana
Diyemezsin (o banaya)
Aksi gelir de ölmezsen
Vizilersin ölünce ta

Ahmed Tevfik Efendi, bazı şiirlerinde de Osmanlı'yı eleştirir. *Kokonoz*'un 15. sayısındaki başlıksız şiirinde savaşta kan dökülerek alınan yerlerin kağıt üzerinde geri verilmesinin kabul edilebilir bir durum olamayacağını, böyle bir manzaranın dünyada hiç emsalinin görülmediğini, böyle bir durum kabul edilirse islâm milletinin dünyayı yıkacağını, bir köşede şehitlerin evlatları, anaları, babaları feryat edip kan ağlarken milletin bu hale sabredemeyeceğini, savaşta nice şehitlerin verilip, hala daha yaralıların kan akıttıklarını, Girit Müslümanlarının hakkının yenemeyeceğini, Tesalya'nın Yunan'a geri verilmesinin mümkün olmayıp bunu kabul edecek olanın vicdan sahibi olmadığını ifade eder. Bu ifadeler aslında Osmanlı idarecilerine yöneltilmiş eleştirilerdir.⁶²

Billâh giderse bu Tesalya elden
Dünyayı yıkar millet-i İslâm temelden

---

⁶¹ "Başlıksız Şiir", *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313.

⁶² "Başlıksız Şiir", *Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313.

Bulmazsın o dem havf edecek kimse ecelden
Bir manzara arz eyleyecek ki bize dünya
Emsâlini hiç eylememiş kimse temâşâ

Tevfik Efendi, *Kokonoz*'un 16. Sayısındaki “Tesalya’da yaralanan ve Yıldız Hastahanesinde yatmakta bulunan eli kalem tutar bir asker lisanından” başlıklı şiirinde bir askerın ağızından padişahı eleştirmektedir. Bir asker ağızından yazılan bu şiirde padişaha seslenen asker şunları söyler: O millet için yola çıkmış bir askerdir ve canını fedaya hazırdır. Allah’ın emriyle ailesi onu bu vatan ve millet için yetiştirmiştir. Aslında her Osmanlı bunu yapmakta ve gerektiğinde vatan için gazi olmakta ve şehit düşmektedir. Kendisi de bu savaşa girmiş ve yaralanıp gazi olmuştur. Bunları söyleyen asker padişaha seslenir ve bu amaçla harbe giden askerlerin Tesalya’nın Yunan’a verilmesine asla razı olamayacaklarını, canlarını bu amaç için feda ettiklerini söyler.

Yine aynı şiirde milletin Tesalya kıtasını terk etmek istemediği, fakat elinden gelen bir şey olmadığı, bu konuda kimsenin bir kelime dahi edemediği, bir takım cellad tabiatlı kişilerin bu konuda kimseye ağız açtırmadıkları ifade edilir.

Tazminatın ve Tesalya’dan vazgeçilmemesini isteyen asker milletin her zaman padişah fermanına nazır olduğunu ve padişahın bu yolda geri adım atmayarak ısrarında sabit olmasını ister.⁶³

Akcesinden geçme tazminatın iste bi’t-temâm
Girmesin şem-i şehen-şahanene öyle kelâm
İltifât etme cihân bu yolda eylerse kıyâm
Milletin ister kazandırsın sana bir şanlı nâm

⁶³ “Tesalya’da yaralanan ve Yıldız Hastahanesinde yatmakta bulunan eli kalem tutar bir asker lisanından”, *Kokonoz*, S. 16, 25 Haziran 1313.

Sâbit ol ısrarına ver kuvvet ile ihtimâm
Muntazırdır her zaman fermanına millet senin
Himmet-i Şahanenin muhtacıdır devlet senin

Tevfik Efendi *Akbaba*'nın 18.sayısındaki şiirinde de Osmanlı devletini baskıcı yönetimi yüzünden açıkça eleştirmektedir. Şiirde asker bu kadar şehit vermişken Tesalya'nın verilışı eleştirilir ve Allahın buna razı olmadığı, bu kadar halkın ezildiği, özgürlüğü kısıtlayan bu yönetimin milleti esir haline getirdiği, hürriyetten söz edilemediği, milletin eziyet ateşiyle yandığı, fakat bunların yönetim tarafından kulak ardı edildiği, doğru söz söylemenin yasak olduğu, fakat padişahın ne yaparsa yapsın doğrunun ışığını asla kapatamayacağı ifade edilir. İstanbul'a ayak basan her kişinin ilkin haksızlık ve rüşvetle karşılaştığı, rüşvet vermeyenlerinin sonunun da ya sürgün ya hapis olduğu ifade edilerek İstibdad idaresine açık eleştiriler yöneltilir.⁶⁴

Ayağın bastı mı İstanbul'a bak
Sarar etrafını yüz bin alçak
Artık işkencenin envâmı gör
Ya nefydir sonu ya durma dayak

Var ise bir iki yüz altının
Ağzına atmak için mel'ûnun
Yakayı belki halâs eylersin
Yoksa Azrâil olur makrûnun

3.3.2 Şekil:

Ahmed Tevfik Efendi, şiirlerinde şekil bakımından daha çok eski edebiyatın nazım şekillerini tercih etmekle birlikte yeni edebiyatın da etkisinde kalmıştır. Tevfik Efendi'nin incelediğimiz şiirlerinde daha çok müseddes nazım şeklini tercih ettiğini, ancak bununla birlikte murabba, muhammes, müsemmen ve kıt'a nazım şekillerinde

⁶⁴ “Başlıksız Şiir”, *Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314.

de yazdığını görüyoruz. Aşağıda müseddes ve müsemmen şeklinde yazdığı iki kıta örnek olarak verilmiştir.

Osmânlılarız askerimiz şîr-i jiyândır
Şemşîr-i celâdetlerinin her biri kandır
Savletleri ammâ ki adûya ne yamandır
Ölmek bize meydân-ı vegada ulu şândır
Gazîyiz eğer kalsak ölürsük de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz⁶⁵

Ne zırhlı tepe kaldı ne dağ kaldı ne sahra
Hep darmadağın oldu bütün arz-ı Tesalya
Asker dayanır mı bu kadar kuvvete âyâ
Bildim ki ölüm korkusu bunlarda yok asla
İnsan değil arslan demeli bunlara zira
Bir darbesi eyler nice insanları imha
Osmanlı ile harp edenin hali yamandır
İsbatına şahid üç ay evvelki zamandır.⁶⁶

Kokonoz'un 12. Sayısında yayımlanan “Kokonoz’un Askere Hitabı” başlıklı şiir de Namık Kemal’in “Vatan Şarkısı” adlı şiirindeki gibi muhammes şeklinde yazılmıştır.

A‘dâ ile geldikde hemen sîne-be-sîne
Osmânlılığı bildiriniz düşmen-i dîne
Ordûlarımı hep geçirin zîr-i zemîne
Bir harb ediniz ki bütün a‘dâ telef olsun
Meydân-ı vega lâşe-i murdâr ile dolsun⁶⁷

Şiirlerin çoğu aruz vezniyle ve aruzun kısa kalıplarıyla yazılmıştır: Bununla birlikte birkaç şiirinde de, aşağıdaki örnekte olduğu gibi hece veznini tercih etmiştir.

İşte geldiler kaçanlar
Giderken çalım satanlar
Yüz Türk başı kesecekti
Nerededir o kahramanlar⁶⁸

⁶⁵ “Başlıksız Şiir”, *Kokonoz*, S. 11 , 16 Nisân 1313.

⁶⁶ “Başlıksız Şiir”, *Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313.

⁶⁷ “Kokonoz’un Askere Hitabı”, *Kokonoz*, S. 12, 30 Nisân 1313.

⁶⁸ “Başlıksız Şiir”, *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313.

Yukarıdaki şiir 8’li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Kafiye düzenine baktığımız zaman Tevfik Efendi’nin bu şiirlerde daha çok tam kafiye ve zengin kafiye kullandığını görmekteyiz. Kafiye olan sözcüklerin daha çok Türkçe kelimelerden ve isimlerden oluştuğu dikkati çekmektedir:

Vakta ki çıktılar yola
Verdiler hepsi kol kola
Elde Yunan bayrakları
Şer atarak sağa sola⁶⁹

Kandırdı bizi İngilizin verdiği gayret
Bir yandan İtalyanlar ederlerdi sahabet
Gittik Girit’e eyledik icrâ nice vahşet
Buldu bizi mazlûmların âhı nihayet
Dünyada iken başımıza koptu kıyamet
Artık kime kimden edelim arz-ı şikâyet
Hep çektiğimiz ettiğimiz zulme bedeldir
Yok şüphe buna çünkü mucâzât-ı ‘ameldir⁷⁰

3.3.3 Üslûp ve Anlatım Yolları

Hiciv tarzında veya ciddi bir havada yazdığı birçok şiiri olan Tevfik Efendi’nin incelediğimiz şiirlerinde kelime kadrosu bakımından daha çok açık ve anlaşılır ve kısa cümleli bir dil kullandığını söyleyebiliriz. Şair gerek şiirlerinde gerek yazılarında bu bağlamda halk deyimlerine ve atasözlerine sık sık yer verir.

Bu yazı ve şiirlerde bazı Yunanca kelime ve cümleler de zaman zaman karşımıza çıkar. Mesela bir şiirde Yunan devletini eleştirirken şair şunları söyler:⁷¹

⁶⁹ “Başlıksız Şiir”, *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313.

⁷⁰ “Başlıksız Şiir”, *Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313.

⁷¹ “Başlıksız Şiir”, *Kokonoz*, S. 13,14 Mayıs 1313.

Diken ilişti fistanınıza bağırdınız hemân:
“Ebgâse şebto ce afizme” diye ettiniz nidâ
Nerde kaldı Palikaryalık nedir bu el-amân
Siz Osmânlıları oyuncak sanırdınız galiba

Yine savaşıla ilgili bir yazısında “Leymosun” ve “Gavvole Gagon” sözcüklerinin kullanıldığını görürüz. Özellikle Kıbrıs’daki yaşlı kesim, bu iki kelimeyi de günümüzde kullanmaktadır.

Bu yazılarda Kıbrıs ağızında sık görülen soru eki söylenmeyen soru cümlelerine de rastlarız. Mesela bir yazıda geçen “Nereye gideyim, nereye gideyim, Hasan Ağanın bahçesine?”⁷² cümlesi bunun bir örneğidir.

Ahmet Tevfik Efendi’nin şiirleri genellikle bir hitap üslûbuna sahiptir. Bunun sebebi yazarın sık sık Osmanlı askerlerine, Yunan kuvvetlerine ve bazı şahsiyetlere hitaben yazması ve onlara bazı şeyler söylemek istemesidir;⁷³

Her savletiniz inletiyor rûy-i zemîni
Nîm dehşetiniz titretiyor düşmen-i dîni
Seyr etmek için gökde melekler size nâzır
Allah da sevk eyledi Cebrîl-i Emîni

Tevfik Efendi yazılarında taklidi üslûba da yer verir. Bu üslûp komik bir durum yaratır. Bunun bir örneğini “Bir Yunanlı ile Yahudi Beyninde” başlıklı yazıda görürüz. Burada bir Yahudi, kendilerini normal zamanlarda aşağılayan Rumlarla

⁷² “Ciddi Muhavere”, *Kokoz*, S. 12, 30 Nisan 1313.

⁷³ “Başlıksız Şiir”, *Kokoz*, S. 14, 28 Mayıs 1313.

Osmanlı karşısında yenilmeleri dolayısıyla alaylı bir şekilde konuşur, adeta onlardan kendine yapılanların öcünü alır;⁷⁴

- Açlıktan kaç yişi öteyi dünyaya yitti? Ostaforondo(?) nazar değmesin dostum. İnşallah ölünceye kadar utanmazsınız. Eyi yuz eyi yuz. Bu yuza her adam malik olamaz. Maşallah haydi, haydi sat çalımını, utanma! Muharebeden yeldin, görsünler seni. Şükür Allah'a karnın doydu, ölümden kurtuldun. Nasıl kaçtığını yimse yörmedi. Ne söylersen seninkiler dinler, ama Müslümanlara söyleme! Haydi uğurlar olsun, çek arabanı!

Hiciv ve mizahta usta olan Tevfik Efendi'nin hiciv tarzında yazmış olduğu şiirlerinde hiciv yolu, en çok Yunan'ı veya batılı devletleri eleştirirken takip edilmiştir. Bu şiirlerde gerek Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarından bahsederken düşmana atıfta bulunarak gerekse Yunan ağzından veya başka kişilerin ağzından konuşarak düşmanın korkaklığı, savaştan kaçışı gibi durumlar alaylı bir dille ifade edilmiştir;⁷⁵

Şarap değildir bu ahmak
Çekesin kafaya lak lak
Buna muharebe derler
Karşına yiğit çıkacak

Ahmed Tevfik Efendi, yayımlamış olduğu mizah gazeteleri *Kokonoz* ve *Akbaba*'da Tesalya savaşıyla ilgili bir çok yazı kaleme alarak halkı olaylardan haberdar etmiştir. Savaşla ilgili yazılan ve çoğunlukla "Ciddi Muhavere" genel başlığıyla çıkan bu yazılar, iki kişinin sohbet havasındaki konuşmalarını içerir ve bu konuşmalar bize adeta geleneksel Türk tiyatrosunun iki önemli tipi olan Hacivat ve Karagöz'ü hatırlatır. Bu özellik bizim eski mizah gazetelerimizde de sıkça görülür. Bu konuşmalarda konuşan kişilerden Ahmed Tevfik Efendi'yi temsil eden ve "*Kokonoz*" adıyla ifade edilen kişi; bilgili, esprili ve hiciv gücü yüksek birisidir. Diğeri ise biraz saf, biraz cahil, ama meraklı bir adamdır ve *Kokonoz*'a sürekli olarak savaşla ilgili

⁷⁴ "Yunan Muharebesinden Gelmiş Biriyle Bir Yahudi Beyinde Mükâleme", *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313.

⁷⁵ "Başlıksız Şiir", *Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313.

haber ve telgrafları sorar, *Kokonoz*'u bu konularda konuşmaya ve olayları yorumlamaya zorlar. *Kokonoz* bu yorumları yaparken zaman zaman muhatabının saflığına kızarak onu azarlar, hatta sert sözler sarfeder. Bu konuşmalar sade ve esprili bir dille devam edip gider. Hemen hemen her sayısında bu yöntemi kullanan Tevfik Efendi, esas konuya geçmeden arkadaşıyla konuşmakta ve birçok zaman onu azarlamaktadır.

-Kokonoz! Ne var ne yok.

-Sen otuz iki mahalleyi bir saatte dolaşırsın gitmediğin yer kalmaz. Yine gelir ne var ne yok benden sorarsın.

- A birader ben ne kadar dolaşsam işittiğim havadislere sen yine sahihtir demeyince itimat etmem. Onun için her vakit seni taciz ederim.

-Doğrudur, kafan kalın olduğunu bilirim. Bir sözü beynine geçirmek için yarım gün vakit lâzım. Her geldiğinde de güneşle beraber damlarsın. Acaba Kokonoz Efendi kahvesini içti mi, keyfini çattı mı demeysin, eşek ahıra girer gibi selamsız sabahsız içeriye dalarsın.

-Kokonoz, sabahtan bu tekdir oldu mu ya.

-Hayır! tekdir değil, adeta doğru bir söz! Daima geldiğinde bu kadar erken gelme. İçeriye girdiğinde selamı unutma anladın mı?⁷⁶

Görüldüğü gibi Hacivat'a benzer bir pozisyon alan Tevfik Efendi, arkadaşını da Karagöz'e benzetmektedir.

Tevfik Efendi bazı yazılarında olayları aktarırken yazıyı ilgi çekici kılmak için konuşma aralarında bazı fıkralar da anlatır. Bu fıkralar komik fıkralardır ve okurda bir gülünçlük etkisi yaparlar. Bir yazıda Yunanlılarla sulh görüşmeleri ve yalan haberler hakkında konuşulurken Nasrettin Hoca'dan şu fıkra nakledilir:⁷⁷

Nasreddin Efendinin bir merkebi varmış, birisi gelmiş kira ile istemiş, hoca "Eşek evde yok" demiş. Lâkin o sırada içerde eşek anırmaya, bağırmaya başlayınca gelen adam "Hoca işte eşek içerde" demesi üzerine hocanın canı sıkılarak "Be adam benim sözüme kulak vermezsin de eşeğin anırdığına mı kulak verirsin" demiş.

⁷⁶ "Ciddi Muhavere", *Kokonoz*, S. 11, 16 Nisân 1313.

⁷⁷ "Muhavere", *Akbaba*, S. 16, 13 Mayıs 1314.

Yunanlıların savaş öncesinde kahramanlık taslamaları ve övünmelerinin gülünçlüğünü anlatırken de *Kokonoz*, Kıbrıs'ta bir zamanlar olmuş olan komik bir kavgayı anlatır:⁷⁸

Çünkü Yunan kıtasının dörtten vurup (rubu) eksiğini zabt etmiş olan Osmanlılardır. Sen daha çocuksun, bir vakit burada bir kaçkın Arap vardı. Her nasılsa bu Arabı bir gece Cami-i Cedid kabristanı içerisinde birisi yakalamış. Halbuki Arap gayet cesur ve kuvvetli olduğundan kendisini yakalamak isteyen adamı tuttuğu gibi yere çarparak dövmeğe başlamış. Dayağı yemekte olan adam dövüldüğünü bildirmemek ve fakat bu vesileyle Arabın elinden kurtulmak üzere feryada koyulmuş. Bu feryadında adamcağız ne diyordu bilir misin “Ümmet-i Muhammed! Geliniz Arabı kurtarınız da, geberteceğim ha!” Herifin bu hali Arabın hoşuna giderek bırakıp savışmış. İşte bu yadigarlar da o cinsten. Sopa başlarına indikce “Aman başım” yerine “Kanlarını akıttım ya!” demekten başka bir şey bilmezler.

Sonuç olarak Tefvik Efendi'nin yukarıdan beri incelediğimiz şiirlerine baktığımız zaman Tesalya savaşıyla yakından ilgilenen Ahmed Tefvik Efendi'nin *Kokonoz* ve *Akbaba* gazeteleri aracılığıyla savaşın gidişatı, Osmanlı askerlerinin kahramanlıkları ve Osmanlı devletinin büyüklüğü, buna zıt olarak da Yunan'ın başarısızlığı ve korkaklığından vatansever bir tutumla söz ettiğini söyleyebiliriz. O, Osmanlı devletinin yönetimine karşı eleştirel bir tavır takınır. Padişahı bile eleştirir. Tabii Yunanlıları ve onlara yardımcı olan batının büyük devletlerini daha sert şekilde eleştirir ve bunun için de çok sade ve akıcı bir dil kullanır. Öte yandan bazı makalelerinde de Osmanlıların bütün inceliklerini taşıyan bir dil kullanmıştır. Bu onun Osmanlı edebiyat ve kitabet dilini iyi bildiğini göstermektedir.

---

⁷⁸ “Ciddi Muhavere”, *Kokonoz*, S.12, 30 Nisân 1313.

SONUÇ

Ahmed Tefvik Efendi, Kıbrıs Türklerinin gerçek anlamda ilk gazetecisi olarak kabul edilmektedir. Kıbrıs'daki gazetecilik hayatına ilk olarak *Zaman* gazetesinin sahibi Hacı Derviş Tüccarbaşı'nın yanında çalışarak başlamıştır. Ancak Jöntürklüğe taraftar olması ve Jöntürklerle münasebeti yüzünden bu gazeteden ayrılmak zorunda kalmıştır. Üç yıl kadar *Zaman*'da çalışan Tefvik Efendi, 1896 yılında kendi adı altında çıkardığı aynı zamanda ilk mizah gazetesi olan *Kokonoz*'u yayımlamaya başlamıştır. Daha sonra sırasıyla *Akbaba*, *Mirat-ı Zaman* ve *Kokonoz*'un ikinci devresi olmak üzere yaklaşık 14 yıl çeşitli zorluklara göğüs gererek Kıbrıs Türk basınına emek vermiştir. Tefvik Efendi, mizah yönünden oldukça kuvvetli bir yazar olduğunu bu gazetede yazı ve şiirleriyle ispat etmiştir.

Yayımlamış olduğu *Kokonoz* (1896) ve *Akbaba* (1897) gazeteleri 1897 yılında cereyan eden Türk-Yunan savaşına tesadüf etmiş ve yazar bu savaşı gazetelerinde çeşitli yazı ve şiirleriyle anlatmış ve yorumlamıştır. Dönemin Padişahı II. Abdülhamid'in uyguladığı istibdad rejimi ile Türkiye'de birçok aydın yazar sansür nedeniyle dilediği gibi yazamazken Tefvik Efendi, Kıbrıs'ın İngiliz idaresinde bulunmasından dolayı savaşla ilgili meseleler hakkında daha rahat yazabilme imkânı bulabilmişti. Osmanlı Devleti'nin yönetimi ve padişahı eleştiren birçok yazı ve şiirinden dolayı *Kokonoz*'un Türkiye'ye girişi yasaklanmış, ancak kısa bir süre sonra kaldığı yerden *Akbaba* gazetesi ile devam ederek savaşla ilgili yazı ve şiirlerinde

eleştirilerine devam etmiştir. Devlet aleyhine yapmış olduğu eleştirileri yüzünden *Akbaba* gazetesi de istibdadın kurbanı olmuş ve onun da Türkiye'ye girişi yasaklanmıştı.

Ahmed Tevfik Efendi bu savaşa ve savaş sonundaki barış görüşmelerine, antlaşma şartlarına gazetede "Ciddi Muhavere" başlığıyla yazdığı birçok yazısında ve diğer makalelerinde yer vermiştir. Ele aldığı konular arasında savaş cephesindeki olaylar, Osmanlı-Yunan halkının savaşla ilgili tutumları, antlaşma meselesinde Osmanlı ve Yunanlıların tutumu, diğer Batılı devletlerin izledikleri politikalar, padişah ve çevresindeki kişilerin yanlış tutumları ve zalimlikleri ön planda gelmektedir.

Devlet ve millet karşısında çok hassas olan ve Kıbrıs'ın geleceği ile Osmanlı'nın geleceği konusundaki özdeşliği çok iyi kavrayan Ahmed Tevfik Efendi, savaş ve antlaşma şartları ile ilgili görüşlerini büyük bir vatanperverlik ve samimiyet içinde dile getirmiştir. Savaş meselesini ele alırken genel olarak Osmanlı'nın büyük bir zafer kazandığını sık sık vurgulamış, ayrıca Yunanlıların cesaret taslamalarına rağmen savaştan kaçtıkları ve hiç bir cesaret belirtisi göstermedikleri, bütün bunlara rağmen yenilgilerini görmezlikten geldikleri, bunun onların utanmaz ve yalancı bir millet haline getirdiği gibi fikirler de sık sık işlenmiştir. Bu antlaşma konusunda Yunanlıların her konuda sırtlarını dayadığı büyük devletlerin, özellikle Rusya'nın Osmanlı aleyhindeki tutum ve gayretlerine de yazılarında üzüntüyle sık sık yer vermiştir.

Aynı temalar Ahmed Tevfik Efendi'nin şiirlerinde de sık sık karşımıza çıkan temalardır. Bu temalar şiirlerde daha duygulu ve heyecanlı bir dille verilmiş, yazar

böylelikle şiirlerinde Kıbrıs'ta Rumlar karşısında Müslüman Türk halkının duygularına adeta tercüman olmuş ve şiirlerini de bu bilinçle yazmıştır. Dolayısıyla bu şiirler,aktüel bir konuda ve açık seçik bir dille yazılan şiirler olmuş, bunlarda estetik yön biraz geri planda kalmıştır. Bu şiirlerde dikkati çeken bir özellik de Ahmed Tevfik Efendi'nin şiirde Namık Kemal'in yolunu takip etmiş olmasıdır.

Sonuç olarak gerek çıkardığı gazetelerdeki makale ve şiirleri gerekse yayımladığı kitaplarla Ahmed Tevfik Efendi, Kıbrıs Türk edebiyatının çok önemli bir temsilcisi olarak sayılması gereken bir isimdir. Özellikle savaşla ilgili diyalog, makale ve şiirler o devirde bizim insanımızın bu konuyu nasıl gördüğünü ortaya koyan bir belge değerinde görülebilir.

KAYNAKÇA

Akyüz, Kenan. *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara, 1970.

Atun, Suna. *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi*, Lefkoşa, 2005.

An, Ahmet. *Kıbrıs Türk Toplumunda İlk Kulüpler*, [www.youblisher.com](http://www.youblisher.com/files/publications/1/4740/pdf.pdf)
/files/publications/1/4740/pdf.pdf.,03/03/2012.

Dağlı, Yücel-Pehlivanlı, Hamit. *Takvîmü 's-Sinîn*, Ankara 1993.

Demiryürek, Mehmet. *Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri 1 , Osmanlı Dönemi , 1878-1910* , dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/801/10223.pdf, 04/03/2012.

Duman, Harun-Güreşir, Salih. *Yeni Türk Edebiyatı'nın Kaynakları Savaş ve Edebiyat (1828-1911)*,turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/haluk_duman_..., 2009, 07/05/2012.

Fedai, Harid. *Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-1*, Lefkoşa, 2005.

Fedai, Harid. *Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler-1*, Ankara, 2002.

Hasırcı, Metin. *Büyük Osmanlı Tarihi 6*, İstanbul, 2003.

Hülagü, Metin. *1897 Türk-Yunan Harbine Kadar Osmanlı İdaresinde Girit*,
www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120302115455_0.pdf, 07/05/2012.

Hülagü, Metin. *Sultan 2.Abdülhamid Dönemi Osmanlı Donanması Hakkında Bir Değerlendirme 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı Örneği*,

www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120302111849_0.pdf

07/05/2012.

http://www.isvic.com/Isvic_Sozluk.asp?t=Ahmet+Tevfik+Efendi+-1838-1910-+ve+Kokonoz&x=51,50,53,50 ,17/06/2012.

Kaplan, Mehmet. *Şiir Tahlilleri 1 Tanzimat'tan Cumhuriyete*, İstanbul, 2000.

Karal, Enver Ziya. *Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, 8. Cilt, Ankara, 1995.

Oğuz, Gülser. *Osmanlı Gazetesinin (1897-1904) Girit İsyanlarına Bakışı*,
kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/.../JKEF_7_2_2006_89_111.p..., 2006,
08/05/2012.

Ölmez, Adem. *1897 Osmanlı-Yunan Savaşında Epir Cephesinin Savaşın Sonucuna Etkileri*, www.e-sarkiyat.com/makaleler/ademolmez.pdf., Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, 2009, 09/05/2012.

Pakalın, Mehmet. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 2*, İstanbul, 1993.

Toprak, Serap. *Megali İdeaya Bir Örnek: Girit*, www.itobiad.com/upload/

File/makale/1333106390.pdf, 08/05/2012.

METİNLER

Diyalog, Makale, Haber Ve Şiirlerin Metinleri

I. Diyalog ve Makaleler

1) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz! Ne var ne yok?

- Sen otuz iki mahalleyi bir saatte dolaşırsın, gitmediğin yer kalmaz. Yine gelir, “ne var ne yok” benden sorarsın.

- A birader ben ne kadar dolaşsam işittiğim havadislere sen yine “Sahihtir” demeyince itimat etmem. Onun için her vakit seni taciz ederim.

- Doğrudur, kafan kalın olduğunu bilirim. Bir sözü beynine geçirmek için yarım gün vakit lâzım. Her geldiğinde de güneşle beraber damlarsın. “Acaba Kokonoz Efendi kahvesini içti mi, keyfini çattı mı” demeysin, eşek ahıra girer gibi selamsız sabahsız içeriye dalarsın.

- Kokonoz, sabahtan bu tekdir oldu mu ya.

- Hayır! tekdir değil, adeta doğru bir söz daima geldiğinde bu kadar erken gelme.

İçeriye girdiğinde selamı unutma anladın mı?

- Anladım pekâla şimdi söyle bakalım ne var ne yok?

- Sen ne işittin bakalım?

- Benim işittiğim nîsânın yirmi beşinci Pazar günü akşamı alâfranga sâat sekizde Rumlara bir telgraf gelmiş, Asâkir-i Şâhânenin pek büyük muzafferiyetlere mazhar oldukları beyân olunuyormuş.
- O telgrafın bir sûretini o akşâm bana getirdiler.
- Aman “Kokonoz” yanınızda mıdır?
- Evet işte şurada duruyor.
- Lütfen okur musunuz?
- Okuyayım, dinle: “Madi ovasında gayet kanlı ve imtidâdlı bir muhârebe neticesinde Yenişehir Osmanlılar tarafından zapt edildi. Yunanîler 3000 telefet verdiler. Preveze’ye top atan zırhlılardan “İpsara” nâm Yûnân zırhlısı kaleden atılan toplar üzerine fenâ hâlde rahne-dâr olarak kendini karaya atmıştır.” İşte telgraf bu.
- Ey bu telgrafa ne diyeceksin?
- Bu telgraf Hristiyanlara gelmiştir. Lâkin tab ve neşretmek işlerine gelmediğinden müebbeden kürek cezasına mahkum olmuştur. Sıhhatine kimsenin bir diyeceği yoktur. Zira Mısır’da neşr olunan Fransız gazetelerinden “Eigyptienne” nam gazetede dahi neşredilen telgraflar da Osmanlı kahramanlarının muzafferiyetlerine dair pek çok havadisler olduğu gibi İngilizce gelen bir telgraf da bunları teyit etmektedir.
- Demek oluyor ki; Preveze istihkâmından atılan toplar Yunan’ın bir de zırhlı gemisini batırmıştır. Bu pek büyük muzafferiyettir. Değil mi Kokonoz?
- Şüphe ne! Daha karaya düştüğü beyan olunan zırhlının nasıl bir dehşetli zırhlı olduğunu bilsen kıvıra kıvıra oynarsın.
- Aman birader. Şunu biraz tarif et bakayım keyfim katmerlensin.
- Lâkin şekerî sana ait olmak üzere katmerlenecek keyfinden biraz da bana vereceksin?

- Canım işini yine tuhaflığa dökme şu gemiyi vafset.
- Efendim bu kimi bahriyye mekteplerimizde tedris eden talebemize numune olarak gösterilen Yunan'ın kredi ile yaptırıp hala Osmanlı tediye edemediği en cesim, en kavî, en metin, en dehşetli bir zırhlısıdır ki bunun bu suretle mahvı Yunan'ın kolunu kanadını kırmıştır.
- Acaba kralın bundan haberi var mıdır?
- Tabii böyle kuvve-i bahriyenin kısım azami mahvolur da kral haber almaz olur mu?
- Üç bin kişi de telefet vermişler. Zannederim telgrafname öyle diyor.
- Evet! Lâkin öyle bir hücumda, öyle bir kanlı muharebede üç bin telefet verdiklerine ben o kadar inanamıyorum.
- Demek mübalağa mı edilmiş diyeceksin?
- Hayır daha ziyade olmak lâzım gelir. Bu telgrafname telefatu tahmin üzerine yazmıştır. Harp hitam bulup da leşler bir , iki, üç diye sayılmaya başladığı zaman işin aslı meydana çıkarak üç bin tahmin olunan telefetin bir de bakarsın ki adeti dört bine çıkar.
- Pek dur-endişsin “Kokonoz” birader.
- Bunun da ihtimali vardır.
- Şüphesiz! Çünkü telefeti tahmin eden adam iş'ar-ı tahmini değil a! Gazete muhabiridir canı isterse altı binden tutturur, istemezse üç binden, iki binden tahmin eder.
- Lâkin Kokonoz! Bundan evvel gelen telgrafnameler bizi ne kadar dilhun etmiş idi.
- Evvelki gelenleri şöyle dursun, hala daha iki gün evvel gelen şirket telgrafını görmediğimi biçareler hayallerine o kadar vüs'at vermişler ki; Yanya'nın yakında Yunan tarafından taht-ı muhasaraya alınacağını söylemeye kadar cesaret etmişlerdi.
- Demek o telgraf şirketler tarafından o suretle ifrağ olunmuş birşey idi.

- Bunda şüphe edilecek mahal var mı? Herifler marazından, kederinden çatlayacak değiller a! Baktılar gördüler her telgraf Yunan lehine bu da çekilir belalardan değil çünkü zehirleniyorlar. Ne yapsınlar, bizim galibiyetimizi kendilerine kendilerin mağlubiyetini de bize atfederek bir telgrafname düzüp keşide ediyorlar.

- İstanbul'dan nisanın yirmi dördü tarihiyle varid olan bir telgrafnamede diyor ki:
“Gazi Osman Paşa orduy-ı humayuna müfettişlikle hareket etti. Yenişehir ovasına hakim son istihkâm olan (Kernebri) şiddetle tahrip olunuyor Asakir-i Osmaniye mütevelliyen muzafferdir. Yunanlılar topraklarını geri çektiler.” Preveze'de Yunanlılar makhurdur bu telgrafnamelerin sıhhatine ne diyeceksin?

- Gazi Osman Paşa'nın orduy-ı humayun kumandanlığına tayin buyurulduğu şirket telgrafnamelerinden birisinde muharrerdir müşarünileyhin hududa müteveccihen hareket ettiği de mezkûr telgrafın cümle-i havadisinden bulunmuştur.

- Nisan'ın yirmi altıncı günü tarihiyle dersadetten varidolan bir telgrafname dahi muzafferiyetimizi mealen ve diğer telgrafnameleri m.... bulunuyormuş diyorlar.

- Evet işte onun da bir suretini şimdi getirdiler.

- Rica ederim lütfen onu da okuyunuz.

- Ey ama artık fazla gittin biraz da ihtiyarlığıma hürmet et de beni o kadar yorma al vereyim de sen okuyuver.

- Ettiğim ricaya karşı beni red etmek muvaffak-ı insaniyet değildir. Ben senin gibi okuyamam, okusam da zihnim kabadır anlayamam.

- Hey kalın kafalı herif hey be. Gebavetin bu derecesini de görmedim.

- Ey ne yapayım Allah vergisi itiraz edebilir misin?

- Kaç aydır huzuruma gelip gidiyorsun zerre kadar istifâde edemedin.

- Buna mı tan ediyorsun bilmiyor musun ki senelerce birlikte buldukların benim kadar da istifade etmeyerek (eski hamam eski tas) kalmışlardır.

- Ne hal ise sadetten çıkmayalım ne yapacaktık. Ha! Telgrafnameyi okuyacaktık değil mi?
- Evet! Bunun için kocaman bir de rica etmiş idim.
- Pekala dinle dersadet fi 26 Nisan 97 saat 9 dakika 30 kablez-zevâl vaki olan son muharebelerde dahi asakir-i şahane galip gelerek (Yenişehir)' i zapt etmiştir. Yanya'ya doğru yürümekte olan Yunanlılar telefet azimeye duçar olarak ricat etmişlerdi. Anladın mı işte bu da ötekilerin muhtasaran aynı demektir.
- Demek bu halde Yenişehir'i Osmanlılar elde ederek ileriye doğru pây endâz muhabbet ve şecâat oluyorlar.
- Yenişehir'in içinde yuva yapmak için girmediler a elbette ileriye doğru yürüyecekler.
- Öyle ise Yenişehir'e kadar olan mevk-i mühime ve bilât müteaddide bugün Osmanlıların dest-i teshirinde bulunuyorlar.
- Artık orasını da sormak abes değil midir? Yenişehir'e geldikten sonra askerin geçtiği yerler düşman elinde mi kalır?
- Nerede ise donanma-yı hümayunda oralara vasıl olmuştur. Zira boğazdan geçeli epeyce zaman olmuş.
- Tabidir ki donanmay-ı hümayunun en kuvvetli kısmı "Selanik" cihetine gidecektir ve alınan malumata göre de gitmişlerdir bir rivayete nazaran galiba iki kıtası da Girit sularına azimet etmişler elbette bir iki kıtası da "Preveze" cihetlerine hareket etmişlerdir, zira telgrafnamelerin birisinde " Osmanlı donanmasıyla Yunan donanmasının yekdiğerine tesadüf edeceği muhakkaktır" denilmiştir.
- Donanmay-ı humayunda yetişecek olursa o zaman iş başka bir suret gasp eder ki o da Yunan gemilerinin "Preveze" kalesini top kulelerine hedef edememelerinden naşi Pire'ye doğru yol almalarından ibarettir.

- Yunan donanması “Preveze” kalesinden atılan toplara mukavemet edemediği halde istihkâma bir de müteharrik kale inzimâm edecek olursa artık sefain-i harbiye-i Yunaniye’nin lâlettayin alabildiklerine gideceklerine şüphe mi vardır? Zira bir istihkâma karşı mukavemet ve müdafadan aciz kalan bir gemi bir de koca donanmaya mukabelede bulunamayarak kendisini muhafaza edecek cihet hangisi ise oraya sığınmaya ve beceremediği halde o güne küçük(?) tahrik çarhı firara müsâraat eylemeye mecbur olacağını bedîhîdir.

- Binaenaleyh şimdiye kadar vârid olan gerek resmi ve gerek gayri resmi telgrafnameler bihamdillahi teâlâ asâkir-i Osmaniye’nin muzafferiyatı mütemadiyelerini göstermekte olduğundan yine inâyet-i rabbaniye muinimiz olarak çok sürmez hitâm-ı muzafferiyetimize dair telgrafnamelerin vürûduna ümid-varız.

(Kokonoz, S.11, 16 Nîsân 1313)

2) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz birbirini müteakib aldığımız telgrafnameler vücudumuza hayat-ı taze verdi değil mi?

- Canım nasıl akılsız adamsın be? Yunan gibi bir avuç şeye de artık ehemmiyet verilecek olursa Osmanlılığın hâl u şanı nerede kalır? Sen zahir Osmanlıları oyuncak zannediyorsun da Yunan’a ehemmiyet veriyorsun.

- Ben Osmanlı evladı Osmanlıyım. Lâkin “Sinek de murdar değil ama mide bulandırır.” Darb-ı meseli hükmünce Hristiyanlara gelen telgraflar zannederim senin de mideni bulandırmamış değil idi.

- Benim mi? Asla! Ben Avrupa düvel-i muazzamasının on iki gün sonra Osmanlıların Atina’ya payendaz mehabet olacaklarını dair verdikleri kararı işittiğim günden beri Yunaniler her ne yaptı deseler yüreğim bile debrenmezdi. Sen buradaki

Yunan müddeilerinin ağız patırtılarına kulak mı asarsın? Bunlar makinelidirler hem öyle makine ki azıcık bir rüzgâr esmiş olsa o saat dönerler. Bugün Yunan taraftarı görünen vatan yadigârları bir saat zarfında bukalemun gibi bin renge girerler.

- Geçen gün gelen telgrafları okudunuz zannederim, değil mi Kokonoz?

- Hangilerini?

- Haniya şu (Farsala) nın Osmânlılar tarafından zabt ve teshîrine dâir bir günde beş telgraf gelmiş idi, işte onları.

- Tabî, ahbâblar eksik olmasın, hepsini de getirdiler.

- Ey, nasıl beğendin mi?

- Beğenilmeyecek şeyler midir?

- Benim en ziyâde zevkime giden resmî telgrafdaki Yûnân askerinin takibi ile Prens Jörj Cenâblarının askeriyle kaçmaları fıkrasıdır.

- Ha, gördün mü jimnastiğin ne kadar faydası var. Herîfler o sâyede martin kurşunlarından

canlarını kurtarmışlardır.

- Artık kim bilir, nasıl kaçıyorlardı.

- Amân birâder, gizli olarak birinden aldığım hudûd malûmâtına nazaran herîfler martini

arkalarında hissetdikce öyle kaçarlarmış ki arkalarından kurşun yetişmezmiş. O sûretle firârlarını hayâlimde tecessüm ettirdikce gülmekten bayılacağım geliyor. Kim bilir, palikaryalar kuyrukları dikerek sinek tutmuş sığır gibi alabildiklerine nasıl gidiyorlardı. Hele ayağı taşa çarparak yüzü-üzeri kapananların (aman vurmayınız) yollu istimdâd-kârâne feryâdlarına ense-köklerinden inen süngülerle mukabele olunması ne kadar kıyak kaçacağı tarîfden müstağnîdir.

- Yâ, Kıbrıs Pallikaryalarını unuttun mu? Haniya buradan giderken her biri elli-
altmış (Turko) keserek dillerini bir iplik üzerine dizip boğazlarına asdıkları hâlde
Lefkoşeye gireceklerini söylemekle ızhâr-ı şecâat(?) ediyorlardı. Acaba onlar ne
haldedirler.

- Hele o yâdigârlar bakalım nasıl kaçıyorlardı. Çünkü harbe gideceklerinden
jimnastik fenninde kesb-i mahâret ederek arkadaşlarından daha süratli kaçabilmek
için aylarca talîm etmişlerdi.

- Lâkin ben emînim ki onlar korkuyu gördükleri gibi jimnastik fennini değil, hattâ
kendi koşmalarını bile kaybederek yerlere serilmişlerdir.

- Galiba bunlar muharebede kurşun karşısından bulunmayı kahvehanelerde,
gazinolarda kavga çıkarıp da birkaç iskemle odunu yemekle firar edip kurtulmak
nevinden zannediyorlardı.

- Kokonoz ! Hatırında mıdır haniya bir gün bir telgraf almışlardı da haya
etmeden sokaklarda.

“İki bin köpek yirmi paraya” diye bağıyorlardı.

- Ey bundan bize ne Kokonoz! Onlar kendi kendilerini satıyorlardı.

- Acaba hakikaten öyle mi idi.

- Ya başka nasıl olacak?

- Köpek tabir ettikleri biz, yani müslümanlar idi.

- Onların itikadı o yolda ise bizimde bu yoldadır.

- Geçen gün mahallelerinde Yunan Kralı'nın resmini yapmışlar da
Osmanlı'nın sancağını ayağının altına vermişler bunu işittin mi idi?

- Bu pallikaryalar o kadar akılsızdırlar ki, tuttıkları bir işin nik ü bedinin bile
farkında değillerdir.

- Onlar o resmi Osmanlı'ya bir hakaret olmak üzere yapmışlardır halbuki
bilahare rezalet

kendilerinedir. Çünkü Yunan kıtasının dörtten vurup (rubu) eksiğini zabt etmiş olan Osmanlılardır. Sen daha çocuksun bir vakit burada bir kaçkın arap vardı her nasılsa bu arabı bir gece camî-i cedid kabristanı içerisinde birisi yakalamış halbuki arap gayet cesur ve kuvvetli olduğundan kendisini yakalamak isteyen adamı tuttuğu gibi yere çarparak dövmeye başlamış dayağı yemekte olan adam dövüldüğünü bildirmemek ve fakat bu vesileyle arabın elinden kurtulmak üzere feryada koyulmuş. Bu feryadında adamcağız ne diyordu bilir misin “ Ümmet-i Muhammed geliniz arabı kurtarınız da geberteceğim ha” herifin bu hali arabın hoşuna giderek bırakıp savışmış. “İşte bu yadigarlar da o cinsten sopa başlarına indikce aman başım yerine kanlarını akıttım ya demekten başka bir şey bilmezler.”

- Ne hâl ise Kokonoz baba şimdi Yunan’ın en çetin yeri olan “Farsala” yani Çatalca’da elinden gitti. En ziyade asıldıkları dal da kırıldı artık ne yapacaklar?
- Osmanlılar onları asacak dal bulur.
- Anladığıma göre Prens Jör fena halde korkmuş.
- Korkmuş da söz müdür? Hatta ceviz kadar da şey çıkarmış.
- Ne?
- İşte şey. Sanki bilmiyormuş gibi izahat isteyecek.
- Ey artık yolumuz nereye?
- Önümüzde neresi bulunursa.
- Acaba neresi bulunur bilmiyor musun?
- Artık bilmeyecek kaldı mı? Atina.
- Aman Kokonoz! Elime bir telgraf daha geçti.
- Nerede buldun? Sakın düzme olmasın.
- Hayır Hristiyanlara gelmiş bir yerinde tercümesini buldum hemen istinsah ettim.

- Ne ettin?
- İstinsah yani aynını yazdım.
- Oku bakayım.
- Dinle: 7 Mayıs sene 97 Yunaniler “Dömeke” de mahcubiyetde kaldılar.
- Mahcubiyetde mi kaldılar?
- Evet.
- Acayib şey. Demek mahcubiyeti de biliyorlar.
- Canım insan olur da mahcubiyeti bilmez olur mu?
- Olur ya olmaz mı? Adam vardır ki yüzüne tükürsen yağmur yağar zanneder utanmanın adını bile işitmemiş dünyanın rezaletine uğrasa yüzü bile kızarmaz.
- Vakıa orası da doğru. Ne hal ise dinle: Osmanlılar Çatalca’yı aldılar.
- Ha! “Çatalca” denilen Rumlar’ın (Farsala) dedikleri mahaldir. Pekalâ alt tarafı!
- Esmulenski Velestina’yı terk ederek Osmanlılar tarafından yediği darbeden sersem olarak Golos’a hareket etti.
- Esmulenski cenabları galiba Osmanlı sillesini yavru çocuk tokadı zannetmiş idi. Alt tarafı!
- İki köy topa tutuldu.
- Kimin tarafından?
- Kim bilir beyan etmiyorsa da tabii Osmanlılar tarafındandır zira Asakir-i Osmaniye’nin buldukları Yunan toprağıdır Yunan köyelerine de Yunaniler top atmaz a!
- Doğrudur pekalâ bitti mi?

- Hayır daha var dinle: Eğer Yunan Kralı müracaat ederse düvel-i muazzama müdahale

edecekler.

- Yunan kralının müracaata vakti kaldı mı? Biçare gideceği yeri bile tayin etmekte muztar

kaldı. Çocukların haniya bir oyununda “nereye gideyim nereye gideyim Hasan Ağa'nın bahçesine” derler. Yunan da nereye gideceğini düşünüyor, düşünüyor da İsviçre'den başka bir yer bulamıyor. Çünkü ondan diğer kurtulacak çare tasavvur edemiyor.

- Bir telgrafnamelerinde “Vasus Girid'den çağrıldı” diyor.

- Vasus'un Girid'den çağrılması hududa kumandan tayin edilecekmiş de onun için imiş.

- Acaba “Benim elimden gelmez beni affediniz” gibi bir mazaret beyan etmemiş mi?

- O yine başka Pallikarya! Hudutta kükremiş arslan gibi düşman üzerine saldırmayı medar-ı iftihar addeden Osmanlı askeriyeye çarpışmayı Girid'de delikten deliğe sokularak silahları düvel-i muazzama amiralleri tarafından cebren ahz-edilmiş olan biçare Müslümanları katli idam etmeye benzetmiş de hemen kabul etmiş. Vasus Cenablarının bu teklife muvafakat etmesi mintaraf-illâhdır. Zira Girid'de kanlarını döktürdüğü mazluminin:

Kimse yoktur kimsesiz her kimsenin var kimsesi

Kimstesiz kaldım meded ey kimsesizler kimsesi

beyitinin masadakı olan ailelerinin ah ve feryadları yabanda kalmayacaktır. Vasus cenabları da (Elceza ü mincinsilamel) kelâm-ı hikmet amizine mazhar olarak ettiğini bulacaktır.

- Bizim yadigârlar hala bildiklerinden kalmıyorlar. “Biz mağlup olsak da ayıp değil çünkü Yunan küçük bir devlet olup Osmanlı ile nisbet kabul etmez” diyorlar.

- Biz demekten maksatları yani Yunan mı demek isteyecekler?

- Öyle ya hemde söyleyenler en beyenmediğin Palikaryalardır.

- Onlar bu lakırdıları akıllarıyla bulamazlar.

- Ya ! .. Avukatları mı vardır diyeceksin!

- Şüphesiz. Kulaklarını hepsi de bir şarap (funi) sine koymuşlar ne işitirlerse ezberleyip müslümanlara müdafaa ederler.

- Canım Kokonoz hatta bazıları “Daha kuvvetli muharebe bundan sonradır o zaman göreceksiniz neler olacak” diyorlar.

- Doğrudur lâkin neler olacağını yalnız biz mi göreceğiz, yoksa kendileri de görecekler mi?

- Tabii onlar da görecek biz de göreceğiz.

- Ey her ikimizin de göreceğimiz ne olabilir?

- Kim bilir?

- Bunda bilmeyecek ne var Cenab-ı Hakkın inâyetiyle bizim Atina’ya girmekliğimizden mütehassıl onların duçar olacakları mağlubiyet idi. Bizim de gaza ve şehadet yüzünden mazhar olacağımız saadet-i sermedi.

- Kokonoz maşallah telgraflarımız eksik olmuyor bazı defa iki bazı kere üç geçen gün saymış idim beşe kadar vardı acaba bu gün gelmedi mi?

- Artık telgrafi ne yapacaksın?

- Niçin havadis almaz mıyız?
- Ne havadisi?
- İşte hudud-ı Yunaniyede vaki olan hadiselerden.
- Hangi hudud-ı Yunaniye ? “Yunan’da artık ne hudud kaldı ne mudud ne hadise kaldı need madise.” Palikaryalar kuyruğu diktiler.
- Daha Atina var ya.
- En ziyade güvendikleri “Farsala” yani Cezalı dere idi ki onun da cezasına uğradılar. Bir Dömeke kalmıştı çok sürmedi o da elden gitti. Artık asker Atina’ya bir .....? eder gibi topsuz tüfeksiz dinecek bir suretle geri-vereceklerdir.
- Ey bunun alınacak havadisi mavadisi kaldı mı?
- Ne bileyim ben. Belki Dömeke’den ötede daha çetin yerler var.
- Ne çetini kaldı ne metini arzullahi - vasia saatlerce yürü ayağına taş bile dokunmaz.
- Hakikat şimdi hatırıma geldi Sabah gazetesi öyle diyordu. Dömeke’den ötesi bütün sahra imiş.
- Şüphesiz.
- Ey Kokonoz bu harbin neticesi ne olacak?
- Hiç.
- Nasıl hiç?
- Hiç nasıl olur işte hiç.
- Demek birşey istifade edemeyeceğiz.
- Yunan gibi müflisden ne istifade edeceğiz.
- Ettiğimiz masrafları kimden alacağız?
- Rüzgârdan.

- Öyle söz mü olur?

- Öyle söz olmaz ama oluyor. Çünkü Yunan'ın nesi var ki alacağız. Alınan haberlere nazaran

Devlet-i Aliyye Tesalya kıtası kendi hesabına kalmak üzere yüz milyon frank tazminat talep eylemiş. "Haydi farz edelim ki Yunan bu teklifi kabul etsin nereden alıp nereye verecek." Yunan'ın olanca varidatı kendi umur-ı dahiliyesine bile kifayet etmiyor.

- Ey sonra

- Sonrası soğan doğra.

- Düvel-i muazzama buna bir karar vermediler mi?

- Neye dair?

- İşte sulh ve tazminata dair.

- Canım ne kalın kafalı adamsın be. Yanmış harmanın öşrü olur mu? Düvel-i muazzama velev ki bir tazminata karar vermiş olsunlar ne fayda.

Alamayacağız çünkü:

Sende yok mihr-i vefa bende sefadan zerre

İki yokdan ne çıkar fikr edelim bir kerre

- Encamı?

- Amca mı ne karıştırıyorsun!

- Hayır a birader işin nihayeti demek isterim.

- İşin nihayeti ne kadar masraf ettikse kaybettik.

- Faydamız , hiç faydamız yok mu?

- Faydamız palikaryalara hadlerini bildirmek, azgınlıklarına nihayet vermekten ibarettir.

(*Kokonoz*, S. 12, 30 Nisân 1313/12 Mayıs 1897)

3) Ciddî Muhâvere

- Karıncanın kanadları zevaline delil imiş. Uçunca tume-i tuyur olup zevalini bulur.

- Kokonoz müjdeyi ver.

- Nenin müjdesi?

- İşte şimdi söyleyeceğim havadisın.

- Acaba müjde istenecek bir havadis verebilecek misin!

- Ne demek değmezse verme kolunu kıvrıp da alacak değilim ah.

- Kolumu kıvrıracak mısın! yağma yok.

- Polise çağırdığım gibi o sa'at içeriye gidersen.

- Adam sende madem şahidin yok ben yakayı kurtarırım.

- İşte şahid ben çağırdığım anda gelecek adama seni teslim edeceğim başka şahidin ne luzumu var.

- Allah akıllar versin bu kadar katiller icra ediliyor, mütea'ddid şahidler dinlettiriliyor da yine katiller yakayı kurtarıyorlar.

- Ne hal ise geç zira bu bahsi uzatacak olur isen ağzıma geleni söyleyeceğim.

Sözümüz ne üzerine idi? Ha! Müjde işitmiş idin değil mi?

- Evet! Bir havadis söyleyeceğim mukabilinde müjdesini isterim.

- Pek alâ söyle bakalım.

- Efendim hapı yutmuş!

- Efendin hapı yuttuysa benim sana müjde vermeye ne mecburiyetim var.

- Hayır canım hapı yutmuş diyorum.

- Evet hapı yuttuğunu anladık lâkin kim yuttu sen mi ben mi?
- Hayır! Ne sen ne de ben.
- O halde hap ortada duruyor demek.
- Hayır hapı başkası yuttu.
- Ey parasını benden mi isteyeceksin?
- Ah akardaş sana laf anlatmak da ne kadar güçleşmiş. İhtiyarladıkça başkalaşdın.
- Delilin nedir?
- İşte söz anlamıyorsun.
- Yalnız benim anlamadığımı söylersin senin anlatamadığını söylemezsin.
- Canım lakırdı nasıl anlatılır?
- Demek sen lakırdı anlatmaya da bilmezsin.
- Kokonoz hapı yutmuş diyorum, bunda anlamayacak ne var!
- Kim yutmuş hap sarı mı idi? Yutan hala sağ mı? Buralarını söylesen ah.
- Efendim hapı yutan....
- Pek ala anladık zıbardı mı?
- Kim?
- Yine kim diyor. Canım hapı efendin yutmadı mı?
- Canım hapı yutan şeydir.(Bu)
- Evet hap yuvarlak olduğunu bilirim.
- Yuvarlak değil Yunanlılar.
- Hangi Yunanlılar?
- Canım kaç tane Yunan var.
- Şu bizim palikaryalar.
- Öyle ya.
- Ey, söyle bakayım, iş nasıl olmuş?

- Dömeke de zabt olundu, Elmiro da
- Ey, harb bitti mi?
- Düvel-i Muazzama'ya ricâ etmiş, onlar da araya girerek barıştırmak istemişler; lâkin Almanya'dan başkaları hep Yunan tarafını iltizâm etmişler.
- Ne gibi?
- Devlet, Tesalya kıtası taht-ı işgalinde kalmak üzere sekiz milyon lira tazminat talep eylemiş; Devletler ise Tesalya kıtasını iade eylemekle beraber tazmînât-ı harbiyye talep etmemesini ve Girit'e muhtâriyyet-i idâre vermesini teklif eylemişler.
- Galiba birkaç para da sadaka vermesini istemişler.
- İstemedilerse de isteyecekler.
- Ey, Devlet-i Aliyye ne cevap vermiş?
- Zât-ı Şahane de güzel bir cevap vermiş.
- Aman, ne demiş?
- "Tesalya kıtasının bir karış yerinden vazgeçmem, Girit'e muhtâriyyet-i idare vermem. Tazmînât-ı harbiyyenin de on parasını bağışlamam. Sâir devletlerin idaresinde bulunan mülkümü de kâmilten istirdâd edeceğim" cevabını vermiş.
- Oh, oh, öyle ise yaşasın Padişahımız, var olsun milletimiz, artık müjdeyi kazandık. Lâkin başka yok mu?
- Bundan büyük müjde daha nasıl olur.
- Canım orası öyle ya bunu kabul ettim başka yokmu demek isterim.
- Buna dair mi?
- Neye dair olursa olsun. Yalnız tatlı söyle.
- Geçen gün Rumlara bir telgraf gelmiş.
- Rumlara gelen telgrafdan bahsetme. Çünkü Atinadan gelmiş bir telgraf 'aleyhimizedir.

- Lehimize olanı dinlersin de 'aleyhimizdekine neden inanmazsın.
- Canım doğru olduğunu bilsem niçin inanmayayım. İnanırım lâkin yalan olduğunu bilirim de onun için inanmam.
- Neden biliyorsun.
- İsbat edeyim harb başlayalıdan beri dünyaya veda' etmiş olan Yunan palikaryalarının adetini tayin edebilir misin?
- Ne bileyim.
- Tahminen.
- Bu derece mağlubiyetlerine göre nısfı.
- Haydi sana o nısfının bir nısfını daha bağışladım. Yunan'ın seksen bin 'askeri varmış diyorlardı. Bir ay devam eden muharebede bu askerin hiç olmazsa dörtde biri olsun zıbardı ya.
- Belki daha ziyadesi.
- Pek alâ! Hıristiyanlara gelen telgrafnamelerin cümlesi de mevcuddur bir kere gözden geçir bakalım Yunan'ın telefâtını nihayet beş binden yukarıya çıkarabilir misin.
- Doğrudur, Kokonoz.
- Halbuki bu kabadayların kurşun korkusuyla kaçça kaçça kuskunları kopmuş. Bunlardan korku ile kaçarken her nasılsa fistanının bir tarafı diken ağacına ilişiverdiğinden dikenden kendisini Osmanlı 'askerinden biri tutmuş zannıyla tüfengini omuzu başından uzatarak kışın soğukda kalmış uyuz tilkiler gibi titreyip feryad ederek "İbkase şebtumi ne afizme" yani al tüfenginimi de beni bırak diyenlerin, kurşun kulağının yanından geçmekle korkularından canları esfelden çıkanların, yanı başına bir gülle düşmekle kendisine zerre kadar zarar vermediği halde korkusundan kasıklarından çatlayanların, iki asker birbirine girip de her taraf

kendi cihetine yararlık göstermek istediği bir zamanda tüfenkleri ellerinden atarak “biz bu kadar sıkıya gelemeyiz” diye Atina’ya doğru kuyrukları dikenlerin hesabını görebilirsen gör.

- Canım Kokonoz. Asıl benim hiddet ettiğim bizim yadigârlardır. Osmanlı memleketinde oturuyorlar, Osmanlı tabiiyeti altında bulunuyorlar da yine Osmanlıların mahvını istiyorlar.

- Ey istesinler tilkinin arzusuna hizmet lazım gelseydi sahralar bütün bağ olmak iktiza ederdi.

- Evet doğrudur, varsınlar istesinler maksadım o değil.

- Ya! Hiç yüzleri kızarmadan söz söylediklerine mi canın sıkılıyor?

- Öyle ya. Yunan’ın Osmanlılar’dan yediği darbeden vücudunu tahrike kudreti kalmadığını bizden daha iyi bildikleri halde hala Yunan mağlub olmadı demekden hiç de çekinmiyorlar.

- Ey oğlum efkarın Yunan taraftarlarını utandırmak ise beyhude yere zahmet çekme. Osmanlılar eski hududa dayandığı halde koca Tesalya kıtasında uğradıkları perişanlığı unutarak veli’ahd prens Jörj cenablarının askerlerine ettiği nutku düşünecek olur isek Yunan palikaryalarının ölüp de baygınlık göstermek istemediklerini anlarsın. Alim Allah Yunan bir hale geldi ki ebedi, aklı başına gelmez.

- Hele Vasus cenablarının Girid Ceziresine asker çıkardığı günden itibaren “Yunan’ın büyük atası” namıyla tersim ettikleri Girid haritasına insan ne demelidir.

- Şeytan mühendisler bunların hamakatini anladıkları gibi “bundan büyük kâr olamaz” diyerek bu suretle bir harita tersimiyle Yunan nev heveslerinden kim bilir ne kadar para koparmışlardır. O biçareler de inanarak kapı kapı verdiler. Atina mühendisleri bu ahmakları daha çok oyuncaklarla eğlendirir çok da paralarını alır.

- Şimdi o haritaları ne yapacaklar?
- Ne yapacaklarını onlar bizden iyi bilirler.
- Yakacaklar mı?
- Hayır.
- Atacaklar mı?
- Hayır.
- Parçalayacaklar mı?
- Hayır.
- Ey ne yapacaklar, bandıra mı yapacaklar.
- Canım ne kadar çok söyler herifsin be belki kışlarını silecekler “vallahı tuhaf” ben bilir miyim?
- Ey ne hiddet ediyorsun birader sormak ayıp mıdır?
- Sormak ayıp değil ama böyle kırk suali de bir nefeste sormazlar. Sana cevap verecek olan zayıf yürekli bir ihtiyardır. Yunan Palikaryası değil.
- Sanki onların yürekleri seninkinden daha mı kuvvetlidir!
- Vakı’a şimdi yürekleri kedi yüreği kadar da kalmadı lâkin bir ay evvel herifler bir arslanı tutsalar yırtacaklar zannederlerdi.
- Neye yırtmadılar.
- O zaman karınları tok, sırtları bütün olduğundan öyle zannediyorlardı. Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarını tamamıyla kendi kaba dayılıklarına kıyas ettilerdi.
- Meşhur değil midir birader; “El tokadını yemeyen kendini kahraman sanır.”
- Ha! Gördün mü sen bile biliyorsun.
- Ey artık iş bitti mi?
- Daha iyiden bitmedi ise de bitti demektir.
- Tazminat meselesi nasıl oldu?

- Daha ona dair bir malumat alınamamıştır.
- Mütareke?
- Mütarekeye dair resmi telgraflar var.
- Demek iş tazminat meselesine kaldı.
- Evet.
- Öyle ise; “geldi eyyam-ı fitne belalar mübareki”

(Kokonoz, S.13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897)

4) İKİ KİŞİ BEYNİNDE

- Birader haberin var mı?
- Hayrola ne var?
- Gelmişler.
- Öyle ise varayım gideyim.
- Nereye?
- Ya kapının anahtarı bende. Sokakda mı kalsınlar? Küçük çocuk olmasa umurum değil.
- Hayrola ben ne söylüyorum siz ne anlıyorsunuz. Gelmişler demedin mi?
- Evet ama gelenler kimler?
- Bizimkiler dün çiftliğe gitmişlerdi de gelmişler deyince onları zannettim. Demek gelenler başkalarıdır.
- Şüphesiz.
- Ey söyle bakalım kimler gelmiş?
- Gidenler.
- Tabii bir insan ahrete gitmedikten sonra her nereye giderse elbette gelir.
- Valla birader sen pek meraksız bir adam imişsin.

- Neden?
- Neden olacak bir kere gelenlerin kimler olduğunu sormak yok mu?
- Sorduk a söylemedin.
- Gidenler dedim a.
- İyi ya bunun daha sorulacak neresi kaldı.
- Gidenler kimler olduğunu, ne için geldiklerini sormak yok mu?
- Ama ne öğreneceğim kardaş.
- Elbet alt tarafı tuhaf bir şey zehir ediverir de gülersin.
- Ha! Demek iş içinde iş var.
- Öyle ya.
- Aman birader öyle ise söyle bakalım gidenler kim, gelenler kim?
- Gidenler de onlar gelenler de.
- Ama kimler?
- Canım haniya muharebeye gidenler yok mu?
- Buradan mı?
- Öyle ya.
- Ey gelmişer ha.
- Hemde bir halde ki kendilerini görsen tanıyamazsın.
- Sakın arasıra sokaklarda tesadüf ettiklerim olmasın.
- Neden biliyorsun.
- Kiminin gözleri bağlı, kiminin kığı kırık, kiminin çatlağı önünde sallanır, bazıları da hem yürürler hemde arkalarına sağlarına sollarına şaşkın şaşkın bakınırlar.
- Tamam onlardır. Birisinin yanına bir külle düşmüş korkusundan çatlamış hikâye ediyor da Yunanlıları insan hem acıyor hemde gülmekten bir hal oluyor.
- Kendisi de birkaç kurşun atabilmiş mi?

- Ne gezer herifin elinde tüfenk bile yok imiş. “Bunlar bilmem kaç bin kişi imişler ellerinde birer balta omuzlarında birer kürek varmış.”
- Orada bağçıvanlık mı ederlermiş?
- Galiba istihkâm yapmak için imiş.
- Ey sonra!
- Sonra hikâye pek uzundur, şimdi nakledemem zira vaktim yok bir gün buluşur isek naklederim.

(Kokonoz, S. 13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897)

5) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz baba on beş gün zarfında aldığın havadislerden bana da söyler misin?
- Zaten ne var ki neyi söyleyeyim. Benim işittiklerimi sen de işitiyorsun çünkü bir avuç memleketin içinde çıkan bir havadis yarım saat zarfında her tarafa yayılıp gidiyor.
- Canım orası öyle ama işitmekten işitmeye fark vardır.
- Nasıl fark olur benim işittiğim insan kulağıdır da seninki eşek kulağı değil a.
- Hayır a birader ben başka türlü işitirim, sen başka yolda duyarsın.
- Pek alâ sen söyle de ben tashih edeyim.
- Birkaç gün evvelisi bir havadis işittim. Güya Avrupa Devletleri sulh hakkında verdikleri kararı Bâbîâlî’ye beyan etmişler.
- Kararları ne imiş?
- Kararları, Tesalya kıtası kâmilten Devlet-i Aliyye’de kalacakmış, Yunanistan on milyon lira tazmînât verecekmiş, Yunan vapurlarından hiçbirisi de Osmanlı limanlarına girmeyecekmiş, Osmanlı ile Yunan hududunun tefrik olunduğu mahalde Yunan kale veya istihkâm inşâ edemeyecekmiş, tahsîs kılınan tazmînâta mukabil

Yunan gemilerinin bilmem kaç kıtası Devlet-i Aliyye'ye verilecekmiş. Daha birtakım teklîfâtı kabul edecekmiş.

- Avrupa Devletleri böyle bir yükü Yunan'a yükleteceklerine inanıyor musun?

- Ne bileyim, aldığım havadisi söylüyorum.

- Bunlar hevâyî sözler, hevâyî. Yunan böyle bir yükün altına giremez.

- Neden giremesin?

- Çatlar da onun için.

- Madem ki bir yükü kaldıramayacaktı, altına niçin girdi?

- Kendi gönlüyle mi girdi, soktular.

- Hiç bir adamı istemedikten sonra zorla bir yükün altına kim sokabilir?

- İşte bunu milleti elinden ayağından tutarak götürdüler bu yükün altına soktular ne bağırdı ise kurtuldu, ne çağırdı ise, birazı başından çekti birazı da kıcımdan itti sen ol da girme.

- Vallah tuhafısın birader. Bir adamı istemeyerek böyle ağır bir yükün altına sokmak nasıl mümkün olur.

- Ben sana meram anlatıncaya kadar deveye yüz hendek atlatırım sende kafa maşallah çakıl taşından kuvvetli söz tesir ettirene aşk olsun. Bu kafa sende var iken yirmi sene daha yaşasan mümkün değil meram anlamazsın. "Ben sana bayram haftası derim sen mangal tahtası anlarsın." Öyle bir kafaya söz geçirmek kabil midir?

- A birader bazı kere ben bir söz söylerim de bir türlü sana anlatamam bir gün benim de hiddet ettiğimi, seni takdir eylediğimi gördün mü? Sen daima beni takdir edersin işte izah etmedikçe anlayamıyorum ne yapayım zihnim kabadır.

- Kaç aydan beridir gelip gidiyorsun hala "eski hamam eski tas."

- Pek alâ canım ben inkar etmiyorum ne hal ise affet.

- Ağzını açacağına gözünü aç o eski kafayı artık değiştir anladın mı?

- Pek iyi bundan sonra dikkat ederim şimdi meramını izah et Yunan'ı şu yükün altına istemeyerek nasıl soktular?

- Ey oğlum, Yunan'ın yükün altına girmesi mecazdır yoksa koca bir kral hammal değildir. Mesela; "Bugün o kadar yağmur yağdı ki oluklar aktı, dereler geldi" deniliyor halbuki akan oluk değil içinden geçen sudur gelen dereler değil cesim bir sudur. Yunan da işin altına girdi dedimse bundan meram ağır bir teklifatı beyan idi bu gibi şeylere İlm-i mantıkta mecaz tabir ederler anladın mı?

- Pek alâ.

- Tuhaf ben anladın mı diyorum sen pek alâ diye tavsif ediyorsun.

- Efendim affedersiniz ama benim kafam bu kadar şeyi istiabe müsaid değildir boş yere nefes telef etme sen bana Türkce olarak maddeyi izah et yoksa bendeniz öyle mecaz imiş bilmem ne imiş anlamam.

- Pek iyi şimdi istediğin ne idi söyle bakalım?

- Efendim Yunan yükün altına girdi diyorsun.

- Hay o yükün altına Yunan gireceğine sen gire idin de ben de elinden kurtulsa idim. Oğlum devletler Yunan için böyle bir teklifatda bulunmazlar, zira Yunan on milyon lira değil on Frang veremez çünkü züğürttür, müflistir, varidatı yoktur, olsa da kendine bile yetişmez bunu bilmeyen yoktur onun için bu havadis asılsızdır. Halbuki sen diyorsun ki verilen karar Bab-ı aliyye de tebliğ edilmiş. Eğer sıhhati ola idi şimdiye kadar iş çoktan bitmiş idi hususiyle daha iki tarafın askeri de geri dönmemişlerdir. Vakıa on yedi günlük bir mütareke varakası imza edilmiş Avrupa tarafından karargir olan mevad ya Devlet-i Aliyye veyahud Yunan tarafından kabul olunamayacak olursa harp yine devam edecektir.

- Demek daha iş bitmedi..

- İşin bitmesi devletlerin kararını her iki tarafın dahi kabul etmesine mütevakkıftır birisi kabul edip etmezse harp tekrar diğeri başlayacaktır buna kattien şüphe etme.
  - Ben zannederim Yunan artık harp etmez. Her ne teklif edilirse kabul edecek. “Biladelil kavlı sabit değildir.” Delilini söyle.
  - Delilim parası kalmadı, zahiresi kalmadı, mühimmatı kalmadı, silahı kalmadı, askeri kalmadı, hatta Osmanlı askerinin karşısına değil insan içine çıkacak yüzü bile kalmadı.
  - İyi ya parası yoksa ödünç alır.
  - Vermezler. Herkes deli değil müflise mal kaptırsın.
  - Zahiresi yoksa tüccarlardan alır.
  - Tüccarlar da para ister.
  - Veresiye alır.
  - Vermezler.
  - Yunan muhipleri iane göndersin.
  - Gönder gönder, onlar da usandılar. Bizimkilerini hazır kaldı ilan-ı iflas ettirsin.
- Harp yeni başladığında herifin “Baykuşu, başı büyük görüp de o avcı bir hayvan zannederek altın kafes içinde beslediği gibi” bunlar da Yunanı bir şey becerebilecek fakat züğürttür zannıyla epeyce para gönderdiler. Buradan gönderildiği gibi sair birçok yerden de irsalatdan da geri durulmadı halbuki bu paralar Yunan için “Filin ağzına bir mercimek tanesi atmak kabilinden oldu.” Kral Yunan muhiplerinin para vermekteki iştihalarını gördükçe elini asla geriye çekmedi. İstedikçe verdiler onlar verdikçe Yunan da istemekten geri durmadı. Baktılar gördüler para vermenin ne ardı var ne arası. Çünkü üç günlük aç bir adamı doyurmak için bir lokma ekmek neye yarar daha ziyade karnını acıktırır, yüreğini oğundurur. Artık paradan feragat ederek adam göndermeye başladılar.

- Hele o giden şaşkınlara ne diyeyim. Sağlam gittiler de çürük geldiler.
- Ne hal ise şimdi her taraftan İanenin arkası kesildi.
- Acaba neden.
- Malum ya mağlubiyetden.
- Yunan mağlup oldu mu ya?
- Hayır mağlup değil mahvoldu.
- Görmüyor musun? Hala Atina gazeteleri Yunan mağlup olmadı diyorlar.
- Pek alâ sen onların söylediklerine ehemmiyet vermiyor musun? Pek doğru söylüyorlar. Zira onlar ittikadında Yunan'ın mağlubiyetini isminin ortadan kalkmasıyla biliyorlar.
- Öyle ise devletlere niye yalvarmaya başladılar?
- Onu sen git de "Foni diskiri" yadigârından sor.
- Hele o nazeninim yine başka. Yunan Palikaryalarını metettiğim için hiddet eylemiş de (Kokonoz'a) karşı bir müdafaa yazmış diyorlar. Hele o gazeteyi elime geçirsem müdafanın nasıl edildiğini kendisine pek güzel anlatırdım. İnşallah sağ kalırsam elde etmeye muvaffak olurum hele bakalım ne yazmış.
- Canım öyle gazetelerin yazdıkları bendelere kulak asacağına ehemmiyet vermediğin onlara daha ziyade dağ-ı derun olur.
- Öyle ama tecavüzlük edenlere de haddini bildirmeli.
- Ne ise sadete gelelim. Şimdi Tesalya kıtasının iade veya adem-i iadesi hakkındaki fikrin nedir? Onu söyle.
- Yani geri verilip verilmeyeceğini mi demek istersin?
- Öyle ya asıl anlamak istediğim orası. Yalnız ben değil bütün dünyadaki İslâmlar onu bekliyor.

- Adalet, hakkaniyet nokta-i nazarından iade edilmemek lâzım gelir. Çünkü Devlet-i Aliyye de kabahat olmadığı halde Yunan'ın hukuk- şikenane bir takım tecavüzatı üzerine harp edilmiş ve oraları birçok kanlar dökülerek feth ve zabtolunmuş olduğundan geri verileceğini pek de ümit etmem.
- Avrupa devletleri geri verilmesini ısrar ederlerse?
- Edemezler çünkü harben alınmıştır.
- Ederlerse?
- Ederlerse Devlet-i Aliyye doğrudan “Ben bu yerleri harben aldım geri vermeyeceğim” demeli suyu baştan kesivermeli.
- O halde Yunan kabul etmeyerek Tesalya'nın iadesini isterse?
- Doğrusunu mu istersin? Benim şu ihtiyar aklıma müracaat edilecek olursa Tesalya'nın geri verilmesini kattiyen tecviz edemem, hatta devletler bu babda ısrarlarını son dereceye vardırırsalar da mümkün değil Tesalya'dan vazgeçilmesine razı değilim. Daha açık mı söyleyeyim bütün millet de benim şu aciz fikrime tabidirler.
- Pek doğru söyledin Kokonoz. Evet! İadesine kimse razı değildir.
- Tabii çünkü milyonlarla liralığımız gitti eğer Avrupa devletlerinin her söylediklerine kulak asıp da pek iyi diyecek olur isek Şan-ı Saltanat-ı Osmaniye'yi ayaklar altına almış oluruz. Vükela-yı ızam hazeratı bu babda gözlerini açmalı, hukuk devlet ve milleti muhafaza yolunda olanca gayretlerini sarf etmelidirler. Zira Tesalya kıtası tekrar elden gidecek olursa insaniyete pek büyük fenalık edilmiş olacağı gibi dünyada, bir başka renge tahvil edeceğine zerre kadar şüphe edilmemelidir.
- Kokonoz! Ben aklımca iade edilmeyecek derim.

- İade edilmezse Şan-ı Saltanat bir kat daha kesb-i ulviyyet eder. Lâkin ber-aks olursa da iş fena.

- Ne olacak?

- Ne olacağı edna mülâhazaya bile muhtaç değildir.

(Kokonoz, S. 14, 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897)

6) Ciddî Muhâvere

- Selamün aleyküm Kokonoz! Ne ya geçen defa gününü kaybederek gazeteyi bir gün sonra

çıkardın sen böyle geri kaldıkça herkesler beni taciz ediyorlar.

- İyi ya ben teşekkür ederim gazetemin herkes nazırında derece-i rağbet mertebe-i haysiyeti böyle ali gördükçe gayretim daha ziyade artar, daha güzel yazmaya sarf-ı kudret ederim.

- Orası öyle ama herkesi de intizarda bırakmak muafık-ı insaniyet değildir, hususıyla posta da o güne tesadüf ediyor, o gün yetiştiremezsen sekiz gün sonraya kalacaksın. Bu kadar uzun bir müddet ise gazetenin revacı için pek de iyi değildir zannederim.

- Vakıa doğru mudur, lâkin gazetenin geri kalması benim nasibimden değil, bazı sebebe mebnidir.

- Ne hal ise o sebebin de ortadan kaldırmasına gayret etmeli.

- Cenab-ı Hak yardım ederse o da olur kardaşım.

- İnşallah Kokonoz, ey ne var ne yok. On beş gündün beri neler işittin bakalım?

- On beş gündür her söylenen sözü işittim.

- Sulha dair sadre şifa verir bir havadis alamadın mı?

- Evet, bazı havadisler aldım. Lâkin sıhhati olup olmadığını pek de iyi bilmem.

- Hele söyleyiniz bakalım benim işittiklerime muvafık gelir mi?
- Benim işittiğim Devlet-i Aliyye'nin Yunan'a teklif eylediği şerâit-i sulhiyyeyi altı Devlet tasdik etmişler.
- Lâkin Yunan'ın Hâriciyye Nâzırı o şartları Yunan'ın kabul etmediğini, ve mutlaka Tesalya kıtasının iâde edilmesini istemiş, ve bu fikrini de Düvel-i Muazzama'ya doğrudan bildir-miş diyorlar.
- Ey Düvel-i Muazzama Yunan'ın bu teklifine “ale'r-re's ve'l-ayn” mı? demiş yoksa “sen sus, öyle olur-olmaz söze karışma akılsız herif; sen akıllı bir âdem olsa idin, seni bir lokma ekmek gibi yutacağını bildiğin Osmânlı dilâverlerinin karşısına birtakım haşerâtı çıkarıp da en sonra böyle yalnız kendi milletin değil, bütün âlem nazarında dûçâr-ı hakaret olmaz idin.” Cevabını mı verdiler?
- Kokonoz! Sen verilen cevabı bir yerde okudun mu?
- Hayır. Lâkin revîş-i hâl böyle gösteriyor.
- Ne söylüyorsun Kokonoz! Düvel-i muazzama hariciye nazırının sözüne zerre kadar ehemmiyet vermeyerek “işî derhude eden biz olduğumuzdan sana söz düşmez” cevabını vermişler.
- Şüphesiz çünkü Yunan'ın kendi milleti yanında bile ehemmiyeti kalmadı nerede kaldı ki altı büyük devlet nezdinde hükmü olacak.
- Demek artık Tesalya kıtasının mehalik-i mahrusa-i şahaneden olduğuna katiyen şüphemiz kalmamıştır.
- Ben sana bir şey söyleyeyim mi?
- Buyurun dinliyorum.

- Yunan orduları ezilip de Osmanlı kahramanları Dömeke'ye dayandığı zaman Yunan'ın sulh için devletlere müracaat ettiği ve bu sulhun da süratle icra edilmesini niyazını tekrar eylediği malumdur.
- Evet bu babda bir iki telgrafname okudum.
- Pekalâ Devlet-i Osmaniye müsalahayı kabul etmiş lâkin mütarekeyi reddetmiş idi. Vaka-I mafih Dömeke'nin zabtı hakkında kumandan-ı şecaat-ünvanımız müşir devletli Ethem Paşa hazretlerine de şediden emir verilmiş idi. Bunun sebebi ne idi bilir misin?
- Hayır.
- İşte Dömeke'nin zabtı hakkında verilen emrin sebebi feth ve zabt edilen yerlerin iade edilmeyeceği daha o zamandan Osmanlıların kalplerinde temelleşmiş olduğundan beri Dömeke'nin de elde bulunması mulahasasına mebni idi.
- Demek Osmanlılar Tesalya kıtasını geri vermemeye evvelden niyet etmişlerdi.
- Şüphe mi var ?
- Lâkin zannederim şartname daha imza edilmemiştir.
- Şartnamenin imzalanması uzadıkça Yunan bütün bütün hapy yutuyor
  - Niçin? Şartnamenin uzamasıyla Yunan'a ne olur?
  - Ne mi olur? Demek Yunan askeri yemek yemez su içmez.
  - Şüphesiz yemeği nerede bulacak ki yiyecek suyu bile kana kana içdiklerine emin değilim.
  - Siyah peksemetlere de bir diyeceğin var mı?
  - Bakalım onlar da tükenmedi mi!

- Evet işte benim de diyeceğim o ya şartnamenin imza edilmesi biraz müddetcik daha uzatacak olursa artık pallikaryalar “biz buraya açlıktan ölmek için gelmedik a!” Diyerek herbiri bir tarafa savışacaklar.

- Zaten kaçmaya başlamışlar.

- Tabii çünkü “görünen köy kılavuz istemez.”

- Aman birader geçen gün “Servet-i Fünun” Gazetesini gördüm üsera-yı

Yunaniye'nin

resimlerini havi idi. Yunanlıların galiba dörtte üçünü Osmanlılar esir almışlar.

- Hristiyanın birisine o resimler irae edildiği zaman “Kiryey leysisu olancasını tuttular demiş idi.”

- Ne söylersin Kokonoz Hristiyanların bazı akıllıları Yunan sözünü ağızlarına almaya çekiniyorlar. Onlar da bizimle beraber oluyorlar.

- Lâkin bazıları da söz açıldı mı Yunan mağlubiyetini asla teslim etmek istemiyorlar.

Hatta bu kadar esir alındı denildiği zaman o esirlerin kamilen mecruh olduklarını iddia ediyorlar zira Yunan palikaryaları yaralanmadıktan sonra esir olmazlar imiş.

- Yunanlılardan da yaralananlar oldu mu?

- Yunanlılar yaralandıktan sonra sağ kalmıyorlar idi ki: Pek cesurları tesadüf ederse bir iki gün kadar canlı kalıyorlardı. Çünkü ölüm korkusundan titreyen bir adamın kurşun neresine isabet ederse o saat canı çıkar.

- Lâkin ben o resimlerde Yunanlıların firar ederek ovalar içinde terk ettikleri mecruhlarının Osmanlı askerleri tarafından hastahanelere nakl-edildiklerini gördüm.

- Tamam işte iş kendini gösteriyor. Demek oluyor ki; Osmanlılar Yunan yaralılarını esir makamında kaldırmıyorlardı tedavi için alıyorlardı. Esirleri hep sağlam cinsindedir.

-Nitekim “Gelse gase şebtumi ce afizme dayı” diyenler gibi ki bunlar hep fistanlı kısmındandırlar.

-Yunan’ın en cesur palikaryaları da onlar değil mi ya!

- Öyle ya. Resmini bizimkilerin dest-i ihtiramlarında gezdirdikleri
“Esmulenski”

cenablarının kumandası altında bulunan en cesur asker Yunan’ın fistanlıları idi.

-Lâkin “Esmulenski” Farsala’da pek büyük bir maharet göstermiş hristiyanlar
öyle

diyorlar da resmine fevkalade hürmet ediyorlar.

-Evet! Farsala’da Esmulenski’nin gösterdiği maharet yalnız Osmanlılar’ı
değil Avrupa muhbirlerini bile hayrette bırakmıştır.

-Demek hristiyanların iddiaları asılsız değildir.

- Hristiyanların iddiaları asılsız değil yalnız aksidir.

- Ne gibi?

- Zira Esmulenski cenablarının Farsala’da gösterdiği maharet kurşundan, güllenden kendisini muhafaza ederek askerden evvel kaçabilmiş olduğudur.

- Demek mahareti harpde göstermemiş öyle mi?

- Esmulenski cenablarının Farsala’daki firarı askerlerine güzel bir numune
olmuştur.

- Demek askerleri de firar etti.

- Kumandan kaçtıktan sonra asker kalır mı? İşte bizim yadigarların resmini dest-i
ihtiramda gezdirdikleri “Esmulenski” cenablarının mahareti bundan ibarettir.

- Şimdi yeniden bir takım resimler daha çıkarmışlar.

- Ne gibi?

- Muharebede güya Osmanlılar'ı mağlup ederek esir tutmuşlar sairlerini de kesmişler. Resimler bunları gösteriyor hemde görmelisin canım “Kokonoz” içlerinde ya mecruh ya maktul bir Yunan palikaryası yok hep olanlar Osmanlı askeri!
- Gönül eğlencesini bulmasa çatlar. Ne yapsınlar. Bari o resimlere bakarlar da güya iş hakikaten öyle imiş gibi biraz teselli bulurlar.
- Hayır! Hakikat öyledir zannediyorlar.
- Bu mümkün değil! Akılları ne kadar kısa ise de bütün bütün budala da değiller çünkü resimleri sahîh olsa idi elbette perişanîyetleri de yalan olacaktı madem ki Atina gazetelerinin yazdıklarına göre perişanîyetleri sahihtir, o halde resimleri de uydurmasyon olduğuna kendileri de kânidirler.
- Öyle ise ellerinde niye gezdirip de iftiharane öteye beriye irae edip duruyorlar ayıp değil midir?
- Ne değil mi?
- Ayıp.
- Ayıbın aynı üzerine bir nokta koyduğun gibi ne olur?
- Gayıp olur.
- Ha işte onlar da ayıb, gayıb olmuştur.
- Demek utanmak bilmiyorlar!
- Hayır bunlar utanmaktan evvel doğmuşlar. Zira utanan bir insan bu kadar hale göre başını kaldırıp da kimsenin yüzüne bakamaz. Anladın mı? Artık kısa kes.
- (Kokonoz, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897)

7) (Başlıksız Diyalog)

- Aman Kokonoz!

- Ne var sıtma mı tuttu? Yüzünün rengi kaçmış raftan şu şişeyi ver de sana biraz sulfato vereyim yarın sabah aç karnına yutuver merak etme geçer.
- Canım lâkırdıyı ağızımda bıraktın ne söyleyeceğimi de şaşırdım
- Evet! Bilirim sıtmalı adam öyledir titreme geldi mi, artık abuk sabuk söylemeye başlar korkma seni tayib etmem.
- Canım ne söylersin Allah'ı seversen benim vücudumda sıtma ne gezer elhamdülillah kuvvetim yerinde vücudum sağlam, midem düzgün.
- Pek alâ! Aman Kokonoz diye titreyip durduğun ne olacak seni birisi mi koğaladı?
- Söylemeye vakit bırakmadın ki: Aman Kokonoz der demez söze başladın bana söyleyeceğimi de unutturdun.
- Pek iyi söyle bakalım amandan muradın nedir?
- Tesalya kıtasının iade edilmesinden hala korkulurmuş!
- Kim dedi?
- Gazetenin birinde okudum.
- İadesine razı olan kim imiş ?
- İtalya, Fransa, İngiltere ısrarlarında devam ediyorlarmış.
- Almanya da tazminatın tediyesine dair Yunan bir teminat gösterdiği halde Tesalya'nın Yunan'a iadesine meyyal bulunmakta imiş..
- İtalya, Fransa ve İngiltere'nin ısrarları doğru olsa bile Almanya'nın meyli doğru değildir.
- Çünkü Tesalya'nın adem-i iadesi tazminatın afv olunmaması için lazım gelirse bütün devletlerle rabıta-i dostiyi şikest edeceğini Almanya gazeteleri pek açık bir surette yazıyorlar.

- Lâkin bu mülk Almanya'nın değil Osmanlı'nındır dökülen kanlar, zemin şehadete serilen asker Almanya'nın değil Osmanlı'nındır, en evvel Tesalya'nın adem-i iadesini ısrar edecek Almanya mı olmalıdır yoksa Osmanlı devleti?

- Arkadaş ben sana kestirme bir şey söyleyeyim mi? Eğer Tesalya kıtası geri verilecek olursa müslümanlar da hasıl olacak yeis ve kederin neticesi içine fındık tanesi kadar ateş düşmüş bir cebhane gibi bir tarraka-i samia-çak vücuda getireceğine şüphe etme, işte bu kadar artık ötesini de sen düşün.

(Kokonoz, Sayı:15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897)

8) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz müsâlaha nameye dair hala bir havadis alamadın mı?

- Haber-i sahih olarak bir havadis yok.

- İşittiğime göre devletler hala Tesalya'nın Yunan'a iadesi için ısrar edip duruyorlarmış. Hatta ajans telgrafnamelerinin verdiği haberlere bakılırsa Almanya zat-ı şahaneye bir name yazarak Tesalya'nın Yunan'a verilmesini tavsiye eylemiş.

- Eğer her söylenilen söze inanılacak olursa vay halimize. Bak hiçbir sahih havadis alabiliyor muyuz? Bugün bir telgraf görürüz sırf aleyhimizde yarın bir gazetede bir bende tesadüf ederiz bütün bütün lehimizde şimdi bunun hangisine inanmalıyız?

- Geçen Pazar ertesi günü neşrolunan bir ilavede okuduğum bir telgraf gece uykularımı kaçırmış idi. Ne zehir şey bütün halkı zehirlemiş idi.

- Efendim o gazete devlet aleyhinde lisan-ı ecnebi üzerine neşredilir bir gazetedir ki o telgraflar hep o gazeteden tercüme edilerek neşrolunur. İnsan öyle ilaveyi eline bile almamalıdır. Çünkü insanı zehirlemekten başka bir şeye yaramaz.

- Sahih Kokonoz! Pek doğru söyledin. Lâkin insan kısmı acûldur, acaba bir iyi havadis var mı diyerek almak istiyor, halbuki alınca da, iyi havadis alayım, derken zehirlenip gidiyor.

- Ben ahâliyi haksız görmüyorum elbette güzel bir havadis almak için parayı acımazlar, lâkin insaf edip de birtakım yalan-yanlış telgrafları neşr etmemelidirler.

- Lâkin doğru havadisi de nereden almalı. Her gazetenin fikri başka yolda. Kimi şöyle der, kimi böyle der.

- Arkadaş, ben sana birşey söyleyim mi? İşittiğin havadislerin hiçbirine de inanma.

Vakıa

müzakere-i sulhiyye devam ediyor, lâkin şerâit-i sulhiyyenin neden ibaret olduğuna, hatta süferanın tercüman ve baş-kâtipleri dahi vakıf değillerdir. Gazeteler her ne yazarlarsa yalnız bir fikirden ibarettir. Tesalya kıtası iade edilecekmiş yalan. Ne aslı var ne astarı. Vükelâ ‘adem-i îade hakkında sebât-kârâne ısrar edip duruyorlar. Der-Saâdet’den hafıyyen alınan malûmata nazaran Devlet-i Aliyye ısrarında devam ettikçe inâyet-i Bârî ile muzaffer olmaktadır.

- Zât-ı Şâhâne, Tesalyanın iadesine katiyyen rıza göstermiyor. Üç Devletin ısrarlarını reddediyor. Almanyanın yazdığı nâme sahih olsa bile ciddi değildir. Rusya da bir nâme göndermiş ve Tesalyanın iadesini Zât-ı Şâhânedan rica etmiş. İşte bunun sahih olması ihtimalden baîd değil ise de elbette Zât-ı Şâhâne de ona karşı, “Seninle harp ettiğimiz zaman sen bana neresini iade ettin ki, şimdi Yunan’ı istishab ederek her karış yerini şehit kanlarıyla bir kızıl deryaya döndürdüğüm bir mahalli, yine iade etmeyi bana teklif ediyorsun?” demez mi?

- Demediği ne malum.

- Şüphe yok dememiş olsa idi şimdiye kadar iş çokdan bitmiş idi. Halbuki vükela müzakerede cayır cayır cevaplar vererek düvel-i mısırrah(?) sofrasına müdafadan asla geri kalmıyorlar.
- Sen bu havadisleri nereden alıyorsun?
- Orasını sana değil hiç kimseye söyleyemeye mezun değilim. Yalnız vukuatlı yazmaya borçluyum.
- Aman Kokonoz öyle ise sözüne inanmalıyım.
- Demek şimdiye kadar inanmıyordun öyle mi?
- Hayır inanıyordum ama sair gazetelerde başka türlü bir havadis görünce zihnime bir durgunluk gelerek hangisine inanacağımda muztar kalırdım.
- Ben çalışıyorum ki doğru havadis neşredeyim gazetem on beş günde bir çıkıyor, bari sadra şifa verecek bir şey yazmalıyım ama yalandan uydurmasyon zannetme hakikat-i hal olmak üzere yazıyorum.
- Demek ki Osmanlı Devleti müzakerede daima ileri gidiyor.
- Evet! Hatta Atina gazeteleri bile o kadar mutaassıb iken mağlubiyetlerini ikrara başladılar. Daha tuhafını mı istersin Leymosun'da neşrolunan Salpeneks gazetesi bile kendi milletini istihza! ederek Farsala'da Asakir-i Osmaniyenin kesretini gören Kıbrıs Rumları'nın "gavvole gagon ovalar kıb kırmızı fes kesildi" yollu korkularını tarif etmekle beraber Osmanlıların şecaatini tefsir ediyordu.
- Hay anasını be. Demek o mutaassıb Salpeneks böyle yazıyor ha. Yarın o birgün bizim Favoni başlar değil mi Kokonoz ?
- Favoni yazmaz zannederim çünkü onun taassubu hepsinden ziyadedir.
- Ha hatırıma gelmiş iken şurasını da sorayım.
- Sor bakalım sen sual meleklerini de basdırdın.

- Şimdi Devlet-i Aliye Tesalya kıtasını iade etmeyeceğini kerrat ile söylediği halde hala İtalya, Fransa, İngiltere devletlerinin ısrar etmelerine ne mana verirsin!
- Efendim bunlar hasb-i muzırdır. Vakıa bunları başımızda horozlar gibi öttürmekdeki kabahatin büyüğü de yine bizdedir, çünkü Girid asilerinin ıslahı için devletler neyi teklif ettiler ise kabulda tereddüt bile olunmadı. Bab-ıali tarafından “Burası bizim mülkümüzdür. Ahaliyesi teba-i devlet-i aliyyedendir ıslahı da Osmanlıya aittir. Şimdiye kadar ne suretle ıslah ettiyse yine o suretle terbiyelerine muktedirdir.” Diyerek redd-i cevap edilmedi. Her sözlerine “lebbeyk” denildiğini gören Avrupa devletlerinden bu defa dostluğu hasebiyle yalnız Almanya ve onun müttefikleri bulunan Avusturya devletleri bi- taraf kaldı.
- Ya Rusya, o da bi taraf değil mi?
- İhtimal ki o da bi-taraftır lâkin sen emin ol ki heryerde sahi olan padişahımız Tesalya kıtasının iadesinde pek ziyade izhar-ı buhl edecektir.
- Lâkin devletlerin ısrarı da artık icbar derecesine varmıştır.
- Nereye varırsa varsın. Ne yapacaklar?
- Harp ile aldığı yerleri zor ile elinden alacak değiller a.
- İşi o raddeye getirirlerse
- Mümkün değildir.
- Ne için mümkün olmasın?
- Evvela zahirde ısrar eden devletler Fransa, İngiltere, İtalya değiller mi?
- Evet!
- Pek alâ bunlardan Fransa’yı çörek buğday gibi bir tarafa ayır.
- Sebep?
- Çünkü Almanya ensesindedir. Fransız beyhude yere bir kurşun atsa zarardan hesap eder. İngiliz ise Devlet-i Aliye ile ittifak etmek efkârında bulunduğundan Yunan’ın

sebebine Osmanlılarla bir kat daha düşman olmaktan ictinab eder. O zaman yalnız bir İtalya kalır ki o da habeş sillesinden duçar olduğu sersemliği savışdırmaya çalışmakta olduğundan yapayalnız bir iş göremez. Farz-ı muhal olarak bu devletlerin üçü de Osmanlı'yı cebren Tesalya'dan çıkarmak için "her-çe-badabad" diyerek hücum edecek olurlarsa o zaman dünya her ü merc olur halbuki Avrupa devletlerinin en ziyade korktuğu cihet de budur. E gerçi korkmamış ola idiler altı muazzam devlete karşı bir yudum su makamında olan Yunan'ı iki tokat ile Girid'den çıkarırlar ve muharebe-i hazıranın vukuuna sebep olmazlar idi.

- Demek Yunan işin böyle olduğunu biliyordu da onun için Girid'den çıkmakta serkeşlik gösteriyordu.
- Şüphe mi istersin harp başlayıp da burnu kışına sokulmadıktan sonra kendi reyiyile Girid'den askerini çıkardı mı?
- Öyle ise Yunan'ın işe vukufu olduğu halde Osmanlılar da bu ciheti bilmez değillerdir.
- Elbette bilirlir.
- Ey artık vükela sözlerinde sebat edip durmalıdırlar.
- İşte duruyorlar ya.
- Allah vere de Rusya işi berbat etmeye idi.
- Cenab-ı hakkın inayeti ile hiçbirşey olmaz. Yalnız sebat lâzım vükelâ sözlerinde sebat ederlerse Tesalya kıtası kattiyen Yunan'a iade edilmez bundan emin ol.

(Kokonoz, S. 16, 25 Hazîrân 1313/07 Temmuz 1897)

9) (Başlıksız Diyalog)

- Kokonoz! Sana bir şey soracağım?
- Hayır ola.

- Yazdığım Yunan fıkralarından bir takım Rum cühelası hiddet ediyorlarmış.
- İsterlerse kışlarını kaldırınsınlar da yere çalsınlar. Benim vazifem bile değil.
- Sana diş biliyorlar.
- Ne kadar bilemeler yine kesmez yine kesmez.
- Eğer istersen biraz da Yunanlılar'ın şecaatinden bahset.
- Nesinden?
- Şecaatinden.
- Demek yalan söyleyeyim.
- Ey ne zararı var kırk gerçeğin içinde bir de yalan oluversin. Kıyamet kopmaz ya.
- Hayır birader Cenab-ı Hak “alâ lanetullahi alel kazibin” buyurdu. Ben Allah'ın lanetine müstahak olamam.
- Demek adeta olanı biteni hakikat olarak yazacaksın.
- Şüphe mi istersin?
- Geçen gün haber aldım Rumun birisi “Ah o Kokonoz ah o Kokonoz ! Bizi rezil rüsva etti. Lâkin sonuna bakalım” demiş.
- Nenin sonuna bakacak ?
- Ben bilir miyim. Lâkin zannederim sonundan muradı netice müsalahadır.
- Canım benim de asıl hiddet ettiğim cihet şurasıdır ki bu yadigarlar kâmilen Osmanlı tebası Osmanlı'nın nan u nimetiyle perverde olmuş ırzları, namusları (!?) malları, canları muhafaza edilmiş bir millet oldukları halde kendi haysiyet ve itibarını bile vikayeden mahrum olan Yunan gibi bir devleti istishaba kalkışarak kendilerini Yunan'lı farz ediyorlar. Dünya'nın bin türlü hali var. Tesalya kıtasının tekrar

Osmanlıların dest-i teshir celâdetine geçeceğini kim ümid ederdi? Bir gün İngiliz de Cezire'yi terk eder ve Osmanlı'lar pay celâ-detini Kıbrıs'a atarlarsa bu Yunan müddeyelerinin (Zito Sultan) diyecekleri hiçde mi hatır-larına gelmiyor!

- Geldiğinde ne olacak !

- Öyle ya zaten bunlar makineli ne tarafa isterlerse dönerler.

- Bugün memleket İngiliz idaresinde bulunuyor. Makinelerini İngiliz dolabına uyduruyorlar hatta geçende İngiliz kraliçesinin cülusunun altmışıncı sene-i devriyesi hasebiyle neşr-olunan Rum gazeteleri tepelerine celi yazılarla “Cenab-ı Hak kraliçeye muin ola” ibaresini yazdıkları gibi resmini de koymuşlardı. Yarın Osmanlı gelirse “Zito Sultanu” diyeceklerine asla şüphe etme. Yunan mağlup oldu. Dünya tasdik eder. Yunan hala mağlup olmadı diyorlar. Palikaryaların kaçça kaçça anaları ağladı. Açlıktan kuyrukları dikenlerin had ve hesabı yok. Yine bunların burunları kaf dağında. Böyle millete insan ne söylesin ki yüzleri kızarsın. Bir insan utanmadıktan sonra bey gibi geçinir.

- Lâkin bu rezaletleri irtikab eden avam takımındır zannederim çünkü onların akılları birşey idrak etmez. Ben birçok dirayetlileriyle görüşüm, hatta saatlerce muharebe-i hazırardan bahsettik daima izhar-ı acz ediyorlar ve edibane sözler sarf ediyorlardı. Hiçbirinin ağzından fena söz işitmedim.

- Doğrudur lâkin onlara yakışan avam takımının da bu gibi rezaletlerinin önünü almak için lâzım gelen tedabirleri düşünüp icra etmeyi iki milletin birbirine düşmesine sebep olan fenalığı ortadan kaldırmaya say eylemeyi vaziyete addetmelidirler. Zira işittiğime göre çarşılardan, pazarlardan gerek avamdan gerek mütehayyizandan islâm olarak kimseyi geçirmiyorlarmış türlü hakaret ediyorlarmış. Sokak aralarında tesadüf ettikleri kadınlara, çocuklara, ihtiyar adamlara tasallut ederek ağızlarına gelen sözleri söylemekten ve bazılarını darp ve cerh etmekten

çekinmiyormuş. Bu işin neticesi pek vahim görünmektedir. Rumların seramedanı buralarını güzelce mülâhaza etmelidirler. Çünkü bir fenalık zuhur edecek olursa kendiler de yakayı kurtaramayacaklardır.

(Kokonoz, S. 16, 25 Hazîrân 1313/07 Temmuz 1897)

10) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz ne var ne yok ?
- Bu senin ne var ne yoğun bitip tükenmek bilmeyecek mi? Artık usanç verdin.
- Ben ölmedikten sonra bu ne var ne yok sualimden asla kurtulamayacaksın.
- Sen ölürsen senin gibi bir uğursuz daha zuhur eder. Bari tabiatımı sen biraz alıştın söyle-diğimi sana dinletebiliyorum. Bir başka çıkacak olursa belanın büyüğüne o zaman çatacağım hiç olmazsa ben ölünceye kadar sağ kal da...
- Kokonoz mantıksız söz söyleme ölmek,yaşamak benim elimde midir?
- Pek bas.
- Ne kadar pek bassam birgün ölüp ayağım kayıverecek.
- Pek bas da korkmasa sen öyle kolay kolay azraile can verecek adamlara benzemezsin. Acı patlıcanı kırağı vurmaz.
- Orasını Allah bilir. Şimdi sen bana aldığın havadislerden haber ver.
- Ne istiyorsun söyle bakalım?
- Müslümanların dört göz ile beklediği şerait-i sulhiyenin neden ibaret olduğuna ve Tesalya kıtasının iade ve adem-i iadesine dair bir havadis isterim.
- Efendim müzakere-i sulhiye vükelaya havale edilmiş olduğundan geçen nüshamda yazdı- ğım gibi bundan kimsenin haberi yoktur. Gazetelerde bu hafta attıkları

yalanları ertesi hafta temelinden cerh ederek yerine bir başka taze yalan çıkarıyorlar.

Daha ertesi haftaya kadar başka bir türlüünü tasni ederek enzar-ı ammeye atıyorlar.

Herkes bunların hangisine inanacağına şaşırıp kalıyorlar.

- Pek alâ senin daha sahih bir havadisın var mıdır?

- Elbette.

- Öyle ise söyle bakalım. Şerait-i sulhiye neden ibarettir?

- Şerait-i sulhiyeye dair daha haber yok dedik a kalın kafalılık lazım değil söylediğim sözü bana tekrar ettirme.

- Pek iyi. Tesalya'ya dair işittiğin nedir geri verilecek mi verilmeyecek mi !

- Tesalya'nın geri verilmesi için yalnız Almanya dışarıda olarak umum devletler tarafından Bab-ıaliye bir nota gönderildi. Bu notada şiddetli sözler istimal edilmiş ise de zerre kadar tesir hasıl etmedi.

- Zât-ı Şahane Tesalya'yı geri vermeyeceğine Dîn-i Mübîn-i Ahmedî üzerine büyük bir teminat vermiş. Sadrazam dahi öyle bir muahedeyi kattiyyen imza etmeyeceğini yemin ile arz etmiştir. Vükelâ bu babda bir ittifak-ı tam ve kemâl-i germî ve ihtimâm ile süferânın teklif-i şedîdelerine o sûretle müdâfaada devam etmektedirler.

- Oh, oh, ne güzel havadis. İnsanın ruhuna inbisât bahş ediyor. Ey, Yunan Hükümeti, halâ Tesalya'yı geri istemekten vazgeçmiyor mu? Varsın Yunan istesin dursun, onun sözüne kim ehemmiyyet verir.

- İşte Avrupa Devletleri, baksan a, muttasıl ısrar edip duruyorlar.

- Onda iş var. Şayet gevşek duracak olur isek, işi becereceklerdi.

- Halbuki... halbuki umdukları gibi gevşek değil, bilâhare pek sert buldular.

- Şu şerâit-i sulhiyyeye de nihayet verile idi de herkesler o gaileden de kurtula idi.

Bîçâre Müslümanlar günde bir avuç kan yutarlar. Acaba nasıl olacak diye

kederlerinden işlerine-güçlerine bakamıyorlar. Müzâkere-i sulhiyye uzadıkca Yunan

bu tarafta hâpı yutuyor. Çünkü askeri açlıktan günden güne perişan olup gidiyor.

Atina’da heyecan sâat-be-sâat tezâyid ediyor.

- İşittiğim sahih ise, Arnavudlar da deniz dalgası gibi ihtilâl hazır duruyorlarmış.

- Evet! Tesalya iade edilecek olursa isyan edeceklerini bar bar bağıarak söylüyorlarmış.

- Ethem Paşa da galiba istifa etmiş.

- Ethem Paşa’nın istifasına sebep var.

- Acaba niçin istifa etmiş?

- Efendim Tesalya Yunan’a verilecek, hayır verilmeyecek, gibi sözler asker içine yayıldığından ordunun helecanını, heyecanını teskine muktedir olamayacağını anlayarak “Ya bu Tesalya kıtası iade edileceği meselesi ortadan kalkmalı yahud istifanamemi kabul etmeli” demiş Arnavudlar da “Tesalya geri verilecek olursa tekrar hücum ederek yine alacağız” demişler. Elhasıl Tesalya verilirse iş fena.

- Madem ki Zat-ı şahane vermeyeceklerini temin etmişler, sadrazam hazretleri de tabiiyyet buyurmuşlar, vükelâ da bu meselede müttetik-ür-rey bulunmuşlardır.

Tesalya geri verilmez.

- Elbette, Avrupa devletleri istedikleri kadar inatlarında, ısrarlarında devam etsinler.

Onlar hep bir ihafeden ibarettir. Öyle ayak patırdısıyla pabuç bırakılmamalıdır.

- Kokonoz! Lord Selisbury avam kamarasında ettiği nutukta Tesalya’nın iadesi için kuvve-i cebriye istimâl olunacağını ima etmiş buna ne diyelim!

- Ne diyeceksin, hiç Ermeni meselesinde Mösyö Gıladiston da az mı inat etmiş idi.

Müslümanlar hakkında etmediği uzviyyat-ı müfteriyat kaldı mı? Ne yapabildi zırladı zırladı nihayet bir iş göremeyeceğini anlamasıyla beraber sesi çekildi. Lord Selisbury da istediği kadar söylesin bir gün olup ağzını kapayacak olan bir kuvvetli eli kaldırmaya muktedir olamayacağını anladığı gibi o da selefine tabiiyyeten sükûnetin

musiki yerine kaim olacağını derk ederek susacak. Hey babam! “Laf ile pilav ola idi deniz kadar yağ verirdim.” Her söylenen icra edilmiş ola idi, her sözde ağızdan dirhem ile çıkması lâzım gelirdi. Ben şimdi meselâ başına bir yumruk vurursam seni yerin dibine geçiririm desem sahiha mı dinleyeceksin?

- Lâkin senin sözünle onların sözünde pek çok fark vardır. Zira onlar yüksek mevkilerde bulunuyorlar.

- Pek alâ bende sözümü söyleyeceğim vakit minareye çıkarım. O zaman sözümün hükmünü icra edeceğimi itimad eder misin?

- Hayır a birader. Yüksek mevkiler dediğim makamat-ı aliye eshabındandırlar demek istedim.

- Neden olurlarsa olsunlar. Onlarında söz ağızlarından çıkar tepelerinden çıkmaz a.

- Öyle ama!....

- Ey artık uzatma. Onlar da insan bende. Herkesin sözü de kendi haysiyet ve itibar ve iktidarına göredir. Ben bir kişi hakkında söylüyorum lâkin onlar milyonlarla insanlar hakkında söylüyorlar. Ben bir kişi hakkındaki sözümü icraya muktedir olamadığım gibi onlar da benim gibidirler.

- Lâkin Kokonoz nasıl oldu ki; dostumuz olan Rusya Tesalya'nın Yunan'a ilhaki için devletler tarafından Bab-ıaliye gönderilen notayı imza ederek dostunun düşmanı olan devletlerin fikrine hizmet etti! Bunu düşündükçe çıldıracağım geliyor.

- Hiç vazife bile edinme. Zaten Rusya'nın en sonra böyle bir hareketde bulunacağını dünya bilirdi.

- Lâkin Rusya notayı imza ettiyse iş fenalaşmaz mı?

- Neden fenalaşsın? Rusya'yı sanki dünyayı bir hamlede yutacak bir ejderha mı hesap ediyorsun? Müdahale edip de ne olacak? Osmanlılar sivri sinek değillerdir ki Rusya bir vurmada beş tanesini ezebilsin.

- Vakıa orası öyle....

- Orası da öyle burası da. Rusya notayı imzaladıysa Osmanlıların kendi hakkındaki hüsn-ü zannını bütün bütün selb etmekten başka hiçbir şeye yaramadı.

- Kokonoz tabii senin her şeyden malumatın vardır. Bu Rusya'nın dostluğuna ne mana verirsin?

- Birader! Dostluk kolay değildir. Rusya bizimle hiçbir vakitte dost olamaz. Şimdiye kadar gösterdiği muhabbet hep kendi menfaatine hizmet için idi. Bu güne kadar güç ile sabredebildi, nihayet Tesalya kıtasının iadesi meselesinde kârımıza değil bilâhare zararımıza hizmet ettiği notaya koyduğu imzasıyla isbat eyledi. İşte dostluğu bundan ibaret. Hatta bugün Rusya bize ufacık bir menfaat göstermiş olsa emin ol ki tahtında bize gösterdiği menfaatin belki de yüz misli kendisi için hazırdır elhasıl Rusya Osmanlıların hiçbir vakitte gözlerinin açıldığını istemez anladın mı?

- Hay anasını be! Demek bu herifin yüzü dost kalbi düşman ha?

- Buna kata şüphe etme. Doğru bir söz olmak üzere diyebilirim ki; Rusya'nın ittifakı bizim için nimet değil nekbetdir. Çünkü dostluğu "samana ağaç saplamaya benzer."

- Öyle ise politikayı tebdil etmeli.

- Orası bizim bileceğimiz şey değildir. Sen bana Rusya'nın dostluğunu sordun cevap verdim öte tarafına karışmam. Çünkü o politikanın iyiliğinden fenalığından ben mesul değilim. Orasını ser-i kârda bulunanlar düşünsünler.

- Fakat Golos'dan bir mektup mu varmış ne imiş kulağıma öyle bir havadis gelmiş idi.

- Evet Golos kaymakamı Enver Paşa'ya Tesalya'nın iade edilip edilmeyeceğine dair sorulan suale mumaileyh "kılınç ile tekrar aldıkları bir memleketi, yani- bedelini Türk kanı olarak tediye ettikleri bir yeri Türklerin tahliye edebilecekleri tahayyül olunmamalıdır. Eğer devletler tahliye meselesinde ısrar ederlerse Edhem Paşa ordusu

ihtilale sevk edilmiş olur” cevabını vermiştir. İstanbul’dan gelen bir mektupda ise deniliyor ki; “Eğer Tesalya kıtasını düşmana verirse hükümet-i Osmaniye’ye karşı isyan ederek başlarının çaresine bakacaklarını Arnavud rüesası Zat-ı şahaneyeye telgrafnamelerle bildirmişlerdir.

- Başka?

- Efendim bir havadis daha varsa da şimdilik onu söylemekte mazurum.

- Aman Kokonoz!

- Hayır! Çok sancı çekmede beyhudedir.

- Ne zaman?

- Gelecek nüshamda.

(Kokonoz, S. 17, 09 Temmuz 1313/21 Temmuz 1897)

11) (Utanmıyorlar)

Yunanlılar mahv ve perişan oldukları halde yine mağlub olmadık demekten.

Fransızlar enselerinde binili olan Almanları bir türlü def etmedikleri halde

Yunanlıları istishaba kalkışmaktan.

İtalyanlar Habeşlilerden yedikleri sille-i tedib ile sersemliklerini savışdıramadıkları

halde Yunan sersemlerinin akıllarını başlarına getirmek için çare-i deva aramaktan.

Rusyalılar bir taraftan Devlet-i Aliye-i Osmaniye’ye kendilerini samimi tanıttırmaya

çalıştıkları halde diğer taraftan üç devletin hukuku Beynet-düvele mügail olarak

Tesalya kıtasının Yunanistan’a ilhakı hakkında Bab-ı İaliye gönderdikleri notaya vaz-ı

imza etmekten.

Yiyecek ekmekleri bile kalmadığı halde açlıktan nefesleri kokan Yunan Jaj havayılarının(?) tekrar harbe müheyya oldukları hakkında Atina gazeteleri bendler yazmaktan.

Postahane memurları her taraftan gönderilen gazetelerin iyilerini ceviz gibi seçerek yanlarında alıkoyup da abonmanları intizarda bırakmaktan.

(Kokonoz, S. 17, 09 Temmuz 1313/21 Temmuz 1897)

12) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz, bu hafta ne havadisler aldın? Bize de malûmat ver.
- Birader! Aldığım havadisler karmakarışık. Telgraflar başka yolda, gazeteler başka yolda. Hangisine inanmak lâzımgeleceğini doğrusu ben de şaşırdım.
- Telgraflar ne diyor, gazeteler ne yazıyor. Tesalya'ya dair birşey söylüyorlar mı?
- Efendim, telgraf havadisleri diyor ki; Tesalya'nın iadesini güya Zât-ı Şahane irade etmiş ve süfera bu iradeyi kabul ederek ilânını teklif eylemiş. Hattâ ilân edildiği zaman Bahriyyeliler birtakım nümâyişatda bulduklarından iki yüz kadarı taht-ı tevkife alınmıştır.
- Tahliye etmişler mi?
- Hayır! Tahliye için bir vakit tayin edeceklermiş.
- Pek alâ, gazeteler ne diyorlar?
- Ha! Gazeteler bak ne diyorlar: Devletler tarafından Bâb-ı İali'ye bir nota gönderilmiş, bu notada Tesalya'nın mücerred terk ve tahliye olunması kattiyyen teklif olunmuş, ve Almanya tarafından dahi doğrudan Zât-ı Hazret-i Padişahi'ye bir nâme gönderilerek Tesalya'yı terk etmediği halde kuvve-i harbiyye istimâl edileceği Devletlerce takarrur ettiğinden; kendisinin de tabî bu ittifaktan ayrılamayacağını ve artık böyle altı Devlete karşı müdâfaa etmek fikrinde bulunmak muvâfık-ı maslahat

olamayacağından, zarûrî süferânın teklifini kabûl eylesini tevsiiye ve beyan eylemiş ve bunun üzerine Zât-ı Hazret-i Padişahi dahi Düvel-i müşârü'l-leyhime bir nâme tastir ederek hududun bârî Cezâlî Dere nâm mahalden tefrik edilmesini teklif ve beyan etmiş ise de; Devletler bunu da reddeylemiş ve fakat Bâb-ıali, Devletlerin bu babdaki fikirlerinin tervîcine muvâfakat edip etmediği malûm değil imiş.

- Hep gazeteler bu yolda mı söylüyorlar?

- Rum evrak havadisi bunun zıttıdır.

- Ne gibi?

- Efendim Rum evrak havadisinden birisi Yunanlıların ileride yine böyle bir tecavüzlüğe cesaret etmeleri piş-i nazar-ı dikkate alınarak müstahkem dağ ve tepelere sığınıp da beyhude yere Osmanlılara müdafa etmesinler için Tesalya'nın sahra cihetinden bir miktar mahal tefrik edilerek Yunan'a terk olunmuş ve en güzel cihetler Devlet-i Osmaniye'ye ayrılmış diyorlar.

- İşte burası akmazsa da damlar. En müstesna sırtlar ve en cesim şehirler ki Yenişehir, Tırhala, Tırnava, Golos Osmanlılara kalmış demek olduğundan pek de zararlı değiliz değil mi Kokonoz?

- Eğer sıhhati varsa nim-el-matlub lâkin yalan çıkarsa.

- İnşallah yalan çıkmaz. Fakat benim aklım şurada duruyor ki; Avrupa devletleri böyle harb ile zabt ve teshir edilen bir kıtanın tekrar istirdadına bu kadar ısrar etmelerinin esbabı nedir? Rusya bizimle harb ettiği zaman zabt ettiği mülkümüzden bize kaç karış yer verdi?

- Doğrudur lâkin...

- Lâkin dediğin ne olacak !

- Efendim lâkin dediğim gazeteler diyorlar ki; eğer sıhhati varsa harbden mukaddem zat-ı hazret-i Padişahinin iradesi üzerine Bab-ı Ali tarafından devletlere gönderilen bir notada güya Yunan'la yer zabt eylemek değil onu terbiye için harb edileceği beyanolduğundan o notayı devletler şimdi ellerine senet makamında tuttuklarından ona istinaden ısrar ve iddialarında devam ediyorlarmış.

- Böyle bir notanın gönderildiğine sen inanıyor musun?

- Senin bu babda fikrin nedir?

- Ben böyle şeye saniadır derdim. Hem ne gazetelerin ne de telgrafların şarlatanlıklarına itimat etmem. Hele iade olunduğu ilan edildi cümlesi yok mudur? İşte onu bütün bütün reddederim.

- Benim fikrimi sorarsan bende öyle derim çünkü Tesalya'nın iadesi hakkında arada çıktığı maddesi sahi olsa bile Bab-ı Ali'nin buna muvafakat edip etmediği ve daha doğrusu edip etmeyeceği daha malum olmadığından şayi olan havadislerin sıhhatine ben hükmedemem.

- Lâkin Kokonoz Almanya'nın ibtidaları Osmanlı taraftarı görünerek şimdi böyle teklifte bulunmasına ne mana veriyorsun?

- Efendim Almanya sair devletler gibi Tesalya'nın terki hakkında bir iddia ve ısrarda bulunmadı. Ancak devletlerin bu yoldaki inatlarını ve hükümet-i seniye-i Osmaniye aleyhine kuvve-i cebriye istimâl edeceklerini Zat-ı hazret-i padişahiye ihbar ederek Tesalya terk olunmadığı halde işin şöyle bir renk kesb edeceğini ve siyaset nokta-i nazarından kendisinin de bu devletlerin kararına karşı ruy-ı muhalefet gösteremeyeceğinden bahsederek meseleyi hüsn-ı surete ifrağ etmeye çalıştı.

- Lâkin Kokonoz. Şimdiye kadar Osmanlı devleti üzerine böyle altı devletin hücumu işitilmiş vukuattan değildir.

- Orasında pek büyük yanlışın var.

- Neden? Hiç böyle bir şeyin vukuunu biliyor musun?

- Osmanlıların Kosova muharebesini tarihte okumadın mı?

- Kosova muharebesinde böyle bir şey oldu mu?

- Kosova muharebesindeki: Cennet mekan “Yıldırım Beyazıd Han” zamanı idi.

Umum devletlere karşı ki buna ehl-i salib tabir ederler. İşte o zaman edilen savlet-i

kahramanane-i Osmaniye’de Bayazıd Han at üzerinde olarak askerle beraber

bulunuyordu. Umum asker birbirine girdiği zaman padişahın ensesine düşman

tarafından bir şeyber vurularak attan aşağı düşürülmüş idi. Osmanlılığın ulviyet-i

şanına can feda-karane say ve gayret ve sarf-ı himmet buyuran padişah atından

düştüğü anda tekrar yerinden fırlayarak kemal-i metanet ve şecaatle hayvanın

dizginlerini yakaladığı gibi berk-i hatıf hasa atına süvar olmuş ve bir sada-i

gazanferane ile askere hitaben “Korkmayınız evladlarım bir şey olmadım. Arş ileri.”

Sözlerini tekrar alet-tekrar askere ilân etmiş ve hemen arş-ı azamı titretircesine çıkan

Allah Allah sadasıyla düşman üzerine şiddetli hücumlar devama başlamış ve inayet-i

rabbaniye ve mesai-i insaniye ile umumunu da münhezim ve perişan etmiş idi.

- Demek bu birinci defa değil ha!

- Osmanlılar esas devleti gölgesinden korkarak bucaktan bucağa saklamakla,

düşmana karşı izhar tezellül ve iftikar göstermekle değil, Kemal-i şecaat ve besaetle

düşmen ortasına atılarak “ya gazi ya şehid” ümidiyle Cenab-ı Hakkın emir ve

fermanını icraya çalışarak tersin ve tahkim ettiler. Müslümanlığı yalnız şarlatanlıkla

değil faaliyetle isbat eylediler. İdare-i devleti zencir istibdad ile bağlamadılar. Onlar

malen beden sarf-ı mesai ve himmet ettiler. Çaylar kadar kanlar döktüler. Ecsad-ı

şüheda ile sahralar, meydan-ı ma-rekeler doldurdular kişverler feth ettiler de bize

hazırladılar. Acaba o şüheda-yı fisebilillahı bir kere olsun rahmetle yâd etmek

bizimde hatırlarımıza geliyor mu? Heyhat!!!

- Pek doğrudur Kokonoz. O zaman onlar da olan ittifak ve ittihad muhabbete karşı bu zamanda bizde de bir iftirak ile buğz ve adavet peyda oldu.

- Öyle ise evvelâ biz kendi kendimizi ıslaha çalışalım da sonra muzafferiyet, mesudiyet isteyelim. Bir kere halimize dikkat et bir memlekette bulunan dört buçuk islâmın yarısı enine yarısı da boyuna çekiyor. İki kişi bir tarafa otursa mutlak yekdiğerinin aleyhinde beslediği fikr-i garazı beyan ile nasıl edip de bir fenalık yapacağını bir lisân-ı kin ve garazla ortaya koymakla vakit geçiriyor. Bu hal ile hala terakki arzu ediyoruz, Hala ittihad-ı islâm vücuda getirmeye çalışıyoruz. Birimiz diğërimizde olan kinini garazını icra için bir takım vasıtalar aramakla uğraşmakla terakki cihetini düşünmeye vakit bulamıyoruz. Ahali islâmiye arasına bir tefrika, bir nifaktır düştü. Allah encamını hayır eylesin.

- Kokonoz düşmanlarımız da çoğaldı.

- Çoğaldı ne demek birader. Elhamdülillah ahval-ı alemin ne yolda ceryan ettiğine vakıfız. Bu kadar kanlar dökerek zabt ve teshir ettiğimiz yerleri zor ile elimizden alıyorlar da müdafa hususunda bir tedbire müracaat edemiyoruz. Altı devlet bizi mahv etmek daiyesine düştüler. Tesalya'yı katiyen istiyorlar, vermezsek kuvve-i cebiriyye istimaline kalkışacaklarını söylüyorlar, vahi tehditlerle bizi yıldırarak istediklerini icraya çalışıyorlar! Osmanlıların sayesinde devlet namını alan hükümetler şimdi o Osmanlıları eyyadi-i mütegalibaneleri altında meskinane yaşatmak istiyorlar. Bu babda bize de yakışan onların o hareketlerine mukabele-i bil-misil değil midir? Ne vakte kadar Avrupa'ya karşı izhar-ı tezellül ve iftikar edip duracağız! Aktar-ı cihanda bulunan üçyüz milyon millet-i islâmiyenin yüzde doksan dokuzu idare-i ecnebiye altında oldukları halde cümlesi de hilafet'-i kübra-i islâmiyye merbutdurlar. Neden korkacağız? Ölümden mi? Ondan hiçbir vakitte yakayı kurtaramayız. Bari böyle ayaklar altında ezileceğimize bir gün evvel ya mavh

olup gitmeli veyahud din-i ahmeddiyyi duçar olduğu bu inkırazdan kurtarmalıyız? Tesalya'yı Yunan'a verelim imiş ne için? Biz Avrupa devletlerinin emrinde mi yaşıyoruz, yahud yaşayıp gidecek miyiz? Onlardaki silah hamd olsun bizde de yok değildir. Askerlerimizin şecaat ve besaletlerini aleme karşı izhar eyledik. Donanmamız mı noksandır? Arzu edildikten sonra o da ıslah edilir. Onlardan fazla olarak bizim başlıca istinad ettiğimiz mevaid-i ilahiyemiz de vardır. Cenab-ı hak bu Ümmet-i Muhammedi kökünden mahv u nabud etmez. İslâmiyet kıyamete kadar bakîdir. Elbette sebat edip Tesalya'nın bir karış yerini vermemeliyiz. Ama devletler bize ilân-ı harb edeceklermiş, zaten Müslüman olanların en büyük arzusu da budur. "Kırk sene ölmekten bir an ölmek daha hayırlıdır."

(Kokonoz, S. 18, 23 Temmuz 1313/04 Ağustos 1897)

13) Ciddî Muhâvere:

- Aman Kokonoz! Merakımdan patlayacağım bana bir malumat ver.
- Sana birşey söyleyeyim mi? Senin buraya devamından ben memnun olmuyorum.
- Sebep?
- Çünkü dediğin gibi bu merak sende varken bir gün ölüp de şurada patlayı verecek olursan iş fena.
- Pek tuhafsin Kokonoz. Hiç insan meraktan patlar mı? O söz lafzî murattır.
- Patlar ya patlamaz mı? Geçen gün ben bir mübahezedede koca kafalı bir herifi hazır kaldı hiddetinden patlatırdım. Ama ne kafa görmeli idin bir kazan paça olur.
- Öyle ise o adamın aklı çok idi değil mi?
- Vakıa kafası hamam kubbesi kadar ama içi su kabağı gibi bomboş.
- Öyle ise cahil olmalı idi.

- Ey beni de öyle patlatmak mı istiyorsun?
- Hayır seni ben patlatacak değilim sen meraktan patlayacaksın.
- Öyle ise bir şey bilersen bari söyle de beni meraktan kurtar.
- İstedğin ne bir kere onu söyle bakalım
- Canım bu sırada senden ne havadis isteyeceğim bilmiyor musun?
- Hayır!
- Aman birader alemin dört göz ile beklediği şerait-i sulhiyenin neticesiyle Tesalya kıtası meselesinin ne renk kesb ettiği değil midir?
- Ha demek hemen kapıdan içeriye girip de “ne var ne yok Kokonoz” dedin mi şerait-i sulhiye ile Tesalya kıtası meselesine dair ne havadis bilirim besmeleyi çekerek başlamalıyım öyle mi?
- Tabii.
- Pek alâ! Sualin başka şey ise !
- O zaman bende maksadımı izhar ederim.
- Öyle ise şimdi şerait-i sulhiye ile Tesalya meselesine dair havadis mi istiyorsun?
- Evet.
- Pek alâ! Dinle: şerait-i sulhiye muahedesi imza edilmiş.
- Tesalya bize kaldı mı ?
- Ne aculsun be adam lakırdıyı ağzımda bırakırsın sus bakalım bende ne söyleyeceğimi bileyim.
- Peki peki darılma Kokonozcuğum. Afv et artık dinleyeceğim.
- Her vakit böyle yapıyorsun bir gün ağzımdan fena çıkacak da sonra hiç havadis alamayacaksın.
- Bir defa daha seslenirsen ne istersen yap. Şimdi nerede kalmış idik? Ha !
- Şerait-i sulhiye muahedesi imzalanmış demiş idin evet sonra?

- Bu muahdedede Tesalya'ya dair harf-i vahid yoktur.
- Demek Tesalya bize kaldı.
- Almanya'nın yardımını ile yuttuk gitti.
- Neyi Tesalya'yı mı ?
- Öyle ya.
- Almanya bu babda bize ne yardım etti.
- Almanya hem bize yardım etti hemde kendi milletinin menfaatine.
- Ne gibi ?
- Tesalya'nın Yunan'a iadesini devletler ısrar etmiyorlar mı idi?
- Evet! Hem de son derecede, hattâ kuvve-i harbiyye istimâl edeceklerini beyan etmeğe kadar varmışlardı.
- İşte müttefikten olan şu ısrara karşı Almanya'nın bî-taraf kalması muvâfık-ı siyaset düşmediğinden onun da o ittifaktan ayrılamayacağı tabii idüğü cihetle, geçen nüshamda beyan ettiğim vechile Zât-ı Hazret-i Padişahi'ye bir nâme takdim ederek Tesalya'nın iadesini tavsiye etmiş idi. Bunun üzerine Bismark gibi diplomatlar yetiştiren bu devlet düşünce düşünce ortaya bir iş çıkardı ki, artık bundan büyük bir diplomatlık olamaz.
- Aman ne yaptı?
- Efendim, Devletlere bir nota göndererek dedi ki: Tesalya'nın terkinini Osmanlılara kabul ettirdik lâkin tazminât-ı harbiyyeyi Yunan'ın hemen tesviye etmesi iktiza ediyor. Halbuki Yunanistan'ın mâliyesi bu vazifeyi icrâya muktedir olmadığı gibi farz-ı muhâl olarak olsa bile, bu aralık Almanya dayinleri ayaklandığından evvelâ onların alacakları tesviye edilmek ve bade tazminât-ı harbiyyenin çaresine bakılmak lâzım geliyor. Osmanlılar ise tazminatı almadıkca Tesalya'yı terk ve tahliye etmeyecekleri gibi, bizim de icbar etmeliğimiz mesleğimize bütün bütün mugayir

düşeceğinden tazmînât-ı harbiyye tediye olununcaya değin, Osmanlıların Tesalya'yı işgal-i askeri altında bulundurması tabii görünüyor.

- Devletler buna karşı ne cevap verdiler?

- Böyle doğru bir söze ne yolda cevap verilir!

- Keyiflerine muvafakat etmezler

- Etmezler mi? Sen galiba siyaseti maskaralık zannedersin.

- Muvafakat etmezlerse yani ne olabilir.

- Onu öğrenmek mi istersin?

- Öyle ya bir şeyi tamam anlamalıyım.

- Anlayanın bu yoldaki teklifini eğerçi devletler kattiyen kabul etmezlerse o zaman Almanya ittifaktan çıkar. Bir kere altı devletin birisi ittifaktan iftirak etti mi teşebbüsatları da esasından mahvolur gider.

- Neden? Ötede daha beş devlet vardır onlar bir iş göremezler mi?

- Hayır göremezler.

- Neden?

- Harb-i umumiye intac eder de ondan.

- Acayip şey neden harb-i umumiye intac etsin?

- Ah ne yapayım meram anlamazsın ki sende tıpkı o kalın kafalı eşek herife benzersin.

- Be adam! Devletler Tesalya'nın iadesi için bu ittifak-ı umumiye husule getirinceye kadar neler çektiler acaba içlerinden iki veya üç devlet ittifak ederek bu icbarı edemezler mi idi? Acaba niçin etmediler de umumun ittifakını hasıl etmeye çalıştılar. Çünkü birisi ittifaka dahil bulunmazsa o zaman harb-i umumiye intac eder. Ez-cümle şimdi Almanya Fransız'ın adüvv-i ekberidir. Bu iki devletin birisi ittifaktan hariç bulunursa diğeri de bi taraf bulunacaktır. Zira birini daima ötekinin gölgesine

basacaktır. İşte hepsi de böyledir bunun için birisi ittifaktan ayrıldı mı ötekiler hiçbir iş göremezler.

- O halde Almanya'nın teklifini kabul etmeleri zaruridir.

- İsterlerse kabul etmesinler.

- O zaman ne olur?

- O zaman Tesalya lâkırdısı da ortadan kalkar vesselâm.

(Kokonoz, S. 19, 06 Ağustos 1313/18 Ağustos 1897)

14) (Başlıksız Makale)

- Yunanistan maliyesi kontrol altına alınacak olursa Kral terk-i hükümet edecekmiş.

Hobbala.

Atina'da ahali açlıktan bağırsak sancılarında kıvrım kıvrım kıvranıyorlarmış.

Aleyhi mayhestehak.

Muharebe'de telef olan Yunan askerlerinin hesabını bulamadığından dolayı baş

kumandan cenabları teessüf ediyormuş. Tekrar saysın.

Yunanistan maliyesi kontrol altına girerse Mösyö Rali cenabları intihar edecekmiş.

Şimdiye kadar durduğu kabahat!

Vasu cenabları yolda giderken ayağı taşa çarparak yüzü üstü düştüğü gibi ön

dişlerinden altı tanesi birden kırılmış. Nöbet kafasına geldi.

Yunanistan borcuna mukabil zırhlı sefineleri següstro edeceklermiş. Öyle ise o

beladan kurtulacak.

Jör cenabları Osmanlı tarafından zabtedilen toplarla mühimmat-ı harbiyye ve erzak

için döktüğü gözyaşlarına mendil dayandıramıyormuş. Bir mağaza icar etsin.

(Kokonoz, Sayı:19, 06 Ağustos 1313/18 Ağustos 1897)

15) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz yalnız esbab-ı siyaset günde bir tarafa dönüyor! Bugün alınan haberleri yarın gelenler köküyle havaya savuruyorlar! Bu haftaki şu gazetelere bakıyorum da hiçbir fikir hasıl edemiyorum! Kimisi Tesalya iade olunacak der, kimisi Girid meselesi hitam bulununcaya kadar bu işte yüzü üstü kalacak demekte ısrar eder durur. Bende bilemiyorum ki hangisine inanacağım. Hariciye nazırı Tevfik Paşa süferaya yine bir takım teklifatta bulunmuş bu teklifatın neden ibaret olduğuna kimse vakıf değil. Girid meselesine dair Osmanlı gazeteleri birçok dolaylı şeyler yazıyorlar. Elhasıl ortalık karma karışık bir halde bakalım bizim arkadaş gelsin de ne havadis var.

- Ne okuyorsun *Kokonoz* arkadaş seni bugün pek dalgın görüyorum korkarım bir kederin var.

- Bir saat vardır ki şu gazeteyi elime aldım okuyorum hiçbir fikir hasıl edemedim. İşler pek kapanık bir halde devam edip duruyor. Anlaşıldığına nazaran sahne-i siyasette bir oyundur oynanıyor ama bu oyunun son perdesi ne zaman ne netice ile kapanacak bir türlü keşif olunmak mümkün olamıyor.

- Girid diyordun Girid meselesinin Tesalya'ya ne şümulu var?

- Bende onu düşünüyorum Girid itişaşatının ıslahını düvel-i muazzama deruhde eylemişler idi. Şimdiye kadar bir iş göremediler beyhude Cezire'yi beklediler durdular. Bab-ıvali bu hali görünce seksen sene daha bu suretle dursa iş netice pezir olamayacağını ve İngilizlerin Girid meselesini de Mısır meselesine döndüreceğini anlaması üzerine sadr-ı sabık üphetlu devletlu Cevad Paşa hazretlerini oraya vali nasb etti. Taşra'dan Cezire'ye varid olacak ve Cezire'den Taşra'ya keşide kılınacak bilcümle telgrafların kendisine gösterilmedikçe keşide olunmaması ve gelenlerin de

sansürlerin enzar-ı tedkik ve teecessüsünden geçmedikce sahiplerine ita edilmemesi hakkında telgraf müdüriyetine şiddetli emirler verdi.

- İşte bu suretle Taşra'dan vuku bulmakta olan teşvikat-ı mefsedet karanenin önünü aldı.

- Düvel-i muazzama amiralleri buna karşı bir itirazda bulunmadılar mı?

- Evet bulundular ama Cevad Paşa kulak asmadı. Amirallerin sözü hasır altına geçti.

- Demek Cevad Paşa hazretleri işi yoluna koyacak gibi görünüyor ha?

- Cesareti biraz daha arttırır ve Bab-ıali de cesaretine medar olacak emirler verirse çok sürmez Girid meselesi bütün bütün münderih olur.

- Pek alâ! İşte Girid işi bu suretle hatime-pezir oluyor bunun Tesalya meselesine dokunur neresi vardır ki; "Girid işi bitmedikten sonra Tesalya maddesi hitam bulmayacak diyorsunuz."

- Ben demiyorum gazeteler yazıyor.

- Ben işittim Tesalya meselesi hitam bulmuş yalnız tazminat-ı harbiye maddesi kalmış.

- Ben şu ihtiyar aklımla gazetelerin gidişinden, telgrafların verdiği malumatdan çıkardığım fikri sana söyleyeyim de bir kere dikkat et bakayım muvafık-ı akıl ve hikmet midir?

- Pek alâ buyurun.

- Şimdi Devlet-i Osmaniye Almanya'nın tavsiyesi üzerine Tesalya'yı tekrar Yunan'a iade ederek öte tarafını Almanya'ya terk etti. Almanya ise sözünün bilâ tereddüd ve bilâ itiraz kabul olunduğuna fevkâlâde memnun olarak Osmanlılara bir yararlık daha göstermek ve millet-i islâmiye nezdinde samimi bir Osmanlı muhubbi olduğunu isbat ederek bütün müslümanlara kendini sevdirmek ve şöyle bir hizmetten dolayı namını Osmanlılara her zaman yâd ettirmek istedi. Düşündü taşındı, en kuvvetli tariki

Almanya dainlerinin alacaklarını temin etmek cihetinde buldu ki; bu vesile ile uzun müddet ve belki de ilel-ebed Tesalya kıtası Osmanlıların taht-ı işgalinde kalacaktır. Bu fikrine kuvvet verdikten sonra keyfiyeti düvel-i muazzamaya bildirecek Yunan varidatının bir kontrol altına alınmasını teklif eyledi. Ve teklifini de kabule muvaffak oldu.

- Lâkin Yunan, varidatını kontrol altına almaya razı olmuyormuş.

- Razı olmuyor doğrudur lâkin çocukcasına bir harekettir. Çünkü altı devlet sözünü yürütecektir. Hele Yunan biraz daha ısrar eder de devletleri bu hususda gücendirecek olursa o zaman iş Yunan için pek fena olur.

- Ne gibi fena olur?

- Devletler gücenirse işten el çekerler, o zaman Osmanlıları Tesalya'dan çıkarmak müşkül değil muhal olur. Tazminat-ı harbiyeyi de istediği gibi imza ettirir. Etmezse tekrar harbe devam ederek Atina'ya kadar gider, Yunanistan'ın namı da ortadan kalkar. Palikaryalar da o müşkilattan kurtulur gider.

- Ya devletler bu dereceye razı olurlar mı?

- Ne yapsınlar? Yunan söz anlamaz bir devlet. Çektiler gelmedi, ittiler gitmedi.

- Bırakacak değiller mi?

-Ne kadar bıraksalar milliyet hasebiyle bütün bütün ezdirmezler sanırım. Çünkü bir telgrafda birçok Avrupalılar Yunan'ın matlûbu olan istikrâzı tedarik ile meşguldürler diyor. Bundan da anlaşılıyor ki; Avrupalı bu işe dört el ile yapışmaktadırlar.

- Dört değil sekiz el ile yapışmış olsalar, madem Almanya ortada döner, arzu ettikleri işi göremeyeceklerdir.

- Demek bugün Yunan tazminatı verecek olursa Tesalya'dan çıkmaya mecbur olacağız öyle mi?

- Acelen ne ya. Yunan'ın tazminatı verebileceği aklına geliyor mu?

- İhtimâl ki verir.
- İhtimâli muhtemeli kalmadı; Yunan patlasa bu tazminatı veremez.
- Delilin nedir?
- Delil mi istersin? Yunan'ın bundan evvel Tesalya'da idaresi altında bulunduğu halde senevî sekiz milyon Frank varidatından masrafı fazla idi. Şimdi ise varidatı otuz milyon frank raddesindedir ki bir-buçuk Osmanlı altını demektir. Bu bir-buçuk milyonla inzibât-ı memlekete lâzım olan askeri mi besleyecek, me'mûrîn-i hükûmete mi verecek; yoksa maârifine ve sâir birtakım umûr-ı mühimmeye mi sarf edecek; yahud Almanya dayinlerinin alacaklarını tesviye ettikten sonra artıracığı para ile mi tazmînât-ı harbiyyeyi te'diye edecek. "Görünen köy kılavuz istemez." İşte Yunan'ın hali! Bu hâl ile tazmînât-ı harbiyye vermek mümkün müdür?
- Hayır!
- Öyle ise Osmanlıların Tesalya'dan çıkmasına da hayır.
- Aferin Kokonoz, şimdi memnûn oldum.
- Öyle ise ısmarla!

(Kokonoz, S. 20, 20 Ağustos 1313/01 Eylül 1897)

16) Tazmînât-ı Harbiyye

- Kokonoz, tazmînât-ı harbiyye meselesinden ne haber?
- O da hitam bulmuş, lâkin yalnız entarinin yakası Almanya çengeline ilişmiş olduğundan kurtarmaya çalışılıyor.
- Bana anamın babamın dilinden söyle. Ben öyle entarinin yakası Almanya çengeline ilişmiş donun paçası bilmem nereye takılmış gibi rumûzâtan anlamam.
- Demek sen lâkırdıyı başına ura ura istersin, öyle mi?
- Beni şimdi öğrenecek değilsin ya.

- Pek alâ öyle ise dinle: Lord Salisbury bir nutkunda Yunan'ı borçtan kurtarıp vikâye eylemek tazmînât-ı harbiyyeyi istikrâz etmek için kefâlet vermek münâsîp olduğunu söylemiş ve Rusya,Fransa, İngiltere devletleri kabul eylemiş iseler de Almanya bunu kattiyen reddeylemiştir. Hattâ Times gazetesi diyor ki: Almanya bu babda anûdâne ısrar edip duruyor.

- İsrar edecek ya. Almanya Osmanlı taraftarı görüldüğü için hukukunu iptal etmek istiyorlar. “Almanya da öyle diyor a.” Çünkü bu üç devletin Yunan istikrazına kefil olmalarından maksat-ı asli, ne Yunan'ı tazminat-ı harbiyye borcundan kurtarmaktır ne de başka bir fikre müsteniddir, ancak Almanya dainlerinin hukukunu duçar-ı tehlike etmektedir. Zira kaç aylardan beridir edilen müzakere mücerred tazminatı Yunan'ın nereden tesviye edeceği hakkında cereyan etmekte idi. Bir tarafta müzakere devam ediniyordu beri tarafta Yunan ile muhaberat-ı hafiyeye icra olunuyordu. İbtidaları Yunan kontrol sözünü ettirmemekte olduğunu biliyordunuz. Hatta devletler bu babda ısrar edecek olurlarsa Kral terk-i hükümet edeceğini de ilân etmiş idi. Üç bin kişi Yunan delikanlıları bir tiyatro sayfiyesine ictimah ederek devletlerin bu taziki devam ederse umum Yunanlıları hükümet davet edip mahvoluncaya kadar harb eylemesini vacib hükmünde göstermemişler mi idi? Bunların sebebi hep Yunan hükümetinin kontrolü kabul etmemesinden idi. Bu kadar sert duranın hükümet bugün kontrolü bilâ itiraz kabul etmiştir. Daha doğrusu devletlerden aldığı nasihat üzerine bu suretle harekete mecbur olmuştur. Almanya'nın efkârı ise Osmanlıların Tesalya'daki hukukunu muhafaza etmek olduğundan düvel-i sahireye karşı “Ben Osmanlıların zabtettiği yerlerden hatta bir karışını iade etmesine razı değilim” gibi sözler söylemiştir.

- Halbuki Devlet-i Osmaniyye Rusya'nın dostluğunu kaybetmemek için Tesalya'yı iadeye razı olmuştu. Almanya ise bir karış yerini iade etmesine razı olmuyor. Sonra iş nasıl olacak bu iki dostun hangisinin keyfine hizmet edilecek?

- Her devlet değil hatta her ferd kendi menfaatini muhafazaya borçlu değil midir?

- Elbette.

- Madem öyledir Devlet-i Osmaniyyede bu iki dostun kendi menafihine hizmet edenini intihab edeceği tabiidir.

- Benim anladığıma göre o da Almanya devletidir değil mi Kokonoz?

- Bunu üç yaşında bir çocuğa sorsam bilir. Çünkü birinci dost ittihaz edilen Rusya Osmanlıları Tesalya'dan atmak için Yunan'ın bir an evvel tazminat-ı harbiyyeye tesviyesine gayret etmesi ve bu paranın elde edilmesi için kefalet vermesi dostu bulunduğu devletin hukukunu mahvetmek olduğu güneş gibi meydandadır. Halbuki Almanya bunun zıttını iddia ediyor ki bu da Osmanlıların hukukunu muhafazadır. O halde bu iki dostun Devlet-i Aliyyece makbulü hangisi olabilir?

- Tabii mi Almanya devleti.

- O halde devlet de Almanya'yı ihtiyar etmelidir.

- Lâkin o zaman Rusya ile Osmanlı'nın arası bozularak bir harb vukuunu intac eder.

- Almanya'nın asıl fikri de müsalemet-i umumiye namına.

- Osmanlıların Rusya üzerine bir harb açmasından ibarettir. Zira Devlet-i

Aliyye Rusya

ittifakından ayrıldıkca bizim noksanlarımız mümkün değil ikmal edilemez. Almanya noksanlarımız her ne ise bizden daha alâ bilir. Birkaç defa doğrudan Zat-ı Şahaneye ikmalini tavsiye etmiş idi ise de Rusya bir takım entrikalı hilelerle mani olmuş ve

hala da olmakta bulunmuştur. Rusya bizim vücudumuza yapışmış bir sülüktür ki gece gündüz kanımızı emerek bizi günden güne kuvvetten düşürüp istediğini yapmaya çalışıyor. Halbuki biz onu vücudumuza nafi bir deva makamında kabul ediyoruz. Kuvvetimiz günden güne tedenni ettikçe vücudumuzdaki kanın azaldığına hamd etmeyip bizi kuvvetten düşüren mübtela olduğumuz başka bir illettir itikadında bulunuyoruz. Bunu Almanya birkaç seneden beridir uzaktan seyredip duruyor ve böyle dört yüz kişi bir aşiretten cihangirane bir devlet çıkaran Osmanlıların en büyük düşmanları olan bir belanın kucağına düştüklerini ve bu belanın vücutlarına döktüğü zehirleri bir deva-yı mahz bilerek bu gidişle bir gün ölüp de bu koca saltanatın yeriyle mahvedileceğinden bi-haber bulduklarını hissettikçe acıyordu. Bulgaristan Prensini tasdik-i memuriyeti meselesinden dolayı Osmanlılara kalbi keşr olmuş olan sadık Almanya bu halimizi artık çok vakit daha görmeye tahammül edemeyerek yine izhar-ı intilafa başlamış ve günden güne Osmanlılara yine eski muhabbeti hasıl eylemiştir. Osmanlıların yine Almanya ile vukua gelen hüsn-i itilaflarını Rusya her ne kadar hoş görmedi ise de işi Almanya'ya sızdırmamak için sükutu ihtiyar ederek kendi işinde kendi entrikasında hafiyen devam edip durmuştu. Yunan muharebesinde Rusya'nın Zat-ı Şahaneye keşide eylediği telgrafnameler, Tesalya'nın iadesi hakkındaki nameler düşünülürse bu koca ejderhanın Osmanlılar için nasıl bir düşmen-i kavi olduğu keşfedilebilir. Fransa ise yine Rusya'nın ittifakına takviyyat vermiştir. İngiltere ile olan zıddıyyetimiz de meydanda duruyor. Almanya da hukuk-ı sarîhamızın muhafazasına gayret etmemiş olsa idi, bilmem ki halimiz neye müncer olacaktı! Teşekkür edelim ki böyle bir hâl-i zucretde, o devlet-i kaviyyü'ş-şekîme bize zahir oldu da kimsemize ağız açtırmayarak hukukumuzu tamamıyla muhafaza emrinde, hiçbir menfaati olmadığı halde, üç devlete karşı şiddetle bizi müdâfaa ediyor. Cenâb-ı Hakk, neticesini hakkımızda hayır eylesin.

-Amîn!

(Kokonoz, S. 21, 03 Eylül 1313/15 Eylül 1897)

17) Bir Osmanlı İle Bir Yunanlı Beyninde-

Yun- Daha ne zamana kadar bu Tesalya'yı işgal edip duracaksınız?

Osm- Paraları hazırladınız mı?

Yun- Hangi paraları? Biz açlıktan ölüyoruz siz hala para der durursunuz. Paramız olsa karnımızı doyururuz.

Osm- Öyle ise Tesalya'yı ağzınıza almaktan utanınız. Yiyecek paranız olmayınca koca kıtayı nasıl idare edeceksiniz?

Yun- İşte biz de paramız olmadığı için Tesalya'yı isteriz ya. Oradan alacağımız varidattan belki karın doyuracak bir para artırırız.

Osm- Ben sana birşey söyleyeyim mi? Şimdi siz bir milyon lira vermeye borçlusunuz.

Yun- Ha? Bir milyon lira mı? Ağzıma almaya bile utanırım. Alimallah bir milyon taş istesenez bile bulup getirmekte güçlük çekeriz yoksa lira! Amma da ehemmiyetsiz söylersiniz ha! Sanki on guruşmuş gibi bir milyon lira borçlusunuz diyorsunuz da tavrınızda zerre kadar tebeddül görünmüyor.

Osm- Evet! Bir milyon lirayı vermeyecek olursanız Tesalya'yı da unutmalısınız.

Yun- Dedim efendim biz bir milyon taş bile veremeyiz çünkü vermiyorlar.

Osm- Niçin vermesinler?

Yun- Ya aldığımızı vermedik ki tekrar versinler tebada da para kalmadı. Yunan muhibleri de züğürtledi. Bankerler yanımıza bile yanaşmazlar. Almanya dainleri de ensemize bindiler. Halbuki bizde de onluk yok. Size nereden vereceğiz?

Osm- Öyle ise siz de Tesalya'nın bir karış yerine muvafak olamazsınız anladın mı?

Yun- Bunda anlamayacak ne var? Beynime bile geçti. Oh müstahaklarıdır. “Dört buçuk askeri bir yerde gördüler de dünyayı hap gibi yutacaklar zannettiler.”

Osmanlılarla harb etmeyi banko başında mastika içmeye benzettilerdi ha. Oh! Şimdi para da isterler “ha ha ha” güleyim para imiş. Biz kışın soğuktan nasıl kendimizi muhafaza edeceğimizi düşünüyoruz, mübtela olduğumuz açlık illetine bir çare arıyoruz, siz hem bizi parça parça ettiniz hemde üstünden para da istiyorsunuz biz parayı nereden bulacağız?

Osm- Aklınız ile otura idiniz. Size kim dedi ki Osmanlılarla kavgaya tutuşasınız? Size kim dedi ki edepsizlik edesiniz, size kim dedi ki Girid’e giderek dünyada görülmedik, işidilmedik barbarlıklar yapasınız? Edepsizliğin sonu terbiye olacağını bilmez mi idiniz?

Yun- Sende ne tuhaf adamsın. Yahu biz o kadar güveniyorduk ki hatta Kostantinonun ismi Kostantinipol ismine muvafık geldiği için İstanbul’a kadar gideceğimizi keşfeder dururduk.

Osm- Gittiniz ah.

Yun- Gittik ama esir olarak gittik.

Osm- Belki tarihlerinizin istihracını anlayamadınız. Belki onlar esiren gideceğinizi söylüyordu da siz aksi anladınız. Olabilir ah.

Yun- İşte oldu ya! Aksi anladığımız şimdi meydana çıktı.

Osm- Öyle ise daha cahilsiniz. Taassub dumanı hala gözlerinizin önünden zail olmamıştır.

Yun- Doğrudur. Zira mahvolduk da hala Palikaryalık göstermekte devam eder dururuz.

Yuf bize yu....f. Artık bizden ümid beklemek ölüden hayat beklemeye benzer.

(Kokonoz, S. 21, 03 Eylül 1313/15 Eylül 1897)

18) Ciddî Muhâvere

- Kokonoz baba bugün seni meyus görüyorum.

- Evet! Hemde bugünkü yeisimi teselli kabul eder yeislerden değildir.

- Acayip şey o kadar büyük yeise nereden duçar oldunuz?

- Efendim bu meyusiyet bendenizde epeyce zamandan beridir hüküm-ferma idiye de renk vermiyordum lâkin on beş günden buraya bir hale geldi ki ketmetmek kabil olmadı.

- Sebebini sorabilirmiyim?

- Efendim sebebi hal-i hazır Osmani'nin vicdanımda hasıl ettiği su-i tesirdir.

- Ne gibi?

- Görüyorsunuz işitiyorsunuz ki, halk bir rütbe, nişan sevdasına düşmüş iktidar ve haysiyetine bakmayarak devletin en sadık, en müstakim, en gayur, en fedakâr tebasına bir nişane iftihar olmak üzere verdiği rütbeleri en adi adamlar da almak istiyorlar. Rütbeler vaad edildikce o adi adamların muzhar-ı meratib olmaları için irtikab etmedikleri cinayet kalmıyor. Hatırınızda değil midir ki; geçende “valideyninin ellerini öperek hayır dualarını almak ve birader ve akraba ve talukatıyla görüşmek ve bu vesile ile vatanını da ziyaret etmek üzere Kıbrıs'a gelmiş ve geçirdiği üç ay müddet zarfında ağzından fena bir söz çıktığını kimse işitmemiş iken rütbe veya nişan almak sevdasıyla yine vatandaşlarından iki hainin isnad ettikleri efal-i mekruha üzerine İstanbul'a gider gitmez daha vapurda iken yakalanarak hapse atılmış olan bahriye mülazımlarından Muhittin efendinin bugün ne halde olduğuna kimse vakıf değildir.”

- Zannedersem cülus-ı hümayunda sadır olan afv-ı mevkufin iradesi üzerine Muhittin efendi halas olmuştur.

- Ben sana halasından bahsetmiyorum bu efendinin hapsini mucip olan maddenin esası olup olmadığı nereden teftiş ve tahkik olunmuş haber veren alçaktan değil mi? Zaten o adamın bir rütbeye mazhar olmak için Allah'ın binasını yıkmakta zerre kadar tereddüd etmemiş olduğu göz önünde görülüp dururken onun sözüne itimat etmek kadar hamakat tasavvur olunur mu? Bir kere burasını düşünmeli.

- Vakıa kabahat haber verenin ise de zannederim asıl cürümün büyüğü öyle alçakların tervici amaline vasi vasi yollar açmaya yardım eden rütbe ve nişanları onların bu yoldaki hizmetlerine mükâfaten vaad edenlerdedir.

- Benim de asıl maksadım odur. Çünkü bundan yüz sene evvelisi rütbe nişan denilen ve bir devletin namus ve haysiyeti makamında bulunan şeyleri haiz bulunanları parmakla gösterdikleri halde bugün rütbesi nişanı bulunmayanlar o suretle irae edilmekte bulunuyorlar. Cahil mürai bir adam bugün mirmiran rütbesine mazhar oluyor deni bir herif denaet sayesinde büyük büyük ihsanlar, nişanlar alıyor. İşte bu mevaid-i mekruhadır ki insaniyeti, islâmiyeti daha doğrusu Allah korkusunu bir takım erbab-ı denaete bütün bütün unutturuyor. Rütbe nişan için bu zamanda adam öldürmek adeta vukuat-ı ruz-merre sırasına geçmiştir. Avrupa devletleri günden güne her türlü terakkide hatve-endaz-ı muvafakiyet oluyorlar, biz rütbe nişan kazanalım diye en sadık dostlarımızı, en aziz ehlibamızı ateş-i mevte ilka için ufacık vesileler aramakla uğraşıp duruyoruz. İstanbul bir hale gelmiş ki; birisinin diğerine ufacık bir garazı olsa kalabalık arasında cebine bir muzır kağıt atarak üç beş adım ötede karakola veriyormuş. Biçare mazlum bir kere hapse düştümü artık bir daha güneşi görmüyormuş. Bir gazete biraz doğruyu söyleyecek oldumu o saat taht-ı memnuniyete alınıyor. Ahval-i âlemden milletin haberdar olması arzu olunmuyor.

Âlemin gözünü kör edip de yutturdukları dolmaların aslını tanıttırmak istemiyorlar.

Bu haller nedir? Bunları düşündükçe çıldıracağım geliyor.

- Kokonoz bu hallerin önü alınmaz. Sakın beyhude yere nefes telef etme. Çünkü iş çığrından çıkmış, ashab-ı denaete geniş geniş yollar açılmış onlar da istediklerini yapıyorlar. Yaptıkları fenalıklar ister sunni olsun ister hakiki bulunsun icraata zerre kadar sekteye uğramıyor.

- Evet hatta bir kimse bahriyemiz ıslah edilsin demiş olsa adem abad-ı hiçahiçe sürüyüp götürüyorlar. Bunda mevti mucip olacak ne var? Bir millet devletinin terakkisini arzu ederse günah mı işlemiş olur? Yarın Rusya bizimle bir harb edecek olursa sevhilde bulunan İzmir, Selânik, Beyrut, Mersin ve daha buna mümasil birçok memalikimizi ne ile muhafaza edeceğiz diye biri bize sorsa ne cevap vereceğiz? Tesalya'nın iadesi neden ileri geldiğini bilir misin?

- İstanbul gazetelerinin yazdıklarına bakılırsa harpten evvel Bab-ıâli tarafından devletlere gönderilen notada “Biz tevsi-i memalik için harb edecek değiliz. Ancak maksadımız Yunan'ı terbiyeden ibarettir.” Denilmiş de devletler bu notayı elde sened ittihaz ederek Tesalya'yı iade ettirmişler. Benim bildiğim bundan ibarettir.

- Bu da doğru fakat noksandır. İngiliz bizi berren galip tanıyorsa da bahren mağlup biliyormuş. Çünkü Yunan'ın üç parça gemisinden ibaret olan donanması Midilli önüne kadar giderek bir saat içinde oralarını hak ile yeksan edebildiği halde bir top bile atmamış ve koca bahri sefidi dolaştığı zamanda bir gemimize rast gelmediğinden ol babdaki kanun mucibince bahren mağlubiyetimizi iddia etmiş ve hatta tazminat-ı harbiyyeyi bile talebe hakkımız olmadığını ısrar eylemiş ise de Almanya buna karşı şiddetli itirazlarda bulunduğundan yalnız tazminat-ı harbiyye olarak dört milyon lira verilmek üzere muahede imza edilmiştir.

- Evet! Resmi bir telgrafda gelmiş. Lâkin telgrafı bulup da okuyuncaya değin canım boğazıma geldi.

- Sebep? Fena birşey midir zannettin?

- Hayır fena birşey değil Tesalya bize kalmış bir telgraf gelmiş dediler de sevincimden deli oluyordum.

- Sonra.

- Sonra telgrafı buldum okudum ki; iş evvelki bildiğimiz bir suretde hitam bulmuş.

- İşte her iş de böyledir. İbtidaları milletin kanı kabarmış idi onun için birdenbire Tesalya geri verilecek veya verildi yerine verilmeyecek sözleri çıktı. Biraz vakit geçtikten sonra Yenişehir, Golos, Tırhala, Tırnava Osmanlı idaresinde kalarak sair yerler iade edilecek denildi. Biraz da bu suretle milletin kanı oturtularak iş başka türlü değişti. Tazminat-ı harbiyye verilinceye kadar Osmanlılar Tesalya'yı taht-ı işgal-i askerîsinde tutacak sözü ortaya yayıldı. Millet bununla da bir miktar teselli oldu. Bade birinci taksit olan bir milyon lira tediye olunduğu gibi Yenişehir'e kadar tahliye edilecek ve diğer tekasit tesviye olundukca Tesalya da o suretle tahliye kılınacak denildi, ve gazeteler Yunan'ın bu tazminatı mümkün değil veremeyeceğini ve muhakkak Tesalya idare-i Osmaniyede kalacağını yazmaya başladılar. Millet bütün bütün buna kâni olmuşlarsa da şayet farz-ı muhal olarak paralar verilirse Tesalya'nın tahliye edileceğini gereği gibi anlamışlardır. Düşününüz ki; ne kadar diplomatlıkla milletin kabarmış olan kanı teskin edilmiştir.

- İşte bugün Rusya, Fransa, İngiltere kefâletleriyle Yunan paraları tedarik etmiş demek bu-

lunduğundan çok vakit geçmeksizin Tesalya'ya hiç girmemiş gibi tahliyeye mecbur olacağız. Bu sözlerim hakikat olduğundan, rütbe budalalarını epeyce dağdâr

edecektir. Ben zaten işin böyle olacağını evvelden bildiğimden, yalnız milletin öyle birtakım şarlatanlıklar ile avk edildiklerini ve o biçarelerin de işi hakikat zannederek çocuk gibi kandıklarını gördükçe acırdım. İşte akıbet iş tezâhür etti. Hattâ Kokonoz'un "Memâlik-i Mahrûse-i Şahaneye men' -i duhûlünün sebab-i müstakili de Tesalya iade edilmesin dediği için olduğunu haber aldım." Anladın mı? Teessüf etmek değil, insan olan kendi kendisini öldürmelidir. Haniya, Tesalya, Yenişehir, Golos ve sâire tarihleri söyleyen nâzenînler nerededirler?

- Doğrudur Kokonoz, lâkin elimizde ne var? ne yapabiliriz?

- Elimizden geleni söylemeliyiz, milleti gözleri a'mâ bırakmamalıyız. Bir insan, öleceği zaman bile gözleri kapalı olmamalıdır. Biz buna insaniyyeten, islâmiyyeten borçluyuz.

- Lâkin dinletemezsin! Bilen bir söyler, bilmeyen bin söyler. Sen tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider.

- Ben, hasbete'n-li'llâh söylerim; ister dinlesinler, ister kulaklarının birinden koysunlar, diğerinden çıkarsınlar. Zaten iş meydanda; inkâr edecek birşey yok ki: Tesalya, Tesalya, işte o da gitti. Tazmînât-ı harbiyyeyi Yunan veremeyecek diyor idik. Devletler onun da yolunu buldular, bizim de hissemize; "Tesalya meydanında kanlar içinde bıraktığımız şühedâ-yı ızamımıza, aileleriyle beraber ağlamak ve rahmetle yâd etmek düştü."

(Kokonoz, S. 22, 17 Eylül 1313/29 Eylül 1897)

19) Yunan Muharebesinden Gelmiş Biriyle Bir Yahudi Beyninde Mükâleme:

- Maşallah maşallah yeldiniz şükür Allaha.

- Evet geldik. Ne demek istersin?

- Demek isterim ki hoş yeldiniz.

- Yahudi benimle eğlenmeyemi geldin.
- Ostaforondo(?) soracağım. O soracağım şeylere cevap verirmisiniz?
- Soracağın nedir?
- Muharebeden.
- Biz muharebeye girmedik.
- Korktunuz.
- Hayır bizim işimiz başka idi.
- Başın için yizleme.
- Hayır niçin gizleyeyim. Biz muharebede tüfenk bile atmadık.
- Yara almadınız.
- Hayır yalnız arkadaşımından bir iki kişi kafasından kolundan cüzice yaralandı.
- Bunda kaç yere ekmek yerdiniz?
- Bulsak çok yerdik ama yok idi.
- Açlıktan kaç yişi öteyi dünyaya yitti?
- Hesabı var mı? Bir sancı sardı mı artık kurtuluş yok idi.
- Başınızdaki ne?
- Şapka.
- Ayağınızdaki baykuş yavrusu?
- Yemeni. Yunanlılar hep öyle giyerler.
- Siz Yunanlı mısınız?
- Hayır buralıyız.
- Maşallah maşallah sağlam yeldiniz şaşarım.
- Neye şaşıyorsun? Sağlam geldiğimize mi?
- Ne şüppe ne şüppe.
- Biz heryerde kaçardık da onun için.

- Vay öyle ise nasıl sizin her biriniz yüz Türk başı seriye yetirecekti?
- Muharebeye gire idik görürdünüz.
- Maşallah maşallah lafi söylüyorsunuz da tu tu yüzünüze hiç de kızarmıyor.
- Yahudi sen adeta yüzüme tükürüyorsun.
- Ostaforondo(?) nazar değmesin dostum İnşallah ölünceye kadar utanmazsınız. Eyi yuz eyi yuz. Bu yuza her adam malik olamaz maşallah haydi, haydi sat çalımını utanma muharebeden geldin görsünler seni. Şükür Allah'a karnın doydu, ölümden kurtuldun nasıl kaçtığını yimse yörmedi. Ne söylersen seninkiler dinler ama Müslümanlara söyleme haydi uğurlar olsun çek arabanı.

(*Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313/27 Ekim 1897)

20) Ciddi Muhavere

- Ne o babacığım! Beni görmekle gülmeye başladın.
- Kah kah kah kah! Aman bugün bana bir gülmek arız oldu. Sabahdan beridir ağzım kapanmıyor. Güldükce gülerim.
- Ne oldunuz, tuhaf bir şey mi gördünüz?
- Kah kah kah kah. Öhö öhө öksürük de bırakmaz ki.
- Canım söyleyiniz bakalım ne oldunuz?
- Gülmekten vakit bulamıyorum ki anlatayım. Hele biraz sabret bakayım. Öhө öhө hak tu. Hay Allah ceza versin. Daha bu derece güldüğümü hatırlamam.
- Siz mutlaka tuhaf bir şey görmüş veyahud işitmiş olmalısınız. Zira bu kadar gülmek tehi değildir.
- Elbet. Tuhaf olmasa gülermiyim!
- Pek alâ hele söyleyiniz bakalım nedir?
- Efendim Yu.... kah kah kah kah. Galiba söyleyemeyeceğim.

- Ne olmuş yumurtalar kırılmış mı?
- Hayır canım Yun... kah kah kah kah...
- Aman çatlayacağım.
- Çattık be! Biraz su vereyim de içiniz gülmeniz geçer.
- Aman ver bakayım..... Oh yüreğim biraz oturdu. Gülmek de bir dereceye kadar teskin oldu.
- Ey artık söyleyebilirsiniz ya.
- Ha şimdi artık söylerim.
- Kulağım sizdedir.
- Efendim malum ya Osmanlı ile Yunan beyninde imza edilecek bir muahede-i katiyye var idi. Bu muahede her iki devlet murahhasları tarafından imza edilerek artık her şeye nihayet verilecekti.
- Evet bunu bilirim.
- İşte muahede-i kat'iyeyi imza etmek üzere Yunan tarafından da bir murahhas gönderilecekti.
- Evet ondan da malumatım var.
- Yunan bu murahhası göndermedi.
- Sebep?
- Efendim sebep şey, kah kah kah kah kah.. harp edecekmiş. Öhō öhō.
- Ne yapacakmış?
- Harp edecekmiş. Hatta yirmi bin kişi silah altına davet olunmuş.
- Öyle ise Yunanlılar hakkında söylenen sözler kâmilen uydurmasyon olduğuna şüphe yoktur.
- Ne gibi sözler?

- Haniya Yunanlılar akıllıdır, feylosofturlar, şöyledirler, böyledirler demezler mi? Hatta delil olmak üzere birkaç hükemasına da ortaya koyarlar.

- Evet onlar doğrudur. Lâkin onlar akıllı, Feylosof olmakla bunların da öyle olması lâzım gelmez. “Bir tarlaya arpa atarsan hepsi de arpa çıkmaz.” İçinde birçok da başka başka işe yaramaz otlar çıkar. Vakıa eski Yunaniler akıllı feylosof idiler. Ama şimdiki onların bütün bütün aksidirler. Zira zerre kadar akıllı olsa idi şimdiye kadar muahede-i kat’ıyyede imzalanmış bitmiş olacaktı. Akılsızlıklarını bir kere görünüz ki yüz bu kadar bin askerle Tesalya’da hiçbir iş göremeyerek duçar-ı perişani olduklarını birkaç ay zarfında unutarak şimdi yirmi bin kişi ile tekrar harp etmeye kuruyorlar buna insan çatlayıncaya kadar gülmez de ne yapar. İbtida harbe başlandığı zaman Osmanlı ordusu Alasonya ordugahından hareket ettiği halde yirmi dokuz gün zarfında Dömeke’ye kadar uzanıp gitti. Şimdi ise Dömeke’den hareket edecek ve Yunanlılar “aman yeter konturayı da kabul ettik, çizmeyi de” deyinceye değin Osmanlılar soluğu Atina hükümeti önünde alacak. Buna şüphen var mı? Zira delil ortada duruyor.

- Demek bu Yunanlılar tımarhane delisidir.

- Hayır tımarhane delisi değiller ama akıllarını kullanamıyorlar. Kendilerinde hristiyanlık taassubu var. Ölseler baygınlık göstermek istemezler.

- Lâkin meydanda görünüyor ki; Yunan’ın yirmi bin asker değil yirmi asker beslemeye de iktidarı kalmadı. Bu silah altına davet ettiği askerlere taş toprak mı yedirecek?

- Belki ekmeğe yerine Osmanlı kurşunu yedirecek.

- Zaten ekmeği yeseler de yemeseler de Osmanlı kurşunu kısmetleridir. Karınları tok da olsa aç da olsa onu yemekde bir beis yoktur. Çünkü o nazeninler istediği yerden girmeye mezundurlar.

- Mutlak Yunanistan'ı ortadan kaldırmak istiyorlar vesselam.
- Efendim Yunanlılar'ın asıl maksatları konturayı kabul etmemek imiş.
- Kontura nedir?
- Hani öteki devletlerin birer adamları olacak da Yunan'ın varidatını idare edecekti işte ona Fransızca mı? Yoksa necedir? Kontura diyorlar.
- A babam ona kontura demezler kontrol derler.
- Ey ne! Sanki sen benden bir lâm fazla mı söyledin ben kontura dedim sen kontural dedin.
- Öyle ama kontura ayağa giyilir. Kontrol ise bir idare demektir.
- Konturayı da idare ile giyersen bir çok seneler eskimez.
- Sen yine işi başka tarafa çevirdin. Şimdilik biraz işim var bana mücadele buyurun da sonra yine görüşürüz.
- Sizin için mücadele kapıları her zaman açıktır. Ne zaman istersen gidebilirsin.
- Öyle ise Allah'a ısmarladık.
- Uğurlar olsun. Pek tez gelme ha!

(*Akbaba*, S. 3, 29 Ekim 1313/10 Kasım 1897)

21) Ciddi Muhavere

- Akbabacığım nasılsın bakayım?
- Nasıl bakarsan bak. Soğuklardan anam ağlıyor teşrinsani içinde daha böyle soğuklar olduğunu şimdiye kadar görmedim. Donuyorum dişlerim kahve döker.
- Ey ne desen hakkın vardır. Hakikaten soğuklar şiddetlidir serde ihtiyarlık da var.
- İhtiyarlık yalnız serdemi ya vücutta kan kalmadı sinirler de zayıfladı asıl iş orada.
- Kürkünüz yok mu?

- Şimdiye kadar öyle şey istimal etmedim.
- Lâkin artık ihtiyaçladınız bir kürke ihtiyacınız var.
- İhtiyaç var ama para yok. Bir efendi olsa da hayırına bize bir kürk giydirse kendisine uzun bir dua ederdim.
- Öyle dua ile kürk geydirrecek bulabilsem alimallah hayır duasını orada ederdim.
- Sen keyfinde ol. Alem bu! Elbet ehl-i hayır eksik değildir.
- Ama sonra dilenci derler.
- Ne derlerse desinler elbet bende bir cevap bulur söyleyene söylerim.
- Öyle ise müjde!
- Ne kürkü getirdin mi?
- Aceleye sebep?
- Soğuklar, soğuklar beni külhana sokacak. Dışarıya çıkamıyorum. Bu hafta hiç havadis alamadım.
- Gazete okumadın mı?
- Bereket versin iki ehemmiyetli gazete aldım da bir mühim mesele öğrendim.
- Hint'e dair mi?
- Hayır Osmanlılara dair.
- Aman ne imiş bakalım inşallah hayırdır. Rabbiyesir...
- Rüya değil babam hakikattir.
- Tamam bende hayır olsun duasını ediyorum.
- Öyle ama rabbiyesiri rüya için okurlar.
- Pek güzel dediğin gibi olsun. Söyle bakalım.
- Devlet-i Osmaniye tedarikat-ı harbiyyede bulunuyor imiş.
- Bu havadis pek ehemmiyetli. Acaba ne gibi tedarik imiş?

- Efendim evvelâ lâf Anadolu cihetine elli beş tabur asakir-i redifenin ızamıyla Hamidiye alaylarının seferber haline vaz'ı ve askeri depolarının teftişiyle mühimmat-ı harbiyyenin ikmal ve kuva-yı bahriyenin tecdid ve tezyid ve ıslahı emrinde irade-i seniyye şeref-sadır olmuş ve münakısaları dahi ikmal edilerek Almanyalılar üzerinde takarrür etmiştir. Tesalya kıtasına da yirmi beş bin asker sevk edilmiştir.

- Acaba bu tedarikat kime karşı imiş?

- Efendim Osmanlı-Yunan muharebesinin zuhurunu badi olan devletlerden birine karşı imiş.

- Bu devlet hangisi imiş.

- Bilemiyorum işin o ciheti mechul bırakıldı.

- Olamaz efendim ecnebi gazeteleri mutlak buna dair bir şey yumurtlamışlardır.

Anlayamadınız mı?

- Anlasam da bu babda şimdi bir şey söyleyemem.

- Neden korkuyorsunuz?

- Orasını ben bilirim.

- Canım beni meraklan çatlatacakmısınız!

- Bunda merak edecek bir şey yok Mart'ta her şey meydana çıkar, o zaman işi anlar meraklan kurtulursun.

- Vay babam vay bir havadis öğrenmek için dört beş ay meraklan kalmak ne kadar müşkil şey.

- İhtimal ki gelecek haftaya değin Osmanlı gazeteleri de buna dair rumuzat ile bazı şeyler yazarlar, o zaman biz de serbest söyleriz sende anlarsın acele lâzım değil.

Sabır ile ekşi koruk helva olur derler bilmez misin?

- Demek sen biliyorsun da bana söylemek istemiyorsun öyle mi?

- İhtimal ki bu babda bir fikrim vardır. Yoksa muhakkak bilmiyorum.

- Lâkin Rusya da bir taraftan tedarik görüp duruyor. Acaba onun niyeti ne olacak?
- Rusya'nın niyeti şimdiye kadar hafi tutulmamıştır ki anlamakta güçlük çekilebilir. Rusya tevsi-i memalik için her türlü fedakarlığın icrasından çekinmez. Bir kere Kars cihetine doğru uzanıp giden demir yollarını gözünün önüne alırsan Devlet-i Osmaniye'nin de Yunanistan'dan alacağı Tazminat-ı harbiyenin üç milyon lirasını Anadolu şimendüfer hatlarının tecdid ve temdidine hasrettiği havadisini tefekkür edecek olursan iş kendini ortaya atar.
- Vakıa buralarını düşünmek ve bir de hükümet-i seniyyenin kuvve-i bahriyesini tecdid ve tezyid etmek cihetini de nazar-ı itinaya almak şark tarafında şiddetli bir boranın zuhuru muhakkak idüğünü meydana koyar. Lâkin çıkacak borayı müteakip şiddetli gürültülerle sükut edecek saika-ı harbin sadme-i mütişi hangi cihette izhar-ı asar edeceği mechuldür değil mi babacığım?
- Değil evlatcığığım değil. Meydanda emareler var.
- Orası da doğru ise de kati surette hükmedilemez değil mi ya?
- Şimdi hükmedilir, lâkin ileride iş başka türlü dönerse orasını da bilemem.
- Demek yine iş benim dediğim gibidir. Madem ki iş dönebilmek istidadını haizdir kati surette hüküm vermekten ise ilerisini beklemek evlâdır.
- Senin dediğin de mantık dairesindedir. Binaenaleyh bekleyelim bakalım ayine-i siyaset bize ne suret gösterecektir.

(Akbaba, S. 4, 12 Kasım 1313/24 Kasım 1897)

22) Tuhaf Değil midir?

- Akbabacığım geçende Yunanistan'dan gelen Rumlar'dan sekiz kişi polis idaresinin karşısındaki kahvehaneye gitmişler. Kahvehanenin içerisine girdikleri zaman sair müşteriler gibi birer sandalye alarak oturmaları lâzım gelirken sıra serviler misillu

dizilerek durmuşlar. Kahvehane sahibi bunları oturmaya teklif ettiği zaman sekizi birden bir sandalyeye sarılarak kimi başına kimi kışına kuş dalda oturur gibi sekizi de bir sandalyeye sığışmışlar. Ne istedikleri sual olundukda (lokum) demişler.

Kahveci bir tabağa sekiz lokum koyarak karşılarına getirmiş ise de yalnız bir adetini alıp sekizi de taksim etmişler. Tabii sekizi bir sandalyeyi işgal eylediklerinden bir lokum yemeleri üzerine kahvecinin bir şey söylemeye hakkı olmadığından zaruri sükût etmiş ise de bu hale gülmekten de kendisini alamamıştır. Nasıl “tuhaf değil midir?”

- Koca Yunanistan! İnsana kanumiyanın(?) usulünü o derece kuvvetli öğretiyor ki bir sandalyeye sekiz kişiyi oturttuğu gibi bir lokumu da sekiz kişiye yediriyor.

- Canım bu sözü söylüyoruz ama heriflerin ceplerinde iki lokum yiyecek para varmı idi yokmu idi sormuyoruz a.

- Orasını sormak lazım değil ki: Bu Palikaryalar muharebeye Türk başı kesmek, Türk ganaimi almak için gitmediler mi idi?

- Öyle ama iş ber-aks zuhur etti.

- Kim demiş?

- Kim demişi varmı ya. İş meydanda.

- Hele kendilerine sorunuz bakalım.

- Sormanın lüzumu da yok. Zira her gelen uğradıkları felaketleri birer birer naklediyorlar. Kaça kaç anaları ağlamış.

- Çok şey! Demek iş dedikleri gibidir ha! Vakıa bende öyle biliyor idim. Lâkin Rum dükkânlarında, mağazalarında, hanelerinde koca koca levhalar üzerinde Yunanlıların galibiyetleriyle Osmanlıların mağlubiyetlerini musavvir resimler asılmış gördüğümden, başlarına tüylü bir şapka ayaklarına da burunlarında birer baykuş yavrusu oturmuş Yunan markubu(?) giyerek Müslümanlara karşı tavır satmak ve

sonra da başlarına gelen felâketi oturup anlatmak, kaçtıklarına kadar söylemek cihetlerini teslim edemiyorum.

- Allah aşkına inanmıyor musunuz?

- Sizin sözünüze inanıyorum, inanıyorum da onlara ne diyeceğimi düşünüyorum.

- Bunda düşünecek ne var. Zaten şimdiye kadar söylemedik bir şey bıraktın mı?

Onlar yine “eski hamam eski tas.” Daha ne kadar istersen söyle. Yunanlılar’da öyle yüz vardır ki üzerine tükürsen yağmur yağıyor zanneder.

- Demek Yunan dedinmi utanmaz bir millet olduğunu da arkası sıra yaptırırvermeli öyle mi?

- Çünkü öyle olmasalar bütün Tesalya ellerinden gittiği ve mağlubiyetleri dünyaya ilân olunduğu halde yine Yunan’ın galibiyetini gösterir, resimler yaptırıp da birbirlerine karşı izhar-ı şadumani eylemek üzere dükkanlarına asmazlardı.

- Lâkin gönül tesellisini bulmazsa çatlar birader eğer onlar da öyle yapmamış olsalardı şimdiye kadar çoğu kahrından çatlardı.

- Doğrudur ama bu sizin dediğiniz yüzü kızaran insanlara göredir.

- Vakıa orası da yalan değildir. Bunlar yalnız yedikleri dayağı bildikleri halde mutlaka ben döğdüm demek inadında bulunuyorlar. Ve işi de âleme öyle teslim ettirmek istiyorlar.

- Öyle ise beyhude yere nefes telef edip de bir şey söylemeyiniz zira bunlar umumiyetle vurdumduymazdırlar.

- Neme lazım hepsinin de boyunları altında kalsın.

(*Akbaba*, S. 4, 12 Kasım 1313/24 Kasım 1897)

23) Muahede-i Katiye:

- Haberin var mı Akbaba?

- Hayırdır ne var?
- İş olmuş bitmiş.
- Vay! İş oldu bitti de sen işitmedin mi?
- Be a köftehor senin anladığın iş değil.
- Ya hangi iştir be çorbahor.
- Muahede-i sulhiye-i katiye imzalanmış bitmiş.
- Allah mübarek eylesin. Hudud ayrılmış mı?
- Evet ayrılmış.
- Bize nereleri tefrik edilmiş?
- Fenni harp nokta-i nazarından en mürtefi dağlar tepeler!
- Öyle ise bizim deli Yusuf ağanın her iki sözünün biri olan “dağlara baba dağlara” ha!
- Ama yaz günleri askerimiz için güzel teferrücgâh olur. Çünkü dağ üzeri çayırılık, çimenlik, çalılık, ormanlık bulunur. Harp içinde pek mükemmel yerler imiş. Yunan şayet bir defa daha harp sevdasına düşerse birkaç saat zarfında Osmanlı askerleri işini bitirir imiş.
- Demek Yunan’ın bir daha harp edebileceğine hükmedilmiş de onun için bize dağlar tepeler ayrılmış öyle mi?
- İzmir gazetesi muahedeyi aynıyla derc etti. Mütala ettim.
- Sahih mi?
- Öyle ya! Hem kalem-ı divan hümayundan aslına mütabık olduğu da musaddak! Sen İzmir gazetesi almıyor musun?
- Evet alıyorum ama hala okuyamadım. Nasıl yazıyor bakalım?
- Hatırda kalır şey değil ki, şimalden dolaşarak garbın sağ köşesinden cenuba doğruluyor, şarkda bir bucağa sokuluyor. Sonra koşup eski hududa gidiyor. Bilmem

neresini Yunan'a bırakıyor falan tepenin falan yerinden yine cenuba geçiyor. Gibi beynime girmez, aklım idrak etmez bir takım şeyler.

- Ey o köşe bucak ne olacak? Saklambaç mı oynayacağız?

- Bilirmiyim ya.

- Başka ne yazıyor?

- Efendim başka şey yazıyor.

- Ne ?

- Şey canım of hatırıma gelmiyor. Dur bakalım ne idi ha! Şey... Yunan Devlet-i Aliyye Osmaniye'ye mağlubiyet peşkeşi olarak dört milyon lira tazminat verecekti.

- Onu çoktan biliyoruz haniya on iki milyondan bozma değil mi?

- Evet uzun entariden bozma kısa bir hırka.

- Öyle ya galoş fotinden bozma bir çift tahta papucu.

- Ne hal ise artık müjdeler.

- Ne hayır ola bir şey mi var?

- Muahede-i sulhiye-i kattiye de imzalandı bitti.

- İyi ya sonra ne olacak?

- Ne olacak artık nöbet Girit meselesinin halline gelmez mi ya!

- Zaten o iş düvel-i muazzamaya ihale edilmemiş mi idi?

- Evet ama Devlet-i Osmaniye'nin şimdi telaşı melaş kalmadığından artık kendi mülkünü muhafazaya çalışacak düvel-i muazzama falan oralardan temizlenecek, biçare Müslümanların hukukunu metbu-ı mufahhamları arayacak baksana Rusya'ya hristiyanların Girit'deki yangında yanmış olan kilisesini yeniden inşa ettiriyor. Bir taraftan dost-ı samimimiz olduğunu bir takım nikab-ı desayis altında bize irae ediyor diğer taraftan metbu-ı mufahhamlarıyla dost olduğu Müslümanları feciane barbarane

katl ve imha eden medeniyet düşmanlarına kiliselerini yapmak gibi rûy-ı iltifatlar gösteriyor. Elbet zat-ı hazret-i padişahi de nefis-i nefis-i hümayunları yolunda feda-yı cana hazır olan ve yed-i müeyyede-i mülükanelerinde vediatullah bulunan teba-ı sadıka-i hükümdaranelerinin hukuk-ı mağsubelerini istirdada ve bademada muhafazaya bezl-i makderet buyuracaklarını ümidler ber-kemâldir.

- Lâkin Girit müslümanları da umumiyetle denecek derecede mahvoldular gittiler ha ondan da haberin var mı?

- Benim değil dünyanın haberi var, ama herkes ne yapabilir.

- Bari şu mesele de halledile idi de o biçareler de biraz rahat ede idi zavallılar kim bilir şimdi neler çekiyorlar. Nerede ise kış kıyamette piliç gibi titriyorlar. Allah yardımcıları olsun.

(*Akbaba*, S. 7, 24 Aralık 1313/05 Ocak 1898)

24) Ciddi Muhavere:

- Nasılsın babacığım inşallah keyfin iyidir.

- İyi diyelim de iyi olalım. Sekiz gündür kâh yatıyorum kâh kalkıyorum, bir türlü savuşdramıyorum, lâkin bugün hamdolsun iyiceyim.

- Bu hafta ne havadisler var bakalım vaktin varsa biraz söyle de telezzüz edeyim.

- Ne söyleyeyim a babam! Havadisler tebeddül etmedi ki hala eski bildiğin gibi devam edip duruyor.

- Bulgarya'nın harp meselesi nasıl oldu?

- Bulgarya da tedarekât-ı harbiyye yolunda imiş. Gazetelerin verdiği malumata göre köylerde ne kadar zahire olduğu teftiş edilmiş, Makedonya komiteleri mitingler icrasında devam ediyorlarmış etraftan arabalarla askerler hududa indiriliyor imiş.

- Demek Bulgarya iyiden harp etmeyi kurmuş ha!

- Bulgarya kıçına giren teşvik parmağının acısını sonradan duyacak ama iş işten geçmiş bulunacak.
- Yunan gibi ha!
- Yunan yine verdiği “paraları verirse” alacak ama Bulgarya ondan da mahrum kalacak.
- Yunan’ın uğradığı gibi bu da öyle bir muavenete uğrarsa!
- Yağma yok! Her zaman aldığını vermek olamaz bu kadar kan dök milyonlarla para sarfet de ondan sonra “aman efendim edepsizlik ettim, başımdan büyük halt ettim kusurumu afv et kapında havhav eder bir köpeğimin, ihsanına muhtacım” gibi Yahudiliklerle aldığı yerleri yine geri ver hayır babam o bir defa olmuştur. Her vakit “hımar layemut”
- Hımar layemut ne demek? Ben bu tabirden birşey anlayamadım.
- Onun hikâyesini sana nakledeyim de dinle.
- Aman söyle bakayım.
- Efendim: “Köfte yapıp satmakta olan adamın birisi bir gün Taşra’da bir merkep ölüsü bularak etlerinin kaba taraflarından bir çok yerlerini yani kıymalarını toplayıp hanesine getirir ve birçok köfte yaparak dokuzunu on paraya satmaya başlar. Tabii ucuz şeyin müşterisi çok olacağından o gün ne kadar köfte yapmış ise kaffesini de satar. Ertesi gün yine Taşra’yı bir dolaşır ise de eşek ölüsüne tesadüf edemez ve mecburen koyun eti alır. Koyun eti para ile olmak hasebiyle her vakitki gibi bir tanesini on paraya vermek ister fakat müşteriler buna itiraz ederek bu nasıl lâkırdı dün dokuzunu on paraya veriyordun bugün neden bir tanesine on para istiyorsun. Sualine herif ey babam hergün Hımar layemut cevabını vermiştir ki hergün eşek ölmez demektir.”
- Hay anasını be bu cümle ondan sürüp gelme mi?

- Evet! İşte Yunan eşeğin öldüğü güne tesadüf ederek köftenin dokuzunu on paraya almış ise de Bulgarya böyle eşek ölüsüne tesadüf edemeyecektir.
- Yaşa Akbabacığım yaşa! Bu tabirinden fevkâlâde memnun oldum. Acaba Bulgarya buralarını düşünmüyor mu?
- Düşünmüyor değil zaten kattiyen emin.
- Neden emin?
- Kuyruğu dikeceğinden.
- Lâkin muavenet eden bulunursa!
- Yunan'a da muavenet eden bulunmadı değil ya! Lâkin iş doğruya olduktan sonra Osmanlı kahramanlarının o-Avrupa'nın ödlerini patlatan Mehmetciklerin savletlerine, şiiirane hücumlarına insanlar değil dağlar taşlar bile dayanamaz.
- Öyle ise yaşasın Mehmetciklerimiz!
- Devlet-i Osmaniyeimizin şan ve şevketi, savvet ve azameti hep o mehmetciklerin saye-i hamiyet ve şecaatindedir. Onlar olmasalar işimiz yamandır evlât.
- Bu hafta gelen Avrupa gazetelerini mütala etmedin mi?
- Bazılarını okudum.
- Ne diyorlar?
- Girit valiliğine Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye tarafından Kara Teodori Paşa'nın tayini teklif olunmuş diyorlar.
- Devletler bunu kabul etmişler mi?
- Zaten Avrupa devletlerinin Girit valiliği hakkındaki ittifakları Almanya'nın sazı elinden bırakarak, devletlerin ahenk odasından çıkmasıyla parça parça oldu gitti. Geçen nüshada da ariz ve amik beyan ettiğim gibi düvel-i muazzama Avrupa işlerinde umumiyetle ittifak hasıl etmedikçe hiçbir iş göremeyeceklerdir. Bunun için

Prens Corc'un valiliği meselesinde ittifak-ı düvel-i husule gelmediği cihetle Kara Teodori Paşa'nın tayinine ses çıkaramayacakları bedihidir.

- Rusya ısrarından vazgeçti mi?

- Geçmese de ne yapacak. Rusya koca bir Avrupa içinde yalnız, hususuyla birkaç devlete karşı istediğini yapabilecek bir iktidarı haiz değildir. Eğer öyle birşeye cesaret edecek olursa onun da haddini bildirirler.

- Rusya'nın pek kuvvetli bir devlet olduğunu söylüyorlar.

- Doğrudur. Lâkin bir devlete karşı mukavemet için kuvveti ma-ziyade kâfi ise de iki üç devlete mukavemeti muhaldir.

- Müttefiki olan Fransa'yı hatırdan çıkardın mı?

- Fransa'nın Rusya'ya olan temayülü Almanya'dan korkusundandır. Girit meselesinde ise Almanya'nın ittifak-ı düveliden ayrılması, Avusturya ile İtalya'yı da ittifaktan çıkarmaya sebep olduğundan Fransa'nın korkusu daha ziyade kuvvetlenmiştir. Çünkü Girit meselesinde Rusya ısrar eder. Fransa da ol babda muavenetde bulunacak olursa Almanya'nın ensesine bineceğine kattiyen şüphe yoktur.

- Demek Girit meselesi Kara Teodorit Paşa'nın valiliğe tayiniyle hitam bulacağına eminsin.

- Benim emin olduğum bir cihet varsa o da Girit meselesinin Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'nin hukuk-ı hükümransisine halel gelmeksizin fasl-olunacağıdır.

- Öyle ise Cenab-ı Hak muvaffak bil-hayr buyursun.

(*Akbaba*, S. 13, 01 Nisan 1314/13 Nisan 1898)

25) (Başlıksız Diyalog)

- Babacığım Papa Gallu'yu gördün mü?

- O ne olacak?
- Bir gazete ki politikayı gösteriyor.
- Haniya şu üzerinde resimler var o mudur?
- Evet!
- Geçen gün ahbabın birisi iki tane göndermiş idi.
- Ey, o resimlerden ne aldın?
- Hiç.
- Nasıl hiç?
- Hiçin de nasılı olur mu? İşte hiç.
- Haniya bir tarafında İtalya Almanya'yı kucaklamış, Almanya da Avusturya'yı koltuğuna takmış, Avusturya Yunan'ı tutmuş, Yunan Kandiya'yı yakalamış, Bulgar Makedonya'ya sarılmış, Rusya sair taraflarını kollarının arasına almış, Fransız da muavenet için uzanmış görünüyordu.
- Amma uydurucu herifsin ha! Bir parça kağıt üzerine o kadar memleket sığar mı?
- Hayır babacığım memleketler taşıyla toprağıyla kağıdın üzerinde değil resimleridir.
- Haniya gazeteler üzerinde mi?
- Evet!
- Ver bana.
- Al bakalım.
- İşte şu İtalya'dır ki Almanya'nın üzerine sarılmış gülüyor, Almanya da başını çevirmiş mütebessimane yüzüne bakıyor bir eliyle de işte şu ki Avusturya'dır kolundan tutmuştur şu kızı gördün mü bu da Yunan'dır.
- İşte bunda halt ettin Yunan kralı kız değil erkektir.
- Efendim Yunanistan kelimesi lisan-ı Yunani'de müenes olduğundan daima kız sıfatında resmedilir. Hatta görmezmissin Hristiyanlar Yunan validemiz derler.

- Akıbet buna da bir tevil yaptın, pek iyi devam et bakayım.
- Yunan'ı görüyorsun ya iki eliyle bir şey yakalamıştır.
- Ha! Elinde bir insan ayağı var, çekip durur.
- İşte bak onun üzerinde de Kandiya yazılıdır.
- Ey sanki Yunan onu neye yakalamış?
- Almak istiyor da onun için!
- Ya verirler mi? Bak ben her zaman abone bedellerini “hakkım olduğu halde” hem gazetede hem adeta dilenci gibi rast geldiğimden istiyorum mektuplar yazıyorum da yine kıl koparamıyorum.
- Şimdi iş verip vermeyecekleri bahsinde değildir. Papa Gallu öyle gösteriyor!
- Şu keçe külâh ayı herifin bacakları arasından hırsız tilki gibi uzanan kim oluyor?
Aç köpek gibi bir ayak da o yakalamış.
- O da Bulgar'dır. Yakaladığı ayak da güya Makedonya imiş. O keçe külâh dediğin de Moskof'tur.
- Hay anasını be! Amma suratsız herif ha! Ötekinin yüzüne şeytan gibi bakıyor sanki yutacak.
- Yüzüne baktığı Türkiye'dir.
- Ey şimdi bunlardan ne çıkacak?
- Efendim o gazete demek istiyor ki Yunan Girit'i, Bulgar Makedonya'yı, Rusya da bütün Türkiye'yi zapt etmek fikrindedirler.
- Bende bankalardaki liralardan hep benim eve gelmesini isterim ama bana yüzünü bile göstermezler. Hey babam insana istediğini verseler köpekler de havlamazdı.
- Köpeklere ne ?

- Meşhur değildir ki: “Köpeklerin duası makbul olsa gökten kemik yağardı” derler. Köpeklerin de istediği kemiktir. Hep o kuduz gibi havlamalar bir parça kemik arzusundan değil mi? Köpeğin karnı doysa hav demez.

- Pek doğrudur ihtiyar! Lâkin gökten kemik yağmak için adetullah cari olmamıştır. İşte onun içindir ki insana her istediğini vermezler. Çünkü bu cihette de adet-i insan cari olmamıştır.

(*Akbaba*, S. 15, 29 Nisan 1314/11 Mayıs 1898)

26) Muhâvere

- Ne haber babacığım (İzmir) gazetesini okudun mu?

- Okudum. O mübarek de bu defa bize bir gazete gönderdi sütunların kimi aşağıya kimi yukarıya doğru.

- Tesalya'ya dair bir havadis görmedin mi?

- Tahliye ediliyor diyordu.

- Sahih mi söylüyorsun?

- Evet sahii söylüyorum. Hatta oradaki askerleri almak üzere idare-i mahsusanın on iki vapuru gitmiş.

- Askerleri nereye götüreceksin?

- Memleketlerine.

- Acayip şey! Ey Yunan tazminatı vermiş mi?

- Verecekmiş.

- Ya para verilmedikçe Tesalya tahliye edilmeyecek değil mi idi?

- Zannederim birinci taksiti vermiş diğer taksitler kalmış.

- Pek alâ onları da vermeli de Tesalya sonra tahliye edilmeli idi.Yanlışım yoksa evvelden beri gazetelerde yazılan havadis de öyle idi.

- Öyle idi ama Avrupa devletleri sabır etmediler.

- Avrupa devletlerinin ne vazifesi?

- Ne demek! Avrupa devletlerinin asıl birinci vazifeleri umur-ı dahiliyemize müdahale değil

midir? Onların reyi olmaksızın bir iş gördüğümüz var mıdır? Onlar bu iş öyle değil böyle olacak diyorlar, o iş de öyle olacak iken baş aşağı dönüyor da böyle oluyor.Tazminat için de taksitin birini verdi diğerlerini temmuz nihayetine kadar tekmil eder dediler ve Tesalya'nın boşaltılmasını istediler, o da boşalıyor.

-Ama sakın yanlış olmasın. Zira bizim memlekette akıllı adamlar çoktur. Onlar halâ; “Tesalya hiçbir vakitte tahliye olmaz, o sözler hep yalandır” demekte devam edip duruyorlar.

- Dilin kemiğimi var istediğin tarafa döner, her ne arzu edersek söyleyebilirsin.

-İş dilde değil akıldadır.

- Ben sana gördüğüm havadisi söylüyorum. “İzmir” gazetesi murteber ve müstakim bir gazetedir bu havadisi de ben orada gördüm. Hatta “Hizmet” ceridesi bile yazıyor ama o kadar tafsilat vermiyor. “İzmir” mufassal yazıyor.

- Demek serbestce söylüyor.

- Serbestce yok muahede-i sulhiyye-i kattiyenin ikinci maddesi hükmünce birinci taksit verildiği gibi Tesalya da boşalacakmış. Yunan da birinci taksiti verdiği anda düvel-i muazzamaya müracaat etti, süfera da Bab-ıali'ye bir nota gönderdiler, nota mabeyn-i hümayuna takdim edildi, boşaltılmasına irade-i seniyye sadır oldu. İşte iş bundan ibaret.

- Doğrusu bir türlü inanamıyorum.
- Bu kafa sende var iken dünyada bir şeye inanmak sana nasip olmaz.
- Canım niçin beni her yerde haksız görürsün, memleketimizde bu kadar diplomat var hepsi de; “Tesalya bir vakitte iade edilmez” diyor. Halbuki sen “İzmir” Gazetesinde okudum diyorsun! Sen bir kişi onlar bir ordu! Herhalde ekseriyet haklıdır.
- Pekalâ! Şimdi bir kişi gelse de yüz kişiye “Süt beyaz mıdır siyah mıdır” dese o yüz kişiden biri beyaz, diğer doksan dokuzu da siyahdır deseler “ekseriyet mi haklı olur yoksa ekalliyet?”
- Tabii süt beyaz olduğundan ekalliyet haklıdır.
- O halde nasıl oluyor ki; süt gibi beyazlığı meydanda olan birşeye ekseriyete tabih olarak siyah demek istiyorsun? Sende hiçde mi akıl yok? “İstanbul” Gazetelerinde muahede-i sulhiyye-i kattiyeyi vaktiyle mütalaa etmedin mi? İkinci maddesinde tazminatın birinci taksiti tediye olunduktan sonra Tesalya tahliye edileceğini beyan etmiyor mu idi?
- Evet! Lâkin sonraları tazminat kâmilten tediye edilmedikçe tahliye edilmeyeceğine dair gazetelerde de birçok makaleler, fıkralar görüldü idi;
- “Nasreddin efendinin bir merkebi varmış birisi gelmiş kira ile istemiş, hoca eşek evde yok demiş lâkin o sırada içerde eşek (anırmaya) bağırmağa başlayınca gelen adam (hoca işte eşek içerde) demesi üzerine hocanın canı sıkılarak (be adam benim sözüme kulak vermezsin de eşeğin anırdığına mı kulak verirsin) demiş.” Bunun gibi sende asıl suyu baştan kesen muahedenin münderecatına bakmıyorsun da gazetelerin yalancılıklarına itimat ediyorsun öyle mi? Hay ahmak budala!
- Öyle ise bu havadisi yazan da gazete olduğundan itimat edilmemesi icap eder.
- Bu sözün doğrudur ama bu gazete muahedenin ikinci maddesi mevki-i icraya vaz olduğunu söylüyor. O maddenin mündercatı da yukarıda söylediğim gibi

tazminatın birinci taksiti tesviye edildikten sonra Tesalya'nın tahliye olunacağına dairdir. İşte bu kadar dırdırıyatın lüzûmu yok. Zira sana lâf anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür.

- Efendim! Fikrim yanlış ise tashih et siz gazetelerin yalançılığını söylediniz bendeniz de bu havadisi gazetenin yazdığını ve ona da inanılmak lâzım gelmediğini söyledim. Bunda lâkırdı anlamamak var mıdır.

- Tabii. Zira lâkırdı anlamış olsa idin evvelce söylediğim söze itimat ederek sesini çıkarmazdın.

- Hangi söze!

- Muahede-i sulhiyyenin ikinci maddesi.

- Evet! Evet şimdi hatırıma geldi. Afv edersin babacığım. Tecavüzlük ettim ama badema sözlerine dikkat edeceğime emin ol.

- Öyle ise afv ettim.

(*Akbaba*, S. 16, 13 Mayıs 1314)

27) Ciddî Muhâvere:

- Yahu! Koca ihtiyar İstanbul postasından ne haberler aldın bakalım?

- Anladık a lâkin o hem koca hem ihtiyar ne olacak.

- İki kat koca demek.

- Kocanın iki katı da olurmuş ha?

- Öyle ya bir adam şu zamanda çektiği belalardan otuz yaşında kocuyor halbuki sen üç otuzunda varsın demek üç kat kocasın.

- Hay Allah beni görsün de seni kaldırsın oğlan ben daha kırka varmadım.

- Ne hal ise şimdi yaş hesabını beri bırakalım.

- Pekalâ kurulardan bahsedelim.

- Canım sözü yine ters anlamaya başlama İstanbul postasından ne havadisler aldın.
- İstanbul postasından ne havadis beklersin? “Hüsn-i hizmetine mebni filân beye nişan-ı Osmani, bilmem nesine mebni falana madalya, ihsan, rütbe, öteki gelmiş beriki gitmiş” başka ne olacak. Ha! Sahih İspanya-Amerika harbine dair de bazı şeyler yazıyorlar.
- İspanya-Amerika harbinden bana ne ben Girit’e dair havadis isterim Girit’e. Girit ne oldu? O biçare müslümanların halinden bahs olunmuyor mu?
- Girit meselesine dair şu kadarcık bir havadis alabildim ki; “güya Rusya Prens Jörj’ün vali tayin edilmesi ısrarından vazgeçmiş.” Şimdi bir başkasının tayinini arzu ediyormuş lâkin Rusya seferi (Zinovyef)’ in Girit istiklâlîyeti hakkında kaleme aldığı lâyiha bir kere okunacak olursa Girit’e Devlet-i Aliyye’nin zerre kadar alâkası kalmayacağı meydana çıkar. (Zinovyef)’in kaleme aldığı lâyihanın tasdikine biz borçlu muyuz?
- Rusya ile Fransa imzalamışlar. Yarın İngiliz de imzalar Almanya ile İtalya’nın da zaten Gi-rit’te bir menfaatleri olmadığından üçe onlar da iştirak ettimi olurlar beş. Bu tarafta Osmanlı ile Avusturya kalır ki beş devlete karşı hiçbir güne muhalefette bulunamayacakları bedihidir velevki etmiş olsunlar beş devlete mukavemetleri mümkün müdür?
- O halde fikirleri ne ise icra edecekler öyle mi?
- Zaten fikirleri Girit’i Devlet-i Osmaniye’nin idaresinden çıkarmak.
- Acaba sebebi nedir anlaşılmadı mı?
- Sebebi dostumuz Rusya’nın, o Gladiston’dan bin kat kavi olan müslüman düşmanının Yunan kralına muharebeden evvel mektuplarla vuku bulan vaadleridir.

- Pek alâ lâkin biraz evvel Prens Jörj'ü tayin meselesinden Rusya vazgeçti dedinizdi.
- Evet! Girit'ten vazgeçti ama Makedonya'yı vad etti şimdi demek oluyor ki başımıza getir-mek istediği bela ikileşti. Bundan evvel yalnız bir Girit iken şimdi ara yere bir de Makedonya karıştı.
- Benim aklım pek kısadır ama biz böyle her yerde sükut ederek kendimizi zayıf gösterecek olur isek sonu pek fena neticeler meydana getirecektir zannediyorum.
- Bunda zan var mı ya. İşte her şey meydanda güneş gibi görünüyor. Şimdiye kadar geçen selâtin-ı zamânında da Girit ihtilâli eksik olmamıştı lâkin teskin edildi. Bu defa işin tesviyesi düvel-i muazzamaya havale olundu.Yapılan barbarlıklar engizisyon işkencelerini bile fersah fersah geçti. Biçare müslümanlar İstanbul'a yedi sekiz telgraf çektiler kimsenin sem-i kabulüne girmede tarihe bir nazar gezdirsek görürüz ki; "Sultan Selim-i sani zamanın-da Hükümet-i Osmaniye idaresinde seksen milyonu mütecavüz Müslüman var idi bunları kurt yemedi,yer yutmadı, gök cezb etmedi." Bu kadar müslüman hep ejderha-yı istibdadın dendan-ı halahlil-feşanına kurban oldular. İdare-i ecnebiyeye geçtiler. Bosna-Hersek nere-de, Mısır nerede, Kıbrıs nerede bunlar kâmilen bugün bilâ-nizağ ve cedel idare-i ecnebiye altında bulunuyorlar. Sebebi? İstibdad ! Yunan muharebesini ettik ne kazandık? Galip gelmişiz! Galibiyetimize delil olmak üzere yazılan tarihlerden başka elimizde ne kaldı! Te-salya'nın toprağı şüheda kanıyla yoğruldu! Aileler mahvoldu. Hanümanlar söndü, sekiz günlük gelinler dul kaldı. Sözde verilecek olan dört milyon lira tazminatın birinci taksiti tesviye olunurken öte taraftan da Tesalya tahliye edilerek yine Yunan'a iade olundu.
- Demek Tesalya iade olundu ha!
- O da size ömür bıraktı. Allah Yenişehir'de ve sâir cihetde olan Müslümanlara imdad bu-yursun. Artık bundan sonra Yunan zalesinin ellerinden çekeceklerine

ağlasınlar. Hatırında değil midir; Yenişehir Osmanlılar tarafından zabt edildiği zaman şehre giren Osmanlı süvârîlerinin atlarının ayaklarına kapanan o ihtiyar, genç, çoluk-çocuk, kadınların hallerine dair İstanbul gazetelerinin yazdığı makaleler, her okuyan erbâb-ı hamîyyet ve insafî değil, taş-yürekli bile ağlatıyordu. Onlar hep unutuldu gitti. İstanbul da bu halleri düşünmek yerine sansürler, casuslar ziyadeleştirilerek birtakım bî-günâh Müslümanlar iz'âc edilmekle uğraşılıyor. Filibe'de neşrolunan "Muvâzene" cerîde-i muteberesi Tesalya'nın tahliyesi hakkında yazdığı bir makale-i hakikat-isâlede diyor ki: "Tesalya'da olanlar Sadrazamın, Bahriyye Nâzırının araba bârgîrleri olsa idi, kıyametler kopardı! , Hanımlarının Van kedileri olsa civar mahalle yaygaralardan, feryatlardan, kalkar-oturur idi." Ne kadar doğru söz!

- "Muvâzene" hakikaten pek güzel tasvîr etmiştir. Dünyada bu gazeteyi sevdiğim kadar parayı sevmemişimdir. Okudukca gönlüm ilk baharın hafif güneşine uğramış güller gibi yaprak yaprak açılıyor.

- Evet! Pek güzel bir gazetedir. Lâkin teessüf olunur ki ne doğru söyleyen gazeteler ne de hakikate hizmet etmek isteyen insanlar, bu zamanda kattiyen makbul olmuyorlar.

- İşte bu hikmeti bende bir türlü anlayamadım gitti.

- O kadar vâzıh bir şeyi anlayamamak adeta eşekliğin büyüğüdür. Bu bir hakikattir ki bir gazete veya bir insan doğru söz sarf ederse makbul değildir. "Evvel vakitte yalan söyleyenler eşeğe ters bindirilerek, yüzüne yağlı kara sürülerek yalan söyleyenin hali, cezası budur diye arkasından bağırırlarmış." Şimdi o hallerin yüz bin kat fenası doğru söyleyenler hakkında icra ediliyor. Şeriat yalan söyleyenlerin duçar-ı mücazat olmasını emrediyor. Hükümet de doğru söyleyenlerin mahv ve izalesini murad buyuruyor! Ne kadar tezat ne derece mugayeret! Tesalya verilmiş sesini bile

çıkarmamayı Girit mesela ihsan edilmiş umurumda bile olmamayı bir vatandaşını, dindaşını nahak yere yakalamışlar, bin türlü işkencelerden sonra ya nefye yahut denizin dibine göndermişler “aleyhi mayestehak” etti de buldu demeyi vicdanına, insaniyetine, islâmiyetine yakıştırabilirsen makbule geçersin yoksa ele geçtin mi hiç şüphe yok ki gideceğin mahal ya tabakat-ı cehennemden numune-nüma olan işkencegâh-lahrar-ı ümmet veyahut dünyanın nihayeti, ahiretin bidayeti olan hak-i şhadettir.

- Doğrusu bu kadar fenalığı irtikab edenlere insan demekten ise vahşi hayvan demek daha muvafıktır. Zira vicdan, insaniyet, islâmiyet insana mahsusdur halbuki böyle mugayir-i şer-i şerif ahval insanlarda “velev bulunsa bile” bu derecesi mümkün değildir. Cenab-ı Hak bir mümini amden katl edenlerin cezasını yalnız cehennemle bırakmayıp gazab-ı İlâhiyesine de maruz göstermiştir. Su-i idareden bahseden bir insan ise ne şeran, ne kanunen, müttehem sayılmadığı halde onu öldürmek katl-i ameddir. Bu fecayi-i icra edenler menhiyat-ı ilâhiyeden haberdar değiller midir ki; Allah’tan korkmadan peygamberden haya etmeden bu gibi efal-i na-meşruada bulunuyorlar.

- Bu mesele pek uzun gider suallerini gelecek nüshaya sakla zira gazetenin hacmi müsait değildir.

(*Akbaba*, S. 17, 27 Mayıs 1314/08 Haziran 1898)

28) Haksızlığın Neticesi:

Gazetem bidâye-i intişârından beri İdâre-i Osmaniyye aleyhinde bir kelime bile sarf etmediğ halde, Memâlik-i Mahrûse-i Şahane’ye duhûlü bâ-irâde-i seniyye taht-ı memnû’iyete alındığını haber aldım.

Bundan evvel “Kokonoz” nâmıyla neşretmiş olduğum gazetemde dahi Avrupa Devletlerinin Osmanlılar hakkında neşrettikleri erâcîfi red ile Yunan muharebesinde asâkir-i Osmaniyye’yi teşcî yolunda söylediğim şiirler milletin mazhar-ı takdîri olmuş iken; Padişahımız Efendimiz Hazretleri’-

nin mûcib-i nefret ve gazabı olarak her tarafca men‘ine irade buyurmuşlar idi.

Ahîren aldığım malûmata nazaran Kokonoz’un men‘ine sebep olan şey, Tesalya’nın verilmemesi hakkında millet tarafından ettiğim rica ve iddialar imiş.

Meğer padişahımız efendimiz hazretlerinin maksad-ı mülikaneleri Tesalya’yı iade ederek yüzbinlerce müslümanları Yunan zalesinin zir-i payı zulmünde ezdirmek imiş!! Ben bunu nereden keşf edeyim.

Mabeyn-i hümayun mülikane namı altında teşekkür eden bir guruh-ı hazek-i layüflihunun İstanbul’un ahalisinden ziyade istihdam edilen ve milletin başına püsküllü bela kesilen bir alay hafiyeye-i layüslihunun verdikleri yalançı jürnallerden başka padişahımız efendimiz hazretlerinin itimad ve itikad buyurdıkları bir şey olmadığından herhangi bir madde hakkında arz-ı vuku bulursa o anda iradeyi bastırıyorlar.

Şayan-ı taaccübdür ki iradelerin millet hakkında mızır olanları dakikası dakikasına icra edildiği halde nafi bulunanları ehemmiyetten dur tutularak hükmü infaz edilmiyor.

Akbaba’nın memnu’iyeti hakkında çıkan iradenin sebebi daha anlaşılammıştır.

Lâkin şüphe yoktur ki bura hafiyelerinin sarf eyledikleri gayret-i melunaneleri semeresidir. Fakat bu semerenin taaffün-i kerihî beni ne kadar bizar ettiyse o semereyi hasıl eden şecere-i muzurrayı da kurutacak bir zırh husule getirecektir.

Gazetem bununla iki defadır men ediliyor. Her ikisinin de sebab-i meni koz

kabuğunu doldurmayacak bir takım vahi vesileler ve sansürlerin ihtirah ettikleri

desise ve hilelerden ibaret olduğu güneş gibi meydandadır. Cenab-ı Hak insanı halk buyurduğu zaman hayvan-ı natıktan fark ve temyiz etmek üzere lisân vermiştir.

Allah'ın verdiği o hakk-ı tekellûmü benden kim gasb edebilir?

Asıl hüner insanları hakk-ı tekellümden mahrum etmeye çalışmak değil onları söyletmeye tahrik eden fenalıkları ortadan kaldırmaktır.

Bugün gazetemin memalik-i şahaneyeye duhulü taht-ı memnu'iyete alınmış fakat hürriyet-i lisânım gasb edilememiş ve hiçbir vakitte de edilemeyecektir.

Teessüf olunur ki hala mabeyn-i hümayun diplomatları bu gibi hareket-ı bedbinaneleriyle isticlab-ı daavata değil istiğzab-ı ümmete hizmet etmekte bulduklarının farkına varamamışlardır.

Akbaba'nın birinci nûmosundan, on altıncı nûmosuna kadar olan nüshaları baştan aşağıya değin nazar-ı tedkikten geçirilecek olursa mündercatında menine sebep bir kelime bile bulunamayacak, halbuki on yedinci nûmosundan bed ile devam ettiği müddet zarfında her nüshasında müsebbibleri dehşetli rüyalarla acı acı iniltilere maruz bırakacak makaleler eksik olmayacaktır.

Şimdi bu davada kim kazandı kim kaybetti?

Bundan evvel kuşe-i samtu sükûtta elindeki kalemi kırk defa hoggaya batırıp çıkararak yalnız duaların envainı düşünmek işkenceleri altında ezilmekte olan muharrirler, bu icraât-ı cahilane üzerine birer mücahid kesilerek seyf-i kalemle meydan-ı mübarezeeye atılmaya mecbur olacaklardır.

Bin türlü hiyel ve desayisle nekab-ı melanet altında ihtifa ettirilmiş ve her dakikada enva-ı muayene ve tecessüslerle etrafı tahkim ve tersin edilmekte bulunmuş olan esrar-ı hainaneyi meydan-ı aleniyete çıkaracaklardır.

Sansürler, hafiyeler sansarler, celladlar gibi ellerine geçirdikleri eshab-ı istikâmeti tavuk misillu boğdukca, koyun boğazlar gibi boğazladıkca vahşi canavarlar asa

telezzüz ediyorlar. Düvel-i ecnebiyeden her biri kişverler zabtetmek, cihangirlik ihraz eylemek için ellerinden gelse milletlerinin ölmüşlerini diriltecekler. Biz elimizde bulunanları ihsana, ahrar-ı ümmeti de kurbanı çalışıyoruz.

Bu tezaddı efkâra bakanlar, müslümanlıkla taban tabana zıd olan efal-i na meşruamıza karşı engüşt bir dehan hayret olmaktan kendilerini alamıyorlar.

Teessüf hezar teessüf ki ümmet-i necibe-i ahmediye ve millet-i mukaddese-i islâmiye istibdad beliyesine kurban olup gitmekte ve halbuki biçareler bu hallerin zerre kadar farkında bile olmamaktadırlar. Cenab-ı Hak neticesini hakkımızda hayır eylesin.

(Amin).

(Akbaba, S. 17, 27 Mayıs 1314/08 Haziran 1898)

29) Ciddî Muhâvere

- Akbaba! Ahval-ı alemde ne haber?
- Ne haber olacak. “Görünen köy kılavuz istemez.”
- Tesalya bütün bütüne boşaldı mı?
- Hala daha şüphen mi var ki sorup duruyorsun! Ethem Paşa'nın İstanbul'a gittiğini padişahın ziyafetinde bulunduğunu gazetelerde görmedin mi?
- Demek her iş bitti.
- Askerler memleketlerine bile gitti.
- Acaba Girit işi nasıl oldu?
- Efendim Girit'e de cebel-i Lübnan gibi bir idare-i müstakille verileceğini bu hafta alınan evrak-ı havadis temin ediyor.

- Lâkin zannederim geçende İngiliz'in mümanaatı üzerine Rusya, padişaha bir name gönde-rerek Girit'e istediği gibi bir valinin tayinine ruhsat vermiş olduğunu yazdınız idi değil mi?

- Evet! Rusya, Yunan'ın oğlunu tayinden vazgeçmiş idi. Fakat mabeyn halkı zerre kadar e-hemmiyet bile vermediler, bir buçuk aydan beri yan yattılar, bir vali tayin etmediler düvel-i muazzama da tekrar işe ehemmiyet vererek müzakerata başladılar. Birkaç gün sonra Prens Yorgi'yi yahud diğer bir uğursuzu tayin ederler, Girit'te Bosna, Hersek, Kıbrıs, Mısır arkadaşlarının yanına gider mabeyn de rahat eder. Sonra da nöbet Makedonya'ya gelir.

- Demek mabeynin maksadı milleti batırmaktır.

- Mabeyn yalnız iş göremez böyle mühim işler müsaade ile icra edilir. Mabeynin kendiliğ-in-den göreceği işler valileri, mutasarrıfları sağarak birer bardağa kulp yapmak, bunların ahaliden gasp ettikleri paralardan hisselerine isabet edeni gün geçirmeksizin kapmak, bu irtikab ve denayetleri meydana çıkmamak için gazetecilerin ağızlarını kapamak memalik-i ecnebiyede bulunan Osmanlı gazetelerinden bu hakikati meydana koyanları tekzib etmek üzere malumat gazetesi sahibi Tulumbacı Tahir'e aldıkları zehirlikten hisse ayırmak, İstanbul'a ayak basanları casuslar marifetiyle yakalattırarak Bab-ı zabtiyede iyice sağdırdıktan sonra iş meydana çıkmamak üzere ya nefye veyahud adeb-abad-ı isyana göndermek, bir takım edaniye ve hatta çingenelere varıncaya kadar para ile rütbe, nişanı satmak, efkâr-ı cedide eshabının umumiyetle idamlarını mahud tahire talep ettirmek, "elhasıl dünyada ne kadar rezalet, cinayet, cebanet, hiyanet, denaet, mezellet, şenaet, melanet varsa herbirini birer vasıta ile icra ettirmekten ibarettir."

(Yazının geri kalan kısmı Tesalya savaşı ile ilgili olmadığından alınmamıştır.)

(*Akbaba*, S. 19, 24 Haziran 1314/06 Temmuz 1898)

30) Zât-ı Şâhâneye Açık Arıza

Yüzüm ak, kalbim ak, Hakkın huzûrunda sakalım ak. Müberrâyım siyahlıktan, bana bir “Akbaba” derler.

Padişahım! Şu arıza-i meftûhemi bu mazlûm, mağdûr milletin ahvâl-i felâket-i iştimâlini

pîşgâh-ı enzâr-ı Şahanenize arz etmek üzere ak sakalımdan dökülen sirişk-i teessürümle yazdım.

Aman Padişahım! Merhamet, Bu millet-i nec'ibe-i Ahmediyye'nin hallerine merhamet buyurunuz, mazlûmların âh u enînlerinden sakınınız! Milleti, Mâbeyn halkının eyâdî-i cebbârânesinden kurtarınız. Altı-yedi asırdan beri devam eden bu Devlet-i Muazzama'yı duçar olduğu bu inhitâtdan tahlîse çalışınız.

Düşününüz Padişahım! Koca bir Hükümet-i Osmaniyye'nin ferd-i vâhid tarafından idaresi

mümkün müdür? Lâkin kimsenin fikrine iştirâk kabul etmemek şanından olan efkâr-ı

Şahanenizce mümkün görünüyorsa yirmi, yirmi iki seneden beri devletin, milletin sâye-i müstebidânenizde vâsıl olduğu terakkiyi gösterebilir misiniz? Mâbeyn-i

Hümâyûnunuzun mürevvic-i efkârı olan İstanbul gazetelerinin küfür derecesine

vardırdıkları medâyih-i şahanenize medâr-ı münferid addederek bahs ettikleri

terakkiyât-ı hâzire hakkındaki makalelerine itimâd buyurmayınız Padişahım!

Onlar, Zât-ı Mülûkânenizi avk etmek için Mâbeyn tarafından verilen emirler ile yazılır.

Bunları Zât-ı Şahaneniz de tasdik etmez değilsiniz. Zira Mâbeyn'e verilen müsâadât, taraf-ı mülûkânenizden olduğuna ahrâr-ı millet vakıfdırlar.

Padişahım! Bugünkü gün Hâmî-i Dîn-i Mübîn ünvânını hâiz bulunuyorsunuz, halbuki milletin gördüğü zulüm, Devletin duçar olduğu inhitât, sizi umûma karşı hâmî yerine mâhî tanıttirmiştir.

İnsaf ediniz Padişahım! Bu ümmet yed-i emanetinizde bir veditullahtır. Allah'ın emanetine hiyanet etmeyi vicdanınıza nasıl reva görüyorsunuz! Düşünmüyor musunuz ki; devletinizi, saltanatınızı teşkil eden bu millet-i muazzama mahv olursa ki “bu gün dereke-i süflaya doğru şitâbân olmuşlardır” o zaman kime padişahlık edeceksiniz. Malûm-ı şahaneniz değil midir ki; Rusya muhabere-i zailinden yani ibtida-i cûlus-ı hümayûnunuzdan bugüne kadar semere-i istibdad-ı mülûkâneniz olmak üzere idare-i Osmaniyye'den on yedi milyon nüfus çıkmış ve Yunan muharebesinde de kırk beş bin müslümanın ervah-ı mukaddesi makam-ı iliyine vasil olmuştur. Bu insanlar yerden bitmiyor Padişahım!

Tevarih-i eslafı mütalaa edersiniz görürsünüz ki ecdadınız Sultan Selim zamanında İdare-i Osmaniyye'de doksan milyonu müteceviz ahali-i İslâmiye mevcut idi. Bugün vilayat-ı şahanenizde on üç milyon nüfus-ı islâmiye ancak kalmıştır bunlar nereye gitti padişahım! Hürriyet-i matbuat, adalet “veşavirhüm filemr” ferman-ı ilâhiyesi mucibince meclis-i meşveret talep ve ricasında bulunan ahrarın bunları talepten başka ne kabahatları vardır ki, canlı insanın yüreğini yarıp da ciğerini sökercesine ailesinden ayırarak denizlere gark etmek, işkencehanelerde envah-ı cevri ü cefalarla mahv eylemek, binlerce anaları, babaları, nikâhlı, nişanlı nâmurad kızları kucaklarında piston-ı madere yaslanmış masumlarıyla dul bırakılmış zevceleri derin derin iniltilere, hazin hazin ahlara, maruz bulundurmak gibi dünyada Haccac'ların bile merhametini celb edecek efal-i hainanenin icrasına müsaade buyurmak şan-ı hilâfetinize “Allah aşkına, Muhammed hürmetine” söyleyiniz muvafık mıdır? Bir millet padişahından hürriyet istemekle bu kadar zulme müstahak mı olur? Buna

Allah'ın rıza-yı ilâhiyesi var mıdır? Padişahım! Yalnız nefs-i nefis-i hümayûnunuzun değil her zerre-i eşyayı halk buyurun hallak-ı cihan en zayıf ki; bugün huzur-ı şahanenize çıkmak şöyle dursun en ufak bir memurunuzun bile yüzüne bakmaya tenezzül etmediği bir kolunu, “Ya Rabbi” nidasına karşı “lebbeyk” hitab-ı celiline mazhar buyurduğu kütib-i mukaddese ile sabit iken Zat-ı hümayûnunuz binlerce mazlumin-i islâmiyenin feryad-ı istimdâdkâranelerini işitmek için kulaklarınızı, duçar oldukları işkenceleri görmemek için de gözlerinizi kapıyorsunuz! Allah'ın emri bu mudur?

Teba-i şahanenizden duçar-ı gadr ü zulüm olan bir biçare memurunu hükümetin her birerlerine alâ-meratibihim ayrı ayrı şikayet edip de hal-i pür-melâlini dinletmeye mauvaffak olamazsa kime müracaat edecek? Elbette Zat-ı mülûkânenize! Değil mi! Eğerçi Zat-ı Mülûkânenizde sem-i itibar buyurmaz iseniz o zaman kime şikayet edecek? Ahkem-ül hakim olan Cenab-ı Allah'a. Buna şüphe mi var?

Padişahım! Malûm-ı şahaneniz olsun ki bugün zulm ve istibdad atışıyla yürekleri yanmış olan Müslümanlar feryad-ı istimdâdkâranelerini sem-i hilâfet-penahinize vasıl edemeyince kemâl-suzişle yüzlerini dergâh-ı uluhiyyete çeviriyorlar. Hiçbirşey bilmezlerse “Ya Rab bu felâketimize sebep olanların hakkından sen gel, onları gazab-ı kahharanene havele eyleriz.” diyorlar.

“Zat-ı şahaneniz bunları bilmez ve işitmezsiniz.”

Cesaret padişahım cesaret! Ecdâd-ı ızamınızdan atıyla denize atılan hazret-i fatihi, çadırına yeniçeriler tarafından kurşun sıkıldığı halde çadırdan dışarı fırlayan Selim-i Sani'yi hatır-ı hümayûnunuza getiriniz. Korkudan fayda yoktur padişahım! Dışarıya çıkınız. Milletini istediğini yapınız. Devletinizin istiklâliyetini temin buyurunuz.

Teba-i şahanenizin hallerine vakıf olunuz. Matbuata millete hürriyet vermekle, şura-

yı ümmeti küşad eylemekle istiklâliyet saltanatınıza zerre kadar hâlel gelmez padişahım!

Cûlus-ı hümayûnunuzdan sonra ferman-ı şahanenizle kaleme alınmış olan “Üss-i İnkilab-ı” bugün bir defa yukarıdan aşağıya doğru mütalaa buyursanız o zaman mevaki-i mühimme-i muhtelifede devletinizin temin-i istiklâliyeti, hukuk-ı tebanızın muhafaza ve siyaneti, mehakimin şer-i şerif ve kanun-ı münif, mucibince icra-i müsavat ve adaleti, matbuatın serbestisi, kuva-yı bahriyenizin tezyid ve mükemmeliyeti, hakkında irad buyurduğunuz müteaddid nutuklar nazar-ı şahanenize çarpacağına şüphe yoktur. O nutuklar bugün Mabeyn halkının Zat-ı mülûkânenize Rusya’dan ziyade düşmen-i can tanıttırdığı teba-i Müslime ve gayr-ı müslimenizin refah hal-ı ve temin-i istikballeri için değil mi idi? O zaman sevdiğiniz bir millet bugün neden düşmen-din kadar menfurunuz olsun? Islahat istedikleri için mi? Nasıl istemesinler ki düvel-i ecnebiye gemilerine mümasil hatta bir tane zırlı gemimiz yoktur. Malûm-ı şahaneniz değil midir ki; Yunan muharebesinde bir takım gulguleler, naralarla köprüleri yıkarak hareket eden vapurların nihayet Çanakkale boğazından öteye gidememeleri “Preveze” ile “Dedeâğaç” istihkâmlarını Yunan zırlıların tahribine, devletler beyninde bahren mağlubiyetimizi iddiaya sebebiyet vermişti.

Buralarını düşünmek Zat-ı Şahanenizin borcu iken kattiye ehemmiyet vermiyorsunuz da millet feryad edince hiddet buyuruyorsunuz. Hayır padişahım! Milletın feryadı gazab-ı şahanenizi davet etmesin! Zira her ne bela gelirse Zat-ı mülûkânenizin değil milletın başına gelecektir. Zat-ı hümayûnunuz milyonlar sahibisiniz başınızı alıp savışabilirsiniz lâkin millet, o mazlum, mağdur, sefil millet ecnebler elinde esir kalarak mazlumiyetleri, mağduriyetleri, sefaletleri yüz derece, bin derece, belki milyonlar, milyarlar derece tezayüd edecektir. Evet! Her felâketi

ekecek millet olduğundan ettikleri feryad-ı istimdadk raneleri gazab-ı Şahanenizi mucip olmamalıdır, unk  hakları vardır.

C lus-ı h mayununuzdan bugüne kadar teşkil buyurduğunuz hamidiye olaylarından başka gerek kuvve-i berriye ve gerek bahriyyece ne terakki husule geldi? En kavi düşmanımız olan Rusya yirmi sene zarfında tarik-i terakkide beş yüz hatve ilerlediyse biz bin beş yüz adım geri gittik!

Şan ve satvetimizi maziye ricatle mi iade edeceğiz? Bu mümkün değil padişahım! Maziye hasr-ı nazar lâzım gelseydi Cenab-ı Hak al t-ı basırayı arkada yaratırdı! Mazi'de kimi arayacaksınız?

Fatih'ler, o dünyayı ŐemŐir-i cel detine gerdendade-i inkiy d eden fatihler, artık s k netg h-ı ebedilerine, Selim-i Sani'ler , o kürre-i zemini bir padişah için kâfi görmeyen Selim-i Sani'ler, uzlethanelerine, nam-ı mukaddeslerini ilel-an lisan-ı  mmedde yadig r bırakan Süleyman'lar, hacleg h-ı s k netlerini çekilmiŐlerdir.  mr-i g zeŐ denizi mi taharri edeceksiniz? Heyhat!! Onun da iadesi gayr-ı mümkündür padişahım!  mr-i Şahaneniz artık günden güne zevale takarrüb etmektedir.

Her adım attıkça makam-ı saltanattan teba d-i s k netg h-ı ebedinize takarrüb ediyorsunuz. M l haza buyurunuz ki millet hakkında reva gördüğünüz zulm ve istibdad nam-ı Şahanenizi bir gün elsine-i enamda bir başka suretle yad ettirecektir. Padişahım! Tesalya marekesini bir kere nazarınızda tecessüm ettiriniz o zaman kırk beş bin Şehit kanlı kefenleriyle gözünüz önünde dehŐety b-ı zuhur olur. Muharebe meydanını bir kere düşününüz ki, süvarilerin hangisine bakılsa ölüm canlanmıŐ da koŐa koŐa düşman üzerine gidiyor zannedilir.

Kumandanların herbiri bir arslan kesilmiŐ devleti, milleti, vatanı uğrunda hizmet etmek için binlerle g llecilere, yüz binlerle kurŐunlara, s ng lere karşı ortaya atılmış

ölümle pençeleşir. Zaman gelir ki hava kararır! Günler Cenab-ı Hakkın gazabından mahluk bir cehennem gibi korkunç korkunç gürlür. Yerler evladının kanı yüzüne, göğsüne dökülmüş bir valide gibi derin derin inler, her dakikada bir yıldırım, ateş renginde yaratılmış bir ejderha gibi büküle büküle bulutları yırtarak ya bir ağaca ya bir süngüye çarpar, çarptığını mahveder. Bu tarafa nazar edersen dağ gibi bir delikanlı yaralanmış eceliyle gülüşe gülüşe ölüyor, o bir tarafa bakarsan bir asker düşmanın yakasına sarılmış güya kendi ruhu imiş de elinden kaptırılmış gibi bin hırsla, bin gazabla canını almaya çalışıyor. İşte manzara-ı harp böyledir. İşte o Tesalya sahraları bu suretle kabza-ı teshire geçirilmiştir. (Mabadı gelecek nüshaya)

(*Akbaba*, S. 20, 08 Temmûz 1314/20 Temmuz 1898)

31) Lefkoşadan: Dördüncü Mektup-

Zamanımızda bulunan menfaat-perest gazetecilerle onlara peyrev olan bazı cühelânın sarf etmekte oldukları cahilâne sözler hakikaten taaccüble beraber teessüfü mü mucip oluyor.

Ne cehalettir ki; yazdıkları makalelerde çok defa küfre varıyorlar da hala inatlarında devam ediyorlar. İşte bu gibi gazeteleri mütalaa ile makul zannederek kahvehane köşelerinde o fikirleri tervice çalışanların hallerine dünyalar kadar teessüf ederim ki küfrün intişarına gayrette bulunarak kendiler de hiseyâb olurlar.

Gazetecilerin istimal etmekte oldukları “Veli nimet-i bi-minnet , şehinşah-ı pür adalet, halife-i akdes-i melce-i penahımız, kible-i muvahhidin” ve daha buna mümasil nice sözlerin kelime-i küfür olduğunu bilmek yalnız ulum-ı Arabiyye’ye aşına olmaya mütevakıf değildir.

İmam-ı Birgivi Mehmed Efendi'nin risalesinde vesair Türkçe kitaplarda dahi sarahaten beyan olunmaktadır. Anlayabildiğimiz Türkçe kitaplarda bile mufassalan şerh ve izah olunmuştur.

O halde şöyle gafilâne bir hareketle dinlerini lekedar etmekte ne fayda vardır.

Meddahane hezeyannamelerle vakit geçirileceğine aka'id-i diniye kitapları mütalaa edilse de islâmiyetin meziyeti, ulviyeti, bilinerek takdir olursa fena mı olur? Kalemî ellerine aldıkları zaman şer-i şerifin ahkâmına mugayir sözlerle Medhiye yapmayı en büyük vazifeden addeden gazete muharrirlerinin yazdıklarını düstur-ul-amel ittihaz ederek ahkâm-ı şeriata tatbik etmeden hak taraftarlarına karşı muteriz bulunmak ne kadar hamakat, ne derece cehalettir.

Meddahin hakkında hazret-i fahr-ül-mürselin "Ahsevül türab fi vucuhül meddahin" buyurmuşlardır. Rütbe, nişan ve şöhret budalası olan gazetecilerle onların makale-i hezeyan beyanlarını tahsin etmekle beraber kemâl-i iştiha ile ötede beride okuyanların ne derece alçak olduklarını tafsil etmek iktidar-ı kalemiyemin haricindedir. Hükümet-i hazıra-i Osmani'nin bulunduğu varta-i hevl-nak göz önüne getirilecek olursa görülür ki israf derece-i kusvaya vasıl olmuş, şan azamet sevdasıyla yüzbinlerce liralara kelyev lüzumsuz yerlere sarf olunmakta bulunmuştur. Halbuki Cenab-ı Hak nazm-ı celilinde "innellâhe lâyühıbbülmüsrifin" buyurmuştur. Hebaen mensuren sarf olunan paralar Yunan muharebesinde, Tesalya ovalarında sinelerini düşmanın güllesine, kurşununa, istihkâm eden gayur, şeci şühedanın bıraktıkları binlerce dul kadınlara, binlerce yetimlere sarf olursa da böyle zelil, hakir bırakılmasa acaba fena mı olurdu? Fakat öyle bir asırda bulunuyoruz ki milletin terakkisini arzu edip de o yolda bir söz söyleyen en büyük cezalara mahkum en şedid işkencelere müstahak edilmektedir. Amirimiz padişaktır. Evet! Lâkin padişahın da

amiri şeriat-ı ahmediyye olduğu inkâr edilemez. Saltanat eshabı daima cebbarlığa, zalimliğe meyyaldir. Ama şeriat onların da bir sedd-i mümaneatıdır.

Şeriatın tecviz etmediği evsaf-ı haiz bulunan bir sultan şeran “imam-ül müslümin” addolunamaz. Ulema-yı islâm peyderpey hal-i padişahiye dair feteva-yı şerifeler vermekte iseler de padişahın nizam ve kanun tanımaması değil, şeriata bile karşı gelmekte olduğu meydan-ı bedahettedir.

Şu sözümü de isbat edebilmek için saray-ı padişahi de nikâhsız olarak altı yüz hürr-ül-asl cariye bulundurmak ve selâmlık gibi bir bidat bahanesiyle yirmi-otuz bin müslümanı farz-ı ayin olan Cuma namazından mahrum etmek ve daha bunun emsali birçok ahkâm-ı şeriyeye muhalif harekât-ı mezmumeyi gösterebilirim. Binaenaleyh gazetecilerin bir takım malayani sözlerle sade dilan-ı ahalinin efkârını tavlit etmekte, devlet ve milleti mütezarrır edecek en büyük denayetleri irtikâb eylemekte devam etmeleri kendilerini dünyada nail-i nefrin, ahirette dahi vasıl-ı siccin etmeye vesile olacağı bi-iştibahdır.

Bâki cümle ümmet-i Muhammedin ve bilhassa imam-ül-müslüminin ıslahını Cenab-ı Hak’dan ref-i dest-i tazarru ile niyaz eylerim.

İmza: İlmiyeden Ayın. L.

(*Akbaba*, S. 22, 05 Ağustos 1314/17 Ağustos 1898)

II. HABERLER

1) (Başlıksız Haber)

Atina gazeteleri halâ yalan söylemekten usanmamış olmalıdırlar ki bu defa da; “Ben gördüm bir pire bir minareyi arkasına almış gidiyordu.” Kabilinden olarak duyanların mucib-i dihk ve handesi olacak bir fıkra yazmışlardır. Güya duçar olduğumu ahval-ı

felaket-iştimalden dolayı tehvin-i ihtiyaca medar olmak üzere üç Yunanlı'nın 150 milyon frank ita edeceklerini hükümet-i metbualarına bildirmişler.

Niçin bildirmişler? Acaba kabul etmezse taht-ı mahcubiyette kalmasınlar için mi?

Atina gazeteleri yalan söylemekte o kadar kesb-i maharet etmişler ki yalanın bu gibi

hem garip hemde tuhaflarını bile ihtira etmekte asla güçlük çekmiyorlar yüz elli

milyon frank ha! Doğrusu iyi para lâkin ele geçmek güç! Laf ile pilav olsa deniz

kadar yağ benden. Paralar meydan görmeli kabul edileceği hatıra bile gelmesin.

Fakat yüz elli milyon frank verecek adamları göstermeli.

(*Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897)

2) (Havadis)

Devletlu Ethem Paşa hazretleri ba-irade-i seniyye gazi olmuştur. Müşarünileyh yirmi

dokuz gün Tesalya sahralarında, top ateşleri arasında kanlar içinde son derecede

fedakârlık, ibrazıyla biavnilâhi Teala Yunan hezelesini zir ü zeber ettiği halde idare-

i seniyyesiz gazi olamamıştır. "Sübhanen men tahayyere fi sun'ih-il-ukul."

(*Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314/22 Haziran 1898)

3) (Havadis)

Şu havadise dikkat buyurulsun. Kırk kiliseden verilen malumat arasında Yunan

muharebesine giden binbaşı Vasil efendi avdetinde marifetlerini anlatmıştır.

Evvelce Ahmed Eyüp Paşa zamanında Osmanlılarla edilen gayrı resmi bir

muharebede Osmanlıların Rumlardan aldığı kurşunları milliyeti sebebiyle okşamakta

olduğu Tırnovacık da hikâye ettiği gibi bu defa muharebede yine Rum'ların

kurşunuyla mecruh olan gazilere doktor binbaşısı sıfatıyla hastahanedeki ettiği

eziyetleri kırk kilisede Rum kardaşlarına kemal-i iftiharla anlatmakta imiş. Hatta
“Ben Türklerle muharebeyi hastahanede yaptım.” Demiştir.

Eden bulur, inleyen ölür.

(*Akbaba*, S. 23, 19 Ağustos 1314/31 Ağustos 1898)

III. ŞİİRLER

1) (Başlıksız Şiir)

Osmânlılarız askerimiz şîr-i jiyândır
Şemşîr-i celâdetlerinin her biri kandır
Savletleri ammâ ki adûya ne yamandır
Ölmek bize meydân-ı vegada ulu şândır
Gazîyiz eğer kalsak ölürsek de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz

Osmânlılarız nâmımızı duysa ger a'dâ
Havfindan olur mu'tekif kûşe-i ihfâ
Eczâ-yı vücûdunda olur zelzele peydâ
Zîrâ bizi korkutmaz ölüm dehşeti asla
Gazîyiz eğer kalsak ölürsek de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz.

Top patlasa âheng-i letâfet sanırız biz
Meydân-ı vega içre bizi etmede tehzîz
Lâkin yine Osmânlılar eyler bunu temyîz
Etmez bizi dûçâr-ı hirâs hançer-i ser-tîz

Gazîyiz eğer kalsak ölürsük de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz.

Hâzırlamışız hâk-i vatan uğruna cânı
Aksın yine evlâdının o hâke bu kanı
Çıksın feleğe milletin ulviyyet-i şânı
Hayretde bıraksın bütün aktar-ı cihânı
Gazîyiz eğer kalsak ölürsük de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiz.

Meydân-ı vega asker-i a' dâ ile dolsa
Her ferdi birer ejder-i hûnhâr dahi olsa
Kurtulma ne mümkün, nereye kaçsa sokulsa
Nâm almışız âlem bilir elbette sorulsa
Gazîyiz eğer kalsak ölürsük de şehîdiz
Zîrâ iki yüzden de bilâ-şübhe saîdiniz.

(*Kokonoz*, S. 11, 16 Nîsân 1313/28 Nisan 1897)

2) Kokonoz'un Askere Hitâbı:

Ey asker-i nusret-eser hışm u celâdet
Enzâr-ı ümîdin size atf eyledi millet
İşte bu zamândır edecek arz-ı şecâat
İmdâd diye hâk-i vatan etmede feryâd

İmdâd edelim biz dahi Allah için imdâd

Haydin ileri işte a'dû karşıda hâzır

Gök ehli bu sâatde semâdan size nâzır

İnsân değil sizlere Allah da müzâhir

Hâk-i vatânı çiğnemesin düşmen-i bîdâd

Ervâhını ecdâdınızın eylediniz şâd

Hâmî-i hakîkî niz olan Hazret-i Sübhân

Her yerde odur hâfızınız her dem ve her ân

Ma'nen de muâvin size Peygamber-i zîşân

İmdâdınıza gökde melekler de müheyyâ

Bir lemha-i ayn içre edin düşmeni imhâ

Eylerse hücum üstünüze düşmen-i serkeş

Bârân gibi yağdırınız başına âteş

Takib ediniz onları bir şîr-i jiyân-veş

Şemşîr-i celâdetleriniz kanla boyansın

Allahu ekber sesi tâ arşa dayansın

Dünyâ-yı denîde yaşamakdan ne kazandık

Zehr-âbe-i ser-şârını içmekden usandık

Hep nâim-i gaflet idik ammâ ki uyandık

Arş ileri ey devletin ümmîd-i necâtı

Arş ileri ey milletin eczâ-yı hayâtı

Mâ-dâm bir avuç hâk idi aslında bu ecsâd
Hak etmeyecek mi bu vücûdu eden îcâd
Var mı bu hayâtdan bize yâ zerrece imdâd
Yâ gazî veya ekal mıdır hûn-ı şehâdet
Bundan büyük olmaz bize bir ân-ı saâdet

Bir kerre nazar etmeli şimdi şu cihâne
Bir gûşesini kaplamış aheng ü terâne
Bir gûşesi dönmüş gam ile Beyt-i Hazâne
Bir gûşede toplar atılır ıyd-ı şen-âver
Bir gûşede kanlar dökülür ceng eder erler

Durdurmayınız düşmen-i bî-dâdı bu yerde
Nerde var ise dağda bayırda tepelerde
Allah diyerek saldırınız vakt-i seherde
Seyl-âb gibi durmasın aksın dem-i a'dâ
Meydân-ı vegada dereler olmalı peydâ

A'dâ ile geldikde hemen sîne-be-sîne
Osmânlılığı bildiriniz düşmen-i dîne
Ordularını hep geçirin zîr-i zemîne
Bir harb ediniz ki bütün a'dâ telef olsun
Meydân-ı vega lâşe-i murdâr ile dolsun

Yâ Rabb bu dilîr askeri sen eyle muzaffer
Geçsin yed-i teshîrimize hâsılı her yer
Kalksın yetişir ortadaki vâsıta-yı şerr
Lutf u keremin olsun İlâhî bize yâver
Mahv eyleyelim leşker-i a‘dâyı ser-â-ser.

(Kokonoz, S. 12, 30 Nisân 1313/12 Mayıs 1897)

3) (Başlıksız Şiir)

1

Neredesiniz arslanlarım
İşte geldi düşmanlarım
Haydi yek kahramanlarım
Siz memnûn ediniz bizi
Hakk da memnûn etsin sizi

2

Arş ileri arkadaşlar
Siz de gönüllü kardaşlar
Meydâna yığılsın başlar
Arş ileri arş ileri
Kan götürsün gövdeleri

3

Bize Osmânlılar derler
Na‘ramızdan yer gök titrer
Düşmanı görsek biz eğer

Saldırınız arslan gibi

Mahv ederiz Yunan gibi

4

Gördük Yunanın halini

İstemedi kemâlini

Nasıl buldu zevâlini

Askerleri de kalmadı

Hiç yerleri de kalmadı.

5

Yenişehir gitmişti dün

Tırnave de gitti bugün

Galos, Tırhala büsbütün

Geçdi hep Osmanlılara

Ne kaldı Yunanlılara

6

Çatalca'ya bir top attık

Yunan ordusuna çattık

Yerleri kana boyadık

Kesdik hep askerlerini

Aldık bütün yerlerini

7

Dömeke'yi topa tuttuk

Artık ölümü unuttuk

Hamd olsun onu da yuttuk

Geçtik Almıro'ya gittik

Orasını da zabt ettik.

8

Baktı gördü Yunanlılar

Durmak bilmez Osmanlılar

Bu kılınçları kanlılar

Atina'ya girecekler

Hakkımızı verecekler

9

Alınca korkuyu Yunan

Devletlere dedi amân!

Kurtarınız beni hemân

Kırıldı kolum-kanadım

Ortadan kalkıyor adım

10

Vâsıta olunuz bana

Nasıl verdinizse iğvâ

Neye beklersiniz daha

Hep gitti memleketlerim

Boşa çıktı gayretlerim

11

Ne kadar eyledimse zor

Mukavemet olunmuyor

Bunlar ölüm de bilmiyor

Gülleye karşı koşuyor

Kurşun gibi yetişiyor

12

Bugün mağlup yarın ric'at
Askerde kalmadı kuvvet
Böyle giderse akıbet
Ne askerim kalır ne ben
Mahv olurum bir kıralken

13

Ne oldum da uydum size
Vâkıf iken hâlinize
Girdik yek-diğerimize
Bardak kırıldı başımda
Rezîl oldum genç yaşımda

14

Girit'i va'd eylediniz
Türlü sözler söylediniz
Cezîreye gir dediniz
Sonra çıkardınız beni
Dolaba sardınız beni

15

Hududa asker gönderdim
Sizi hâmî zannederdim
Bile idim vaz geçerdim
Perişan olmazdım böyle
Size yalvarmazdım böyle

16

Türkler kuvvetsiz, dediniz

Beni teşvik eylediniz

Tecâvüzlük ettirdiniz

Attınız ortaya beni

Sardınız vartaya beni

17

Verdiniz iğvâyı bana

Çekildiniz siz bir yana

Başıma gelen bu belâ

Hep sizin yüzünüzdendir

Uyduğum sözünüzdendir

18

Ağladı sızladı fakir

Cürmünü eyledi takrîr

Kendini de etti hakîr

Yüzünü sürdü yerlere

Çok yalvardı Devletlere

19

Padişaha arz ettiler

Mütâreke istediler

Tazmînât alma dediler

Aldığın yerleri de ver

Büyükük şâmı böyledir

20

Devlet Kabul eylemedi

Tazmînât'tan geçmem dedi

Fazla ceza da istedi

Hiç müsâade etmedi

Tesalya'dan da geçmedi

21

Devlet yer versin kendine

Gark eylesin ihsânına

Edebsizlik etsin yine

Mahv eylese de lâyıkdır

Adâlete muvâfıkdır

22

Hani şehîtlerin kanı

Nerde Girît mazlûmânı

Getirin sorun Yunanı

Bakalım ne cevap verir

Bize ne özür bildirir

23

Büyük-küçük demediler

Hep kurşundan geçirdiler

Kadınları da kestiler

Astiya Sancağı gitti

İçinde Müslüman bitti

24

Bunların katili kimdir

Yunanlılar değil midir

Avrupa pek iyi bilir

Yunan da eylemez inkâr

İş meydanda ab-âşikâr

25

Bu haller ma'lûm iken hep

Unutmaya nedir sebep

Lâyık insâf mı acep

Hem tazmînât istememek

Hem de aldığını vermek

26

Böyle mi olur adâlet

Böyle mi olur vesâtet

Kabul olur mu bu sûret

Alınanlar hep verilsin

Tazmînât'tan da geçilsin

27

Geçenki harbde acaba

Bize ne verdi Rusya

Tazmînâtı da aldı ya

Bunu bilir hep Devletler

Çünkü tasdik eylediler

28

Ne için Girit'e gitti

Türlü tecâvüzlük etti

Osmanlı'yı ne incitti

Kabâhat kendinindir hep
Kendidir çünkü hep sebep

29

Alınan yerler verilmez
Tesalya'dan da geçilmez
Tazmînât da bahş edilmez
Bunları kabul etmeli
Ya harb devam eylemeli

(*Kokonoz*, S. 13, 14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897)

4) (Başlıksız Şiir)

Nasılısınız akıllandınız mı Pallikaryacılar
Gördünüz mü ne yaptı size Osmanlı askerleri
Anladınız a hiç saydığınız o Mehmedcikleri
Kurşununuza küllenize nasıl göğüs açtılar

Mısır tavukları gibi kabardınız kabardınız
Dişilerinize karşı pehlivânlık satardınız
Görünce karşınızda Osmanlı kahramanlarını
Şarkılarla hücûm eden Arnavud arslanlarını

Arka cihete doğru aldınız sür'at ile yolu
Diyâr-ı 'ademe gidenleri bütün unuttunuz
Otuz gün olmadan ale'l-acele hapı yuttunuz
Şaşırdınız da korkunuzdan artık sağ ile solu

Diken ilişti fistanınıza bağırdınız hemân:
“Ebgâse Şebto ce afızme” diye ettiniz nidâ
Nerde kaldı Pallikaryalık nedir bu el-amân
Siz Osmânlıları oyuncak sanırdınız galiba

Kurulduunuz kurulduunuz bütün münhezim oldunuz
Biriniz kurtuldu ise kûsûrunuz uruldunuz
Firâr eylediniz ammâ kurtaramadınız başı
Ne dayısı kaldı Pallikaryanızın ne kardaşı

(*Kokonoz*, S. 13,14 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897)

5) (Başlıksız Şiir)

1

Askerler! acep nâr-ı mücessem misiniz siz
Bir lemhada a‘dâyı bütün ettiniz ihrak
Bir lâhzada hâk-i ebede kıldınız ilhak
Yoksa melekü’l mevt ile hem-dem misiniz siz

2

Her savletiniz inletiyor rûy-i zemîni
Nîm dehřetiniz titretiyor dűřmen-i dñni
Seyr etmek için gökde melekler size nâzır
Allah da sevk eyledi Cebrîl-i Emîni

3

Devletleri hayrette bıraktı bu gazânız

Doldu dem-i a' dâ ile meydân-ı veganız

Geldi akarak hûn-ı şehâdetleri işte

İmdâdınıza oldu şitâbân şühedânız

4

Düşman da şaşırđı yolunu sevletinizden

Yerler bile lerzân oluyor dehşetinizden

Süngüleriniz lem'a-feşân oldu mu bir kez

Seyr eyleyenin akli gider heybetinizden

5

Her hamlede serdikce siz a' dâyı zemîne

Meydânda zafer sesleri başlardı tanîne

Şâd ettiniz Allah bilir rûh-ı nebîyi

Takdîs olunur hidmetiniz dîn-i mübîne

6

Lâzım mı size rütbe nişân söyleyin asker

Siz olmuş iken böyle büyük rütbeye mazhar

Bin rütbe değer sâati bu şanlı gazânın

Zîrâ olamaz mûr-ı zaîf arş ile hem-ser

7

Asker olanın yâresidir şanlı nişânı

Meydân-ı gazâ içre ölüm, rütbesi şânı

Gazîdir eğer kalsa ölürse ne saâdet

Lâyık mı kaçırmak bu saâdetli zamânı

8

Bin rütbe nişan olsa yine olmaz o asker

Harbde alınan yare gibi rütbeye mazhar

Zîrâ biri fânîdir ölümle olur ifnâ

Lâkin öteki rütbe gider kabre berâber

9

Gerçi size lâyıf o merâtib o nişânlar

Siz döktünüz Allah yoluna su gibi kanlar

Terk ettiniz evlâdınızı ehlinizi hep

Cânlar atarak geldiniz ey şîr-i jiyânlar

10

Her evde bıraktı niceniz hayli nüfûsu

Kaldı kiminin gûşede o nazlı arûsı

Dünyayı unutturdu size hep işitince

Meydân-ı vega içre çıkan na‘ra-ı kûsı

11

Bir savlet-i şîrâne ki gösterdiniz el-hakk

Hatırlara geldi o zaman Heydâr u Handek

Titretti bütün cism-i ‘adûyı o mehâbet

Arzûnuza Allah sizi kıldı muvaffak.

Mef‘ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

(Kokonoz, S. 14 , 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897)

6) Arnavudlar Lisânından

1

Tako biz Arnavudlarız

Haydi more harb isteriz

Biledik bıçağımızı

Hazırlandık hep bekleriz

2

Arş Arnavud gençleri

Omuzlayın tüfeçleri

İşte karşımızda düşman

Yürüyelim arş ileri

3

Arnavudlar derler bize

Dağ dayanmaz önümüze

Yunan gibi bir avuç şey

Dayanır mı süngümüze

4

Düşmana karşı gelince

Olur bize bir eğlence

Görün siz Arnavudları

Düşman içine girince

5

Allah diye saldırırız

Merhameti kaldırırız

Seyra(?) kulaklı ederek

Kellelere çaldırırız

6

Düştükce kelleler yere

Naramız çıkar göklere

Allah Allah sadâsından

Hayret gelir meleklere

7

Yunan kaçar biz koşarız

Tepelerinden aşarız

Arkasından yetişirken

Hemen bıçağı çalarız

8

Herkes şehadet istiyor

Koşup gavgaya gidiyor

Lâkin Hakkın her kuluna

O da nasip olmuyor

9

El-amân dedi olmadı

Kaçtı yine kurtulmadı

Hiç Yunan ömründe böyle

Bir tuzağa tutulmadı

10

Sağa kaçtı bırakmadık

Sola saldı tartakladık

Aldık abluka altına

İyice bir tırpân attık

11

Bayrağımız önde gider

Cümlemizi davet eder

Buraya herkes gelemez

Er oğlu er, yiğit ister

12

Saldırırız ercesine

Düşmana ejdercesine

Bir urur iki biçeriz

Hazret-i Haydercesine

13

Bakın ne yaptık Yunan'a

Tecemmu' ettik bir yana

Girdik kuzu postlarına

Teslim olduk bir çobana

14

Çoban kavalını çalar

Bir de arkasına bakar

Biz gideriz koyun gibi

Boğazımızda da çanlar

15

Arkamızdan gelir asker

Doğru bizi takip eder

Yakına yanaştıkca biz

İştilir artık sesler

16

Yunan'lı duyar bunları

Derler alalım şunları
Çûbanlarını keselim
Zabt edelim koyunları

17

Yanaştı beş altı kişi
Sessizce gördük o işi
Her kim geldi ise öldü
Hepsinin de son gelişi

18

Gece sakına sakına
Sokulduk tâ ki yakına
El-vedâ eyledi artık
Her bıçak kendi kınına

19

Allah Allah dedik saldık
Rast geldiğimize çaldık
Asker de geldi arkadan
Yunanlar kaçtı biz kaldık

20

Leşler yığıldı dağ gibi
Kıçları döktü leblebi
Birçok da esir düştüler
Kendiler oldu sebebi

21

Halâ çoğu öğünürler

Bir kısmı da döğünürler

Bazısı da ateş almış

Lâkin artık söğünürler

(Kokonoz, S. 14, 28 Mayıs 1313/09 Haziran 1897)

7) (Başlıksız Şiir)

Billâh giderse bu Tesalya elden

Dünyayı yıkar millet-i İslâm temelden

Bulmazsın o dem havf edecek kimse ecelden

Bir manzara arz eyleyecek ki bize dünya

Emsâlini hiç eylememiş kimse temâşâ

Mecrûh olarak bak yatıyor merd-i gazâmız

Halâ akıyor durmadı hûn-ı şühedâmız

Gitti bu gazâda nice arslan ümerâmız

Nerde Girit İslâmlarının hakk-ı sarîhi

Onlar olunur mu Yunan'ın fi'l-i kabîhi

Bir gûşede feryâd eder evlâd-ı şehîdân

Bir gûşede ağlar babalar vâlideler kan

Bir gûşede inler eder efgan nice ihvân

İnsan bu hale acaba sabr eder mi

Bu manzarayı seyr eden ağlar mı güler mi

Ta'dâd edemem zulmünü Yunan'ın ilâ-el'ân
Son mertebede eyledi barbarlığı ilân
Razı mı bu hale acaba Hazret-i Subhân
Mümkün mü verilsin geri Yunan'a Tesalya
Kâil misiniz söyleyin ey millet-i kübrâ

Meydân-ı vegayı şühedâ eyledi imlâ
Bir hûn-ı la'l renge boyanmıştı Tesalya
Ümmîd olunur mu geri vermek bunu halâ
Var mı buna razı olacak sahib-i vicdân
Razı olanı varsa denir mi ona insan

(*Kokonoz*, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897)

8) Bir Yenişehirli Lisânından

Vatan, doyunca sev, evlâdın işte geldi sana
Zalâm-ı tahassür artık hıtâma oldu resîd
Görüldü şark-ı telâkide nûr-ı subh-ı saîd
Cenâb-ı Hakka nihâyetsiz olsun hamd ü senâ

Ne yevm-i nahvet idi o, seni terk ettiğim gün
Gönül belâ-yı iftirak ile garip, mahzûn
Dumû'-ı tahassür akardı çeşm pür-nemdir
Ne hâl-i dehşet-iştimâle uğramışdım ben

Familyam eyler idi bir tarafta âh u enîn
Dökerdi gizli gizli gözlerinden eşk-i hazîn
Kızım Nerîme ciğer-pârem iniler ağlar idi
Vatan vatan sözünü her dakika söyler idi

Ayırdı sâik-i kader bizi kucağından
Tebâüd etmiş idi ey vatan o gün senden
Çıkıp da gittiğimiz yerler oldu beyt-i hüzn
Neler geçirdi sorsana bu yavrucağından

Cenâb-ı Hakk bizi kurtardı dest-i a‘dâdan
Arz-ı teşekkür edelim Hudâ-yı lem-yezele
Bizi müşerref eyledi kemâl-i lutfiyle
Gelir sadâ-yı fahrımızın aksi bâlâdan

İkinci mertebe teşekkürümüz ey asker
Sizedir, çünkü sizsiniz halâs eden vatani
Siz olmasa idiniz bu harpde muzaffer eğer
Bu hâk-i mukaddes artık görür mü idi beni

Gören şaşırđı savlet-i gazanferânenizi
İşiten oldu sâmit savt-ı kahirânenizi
Görünce vechinizi düşmen oldu râhre-şikâf(?)
Olunca pîş-gâhında dilirâne saf saf

Osmânlılık ne olduğunu anladı Yunan

Sizin de şân-ı askeriniz i'tilâ etti

Bizim de nâr-ı iştiyakımız sönüp bitti

Sitayiş-hânımız oldu cihanda her insan

(Kokonoz, S. 15, 11 Hazîrân 1313/23 Haziran 1897)

9) Tesalya'da Yaralanan ve Yıldız Hastahanesinde Yatmakta Bulunan Eli

Kalem Tutar Bir Asker Lisânından

1

Padişahım sâye-i devlette ben bir askerim

Ölmeğe millet yolunda her zaman hevâhişkerim

Bu uğurda bak ne kanlı yaralarla inlerim

Lâkin aczim yok ben onlarla bugün fahr eylerim

Hatırımında ne peder vardır ne müşfik mâderim

Millete kurban için halk etmiş Allahım beni

Validem de harp için perverde kılmış bu teni

2

Memlekette irtihâl etmiş peder aldım haber

İftirakı etmedi kalbimde hasıl hiç eser

Kaldı bir hemşire bî-kes zevci de olmuş heder

Bunların mecmû'ı da îcâb-ı ahkâm-ı kader

Bu felâketlerden etmem Hakk bilir zerre keder

Ağlarım tâ haşre dek harpde şehid olmuşlara

Hem vatandan hem hayatından ba'îd olmuşlara

3

Harpde âcizle beraber bir birâder var idi
Onu da mahv u heder etti adûdan bir gidi
Düştü sînem üstüne tekmîl-i enfâs eyledi
Bu felâket de bana ol rütbe te'sîr etmedi
Beş dakika sonra bir kurşun da hem-şehrim yedi
Millete kurban olup gitti iki merd-dilir
Etmedi nûr-ı şehâdetle beni Hakk müstenir.

4

Müddeâmın sıdkına arz-ı Tesalya şâhidim
Bak şu kanlı sîneme o yerde kaç kurşun yedim
Kaç nefer kendim gibi mecrûhı taltîf eyledim
Yüz şehîdânın vesâyâsında ben hazır idim
Hepsinin de bu kulağımla kelâmını dinledim
Cümlesi de devlete etmekle hayr ile duâ
Zât-ı şâhânenden eylerler bunu ancak rica

5

Padişahım lutf eder dinlerse marûzâtımı
Nakl u tavsîf eyleyem evvelce meşhûdâtımı
Bademâ arz edeyim bil-cümle mesmûâtımı
Her cerîde yazsın isterse bu menkulâtımı
Anlasın ihvân-ı dînim de şu malûmâtımı
Fi-sebîli'l-lah şehîd olmuşların efkârını
Yarelerle inleyen gazilerin ezkârını

6

Her şehîdin son sözü Allah'dan istimdâd idi

Düşmen-i dîni bütün maksatları berbâd idi
Hep Tesalya kıtasın a‘dâdan istirdâd idi
Mûminliği zulm-ı Yunan’dan murâd âzâd idi
Cümlenin efkârı mahv-ı zulm u istibdâd idi
Hep bu efkâr ile gitmişlerdi harbe gaziyân
İşte bu yolda şehîd oldu nice bin Müslüman

7

Şimdi nevbet geldi Sultanım o şanlı erlere
Kurşunuyla süngüsüyle nâm olan askerlere
Düşmen-i dîni perîşan eyleyen leşkerlere
Kahramanlık şânını i‘lâ eden hayderlere
Harbde a‘dâyı seren şemşîr-i savletle yere
Onların da iddiası hep Tesalya kıtası
Çünkü hatırlardadır halâ Girît’in vakası

8

Bazıları derler imiş Yunan’a terk olsun kine
Avrupa isrâr u ikdâm eyliyormuş terkine
Yok mudur bir riştemiz elde delâil serdine
Hazırız varsa lûzum tekrar asker sevkine
Eyle bu mes’ûlûmuz is‘âf Allah aşkına
Merhamet eyle şehîdân u guzât-ı millete
Gelmesin asla halel nâmûs u şân-ı devlete

9

İtibâr etme sakın Devletlerin ısrarına
Hiç ehemmiyyet de verme onların icbârına

Hizmet etme kimsenin bu yoldaki efkârına
Herkesin âmâli sa‘yi şimdi kendi kârına
Bakma ferd-i vâhidin hubb u vedâd izhârına
Padişahım sen de ısrarında ol sâbit-kadem
Bu uğurda terk-i cânemiz hazırız hiç çekme gam

10

İstemez millet Tesalya kıtasın terk eylesin
Kimsenin lâkin elinde yok ki birşey neylesin
İster izhâr eylesin amma ki korkar söylesin
Haddi varsa bir kişi bu yolda birkaç söz desin
Bir takım cellâdlar hazırdır insanı yesin
Ağzını açdırmıyor hâinler asla milletin
Mahve ikdâm ediyorlar şânını bu devletin

11

Emr ü fermân eyle askerden de etsinler suâl
Eylesin onlar da tahriren şifâhen arz-ı hâl
Hep hakikattir sözüm zannetmesin kimse hayal
Vermez olmaz bu Tesalya kıtasın artık muhâl
Milletin efkâr-ı ateş-bârı eyler işti‘âl
Sonra pek müşkil olur söndürmesi bu ateşi
Altısı söndürmek ister ise üfler on beşi

12

Akcesinden geçme tazminatın iste bi't-temâm
Girmesin şem-i şehen-şahanene öyle kelâm
İltifât etme cihân bu yolda eylerse kıyâm

Milletin ister kazandırsın sana bir şanlı nâm
Sâbit ol ısrarına ver kuvvet ile ihtimâm
Muntazırdır her zaman fermanına millet senin
Himmet-i Şahanenin muhtacıdır devlet senin

(Kokonoz, S. 16, 25 Hazîrân 1313/07 Temmuz 1897)

10) Bir Şehidin Vefatından Evvel Oğluna Bir İki Sözü

1

Nedir hüznün ciğerparem niçin ağlarsın evladım
Benim bir ıztırabım yok teessüf etme Nevzadım
Nevay-ı bahtiyaranemdir evladım bu feryadım
Teessüf etmem ölsem de iki alemde dilşadım
Şehadet müminine mucib-i fevzü sadettir
Buna mazhar olanlar cennet-i ala rahattır.

2

Bana artık makam-ı dilküşa kabr-i münevverdir
Önümde rehberim bak hazır olmuş hep meleklerdir
Hüseyin-i kerbelada gelmiş onlarla beraberdir
O Serdar-ı Şehidan önde sanki bedr-i enverdir
Kemal-iz ile babanı istikbale gelmişler
Cihanda varsa meşguliyetim ikmale gelmişler

3

Vedam vakti geldi artık oğlum beklemez asker
Beni tazzik eder ruhum da durmaz gitmeni ister
Sana birkaç vasiyet etmeye gönlümde hahişger

Müsaiddir zamanım şimdi eyle nushumu ezber

Selam et validen Zehra ile hemşiren Esmaya

Şehiden azmini bildir babanın semt-i ukbaya

4

Zaman-ı ihtizarımda ciğerparem iyi dinle

Cihanda kesb-i şöhret etmeye say ile sayinle

Ne balin-i hayat üstünde havf-ı mevt ile inle

Ne zerre ihtiraz et pençeleşmekden de hasmınla

Sen asker oğlusun cay-ı vega olsun sana makber

Müşerreftir şehid-i fi- sebillullah olan asker

5

Çalış din uğruna asla çekinme vermeden canı

Çıkarma hatırından oğlum ancak vaad-i Mennanı

Cihad etmekdir islâmı hüdanın emr-i fermanı

Ne ali menzile isal eder bu rütbe insanı

Şehid olsan da hayysın böyledir kuranın ahkâmı

Garik-i bahri rahmet eyler Allah cümle islâmı

6

Gaza meydanıdır asker olanın meşhedi ekser

Mukaddessin olursan sen de böyle rifate mazhar

Eğer babanı memnun eylemek istersen ol asker

Olur avn-i hüda-her yerde lâ-şüphe sana yaver

Gelir bir gün ki ya gazi olursun ya şahadetle

Yaşarsın izzü rifatle gidersin ya saadetle

7

Eğer gazi olursan ind-i mevlada mükerremsin
Meyan-ı nasda efal-i kutsiyyenle akdemsin
Ölürken de tebessümler içinde şad u hürremsin
Müebbed cennet-i alada hurilerle hemdemsin
Şehid olsan makamın irtifa ve irtika eyler
Seni takdis eder dünyada ve ukbada kutsiler

8

Cihad et emrini Allah'ın infaz ile dünyada
Ekersen bunda elbette biçersin yarın ukbada
Ne işlerse kişi bunda bulur hep anda amade
Olur ima ile hayr- u şer mübeyyin haşr-ı kübrada
Kaçıp da havf-ı düşmenle vera-yı perdeden bakma
-Kusurun söyleyen-dindaşların ateşlere yakma

9

Şehadet rütbesin hamd olsun Allahım bana vermiş
Bir öyle rütbe kim islâmı onunla sevindirmiş
O rütbeydi benim de maksadım hak işte erdirmiş
Bu kanlı cismimi kala-yı cennetle giyindirmiş
Gözümde kalmadı asla cihanın rifat ü şanı
Bana kafidir oğlum Rabbimin artık bu ihsanı

10

Şehidin son kelamı lafzatullah ile hatm oldu
Yumuldu gözleri ağzı kapandı çehresi soldu
O demteslim-i ruh etdi o yerler nur ile doldu
Bu suretle o gitdi menzil-i maksudını buldu

Ne hoşdur devlet ve millet için böyle şehid olmak

İki alemde hakkın rahmetinden müstefid olmak

(Kokonoz, S. 17, 09 Temmuz 1313/21 Temmuz 1897)

11) (Başlıksız Şiir)

Yunanlılarınız yok bize kaçmakta mümâsil

Gayrıya ne lâzım ederiz biz bizi terzîl

Nâm almışız âlemde şekavet ile tekmîl

Bu nâmımızı eyleyemez AvrUpa tebdîl

Kabil mi denî-tab‘ olanın tab‘ını ta‘dîl

Sun‘ın dediğim bir de yalandan müteşekkil

İcrâ-yı şekavet bize mevrûs-ı pederdir

Bizde yalan îcâdı büyük şân u zaferdir

Osmanlılara karşı bakın harbe giriştik

Sanki bir iş icrâ edecekmiş gibi şiştik

Pek çoklarımız korku ile mevte eriştik

Açlık sıkısından siyah incir gibi piştik

Kaç kaç gece vakti pusuya güçle yetiştik

Saklanmak için olduğumuz yerleri eştik

Ordu nerede biz nerede bilmeyiz artık

Her beş kişi bir yerde köpek kıvrımı yattık

Osmanlı dilâverlerine karşı durulmaz

Bunlar ne şarapol ne de kurşunla urulmaz
Harp eylemeden asla bir Osmanlı yorulmaz
Bu askere hiç hiyle tuzağı da kurulmaz
Bir yerde hücûm korkularından oturulmaz
İnsan değil o marekede kuş uçurulmaz
Her bir neferi askerinin bir koca ejder
Her zâbiti bir yaralı arslan gibi kükrer.

Biz korkuyu gördükce hemen öyle kaçardık
Görse bizi zanneyler idi mutlak uçardık
Yalvarmak için süngülere mendil asardık
Cebhâne silah her ne ki var elde atardık
Bu hâl ile hem muttasıl ağlar da koşardık
Düşse birisi bakmadan üstünden aşardık
Osmanlı dilâverleri de geldi yetiştii
Bir çoğumuzun korku ile canı şıvıştı

Kandırdı bizi İngilizin verdiği gayret
Bir yandan İtalyanlar ederlerdi sahabet
Gittik Girit'e eyledik icrâ nice vahşet
Buldu bizi mazlûmların âhı nihayet
Dünyada iken başımıza koptu kıyamet
Artık kime kimden edelim arz-ı şikâyet
Hep çektiğimiz ettiğimiz zulme bedeldir
Yok şüphe buna çünkü mücâzât-ı 'ameldir

Biz masharalık sanmış idik c ay-ı vegayı
Mağl b olacak der idik Osmanlı alayı
Bir ebr-i siyah gürleyerek sardı hev yı
Bulduk arzu ettiğimiz kanlı bel yı
Bir hamlede kaçtı nice binlerle fed yı
Bir oklarımız bu sırada verdi kafayı
Türkler bize harp etmeği gösterdi bu günde
Dağlar da dayanmaz bu diliranın önünde

Ne zırlı tepe kaldı ne dağ kaldı ne sahra
Hep darmadağın oldu bütün arz-ı Tesalya
Asker dayanır mı bu kadar kuvvete  y 
Bildim ki ölüm korkusu bunlarda yok asla
 nsan değil arslan demeli bunlara zira
Bir darbesi eyler nice insanları imha
Osmanlı ile harp edenin hali yamandır
 sbatına Şahid   ay evvelki zamandır.

(*Kokonoz*, S. 19, 06 Ağustos 1313/18 Ağustos 1897)

12) (Başlıksız ve iki kıtası eksik bir Şiir)

3

Göğsünden itip diğeri de çekti geri
Biri korkuttu bir koymadı gitsin ileri

Ne kadar söylediler olmadı asla haberi
Baktılar bir deli başında yok aklın eseri
Dediler kendine terk etmez isen bu hali
Mülkünün bir yeri Osmanlıdan olmaz hali

4

O kadar tatlı nesayih Yunana etmedi kâr
Müslümanlar ile harb etmeyi etti efkâr
Edebildiği kadar etti yiğitlik izhâr
Baktı her hamlede askerleri etmekte fîrar
O zaman korkudan açıldı hemen ishali
Kolera tutmuşa döndü o vakit ahvali

5

Koca Moskof ile harb eyleyen Osmanlıları
Şaka sanmış idi Yunan bu gözü kanlıları
Biliyorduydu da bu kahraman ünvanlıları
Hatırından çıkıverdi bu vega şanlıları
Giricek harbe güç oldu silah istimali
Artık Osmanlıların kalmadı hiç ihmali

6

Top tüfenk süngü kılınç birbirine geçti hemen
Simsiyah oldu dumanlarla o vasi meydan
Koptu bir sayha-i tekbir ve şehadet o zaman
Oldu bu cenge bütün gökte melekler hayran
Kandan bir denize döndü yerin eşkâli
İşte bu hale getirdi Yunan'ı amâli

13) (Başlıksız Şiir)

1

Bakın şu Yunanlılara
Taraftarlık satanlara
İane dedi verdiler
Seyir eyleyin kapanlara

2

İkinci defa istedi
Verin de korkmayın dedi
Kaptı bir çok para daha
Rahatla misk gibi yedi

3

Harbin başladığı zaman
Dedi yetişiniz aman
Beş on guruş daha lâzım
Halimiz zira pek yaman

4

Bu ilanı işittiler
Kazanacak zannettiler
Hatta bir çok sümüklüler
Harbe kadar da gittiler

5

Kimileri hasta geldi

Kiminin ömrü kesildi

Kiminin ayağı topal

Kimin başın süngü deldi

6

Kimi boyacı çırağı

Kimi kömürcü yamağı

Çoğu da mektep şakirdi

Bilmez yattığı yatağı

7

Bir çok şarapçı köylüler

Hepsi de eşeğe benzer

Hatta içlerinde varmış

Bir iki de deli rencber

8

Harpte hamam var sandılar

Hep gitmeye davrandılar

Sandıkları sepet çıktı

Bu babda pek aldandılar

9

Vakta ki çıktılar yola

Verdiler hepsi kol kola

Elde Yunan bayrakları

Şer atarak sağa sola

10

Göründü çünkü İskele

Koptu büyük bir velvele

Naralar ayyuka çıktı

Türlü rezaletler ile

11

Bunlar gittiği zaman da

Bir vapur varmış limanda

Götürecekmiş görsünler

Ne vardır Yunanistanda

12

Böyle birkaç vapur varmış

Bunları Yunan çıkarmış

Dolaşmış belde belde

Böyle deliler ararmış

13

Bunda buldu beşyüz dane

Atina için kurbane

Bakalım başka adadan

Kaç tane girdi kapana

14

Atinaya toplandılar

Yan yatacaklar sandılar

Bir de harbe sorulunca

Hep kaçmaya davrandılar

15

Çekti Yunan askerini

Kaçırmadı hiçbirini

Önde yürümemek için

İterlerdi birbirini

16

Mevki-i harbe gittiler

Lâkin korkudan bittiler

Artık harbe gelmemeye

Bin kere tövbe ettiler

17

Kuvvetli bir top patladı

Çoğu havfinden çatladı

Asker eline geçenin

Boynun ikiye katladı

18

İşte geldiler kaçanlar

Giderken çalım satanlar

Yüz Türk başı kesecekti

Nerededir o kahramanlar

19

Hani koysunlar meydana

Getirdilerse bir dane

Bir pardon da biz edelim

Çıksın o kahraman cana

20

Şarap değildir bu ahmak

Çekesin kafaya lak lak

Buna muharebe derler

Karşına yiğit çıkacak

21

Bir kurşun gösterir sana

Diyemezsin (o banaya)

Aksi gelir de ölmezsen

Vizilersin ölünce ta

(*Akbaba*, S. 2, 15 Ekim 1313/27 Ekim 1897)

14) (Başlıksız şiir)

Nereye azminiz ey gaziler

Neye mahzûnsunuz ey asker

Ne için yaş döküyor gözleriniz

Ne bu hüzn ü elem ve ye's keder

Nerede kaldı vatandaşlarınız

Hani ya nerde o kardaşlarınız

Yakışır mı size böyle gitmek

Bırakıp da nice dindaşlarınız

Bunu mu bekler idik biz sizden

Yine düşmanlara geçsin bu vatan

Ne revâ pençe-i şîrden alsın

Avını kelb-i akur düşman

Çıkacak yer mi Tesalya elden
Bu kadar şanlı şehitler var iken
Size lâyük mı idi bu hareket
Ne için çıktınız öyle yerden

Ne kazandık, denilirse asker
(Şu) diye gösterilir mi bir yer
Bu kadar harb u cidâl eylediniz
Hani feth ettiğiniz kişverler

Yenişehir içre kalan mü'minler
Kime feryâd u figan etsinler
Buna râzı mı Cenâb-ı Hâlik
Bu kadar halk ezilip bitsinler

Bize Allah acısın ey millet
Olmuşuz çünkü esir-i mihnet
Bizi mahv eyledi bu İstibdâd
Nerede biz nerede hürriyet

Ateş-i zulm ile yandık bittik
'Ademe doğru çekildik gittik
Girmede sem'-i kabûle asla
Nice feryad u ricalar ettik

Bir hükümet ki adalet mefkud
Onda her türlü cinâyet mevcûd
Ne kadar mürtekib istersen var
Bu rezaletlere hâdim (Ma‘hûd)

Doğru söz söyle şimdi memnû‘
Yalanı söyle ona yok mevzû‘
Ne kadar gayret ederse Mâ-beyn
Kapanır sanmayınız nûr-ı tulû‘

Ayağın bastı mı İstanbul’a bak
Sarar etrafını yüz bin alçak
Artık işkencenin envâmı gör
Ya nefydir sonu ya durma dayak

Ne suâl var ne cevap isterler
Ne muhatab ne hitâb isterler
Bâb-ı Zabtiyye karar-gâhın olur
Orada yağlı kebab isterler.

Var ise bir iki yüz altının
Ağzına atmak için mel‘ûnun
Yakayı belki halâs eylersin

Yoksa Azrâil olur makrûnun

(*Akbaba*, S. 18, 10 Haziran 1314/22 Haziran 1898)

